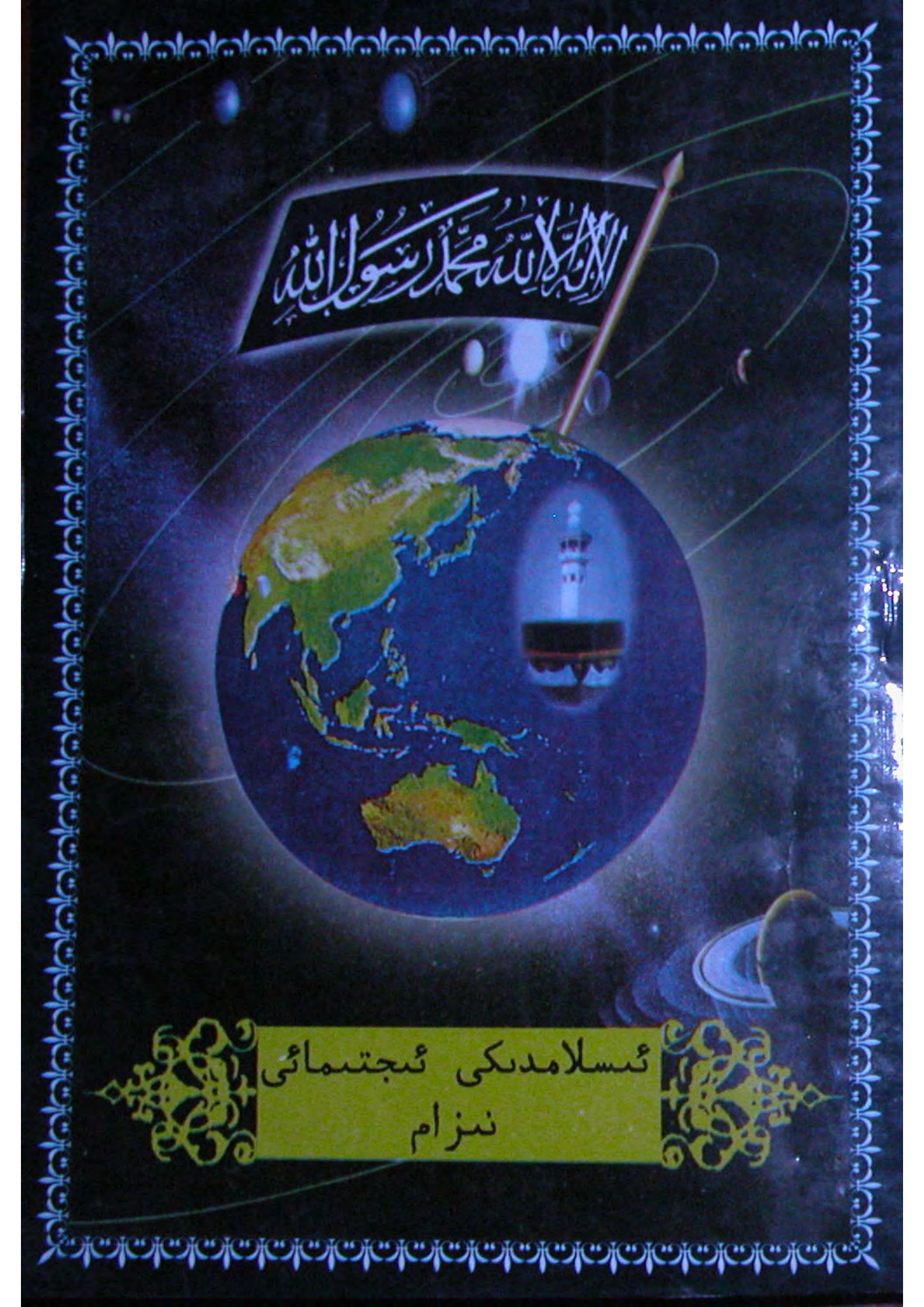

ئىسلامدىكى ئىجتىمائى نىزام

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

مۇندەرىجە

كىرىش ئايەتلىرى 2
ئىجتىمائى نىزام مۇقەددىمىسى 6
ئايال ۋە ئەر 19
ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىلارغا قاراشنىڭ تەسىرى 26
ئايال ۋە ئەر ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىلارنى تەتىپكە سېلىش 34
خاس ھايات 44
ئىسلامىي ھاياتتا ئەرلەر ئايالالاردىن ئايرىلىشنىڭ ۋاجىپلىقى 51
ئايالغا قاراش 55
مۇسلىمە ئايالىيۇزىنى يېپىشى ۋاجىپ ئەمەس 85
ئايال ۋە ئەر شەرئى بۇرۇچلار ئالدىدا 117
ئايالنىڭ ئىشلىرى 132
ئىسلامىي جامائەت 151
نىكاھ 168
مەھرەم ئايالالار 184
كۆپ ئاياللىق 203
رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيلىنىشى 217
ئەر-ئايالالىق ھايات 235
ئەزلى 246
تالاق 257

273 .....
277 .....
283 ..... نەسەپ
285 ..... لەنەتلىشىش
293 ..... ئاتىنىڭ ۋەلىلىقى
..... كىچىك بالىنى كېپىللىككە ئېلىش
..... قېرىنداش - ئۇرۇق تۇققانچىلىق

بسم الله الرحمن الرحيم

يايها الناس اتقوا ربكم الذي خلقكم من نفس واحدة وخلق منها زوجها وبث منهما رجالا كثيرا ونساء واتقوا الله الذي تساءلون به والارحام ان الله كان عليكم رقيبا * واتوا اليتامي اموالهم ولاتتبدلوا الخبيث بالطيب ولا تاءكلوا اموالهم الي اموالكم انه كان حوبا كبيرا * وان خفتم الا تقسطوا في اليتامي فانكحوا ماطاب لكم من النساء مثني وثلاث ورباع فان خفتم الا تعدلوا فواحدة او ماملكت ايمانكم ذلك ادني الا تعولوا * واتوا النساء صدقاتهن نحلة فان طبن لكم عن شيء منه نفسا فكلوه هنيئا مريئا * ولا تؤتوا السفهاء اموالكم التي جعل الله لكم قياما وارزقوهم فيها واكسوهم وقولوا لهم قولا معروفا * وابتلوا اليتامي حتي اذا بلغوا النكاح فان انستم منهم رشدا فادفعوا اليهم اموالهم ولا تاكلوها اسرافا وبدارا ان يكبروا ومن كان غنيا فليستعفف ومن كان فقيرا فليـاكل بالمعروف فاذا دفعتم اليهم اموالهم فاشهدوا عليهم وكفي بالله حسيبا * ـ«ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىرجاندىن (ئادەمدىن) ياراتقان ۋە ئۇنىڭدىن ھەۋىنى (ھاۋانى) ۋۈجۇدتا كەلتۈرگەن ھەمدە ئۇ ئىككىسىدىن كۆپ ئەر ۋە ئايالارنـــى تارقاتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار! يەنە ئارا ئالىشىپ تۇرىدىغان نامى سېلىنىدىغان الله دىن قورقۇڭلار ۋە قېرىنداش - ئۇرۇقلىرىڭلار (بىلەن ئايرىلىپ كېتىشتىـــن ساقلىنىڭلار)! ئەلۋەتتە الله ئۆستىڭلاردىن كۆزەتكۈچى بولغان زاتتۇر. (بالغ

بولغاندىن كېيىن قول ئاستىڭلاردىكى) يېتىملارغا ماللىرىنى بېرىڭلار ۋە سىلەر ئۇچۇن پاكىز بولمىغان (يەنى، يېتىملارنىڭ ماللىرىنى ئۆزلىرىڭلارنـــىڭ ھەققىڭلار بولغان) پاك نەرسىگە ئالماشتۇرۇۋالماڭلار! ۋە ئۇلارنىڭ ماللىرىنى ئۆزەڭلارنىڭ ماللىرىغا قوشۇپ يېمەڭلار! چۇنكى، بۇ چوڭ گۇناھ بولغان ئىشتۇر. ئەگەر يېتىم قىزلارغا ئادالەت قىلالماسلىقدىن قورقساڭلار، سىلەر ئۆچۇن نىكاھى ھالال بولغان ئايالارغا ئىككىدىن، ئۈچتىن، ئۆنتـــىن ئۆيلىنىڭلار. ئەمدى ئەگەر (ئۆلار ئارىسىدا) ئادالەت قىلالماسلىقتـــىن قورقساڭلار، بىر ئايالغا (ئۆيلىنىڭلار) ياكى قول ئاستىڭلاردىكى چۈرە بىلەن (كېپايە قىلىڭلار). مانا شۇ جەبرە-زۇلۇمغا ئۆتۈپ كەتمەسلىكىڭلارغا يېقىنراق ئىشتۇر. ئايالىرىڭلارغا تويلاقلىرىنى سوغاتقا ئوخشاش بېرىڭلار! ئەگەر ئۆزلىرى سىلەر ئۈچۇن ئۇ تويلاقتىن بىرەر نەرسىنى ئۆز ئىختىيارى بىلەن ئۆتەنسە، سىلەر ئۇنى پاك ۋە مۇبارەك بىلىپ ئىلىۋېرىڭلار. (قول ئاستىڭلاردىكى) ئەقىلسىز كىشىلەرگە (يەنى كىچىك، نادان يېتىملارغا) الله سىلەرئۈچۈن تۇرمۇش ۋاستىسى قىلىپ قويغان ماللىرىڭلارنى (يەنى قوللىرىڭلاردىكى ئۇلارنىڭ ماللىرىنى) بېرىپ قويماڭلار، بەلكى ئۇلارنى ئاشۇ ماللاردىن يىدۇرۇپ، كىگۈزۈڭلار ۋە ئۇلارغا ياخشى سۆزلەر بىلەن مۇئامىلە قىلىڭلار! يېتىملارنى تاكى بالاغەتكە يەتكىچە ئىمتىھان قىلىـــپ«تەكشۈرۈپ»تۇرۇڭلار. ئەگەر ئۇلارنىڭ ئىس-ھۇشلىرى جايىدا ئىكەنلىكىنى كۆرسەڭلار، ماللىرىنى ئۆزلىرىگە تاپشۇرۇپ بېرىڭلار. ئۇ ماللارنى ئىسراپ قىلىپ ۋە (ئىگىلىرى) چوڭ بولۇپ قالمىسۇن، دەپ ئالدىراپ يەپ قويماڭلار. (يېتىمگە ئاتىدارچىلىق قىلغان كىشى) ئەگەر باي بولسا (يېتىمنىڭ مالىدىن) قانتىق ساقلانسۇن. ئەگەردە كەمبەغەل بولسا، ياخشىلىق بىلەن (يەنى قىلغان خىزمىتىگە قارىتا) ئىلىپ يېسۇن. مال-مۇلۇكلەرنى ئۆزلىرىگە قايتۇرغاندا بولسا گۇۋاھ قىلىپ قويۇڭلار. الله نىڭ ئۆزى يېتەرلىك ھېساپ - كىتاب قىلغۇچىدۇر». (4:1ـ6)

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

بسم الله الرحمن الرحيم

ئىجتىمائى نىزام مۇقەددىمىسى

كۆپ ئادەملەر ھاياتنىڭ بارلىق نىزاملىرىغا «ئىجتىمائى نىزام» سۆزىنى قوللىنىدۇ. بۇنداق قىلىش خاتادۇر. چۈنكى، ھايات نىزاملىرى ئەسلىدە جەمئىيەت نىزاملىرى بولۇپ، ئۇلارنى «جەمئىيەت نىزاملىرى» دەپمۇ ئۇرۇنلۇق بولىدۇ. جەمئىيەت نىزاملىرى، توپلىنىشى ى ياكى تارقاقلىقلىرىدىن قەتئى نەزەر، مۇئەييەن جەمئىيەتتە ياشاۋاتقان ئادەملەر ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىلارنى تەرتىپكە سالىدۇ. ھايات نىزاملىرىدا ئادەملەرنىڭ توپلىنىشلىرى ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ ئوتتۇرلىرىدىكى ئالاقىلار كۆزدە تۇتۇلىدۇ. ئالاقىلار بىر نەچچە خىل بولىشىغا قاراپ، نىزاملارمۇ تۈرلۈك بولۇپ، ئۇلار ئىقتىساد، ھاكىمىيەت، سىياسەت، تەئلىم، جازا-چارىلار، مۇئاملىلەر، گۇۋاھلىقلار ۋە باشقىلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇنداق نىزاملارغا «ئىجتىمائى نىزام» سۆزىنى قوللىنىش ئۇرۇنسىز ۋە مۇۋاپىق ئەمەس. بۇنىڭدىن تاشقىرى «ئىجتىمائى» سۆزى «نىزام» سۆزىنىڭ سۈپىتىنى بىلدۈرگەنلىكىدىن بۇ نىزام جەمئىيەتتىن پەيدا بولىدىغان مۇئاممالار ۋە ئالاقىلارنى تەرتىپكە سېلىش ئۈچۈن تۈزۈلىشى زۆرۈر بولۇپ قالىدۇ. ئەرنسىڭ ئەر بىلەن، ئاياللىنىڭ ئايال بىلەن جەمئىيەتتىن نىزامغا مۇھتاج بولىدىغان مۇئاممالار ۋە ئالاقىلار پەيدا بولمايدۇ. بەلكى ئۇلار گەرچە جەمئەتنىگەن بولسىمۇ، بىر يۇرتتا ياشىغانلىقتىن ئوتتۇرلىرىدىكى مۇناسىۋەتلەرنى تەرتىپكە سېلىش مەسلىسى نىزامغا مۇھتاج بولىدۇ.

ئەر نىڭ ئايال بىلەن، ئاياللىنىڭ ئەر بىلەن جەمئىيەتتىن بولسا مۇئاممما ۋە ئالاقىلار كېلىپ چىقىدۇ. مانا شۇ مۇئاممما ۋە ئالاقىلار ئۈلارنى تەرتىپكە سالىدىغان نىزامغا مۇھتاجدۇر. بۇنداق جەمئىيەتكە «ئىجتىمائى نىزام» سۆزىنى قوللىنىش ئورۇنلۇق بولىدۇ. چۈنكى بۇ نىزام، ھەقىقەتەنمۇ ئەر بىلەن ئايال ئوتتۇرىسىدىكى جەمئىيەتنى ھەمدە بۇ جەمئىيەتتىن كېلىپ چىقىدىغان ئالاقىلارنى تەرتىپكە سالىدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن ئىجتىمائى نىزام ئاياللىنىڭ ئەر بىلەن، ئەرنىڭ ئايال بىلەن جەمئىيەتنى تەرتىپىنى بايان قىلىپ بەرگۈچى نىزامغا چەكلەنگەندۇر. بۇ نىزام ئەر ۋە ئاياللىنىڭ جەمئىيەتتىكى مەنپەئەتلىرىدىن ئەمەس، بەلكى ئۇلارنىڭ جەمئىيەتنىڭ پەيدا بولىدىغان ئالاقىنى تەرتىپكە سالىدۇ ۋە بۇ ئالاقىدىن پەيدا بولىدىغان بارلىق ھالەتلەرنى بايان قىلىپ بېرىدۇ. مەسىلەن، ئايال بىلەن ئەر، ئەر بىلەن ئايال ئوتتۇرىسىدىكى سودا - سېتىق ئىشى جەمئىيەت نىزاملىرىدىن بىرى ھېسابلىنىپ، ئىجتىمائى نىزام دائىرىسىگە كىرمەيدۇ. بەلكى ئۇ ئىقتىسادى نىزام دائىرىسىگە كىرمەيدۇ. ئەر باشقا ئايال بىلەن خالى ئورۇندا بىرگە قېلىشنىڭ مەنئى قىلىنىشى ياكى ئايال ئۆزىنى تالاق قىلىش ھوقۇقىغا قاچان ئىگە بولىشى ياكى كىچىك بالىنى بېقىشقا ئايال قاچان ھەقلىق بولىشىغا ئوخشاش مەسىلەر ئىجتىمائى نىزام دائىرىسىدىكى مەسىلەردۇر. شۇنىڭغا قارىغاندا، ئىجتىمائى نىزامنىڭ تۇنۇشتۇرۇلۇشى تۆۋەندىكىچە بولىدۇ: «ئىجتىمائى نىزام» ئايال بىلەن ئەرنىڭ، ئەر بىلەن ئاياللىنىڭ جەمئىيەتتىن ھەمدە بۇ جەمئىيەتتىن پەيدا بولىدىغان ئالاقىنى ۋە بۇ ئالاقىدىن كېلىپ چىقىدىغان بارلىق ھالەتلەرنى تەرتىپكە سالىدىغان نىزامدۇر. ئادەملەر، خۇسۇسەن مۇسۇلمانلارنىڭ ئىسلامدىكى ئىجتىمائى

نىزام ھەققىدىكى چۈشەنچىلىرى ئېنىق ئەمەس بولۇپ، ئىنتايىن قالايمىقانلىشىپ كەتتى. ئۇلار ئىسلام پىكىرلىرى ۋە ھۆكۈملىرىدىن ئۇزاقلاشقانلىقى سەۋەبىدىن ئىجتىمائى نىزام ھەققىدىكى ئىسلام ھەقىقىتىدىنمۇ ناھايىتى يىراقلىشىپ كەتتى. ئاقىۋەتتە ئۇلارنىڭ بىر قىسمى يولنى ئارتۇق دەرىجىدە كەڭ ماڭىدىغان، يەنى ئەربىلەن خالىغانچە بىر يەردە بولۇش، خالىغان كىيىمنى كىيىش، ئەۋرەتلىرىنى خالىغانچە ئوچۇق قويۇپ كۆچىغا چىقىشقا ئوخشاش ئىشلار - ئىياللارنىڭ ھوقۇقى دەپ ھېسابلايدىغان بولۇپ قېلىشتى. بىر قىسمى بولسا يولنى ناھايىتى تار مېڭىپ، ئىيالنىڭ تىجارەت ۋە زىرائەت بىلەن شۇغۇللىنىشىغا، ئەر بىلەن بىرگە بولۇشقا مۇتلەق ھەققى يوق، ئىيالنىڭ يۈزى، ئالقانلىرىدىن تارتىپ پۈتۈن بەدىنى ئەۋرەت - دەپ ھېسابلايدىغان بولۇپ قېلىشتى. بۇنداق يولنى كەڭ ۋە تار مېڭىش ئاقىۋىتىدە ئەخلاق تۆۋەنلەشتى، پىكىر قىلىش قېتىپ قالدى. بۇنىڭ نەتىجىسىدە بولسا، ئىجتىمائى جەھەتكە زەرەر يەتتى، ئىسلامى ئائىلىنىڭ خاتىرجەملىكى يوقالدى، ئۇنىڭ ئەزالىرىغا نارازىلىق ۋە ئەپرەتلىنىش روھى ھۆكۈمران بولۇپ قالدى، ئائىلىدىكىلەر ئوتتۇرىسىدا جەدەل ۋە ئايرىلىپ كېتىشلەر كۆپەيىپ كەتتى. شۇنىڭدىن كېيىن بارلىق مۇسۇلمانلارنىڭ قەلبىلىرىگە ئائىلىنى بىرلەشتۇرۇش ۋە بەخت - سائادەتنى تەمىنلەشكە بولغان ئېھتىياج تۇيغۇسى تولۇشقا باشلىدى. كۆپچىلىك خىيالىنى بۇ جەددى مۇئامىنىڭ يېشىمىنى ئىزدەشكە قارىتىشقا باشلىدى. بۇ يېشىمنىڭ تۈرلۈك كۆرۈنۈشلىرىدە نامايەن بولغان ھەرخىل ئۇرۇنۇشلار مەيدانغا كەلدى. ئىجتىمائى يېشىمنى بايان قىلغان ئەسەرلەر يېزىلدى، شەرئى مەھكىمىلەر ۋە سايلاش قانۇنلىرىغا ئۆزگەرتىشلەر كىرگۈزۈلدى. كۆپ ئادەملەر ئۆز ئائىلىسىدىكى ئىياللىرىغا، ھەدە

- سىڭىللىرىغا، قىزلىرىغا ئۆز كۆز قاراشلىرىنى تەدبىق قىلىشقا ئۇرۇندى. مەكتەپ ۋە مەدرىسە نىزاملىرىغا ئەرلەر بىلەن ئىياللار ئارىلاش بولىشى جەھەتتىن ئۆزگەرتىشلەر كىرگۈزۈلدى. مەزكۇر ئورۇنۇشلار مانا شۇنداق كۆرۈنۈشلار بىلەن نامايەن بولدى. لېكىن بۇ شەخسىلەرنىڭ بىرەرسىمۇ مۇئامانى يېشىش بەختىگە مۇيەسسەر بولالمىدى، ئىجتىمائى نىزامنى يەنى، ئۆزلىرى ھېس قىلىۋاتقان ئىسلاھ يولىنى تېپىشالمىدى. چۈنكى ئىككى جىنىس - ئەر ۋە ئايال ئالاقە مەسىلىسى كۆپۈنچە مۇسۇلمانلارغا قاراڭغۇ ئىدى. ئۇلار ئۇممەتنىڭ تۈزۈلىشىگە سەۋەپ بولىدىغان ئۇشبۇ ئىككى جىنىس ھەمكارلىغىنىڭ تەرىقىتىنى بىلمەيتتى. ھەقىقەتەنمۇ، ئەرنىڭ ئايال بىلەن جەمئىيىشىگە تەئەللۇق ئىسلام پىكىرلىرى ۋە ھۆكۈملىرىنى ئۇمۇمەن بىلمىگەنلىك تۈپەيلىدىن يېشىم تەرىقىتى ئەتراپىدىكى نەرسىلەر ھەققىدە تالاش - تارتىش قىلىشاتتى، ئۇنىڭ ھەقىقىتىنى ئۆگۈنۈشتىن بولسا، يىراقتا ئىدى. ئۇلارنىڭ بۇ ئۇرۇنۇشلىرى ئاقىۋەتىدە خاتىرجەمسىزلىك، بىقارارلىق كۆچىيىپ كەتتى. ئۆز خۇسۇسىيەتلىرى بىلەن ئاجرىلىپ تۇرۇدىغان ئالاھىدە ئىسلام ئۇممىتىنىڭ ۋۇجۇدىغا خەۋپلىك ھالىڭ پەيدا بولدى. ئىسلامىي ئائىلىگە ئىسلام تەبىئىتىنى يوقىتىش خەۋپى تۇغۇلدى. ئىسلامىي ئائىلە ئۇستىدە بولسا، ئىسلام پىكىرلىرىنىڭ چاقناپ تۇرۇشىغا خەۋپ سالغۇچى، ئىسلام ھۆكۈملىرى ۋە رەئىيلىرىنى ئۆز ئورنىغا قويۇشتىن يىراقلاشتۇرغۇچى خەتەر پەيدا بولدى.

بۇ پىكرىي مۇستەھكەم بولماسلىقنىڭ ۋە چۈشۈنۈشتە توغرا يولدىن ئېزىشنىڭ سەۋەبى، غەرب دۇنيا قارىشىنىڭ بىزگە قارشى ئېلىپ بارغان بۇزغۇنچى ھۇجۇمىغا بېرىپ تاقىلىدۇ. غەرب بۇ دۇنيا قارىشى بىلەن پىكىر قىلىشىمىز ۋە تۇيغىمىزغا پۈتۈنلەي ھۆكۈمران بولۇۋالدى. ھايات ھەققىدىكى چۈشەنچىلىرىمىزنى، قەلبىلىرىمىزغا

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

چوڭقۇر ئورناشقان ئىسلامنى همميه قىلىشىمىز ۋە ئابرۇيلىرىمىزنى ئۇلۇغلاشقا ئوخشاش ئۆلچەم ۋە قانائەتلىرىمىزنى ئۆزگەرتىۋەتتى. دېمەك غەرب دۇنيا قارىشىنىڭ ئوستىمىزدە قىلغان غەلبىسى هاياتىنىڭ هەممە ساهەلىرىنى، شۇ جۈملىدىن شۇ ئىجتىمائى جەهەتنى ئۆز ئىچىگە ئېلىۋالدى.

بۇنىڭغا سەۋەپ - غەرب دۇنيا قارىشى ئىسلام يۇرتلىرىدا نامايەن بولۇپ، ئۆزىنىڭ مەدەنى شەكىللىرى ۋە ماددى تەرەققىياتىنى كۆز-كۆز قىلىشى كۆپچىلىكنىڭ كۆزىنى قاماشتۇردى. ئادەملەر بۇ مەدەنى شەكىللەرگە تەقلىد قىلىشقا باشلىدى ۋە بۇ دۇنيا قاراشنى ئېلىشقا باشلىدى. چۈنكى تەرەققىياتنى كۆرسىتىپ تۇرغۇچى بۇ مەدەنى شەكىللەرنى، ھالا شۇ دۇنيا قاراش ئىگىلىرى، ئۇنىڭغا دەۋەت قىلىۋاتقان شەخسلەر ئىشلەپ چىققان ئىدى. شۇ سەۋەپتىن مۇسۇلمانلار غەرب دۇنيا قارىشى بىلەن مەدەنى شەكىللەر ئوتتۇرىسىدىكى پەرقنى ئاجراتماي، غەرب دۇنيا قارىشىغا قارۇغۇلارچە تەقلىد قىلىشقا باشلىدى. ئۇلار دۇنيا قاراش - هايات هەققىدىكى چۈشەنچىلەر مەجمۇئى ۋە مۇئەييەن ياشاش يولى ئىكەنلىكىنى چۈشۈنەلمىدى. مەدەنىيەت بولسا، هايات چۈشەنچىلىرى ۋە ياشاش يولىدىن قەتئىنەزەر، هايات ئىشلىرىدا قوللىنىلىدىغان ۋاستىلەر، ئەسۋاپلار سۈپىتىدە ئىشلىتىلىدىغان، هىس قىلىنىدىغان ماددى شەكىللەر ئىكەنلىكىنى بىلەلمىدى. بۇنىڭدىن تاشقىرى ئۇلار غەرب دۇنيا قارىسى ئىسلام دۇنيا قارىشى ئاساسىغا پۈتۈنلەي زىت بولغان ئاساسقا بىنائەن بولغانلىقىنى، هاياتنى تەسۋىرلەشتە ۋە ئىنسان ئەملگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن هەركەت قىلىدىغان «بەخت» چۈشەنچىسىدىمۇ ئىسلام دۇنيا قارىشىدىن كەسكىن پەرق قىلىشنى بىلەلمىدى. ئىسلام ئۇممىتى غەرب دۇنيا قارىشىنى قوبۇل قىلىشى ئەسلا مۇمكىن ئەمەسلىكىنى، بىر،

يۇرتتا ئىسلام ئۇممىتىدىن بىرەر جەمائەت بۇ دۇنيا قاراشنى قوبول قىلسا، ئىسلام ئۇممىتىنىڭ بىر قىسمى بولۇپ قېلىشى مۇمكىن ئەمەسلىكىنى ياكى ئىسلامىي جامائە دېگەن سۆزنىڭ مەھرۇم بولۇپ قېلىشىنى تەسەۋۋۇرمۇ قىلالمىدى.

ئىسلام دۇنيا قارىشى بىلەن غەرب دۇنيا قارىشى ئوتتۇرىسىدا ماهىيەت جەهەتتىن قارمۇ - قارشىلىق بارلىقىنى چۈشۈنەلمەسلىك كۈچۈرمىچىلىك ۋە تەقلىد قىلىشقا ئېلىپ كەلدى. خۇددى كىتاپتىن نۇسخا كۆچۈرىۋاتقان ئادەم مەناسىغا ئىتىبار بەرمەي، سۆزلەر ۋە هەرپلەرنى كۆچۈرۈش بىلەن ئاۋارە بولغانغا ئوخشاش، كۆپچىلىك مۇسۇلمانلارمۇ چۈشۈنمەي غەرب دۇنيا قارىشىنى كۆچۈرۈشكە كىرىشىپ كەتتى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى بولسا، غەرب دۇنيا قارىشىنى ئۇنىڭ چۈشەنچىلىرى ۋە ئۆلچەملىرىنى قوبۇل قىلىش بىلەن تەقلىد قىلىشقا باشلىدى. ئۇلار بۇ چۈشەنچە ۋە ئۆلچەملەرنىڭ سەۋەپ - ئاقىۋەتلىرى هەققىدە ئويلاپ ئولتۇرمىدى. هەقىقەتەن، بۇ مۇسۇلمانلار غەرب جەمئىيىتىدە ئايال ئەر بىلەن تەڭ ئورۇندا تۇرۇشىنى، ئۇلار ئوتتۇرىسىدىكى پەرقگە ۋە بۇ تەڭلىكتىن كېلىپ چىقىدىغان ئاقىۋەتلەرگە ئېتىبار بېرىلمەسلىكىنى كۆردى. غەرب ئاياللىرىدا مەدەنى شەكىللەر نامايەن بولۇۋاتقانلىقىنى، غەرب ئاياللىرىنىڭ ئۆزىمۇ مەدەنى شەكىللەرنى كۆز-كۆز قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ئۇنىڭغا تەقلىد قىلدى ياكى تەقلىد قىلىشقا ئورۇندى. لېكىن بۇ شەكىللەر غەرب دۇنيا قارىشىغا، ئۇنىڭ هايات هەققىدىكى چۈشەنچىلىرىگە، هاياتنى تەسۋىرلىشىگە ماس كېلىدىغانلىقىنى، ئىسلام دۇنيا قارىشىغا، ئۇنىڭ هايات هەققىدىكى چۈشەنچىلىرىگە ۋە هاياتنى تەسۋىرلىشىگە ئەسلا ماس كەلمەيدىغانلىقىنى چۈشۈنەلمىدى. غەرب ئاياللىرىدا نامايەن بولۇۋاتقان ۋە ئۇنىڭ ئۆزى كۆز-كۆز قىلىۋاتقان شەكىللىرىدىن كېلىپ چىقىدىغان ئىشلارغا

هېچقانداق ئېتىبار بەرمىدى. شۇنداق، ئۇلار بۇ ھالەتنى كۆرۈپ، ھەرقانداق نەتىجىلەردىن قەتئىنەزەر، مۇسلىمە ئايالمۇ جەمئىيەتتە ۋە جەمئىيەتنىڭ ئەر بىلەن يانمۇ-يان تۇرۇشى كېرەك دەپ ئېتىقاد قىلىشقا باشلىدى. قانداق مۇئامما ۋە ئىشلار كېلىپ چىقىشىدىن قەتئىنەزەر، مۇسلىمە ئايالدىمۇ غەرب مەدەنىي شەكىللىرى نامايەن بولىشى، ئۇنىڭ ئۆزىمۇ غەربىي مەدەنىي شەكىللەرنى كۆز-كۆز قىلىشى كېرەك دەپ ئويلىدى. شۇ سەۋەپتىن مۇسلىمە ئايالنىڭ شەخسى ئەركىنلىكىنى تەمىنلەش ۋە ئۇنىڭغا خالىغان ئىشنى قىلىش ھوقۇقىنى بېرىشكە چاقىردى. بۇنىڭدىن كېلىپ چىقىپ، بىرىر ئېھتىياج بولمىسىمۇ ئايالنىڭ ئەر بىلەن تارىلىشىشىغا، ئەۋرەتلىرىنى ئېچىپ يۈرۈشىگە، زىننەتلىرىنى كۆز - كۆز قىلىپ يۈرۈشىگە، ئايالنىڭ ھاكىمىيەتكە باشچىلىق قىلىشىغا چاقىردى. بۇ ئىشلارنى تەرەققىيات، ئويغىنىش ئالامەتلىرى دەپ ھېسابلىدى.

ئۇشبۇ كۆچۈرمىچى ۋە تەقلىدچىلەر شەخسى ئەركىنلىكنى مەسىلىسىدە ئۆزلىرىگە پۈتۈنلەي ئەركىنلىك بېرىشلىرى ئىشنى تېخىمۇ بەتتەر يامانلاشتۇردى. بۇنىڭ ئاقىۋىتىدە، جەمئىيەتتە ئەر بىلەن ئايالنىڭ تارىلىشىشىغا بىرەر ئېھتىياج بولمىسىمۇ، ئايالنىڭ ئەر بىلەن ئۇچرىشىشنى تەلەپ قىلىدىغان، ئېھتىياج بولمىسىمۇ ئايال ئەر بىلەن پەقەت شەخسى ئەركىنلىكتىن بەھرىمەن بولۇش ئۈچۈن بىۋاستە ئۇچرىشىدىغان بولۇپ قالدى. پەقەت شەخسى ئەركىنلىكلەردىن بەھرىمەن بولۇش ئۈچۈن ئىككى جىنىس ئوتتۇرىسىدىكى بۇ ئۇچرۇشۇشلارنىڭ سەت ئاسارىتى غەرب كۆز قاراشلىرىغا ئويلاپ - يەتمەي يۈزلەنگەن مەزكۇر كۆچۈرمىچى - تەقلىدچىلەر تەبەقىسىدە مەيدانغا كەلدى. بۇ سەت ئاسارەت سەۋەبىدىن ئايال بىلەن ئەر ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقە پەقەت ئەرلىك ۋە ئايالىق ئالاقىلىرىغا چەكلىنىپ قالدى. سەت ئاسارەت بۇ تەبىقىدىن

جەمئىيەتتىكى باشقا تەبىقىلەرگىمۇ ئوتتى. بۇ ئالاقە ھايات مەيدانىدا ئەر بىلەن ئايال ئوتتۇرىسىدا بىرەر ھەمكارلىقنى پەيدا قىلمىدى. بەلكى ئەخلاقى تۆۋەنلىكنى، ئايالىارنىڭ ياسىنىپ، ئېرى ياكى مەھرەمى بولمىغان ياتلارغا زىبۇ-زىننەتلىرى ۋە گۆزەللىكلىرىنى كۆز-كۆز قىلىشلىرىنى كەلتۈرۈپ چىقاردى. بۇنىڭ ئاقىۋىتىدە مۇسۇلمانلارنىڭ پىكىرقىلىشى توغرا يولدىن چىقىپ كەتتى، تۇيغۇلىرى بوزۇلدى، ئىشەنچىلىرىگە قۇسۇر يەتتى. مىقياس - ئۆلچەملىرى ۋەيران بولدى. غەربدىكى ئىجتىمائى جەھەت بولسا سۈيۇملۇك نەمۇنە، غەرب جەمئىيىتى بولسا ئۆلچەم قىلىۋېلىندى. بىراق ئۇشبۇ غەرب جەمئىيىتى ئەرلىك ۋە ئايالىق ئالاقىلارنى ئەھمىيەتسىز بىر ئىش دەپ ھېسابلىشىنى ۋە بۇنىڭدا نەمۇنىلىك ياشاش يولىغا نىسبەتەن بىرەر ئۈيات بولمىغان، بۇزۇقلۇق ياكى زىددىيەتنى ھەمدە ئەخلاققا زەرەر ياكى خەتەرنى كۆرمەسلىكنى ئېتىبارغا ئالمىدى. ئىسلام جەمئىيىتىنىڭ بولسا، بۇ ساھەدىكى قاراشلىرى غەربنىڭكىدىن تۈپتىن پەرق قىلىشى، ئۇنىڭغا پۈتۈنلەي قارمۇ-قارشى ئىكەنلىكىگە ئېتىبار بەرمىدى. چۈنكى، ئىسلام جەمئىيىتى ئەرلىك ۋە ئايالىق ئالاقىلارنى دەررىلەش ياكى تاش كېسەك قىلىشتەك قاتتىق جازا بەلگىلەنگەن چوڭ گۇناھ دەپ ھېسابلايدۇ. بۇنداق بۇزۇقلۇقنى قىلغان كىشىلەرنى ھەزەر قىلىندىغان، نەپرەت بىلەن قارىلىدىغان تۆۋەن كىشىلەر دەپ ھېسابلىنىدۇ. نۇمۇس ئاسرىلىشى ۋاجىبلىقىنى - ئىچىگە ھېچقانداق گەپ سىغمايدىغان - ئاددى ھەقىقەت دەپ بىلىدۇ. ئۇنى ئاسراش يولىدا چىن يۈرەكتىن قاتتىق ئېنتىلىپ، مال ۋە جان سەرپلىنىشى كېرەك دەپ ھېسابلايدۇ. بۇنىڭدىن باش تارتىشتىن بولسا ھېچقاندا ئۆزىرە ۋە باھانىلارنى قوبۇل قىلمايدۇ.

توغرا، بۇ كۆچۈرمىچى، تەقلىدچىلار ئىككى جەمئىيەت

ئوتتۇرىسىدىكى پەرقنى، ئىككى ھالەت ئوتتۇرىسىدىكى چوڭ كېلىشەلمەسلىكنى مۇلاھىزە قىلمىدى. شۇنىڭدەك، ئىسلامىي ھايات ۋە شەرئى ھۆكۈملەر ئۇلاردىن تەلەپ قىلىنغان ئىشلارنىمۇ مۇلاھىزە قىلمىدى. كۆچۈرمىچىلىك ۋە تەقلىد قىلىشقا شۇنداق بىرىلدىلەركى ئاخىر ئاقىۋەت «ئايالنىڭ ئويغىنىشى» دەۋىتىگە تامامەن ئەركىنلىك تونىنى كىيگۈزۈپ، يامان خۇلق بىلەن سۇپەتلىنىشىگە پەرۋا قىلمىدى. بۇ كۆچۈرمىچى ۋە تەقلىدچىلار «ئايالنى ئويغىتىش» ۋە «ئۇممەتنى ئويغىتىشقا ھەرىكەت قىلىش» نىقابى ئاستىدا مۇسۇلمانلارنىڭ ئىجتىمائى تەرىپىنى شۇ يوسۇندا ۋەيران قىلىشنى داۋام قىلدى. بۇ كىشىلەر دەسلەپتە ئازسانلىق ئىدى. ئۇممەت ئاۋۋالدا ئۇلارنىڭ دەۋەتلىرىدىن ئەسلا رازى بولمىدى. لېكىن ئىسلام يۇرتلىرىدا كاپىتالىستىك تۈزۈم تەدبىق قىلىنىپ، مۇستەملىكىچى كاپىرلار، كېيىن بولسا ئۇلارنىڭ مالايلىرى، ئۇلارنىڭ كارۋانىدا ئۇلارنىڭ كۆرسەتمىلىرى بىلەن ماڭىدىغان ھاكىملار تەرىپىدىن باشقۇرۇلۇشقا باشلاپ، مەزكۇر ئازسانلىق شەھەر ئاھالىسىنىڭ كۆپچىلىكىنى، ۋە قىشلاق ئاھالىسىنىڭ بىرقىسمىنى ئۆزلىرى ماڭغان يولدا يۈرۈش ھەمدە غەرب دۇنيا قارىشىنى كۆچۈرۈپ ئېلىپ، ئۇنىڭغا تەقلىد قىلىش تەرەپكە ئېلىپ ئوتۇشكە مۇۋاپىپەق بولدى. ئاقىۋەتتە ئىسلام شەھەرلىرىنىڭ كۆپ مەھەللىرىدىن ئىسلامىي قىياپەت يوقالدى. بۇنىڭدا ئىستانبۇل، قاھىرە، تۇنىس، دەمشق، كاراچى، باغدات، قۇددۇس، بەيرۇت شەھەرلىرى ئوتتۇرىسىدا ھېچقانداق پەرق قالمىدى. ھەممىسى غەرب دۇنيا قارىشىنى كۆچۈرۈش ۋە ئۇنىڭغا تەقلىد قىلىش يولىدا ماڭىدىغان بولۇپ قالدى.

بۇ پىكىرلەرگە قارشى كۈرەش قىلىش ئۈچۈن بىرگورۇھ مۇسۇلمانلار قوزغىلىشى تەبىئى ئىدى. بۇ رەئىيلەرگە قارشى

ئۇرۇشۇش ئۈچۈن ئىسلام يۇرتلىرىدىكى خەلق ئاممىسى ئۇرنىدىن تۇرۇشى ئېنىق ئىدى. ھەقىقەتەن، بىر گورۇھلا ئەمەس، بەلكى بىر قانچە گورۇھلار مۇسلىمە ئايالنى ھىمايە قىلىش، جەمئىيەتتە ئارتۇقچىلىقلارنى ئاسراپ قېلىش ۋاجىپلىقىغا چاقىرىشقا باشلىدى. لېكىن ئۇلار ئىسلام نىزاملىرىنى ئېنىق چۈشەنمەيتتى، شەرئى ھۆكۈملەرنى ئېنىق بىلمەيتتى. ئىسلامدا ئەقىدە - ئاساس ئىكەنلىكى، شەرئى ھۆكۈملەر بولسا ئۇلچەم ئىكەنلىكىنى چۈشەنمىگەن ھالدا ئەقىل توغرا دەپ قارىغان مەنپەئەتنى بەھسى ئۈچۈن ئاساس، رەئيى ۋە نەرسىلەر ئۈچۈن ئۇلچەم قىلىۋالدى. ھەمدە ئۇرۇپ - ئادەتلەرنى تەقلىد-ئەنئەنەلەرنى ساقلاپ قېلىشقا، ئەخلاقنى مەھكەم تۇتۇشقا چاقىردى. ئايالنى ھېجاپ بىلەن ئوراشقا قارۇغلارچە مۇتەئەسسىپلىك بىلەن ھەرىكەت قىلىش شۇ دەرىجىگە يېتىپ باردىكى، ئۇلار ئايال ئۈچۈن يولنى ناھايىتى تارلاشتۇرۇشنى ئۆيدىن چىقىشقا ، ئۆز ئىھتىياجلىرىنى ئۆزى قاندۇرىشىغا ۋە ئۆز ئىشلىرىنى بۇۋاستە ئۆزى قىلىشىغا رۇخسەت بەرمەسلىكنى كۆتىرىپ چىقتى. كېيىنكى دەۋرلەردىكى قانۇنشۇناسلار، ئايال ئۈچۈن بەشخىل ئەۋرەتنى بەلگىلىدى: نامازدىكى ئەۋرەت، مەھرەم ئەرلەر ئالدىدىكى ئەۋرەت، نامەھرەم ئەرلەر ئالدىدىكى ئەۋرەت، مۇسلىمە ئاياللار ھۇزۇرىدىكى ئەۋرەت، كاپىرە ئاياللار ھۇزۇرىدىكى ئەۋرەت. بۇنىڭدىن كېيىنكى ئەۋرەت، بىرەر ئەر كىشى ئايال كىشىنى كۆرۈپ قېلىشىنى مەنئى قىلىدىغان ئۇمۇمىسىنى يۆگەشكە چاقىردى. ئايالنىڭ ھاياتىنىڭ ئىشلىرىنى بۇۋاستە ئۆزى بېجىرىشىنى مەنئى قىلىشقا دەۋەت قىلدى. ئۇنى سايلامغا قاتنىشىش ھوقۇقىدىن ۋە سىياسەت، ھۆكۈم يۈرگۈزۈش، ئىقتىساد ۋە ئىجتىمائىيەت ھەققىدە كۆز قارىشى بولىشىدىن مەھرۇم قىلىش ھەققىدە سۆزلىدى. ئايال بىلەن ھايات ئوتتۇرىسىغا توسۇق

قويۇپ، اللەنىڭ بەزى ئايەتلىرىنى پەقەت ئەرلەرگە خاس قىلىپ قويدى. رەسۇلۇللاھ بىلەن بەيئەت قىلغان چاغدا ئاياللار قول بىلەن كۆرۈشكەنلىكى ھەققىدىكى، ئاياللىنىڭ ئەۋرىتى ھەققىدىكى ھەدىسلەرنى شەرئى ھۆكۈم تەلەپ قىلىدىغان يۇسۇندا ئەمەس، بەلكى ئاياللارغا نىسبەتەن ئۆزلىرى خالاۋاتقان قېلىپىكە ماس كېلىدىغان يولغا تەئۋىل قىلدى. ئۇلارنىڭ بۇ دەۋەتلىرى ۋە ھەرىكەتلىرى ئادەملەرنى شەرئى ھۆكۈملەردىن يىراقلاشتۇرۇپ، مۇسۇلمانلارغا ئىجتىمائى جەھەتتىن ئېغىر ئەمەس قىلىپ قويدى. شۇ سەۋەپتىن ئۇلارنىڭ رەئىيلىرى باسقۇنچى پىكىرلەرگە قارشى تۇرۇشقا قادىر بولالمىدى ۋە شىددەتلىك ئېقىمنى توسىيالمىدى. مۇسۇلمانلار ئوتتۇرىسىدا ئىجتىمائى جەھەتتىن كۆتىرىشكە بىرەر تەسىر كۆرسەتەلمىدى. ھالبۇكى، ئۇممەت ئىچىدە ئىسلامىدە، بىلىملىكدە ئاۋۇالقى مۇجتەھىدلار ۋە مەزھەپ ئىگىلىرىدىن قېلىشمايدىغان ئالىملار مەۋجۇت ئىدى. بىرەر ئۇممەتنىڭ بايلىقى تەك كېلەلمەيدىغان پىكرىي ۋە تەشرىئى (قانۇن شۇناسلىققا ئائىت) بايلىق مۇسۇلمانلار قولىدا مەۋجۇت ئىدى. مۇسۇلمانلارنىڭ ئۇمۇمى ۋە خۇسۇسى كۈتۈپ خانىلىرىدا بى باھا كىتاپلار، ئەسەرلەر تولۇپ-تاشقان ئىدى. توغرا، شۇنداق تۇرۇقلۇق بۇ لارنىڭ ھەممىسىنىڭ كۆچۈرمىچى تەقلىدچىلارنى ئادىشىشلىرىدىن قايتۇرۇشتا، پىكىر جەھەتتىن قېتىپ قالغانلارنى مۇجتەھىد توغرا ئىستىنبات قىلغان ئىسلامىي رەئىيگە قانائەتلەندۈرۈشتە - بۇ رەئىيى ئۇلار ئايال ئۇچۇن خالىشۇاتقان قەلىپكە ماس كەلمىگەچكە - ھېچقانداق تەسىرى بولمىدى. بۇنىڭغا سەۋەپ شۇكى، ئۇشبۇ كۆچۈرمىچى تەقلىدچىلار، قېتىپ قالغانلار ھەمدە ئالىم ۋە تالىپلاردىن پىكىر قىلغۇچى كىشىنىڭ سۈپىتى يوقالغان ئىدى. بۇنىڭ ئاقىۋىتىدە ئۇلار ۋاقىلىكنى چۈشەنمەيتتى ياكى اللەنىڭ ھۆكۈمىنى چۈشۈنۈپ

يەتمەيتتى ياكى تولۇق مۇۋاپىقلىقنى پەيدا قىلىدىغان يول بىلەن شەرئى ھۆكۈملەرنى ۋاقىلىككە ئەينەن تەدبىق قىلىش ئارقىلىق شەرئى ھۆكۈملەرنى پىكرى قوبۇل قىلىشمايتتى. شۇ سەۋەپتىن ئىسلام ئۆلكىلىرىدىكى جەمئىيەت ئىككى پىكىر: قېتىپ قېلىش ۋە تەقلىد قىلىش ئوتتۇرىسىدا قالدى. ئىجتىمائى جەھەت چۈشۈنۈكسىز بولۇپ قالدى. مۇسلىمە ئايال تېخىرقاپ ھەيران بولۇپ قالدى. ئەمدى ئۇنىڭ ئالدىدا ئىككى يول: غەرب دۇنيا قارىشىنى چۈشۈنۈپ يەتمەي، ئۇنىڭ بىلەن ئىسلام دۇنيا قارىشى ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەتنى بىلمىگەن ھالدا ئۇنى كۆچۈرۈپ ئېلىۋاتقان خاتىرجەمسىز ۋە بىقارار ئايال بولۇش ياكى ئۆزىگىمۇ پايدىسى تەگمەيدىغان ئەمگىكىدىن مۇسۇلمانلارمۇ پايدىلانمايدىغان قېتىپ قالغان ئايال بولۇش يولى تۇراتتى. بۇلارنىڭ ھەممىسىگە ئىسلامنى پىكرى رەۋىشتە ئۆگەنمەسلىك، ئىسلامدىكى ئىجتىمائى نىزامنى چۈشەنمەسلىك سەۋەپچى ئىدى.

شۇنىڭ ئۈچۈن ئىسلامدىكى ئىجتىمائى نىزامنى تولۇق ۋە ئەتراپلىق ھەمدە چوڭقۇر ئۆگۈنۈش زۆرۈر. شۇندىلا مۇئامما ئايال ۋە ئەرنىڭ جەمئىيىتىدە پەيدا بولىدىغان ئالاقە ۋە بۇ ئالاقىدىن كېلىپ چىقىدىغان ئىشلاردا ئىككىلىسىگە چۈشۈنۈلىدۇ. مانا شۇ جەمئىيەتنى، ئۇنىڭدىن پەيدا بولىدىغان ئالاقىنى ۋە بۇ ئالاقىدىن كېلىپ چىقىدىغان ئىشلارنى مۇئالىجە قىلىش تەلەپ قىلىنىۋاتقىنى مەلۇم بولىدۇ. بۇ مۇئالىجىنى ئەقىل كۆرسىتىپ بېرەلمەيدۇ. بەلكى شەرئەت كۆرسىتىپ بېرىدۇ. ئەقىلنىڭ ۋەزىپىسى بۇ مۇئالىجىنى چۈشۈنۈپ يېتىشىدۇر. بۇ مۇئالىجە ئىسلام بۇيرىغان مۇئەييەن ھايات يولى بويىنچە ھايات كەچۈرۈۋاتقان مۇسلىمە ئايال ۋە مۇسلىم ئەر ئۇچۇن بېرىلگەن يېشىمدۇر. ئۇلار اللە قۇرئان ۋە سۇننەتتە بۇيرىغان مانا شۇ ھايات

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

يولىدىلا هايات كەچۈرۈشلىرى ۋە بۇ هايات يولى غەربنىڭ هايات يولىغا ۋە ئاتا - بوۋىلىرىنىڭ ئۆرپ - ئادەتلىرىگە، تەقلىد - ئەنئەنىلىرىگە زىت كېلىپ قېلىشىغا ئەسلا ئېتىبار بەرمەسلىكى لازىم.

ئايال ۋە ئەر

الله تائالا مەرھەمەت قىلىدۇ:

﴿ يايها الناس انا خلقناكم من ذكر وانثي وجعلناكم شعوبا وقبائل لتعارفوا

-«ئى ئىنسانلار، ھەقىقەتەن بىز سىلەرنى بىر ئەر (ئادەم) ۋە بىر ئايال (ھاۋا)دىن يارىتىۋق ھەمدە بىر - بىرىڭلار بىلەن تونۇشۇشۇڭلار (دوست بۇرادەر بولىشىڭلار) ئۈچۈن سىلەرنى (تۈرلۈك-تۈمەن) خەلقلەر ۋە قەبىلىلەر قىلىپ قويدۇق» (13:49)

قتل الانسان ماأكفره * من اي شيئ خلقه * من نطفة خلقه فقدره *

-«ئىنسانغا لەنەت بولسۇنكى، ئۇ ئەجەپ كاپىر بولدى! الله ئۇنى نېمىدىن ياراتتى؟! الله ئۇنى ئاببى مەنىدىن ياراتتى، (ئۇ تولۇق يارىتىلىپ بولغىچە) الله ئۇنى بىر قانچە باسقۇچلارغا بۆلۈپ پەيدىن-پەي ياراتتى». (19_17:80)

الله ئىنسانغا تەكلىپ (ۋەزىپە) لەرنى تاپشۇرۇپ خىتاپ قىلغان ئىنسانىنى خىتاپ ۋە تەكلىپ قارىتىلغان ئورۇن قىلدى. شەرىئەتلەرنى ئىنسان ئۈچۈن نازىل قىلدى. الله ئىنسانلارنى قايتا تېرىلدۇرىدۇ ۋە ھېسابات كىتاپ قىلدۇ. جەننەتكىمۇ، دوزاخكىمۇ ئىنسانىنى كىرگۈزىدۇ. دېمەك الله ئەر ياكى ئايالنى ئەمەس، بەلكى ئىنسانىنى تەكلىپلەر ئورنى قىلدى.

الله ئىنسانىنى ھايۋاندىن ئايرىلىپ تۇرىدىغان مۇئەييەن يارىتىلىشتا (پىترەتتە) ئايال ياكى ئەر قىلىپ ياراتتى. ئايالمۇ،

ئەرمۇ ئىنساندۇر. ئۇلار ئىنسانلىقتا بىر - بىرىدىن پەرقلەنمەيدۇ. ۋە بۇ ئىنسانلىقتا بىر-بىرلىرىدىن بىرەر نەرسىدە ئايرىلىپ تۇرمايدۇ. الله تائالا ئۇلارنى ئىنسان سۈپىتىدە هايات مەيدانىغا شۇڭغۇشقا تەييارلاپ، ئۇلارنى بىرلا جەمئىيەتتە بىرگە ياشايدىغان قىلىپ قويدى. ئىنسانىيەت دۇنياسى داۋاملىشىشىنى ئۇلارنىڭ بىرگە بولۇشىغا، هەربىر جەمئىيەتتە مەۋجۇت بولۇشلىرىغا باغلىق قىلىپ قويدى. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلارنىڭ هەربىرىگە بارلىق ئىنسانلىق خۇسۇسىيەتلەردىن ۋە هايات ئاساسلىرىدىن پايدىلىنىدىغان ئىنسان سۈپىتىدە باراۋەر قاراش لازىم. الله ئۇلارنىڭ هەربىرىدە هاياتى كۈچىنى ياراتتى. بۇ كۈچ هەر ئىككىلىسىدە ئوخشاش مەۋجۇتتۇر. ئۇلارنىڭ هەربىرىدە ئاچلىق، تەشنالىق، هاجىتىنى ئادا قىلىشقا ئوخشاش ئەزالارنىڭ ئىهتىياجىنى هەمدە ياشاش ئۈچۈن كۈرەش قىلىش، نەۋئى ۋە سېغىنىۋچىلىق غەرىزلىرىنى (يەنى ئىستەكلىرىنى) ئوخشاش قىلىپ قويدى. ئۇلارنىڭ هەربىرىگە ئوخشاش پىكىر قىلىش قۇۋۋىتى ۋە ئەقىل بەردى. چۈنكى، الله ئەقىلنى ئەر ياكى ئايال ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ئىنسان ئۈچۈن ياراتقان.

بىراق نەۋئى غەرىزىسىنى (ئىنسانىيەت دۇنياسىنى ساقلاپ قېلىش ئىستىكىنى) ئەر باشقا ئەربىلەن ياكى هايۋان بىلەن ياكى باشقا يوللار بىلەن قاندۇرۇشى، ئايالمۇ باشقا ئايال بىلەن ياكى هايۋان بىلەن ياكى باشقا يوللار بىلەن قاندۇرۇشى مۇمكىن بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ ئىنساندا يارىتىلىشىدىن كۆزلەنگەن مەقسەت پەقەت بىر هالەتتە، يەنى ئەر بۇ ئىهتىياجنى ئايال بىلەن، ئايال بولسا ئەر بىلەن قاندۇرۇشى ئارقىلىقلا ئەملگە ئېشىشى مۇمكىن. شۇنىڭ ئۈچۈن ئەر بىلەن ئايال ئوتتۇرىسىدىكى، ئايال بىلەن ئەر ئوتتۇرىسىدىكى جىنسىي غەرىزى جەهەتتىن بولغان ئالاقە

چ ئەجەپلىنەرلىك جايى بولمىغان تەبىئى ئالاقەدۇر. ئۇ ئەسلى
اقە بولۇپ، ئۇشبۇ غەرىزە، يەنى ئىنسانىيەت دۇنياسىنىڭ
قىلىنىپ قېلىشى غەرىزىسىنىڭ يارىتىلىشىدىن كۆزلەنگەن
سەت پەقەت شۇ ئالاقە ئارقىلىق مەيدان چىقىدۇ. ئەگەر
ككىلىسى ئوتتۇرىسىدىكى بۇ ئالاقە جىنسى ئالاقە جەهەتتىن بىرگە
ۇش شەكلىدە يۈز بەرسە، بۇ ناهايىتى تەبىئى ۋە ئادەتى ئىش
ۇپ، ئۇنىڭدا ئەجەپلىنەرلىك هېچنەرسە يوق. بەلكى بۇنداق ئالاقە
نسانىيە ئالەمنىڭ ساقلىنىپ قېلىشى ئۈچۈن زۆرۈردۇر. بىراق
غەرىزىنى ئەركىن قويۇۋېتىش ئىنسانغىمۇ، ئۇنىڭ ئىجتىمائى
ايانغىمۇ زەرەر كەلتۈرىدۇ. ئۇنىڭ يارىتىلىشىدىن مەقسەت
نسانىيەت دۇنياسى داۋام قىلىشى ئۈچۈن نەسلى (ئەۋلاد)
لدۇرۇشتۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىنسانىڭ بۇ غەرىزىگە بولغان
ىشى ئۇنىڭ ئىنساندا يارىتىلىشىدىن كۆزلەنگەن مەقسەتكە، يەنى
ۋئىڭ داۋاملىشىشىغا قارىتىلىشى زۆرۈر. بۇ ئورۇندا ئەر بىلەن
ايال ئوتتۇرىسىدا پەرق يوق. ئەمما ئىهتىياجنى قاندۇرۇشتىن پەيدا
ولىدىغان لەززەت ۋە راهەتلىنىش، ئىنسان،ئۇنى نەزەردە تۇتسىمۇ،
ۇتمىسىمۇ تەبىئى رەۋىشتە ئۆز-ئۆزىدىن هاسىل بولىۋېرىدۇ.
ۇنىڭ سەۋەبىدىن «نەۋئى غەرىزىسىدىن لەززەتلىنىش ۋە
راهەتلىنىشنى نەزەردە تۇتۇشنى يىراقلاشتۇرۇش كېرەك» ، دېيىش
ناتوغرا بولىدۇ. چۈنكى لەززەت ۋە راهەتلىنىش تەبىئى ۋە مۇقەررەر
مەيدانغا كېلىدىغان ئىش بولۇپ، ئۇ نەزەردە تۇتۇش بىلەن مەيدانغا
كەلمەيدۇ. بۇ نەزەردە تۇتۇشنى يىراقلاشتۇرۇش مۇمكىن
بولمايدىغان ئىش بولغانلىقتىن ئۇنى يىراقلاشتۇرغىلىمۇ بولمايدۇ.
بەلكى نەزەردە تۇتۇش ئۇشبۇ قاندۇرۇش هەققىدىكى ۋە نەۋئى
غەرىزىسىدىن كۆزلەنگەن مەقسەت هەققىدىكى ئىنسانىڭ
چۈشەنچىسىدىن پەيدا بولىدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا نەۋئى غەرىزىسى

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ۋە ئۇنىڭ ئىنسانىدا مەۋجۇت بولۇشىدىن كۆزلەنگەن مەقسەت ھەققىدە ئىنسانىدا مۇئەييەن چۈشەنچىنى پەيدا قىلىش كېرەك. بۇ چۈشەنچە ئۇنىڭدا الله تائالا ئىنسانىدا يارالقان نەۋئى غەرىزىسىگە نىسبەتەن خاس قاراشنى شەكىللەندۈرىدۇ. دە، ئۇنى ئەر بىلەن ئايال، ئايال بىلەن ئەر ئالاقىسىغا چەكلەپ قويىدۇ. شۇنىڭدەك، ئۇنىڭدا ئەر بىلەن ئايال ئوتتۇرىسىدىكى ئەرلىك ۋە ئاياللىق ئالاقىلىرىغا ياكى باشقىچە سۆز بىلەن ئېيتقاندا، جىنسى ئالاقىلىرىغا نىسبەتەن خاس قاراشنى شەكىللەندۈرىدۇ-دە، بۇ ئالاقىلار نەۋئى غەرىزىسىنىڭ يارىتىلىشىدىن كۆزلەنگەن مەقسەتكە، يەنى نەۋئىنىڭ داۋام قىلىشىغا قارىتىلىدۇ. مانا شۇنداق خاس قاراش بىلەن غەرىزىنىڭ قاندۇرۇلىشى مەيدانغا چىقىدۇ ۋە ئۇنىڭ مەۋجۇت بولۇشىدىن كۆزلەنگەن مەقسەت ئەملگە ئاشىدۇ. بۇ چۈشەنچىنى قوبۇل قىلغان ۋە يۈقىرىدىكىدەك خاس قاراشقا ئىگە بولغان جامائەتتە خاتىرجەملىك مەيدانغا كېلىدۇ. ھەرقانداق ئىنسانىي جامائەتنىڭ ئەر بىلەن ئايال ئوتتۇرىسىدىكى ئەرلىك ۋە ئاياللىق ئالاقىلىرى ياكى باشقىچە قىلىپ ئېيتقاندا جىنسى ئالاقىلىرىغا بولغان قارىشىنى «لەززەت ۋە راھەتلىنىش ھۆكۈمران بولغان» قاراشتىن «بۇ لەززەت ۋە راھەتلىنىش غەرىزىنى قاندۇرۇشتىن كېلىپ چىقىدىغان تەبىئى ۋە مۇقەررەر ئىش» دېگەن قاراشقا ئۆزگەرتىش زۆرۈر ھەمدە بۇقاراشنى بۇ غەرىزىدىن كۆزلەنگەن مەقسەتكە قارىتىش زۆرۈر. مانا شۇنداق قاراش نەۋئى غەرىزىسىنى ساقلاپ قالىدۇ ۋە ئۇنى ئۇنىڭ ئۈچۈن يارىتىلغان توغرا يۈنىلىشكە يۈزلەندۈرىدۇ. شۇنىڭدەك، ئىنسان بارلىق ئىشلىرىنى قىلالىشى ئۈچۈن ۋە ئۇنى بەختلىك قىلىدىغان ھەممە ئىشلارغا ۋاقتى يېتەرلىك بولىشى ئۈچۈن كەڭ مەيدان قالدۇرىدۇ.

شۇنىڭ ئۈچۈن ئىنساندا نەۋئى غەرىزىسىنى قاندۇرۇش ھەققىدە

ۋە ئۇنىڭ مەۋجۇتلىغىدىن كۆزلەنگەن غايە ھەققىدە چۈشەنچە بولىشى كېرەك. شۇنىڭدەك، ئىنسانى جامائەتكە جىنسى ئالاقە ئۈچۈنلا قوشۇلۇش پىكرىتىنىڭ ھۆكۈمران بولىشىنى ۋە پۈتۈن ئېتىبارنى شۇ قوشۇلۇشقا قارىتىشنى قەلبلىرىدىن ئۆچۈرۈۋېتىدىغان ھەمدە ئەر بىلەن ئايال ئوتتۇرىسىدا ھەمكارلىقنى بەرپا قىلىدىغان نىزام بولىشى كېرەك. چۈنكى ئەر ۋە ئايال بىر-بىرىگە مۇھەببەت ۋە رەھمەتنى تەمىنلىگۈچى بۇرادەرلەر سۈپىتىدە ئۆز - ئارا ھەمكارلىق قىلىشلىرى ئارقىلىقلا جامائەت ئىسلاھ بولىدۇ، ئۇڭۇشلىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىلارغا نىسبەتەن جامائەتنىڭ قارىشىنى تامامەن ئۆزگەرتىشنى يەنە بىر باب تەكىتلەش زۆرۈر. بۇ ئۆزگەرتىش جىنسى ئالاقە ئۈچۈنلا قوشۇلۇش چۈشەنچىلىرى ھۆكۈمرانلىغىنى يوق قىلىپ، ئۇلارنى، جىنسى ئېھتىياجنى قاندۇرۇشنىڭ تەبىئى ۋە مۇقەررەر ئىش ئىكەنلىكىگە ئايلاندۇرىدۇ. بۇ ئالاقىنى پەقەت لەززەت ۋە راھەتلىنىشكە چەكلەپ قويۇشنى يوق قىلىپ، ئۇنى ئەرلىك ۋە ئاياللىق سۈپەتلىرىگە قاراشقا ئەمەس، بەلكى جامائەت مەنپەئىتىنى كۆزلەيدىغان قاراشقا ئايلاندۇرىدۇ. بۇ ئالاقىنى راھەتلىنىش ۋە شەھۋەتنى ياخشى كۆرۈش ئەمەس، بەلكى الله دىن قورقۇش ھۆكۈمرانلىق قىلىدىغان قاراشقا ئايلاندۇرىدۇ. بۇ قاراش ئىنسانىنىڭ جىنسى لەززەتتىن بەھرىمەن بولىشىنى ئىنكار قىلمايدۇ، بەلكى ئۇنى نەۋئىنىڭ داۋام قىلىشىنى مەيدانغا چىقىرىدىغان ۋە مۇسۇلمانىنىڭ ئالى ئارزۇسى - الله تەئالانىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىش ئارزۇسىغا ماس كېلىدىغان شەرئى بەھرىمەن بولۇشقا ئايلاندۇرىدۇ.

قۇرئان ئايەتلىرى، ئەر - خاتۇنلۇق تەرىپى، يەنى نەۋئى غەرىزىسىنىڭ يارىتىلىشتىن كۆزلەنگەن مەقسەتكە ئېتىبارىنى قارىتىپ كەلگەن. ئايەتلەر بۇ غەرىزە ئەسلىدە ئەر-خاتۇنلۇق ئۈچۈن

يەنى نەۋئىنىك داۋام قىلىشى ئۈچۈن يارىتىلغانلىغىنى، يەنى الله تائالا بۇ غەرىزىنى ئەر-خاتۇنلۇق ئۈچۈن ياراتقانلىغىنى بايان قىلغان. جامائەتنىك ئايال بىلەن ئەر ئالاقىلىرىغا بولغان قارىشىنى جىنسى ئالاقە ئۈچۈنلا قوشۇلۇشقا قارىتىلغان ئەمەس، بەلكى ئەر-خاتۇنلۇققا قارىتىلغان قاراشقا ئايلاندۇرۇش مەقسىتىدە ئايەتلەردە نەۋئى غەرىزىسى ئەر-خاتۇنلۇق ئۈچۈن يارىتىلغىنى هەرخىل ئۇسلۇب ۋە هەرخىل مەنالاردا بايان قىلىنغان.

ياايها الناس اتقوا ربكم الذي خلقكم من نفس ڤاحدة وخلق منها زوجها وبث منهما رجالا كثيرا ونساء *

ـ«ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر جاندىن (ئادەمدىن) ياراتقان ۋە ئۇنىڭدىن جۈپتىنى (هاۋۋانى) ۋۇجۇدقا كەلتۈرگەن هەمدە ئۇ ئىككىسىدىن كۆپ ئەر ۋە ئاياللارنى تارقاتقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇر!»(4:1)

هوالذي خلقكم من نفس واحدة وجعل منها زوجها ليسكن اليها فلما تغشها حملت حملا خفيفا فمرت به فلما انقلت دعوا الله ربهما لئن اتيتنا صالحا لنكونن من الشاكرين *

ـ«ئۇ، (الله) شۇنداق زاتكى، سىلەرنى بىر جاندىن (ئادەمدىن) ياراتتى ۋە ئۇ ئارام ئالسۇن دەپ، ئۇنىڭ جۈپتىنى ۋۇجۇدقا كەلتۈردى. ئۇ، ئۇنىڭغا قوشۇلغاندىن كېيىن ئۇ (هاۋۋا) يەڭگىل يۈك (هامىلە) بىلەن يۈكلىك بولۇپ، ئاشۇ (يۈك) بىلەن يۈردى. ئۇنداقتا، قاچانكى، ئېغىرلاشقاندا، (ئۇلار) پەرۋەردىگارى بولغان الله تائالاغا دۇئا قىلدى: «قاچانكى، ئەگەر بىزگە سالىھ پەرزەنت ئاتا قىلساڭ، ئەلۋەتتە شۈكرى قىلغۇچىلاردىن بولىمىز»(189:7)

ولقد ارسلنا رسلا من قبلك وجعلنا لهم ازواجا وذرية*

ـ«هەقىقەتەن، سىزدىن ئىلگىرىمۇ (كۆپ) پەيغەمبەرلەر ئەۋەتكەنمىز ۋە ئۇلارغا

جۈپتىلەر ۋە ئەۋلادلارنى بەرگەنمىز». (13:38)

والله جعل لكم من انفسكم ازواجا وجعل لكم من ازواجكم بنين وحفدة.

ـ«الله سىلەر ئۈچۈن ئۆز تىپىڭلاردىن جۈپتىڭلارنى يارىتىپ، جۈپتىڭلاردىن سىلەر ئۈچۈن بالىلار، نەۋرىلەرنى پەيدا قىلدى».(16:72)

ومن اياته ان خلق لكم من انفسكم ازواجا لتسكنوا اليها وجعل بينكم مودة ورحمة*

ـ«ئۇنىڭ ئايەتلىرىدىن (يەنە بىرى) ـ ئۇ زات سىلەر هەمدەم بولىشىڭلار ئۈچۈن تىپىڭلاردىن جۈپتىلار يارىتىشى ۋە ئاراڭلاردا دوستلۇق ۋە مەھرى-مۇھەببەت پەيدا قىلىشىدۇر». (30:21)

فاطر السموات والارض جعل لكم من انفسكم ازواجا *

ـ«(الله) ئاسمانلار ۋە يەرنىڭ ياراتقۇچىسىدۇر. ئۇ سىلەر ئۈچۈن ئۆز تىپىڭلاردىن بولغان جۈپتىلەرنى ياراتتى» (42:11)

وانه خلق الزوجين الذكر والانثي * من نطفة اذا تمني *

ـ«ئەلۋەتتە ئۇ زات ئېتىلىپ چىقىدىغان مەنىدىن ئەر ـ ئايال جۈپلەرنى ياراتقاندۇر».(46-45:53)

وخلقناكم ازواجا*

ـ«بىز سىلەرنى جۈپ ـ جۈپ قىلىپ ياراتتۇق».(78:8)

دېمەك بۇ ئايەتلەردىن كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇكى، الله ئەر ۋە ئايالنى يارىتىشتا ئەر-خاتۇنلۇق تەرىپىنى يۇقىرى قىلغانلىقىنى كۆپ تەكرارلايدۇ. شۇڭاغدا ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىلارغا قاراش ئەر-خاتۇنلۇققا، يەنى نەۋئى داۋام قىلىشى ئۈچۈن نەسلى قالدۇرۇشقا قارىتىلغان بولىدۇ.

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئۇچۇن غەرىزىنى قاندۇرۇش سادىر بولىدۇ. ئەگەر جامائەت ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىلارغا بۇ غەرىزىنىڭ مەۋجۇت بولىشىدىن كۆتۈلگەن مەقسەت، نەۋئىنىڭ داۋاملىشىشى ئۇچۇن دەپ قارىسا، ئۇمۇمى هاياتتا ئەر ۋە ئايالدىن ماددى ۋاقىلىك ۋە جىنسىيەت هەققىدىكى پىكىرنى يىراقلاشتۇرۇش زۆرۈر ئىش بولۇپ قالىدۇ. شۇڭاغدا غەرىزە قوزغالمايدۇ - دە، ئىمكانىيىتىدە بولمىغان قاندۇرۇشنى تەلەپمۇ قىلمايدۇ، مەقسىتىگە يېتەلمىگەن سەۋەپتىن دەرت ئەلەم ۋە خاتىرجەمسىزلىنىشكىمۇ دۇچار بولمايدۇ. غەرىزىنى قوزغاتقۇچى ماددى ۋاقىلىكنى ئەر-خاتۇنلۇق هالىتىگە چەكلەپ قويۇش زۆرۈردۇر. چۇنكى نەۋئىنىڭ (يەنى ئىنسانىيەت دۇنياسىنىڭ داۋاملىق بولىشى) شۇ نىڭ بىلەن بولىدۇ هەمدە غەرىزە قاندۇرۇشنى تەلەپ قىلغان ۋاقىتتا ئۇنى ئەملگە ئاشۇرۇش بىلەن خاتىرجەملىك ۋە راهەت پەيدا بولىدۇ. مانا شۇنىڭدىن جامائەتنىڭ ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىلىرىغا قانداق قارىشىنىڭ جەمئىيەتتىكى ۋە جامائەت ئوتتۇرىسىدىكى ئۇمۇمىي هاياتنى يۇزلەندۇرۇشتە قانچىلىك تەسىرى بارلىغى مەلۇم بولىدۇ. كاپىتالىزم مەبدىئىگە ئېتىقاد قىلغۇچى غەربلىكلەر ۋە كوممۇنىزمغا ئېتىقاد قىلغۇچى شەرقلىكلەر ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىلارغا نەۋئىنىڭ داۋاملىق بولىشى جەهەتتىدىن ئەمەس، بەلكى جىنسى ئالاقە جەهەتتىن قارايدۇ. شۇ سەۋەپتىن نەۋئى غەرىزىسىنى قاندۇرۇش مەقسىتىدە ئۇنى قوزغىتىش ئۇچۇن ئەر ۋە ئايال ھۇزۇرىدا ماددى ۋاقىلىك ۋە جىنسىيەت هەققىدىكى پىكىرنى قەستەن ۋۇجۇتقا كەلتۇرۇشكە زور كۇچ بىلەن هەرىكەت قىلىشىدۇ. ئۇلار نەۋئى غەرىزىسىنى قاندۇرماسلىق جىسمانىي، نەفسىي ۋە ئەقلى زەرەرلەرگە ئېلىپ بارىدىغان غەمكىنلىككە سەۋەپ بولىدۇ، دەپ ئويلىشىدۇ. شۇ سەۋەپتىن غەربىي ۋە شەرقىي جامائەتنىمۇ،

جەمئىيەتنىمۇ قىسسە، شېئىر، ئەسەر ۋە باشقىلاردا جىنسىيەت هەققىدىكى پىكىرلەر كۆپلىكىنى كۆرىمىز. بىرەر ئېھتىياج بولمىسىمۇ ئۇيلەردە، باغچىلاردا، كۇچىلاردا، ساهىللەردە ۋە باشقا جايلاردا ئەر ۋە ئايالنىڭ ئارىلاش يۈرگىنىنى كۆرىمىز. چۇنكى ئۇلار بۇنى زۆرۈر ئىش هېسابلىشىپ، ئۇنى ۋۇجۇتقا كەلتۇرۇشكە قاتتىق ئىنتىلىدۇ. بۇ هالەت ئۇلارنىڭ هايات نىزامىنىڭ بىر قىسمى ۋە ياشاش يولىنىڭ ئايرىلماس بولىكىدۇر.

ئىسلامنى قوبۇل قىلىپ، ئۇنىڭ ئەقىدە ۋە ھۆكۈملىرىگە ئېتىقاد قىلغۇچى مۇسۇلمانلار، باشقىچە سۆز بىلەن ئېيتقاندا، ئىسلام ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىلارغا جىنسىيەت جەهەتتىن ئەمەس، بەلكى نەۋئىنىڭ داۋاملىشىشى جەهەتتىن قارايدۇ. جىنسىيەت جەهەتنى بولسا، قاندۇرۇشتىكى مۇقەررەر ئىش دەپ، لېكىن ئۇ قاندۇرۇشقىلا يۇزلىنىپ كەتمەسلىكى كېرەك دەپ هېسابلايدۇ. شۇ سەۋەپتىن ئىسلام جىنسىيەت هەققىدىكى پىكىرلەرنىڭ جامائەت ئوتتۇرىسىدا مەۋجۇت بولىشىنى زەرەرگە ئېلىپ بارغۇچى ئىش دەپ، نەۋئى غەرىزىسىنى قوزغاتقۇچى ماددى ۋاقىلىكنى بولسا، بۇزۇقلۇققا ئېلىپ بارغۇچى ئامىل دەپ هېسابلايدۇ. شۇنىڭ ئۇچۇن ئەر ۋە ئايالنى ئادەملەردىن خالى ئورۇندا خالى قىلىشتىن، ئايالنى يات ئادەملەرگە زىبۇ-زىننەتلىرى ۋە گۈزەللىكلىرىنى كۆرسىتىشتىن، ئەرنىمۇ، ئايالنىمۇ بىر-بىرلىرىگە شەهۋەت نەزىرى بىلەن قاراشلاردىن قايتۇرغان. ئۇمۇمى هاياتتا ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى هەمكارلىق قانداق بولىشىنى بەلگىلەپ بەرگەن. ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى جىنسى ئالاقىنى پەقەت ئىككى هالەتتە: نىكاھ ۋە قول ئاستىدىكى چۆرىگە چەكلەپ قويغان.

دېمەك، ئىسلام ئۇمۇمىي هاياتقا نەۋئى غەرىزىسىنى

قوزغاتقۇچى ئامىللاردىن توسۇشقا ۋە جىنسى ئالاقىسىنى مۇئەييەن ئىشلارغا چەكلەپ قويۇشقا ھەرىكەت قىلىدۇ. كاپىتالىزم ۋە كوممۇنىزمدا بولسا، نەۋرىنى غەرىزسىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن ۋە ئۇ ھەممە نەرسىدە ئەركىن بولىشى ئۈچۈن ئۇنى قوزغاتقۇچى ئامىللارنى پەيدا قىلىشقا ھەرىكەت قىلىنمايدۇ. ئىسلام ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىلارغا نەۋرىنىڭ داۋاملىق بولىشى جەھەتتىدىن قارىسا، كاپىتالىزم ۋە كوممۇنىزم بۇ ئالاقىلارغا ئەرلىك ۋە ئاياللىق، يەنى جىنسى ئالاقە جەھەتتىن قارايدۇ. ئىسلام بىلەن بۇ ئىككى مەبدەئنىڭ قاراشلىرى ۋە ھەرىكەتلىرى ئوتتۇرىسىدا ماناۋ شۇنداق چوڭ پەرق بار. بۇنىڭ بىلەن ئىسلامنىڭ قارىشى - پاكلىق، پەزىلەت (ئارتۇقچىلىق)، ئىپپەت قارىشى ئىكەنلىكى، ئىنسان ھالاۋىتى ۋە نەۋرىنىڭ داۋاملىشىش قارىشى ئىكەنلىكى مەلۇم بولىدۇ.

ئەر ۋە ئايالدىكى جىنسى غەرىزىنى قىسىپ قويۇش ئىنساندا جىسمانىي، نەفسى ۋە ئەقلىي كېسەللىكلەرگە سەۋەپ بولىدۇ، دېگەن غەربلىكلەر ۋە كوممۇنىستلارنىڭ گەپلىرى ناتوغرادۇر، ھەقىقەتكە زىتتۇر: چۈنكى، سۆسىز قاندۇرۇش جەھەتتىدىن غەرىزە بىلەن ئوزۇق ئىھتىياج ئوتتۇرىسىدا پەرق بار. يېيىش-ئىچىش، ھاجەتنى ئادا قىلىشقا ئوخشاش ئوزۇق ئىھتىياجلارنى سۆسىز قاندۇرۇش لازىم بولۇپ، ئەگەر قاندۇرۇلمىسا كۆپ ھالدا ئۆلۈمگە ئىلىپ بارغۇچى زەھەرلەرنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. ياشاش ئۈچۈن كۇرەش قىلىش، نەۋئى، سېغىنىشقا ئوخشاش غەرىزىلەرنى سۆسىز قاندۇرۇش لازىم ئەمەس. ئەگەر ئۇلار قاندۇرۇلمىسا، بىرەر جىسمانىي ياكى ئەقلى ياكى نەفسى زەھەر كېلىپ چىقمايدۇ. پەقەت خاتىرجەمسىزلىك ۋە دەرت تارتىش ھاسىل بولىدۇ خالاس. بۇنىڭغا دەلىل، بىر شەخس پۈتۈن ئۆمرىنى بەزەن غەرىزىلىرىنى

قاندۇرماستىن ئۆتكۈزەلەيدۇ، شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئۇنىڭدا بىرەر زەھەر پەيدا بولمايدۇ. ياكى ئىنسان نەۋئى غەرىزىسىنى قاندۇرمىسا، ئىنسان سۈپىتىدە ئۇنىڭدا ئۇلار ئېتىۋاتقان جىسمانىي، ئەقلىي، نەفسىي كېسەللىكلەر پەيدا بولمايدۇ. پەقەت ئايرىم شەخسلەردە پەيدا بولىشى مۇمكىن. بۇ بولسا، قاندۇرماسلىق نەتىجىسىدە مەزكۇر كېسەللىكلەر تەبىئى رەۋىشتە يەنى پىتىرەتكە مۇۋاپىق ھاسىل بولمىغانلىقىنى بەلكى، توسۇپ قويۇشقا ئالاقىسى بولمىغان باشقا ۋەزىيەتلەردە ھاسىل بولغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. ئەگەر غەرىزىنى توسۇپ قويۇشتىن ھاسىل بولغان بولسا، قىسىپ قويۇش ھالىتى يۈز بېرىدىغان بارلىق ھالەتلەردە پىتىرەتكە مۇۋاپىق تەبىئى رەۋىشتە ئىنساندا ھاسىل بولۇپرەتتى. ۋە ھالەنكى مۇتلەق بۇنداق بولمايدۇ. توسۇپ قويۇش نەتىجىسىدە كېسەللىك ئىنساندا پىتىرى رەۋىشتە پەيدا بولماسلىغىنى ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىمۇ تەن ئېلىشىدۇ. دېمەك، ئايرىم شەخسلەردە يۈز بېرىدىغان كېسەللىك توسۇپ قېلىشتىن مۇتلەق باشقا ۋەزىيەتلەر سەۋەبىدىن پەيدا بولىدۇ.

بۇ بىر جەھەتتىن، يەنە باشقا بىر جەھەتىنى ئېلىنىدىغان بولسا، ئۇزۇق ئىھتىياج تاشقى قوزغاتقۇچى ئامىل مۇھتاج بولمىغان ھالدا ئىچكى ئۇندۇگۇچى ئامىل سەۋەبىدىن قاندۇرۇشنى تەبىئى رەۋىشتە تەلەپ قىلىدۇ، گەرچە ئۇزۇق ئىھتىياج قۇرساق ئېچىپ تۇرغان ھالەتتە قاندۇرۇشنى تەلەپ قىلمۇاتقان ۋاقىتتا، ناۋادا قوزغاتقۇچىمۇ ئۇنى قوزغىتىشى مۇمكىن بولسىمۇ، لېكىن غەرىزىدە بۇنىڭ ئەكسى بولۇپ، تاشقى قوزغاتقۇچى بولمىسا، ئىچكى ئۇندۇگۇچى سەۋەبىدىن قاندۇرۇشنى تەبىئى رەۋىشتە تەلەپ قىلمايدۇ. بەلكى قوزغاتقۇچى ماددى ۋاقىلىك ياكى جىنسىيەت ھەققىدىكى قوزغاتقۇچى پىكىر، جۈملىدىن قوزغاتقۇچى مەنالار بىر-بىرىنى ئەسلىتىپ، ئۆز-ئارا باغلىنىشى بولسىلا قوزغىلىدۇ.

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئەگەر بۇنداق تاشقى تەسىر قىلغۇچى ئامىل بولمىسا، قوزغىلىشمۇ بولمايدۇ. بارلىق غەزىزلەردە: سېغىنىش، ياشاش ئۈچۈن كۈرەش قىلىش، نەۋئى غەرىزلىرىدە ۋە ئۇلارنىڭ ھەممە كۆرىنىشلىرىدىمۇ ئەھۋال شۇنداق. ئەگەر شەخس ئالدىدا بىرەر غەرىزنى قوزغاتقۇچى ئامىل مەۋجۇت بولسا، ئۇ قوزغىلىدۇ ۋە قاندۇرۇشنى تەلەپ قىلىدۇ. غەرىزنى ھەربىرىكە سېلىشتۇرغان نەرسە ياكى ھالەت ئىنساندىن يىراقلاشتۇرۇلسا ياكى ئۇنىڭدىن ئۈستۈن كېلىدىغان مۇھىمراق ئىش بىلەن مەشغۇل قىلىنسا، قاندۇرۇش تەلىۋى يوقىلىدۇ ۋە ئۇنىڭ نەپسى تېنىچلاپ قالىدۇ. بۇنىڭ ئەكسىچە، ئۇزۇق ئېھتىياج قوزغالغان چاغدا ئۇنى قاندۇرۇش تەلىۋى مۇتلەق يوقالمايدۇ. بەلكى قاندۇرۇلۇپ بولغىچە تەلىۋى داۋام قىلىۋېرىدۇ. بۇنىڭ بىلەن ئايان بولىدۇكى، نەۋئى غەرىزىسىنى قاندۇرماسلىقتىن جىسمانى، نەپسى ياكى ئەقلىي كېسەللىك ئەسلا پەيدا بولمايدۇ. چۈنكى ئۇ ئۇزۇق ئېھتىياج ئەمەس، بەلكى غەرىزدۇر. خۇلاسە گەپ شۇكى، شەخس ئالدىدا نەۋئى غەرىزىسىنى قوزغاتقۇچى ماددى ۋاقىلىك ياكى جىنسىيەت ھەققىدە پىكىر مەۋجۇت بولسا، ئۇ قوزغىلىپ، قاندۇرۇشنى تەلەپ قىلىدۇ. ئەگەر قاندۇرۇلمىسا، بۇ قوزغىلىشتىن پەقەت بىئارامىلىق مەيدانغا كېلىپ شەخسنى قورشۇۋالىدۇ. بۇ بىئارامىلىق تەكرارلانمىشى نەتىجىسىدە ئىنسان ئەرت تارتىدۇ. ئەگەر غەرىزنى ھەربىرىكە سېلىشتۇرغان ھالەت ئۇنىڭدىن يىراقلاشتۇرۇلسا ياكى ئۇنى بۇ غەرىزدىن ئۈستۈن كېلىدىغان ، ئۇنىڭدىن مۇھىمراق ئىش بىلەن مەشغۇل قىلىنسا، بىئارامىلىق يوقىلىدۇ. شۇنىڭغا بىنائەن جىنسى غەرىزسى قوزغالغاندا ئۇنى توسۇپ قالماشتىن پەقەت ئەرت تارتىش ۋە بىئارامىلىق پەيدا بولىدۇ. ئەگەر جىنسى غەرىزسى ئۇنى قوزغىتىدىغان ئامىللار بىلەن قوزغىتىلمىسا ئەرت-ئەلەمۇ،

بىئارامىلىقمۇ پەيدا بولمايدۇ. ئەمەك غەرىزنى قاندۇرۇشنىڭ ئىلاجى بولمىغان ۋاقىتتا ئۇنى قوزغىتىدىغان ئامىللارنىڭ ئالدىنى ئېلىش بىلەن ئۇنى قوزغاتماسلىق ئارقىلىق مۇئالىجە قىلىنىدۇ.

يۇقىرىدىكى مۇلاھىزىلەردىن جامائەتنىڭ ئەر ۋە ئايال ئۇنتۇرۇسىدىكى ئالاقىلارغا بولغان قارىشىنى پەقەت ئەرلىك ۋە ئاياللىق ئالاقىسىغا چەكلەپ قويغان غەربىي ۋە كوممۇنىستىك دۇنيا قاراشىنىڭ خاتالىغى مەلۇم بولىدۇ. ئەر ۋە ئايالدىكى غەرىزنى قوزغاتقۇچى ھەرخىل ۋاستىلەر، يەنى ئارىلىشىش، ئۇسۇل ئويناش، تانسا ۋە ھەرخىل ئويۇنلار، قىسسەلەر ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش قوزغاتقۇچى ھالەتلەرنى پەيدا قىلىشتىن ئىبارەت ئۇشبۇ ئىككى دۇنيا قاراش ئويلاپ تاپقان مۇئالىجىنىڭ خاتالىغىمۇ ئۆز-ئۆزىدىن مەلۇم بولىدۇ. شۇنىڭدەك، جەمئىيەتنىڭ ئەر ۋە ئايال ئۇنتۇرۇسىدىكى ئالاقىلىرىغا بولغان قارىشىنى بۇ غەرىزنىڭ يارىتىلىشىدىن كۆزلەنگەن مەقسەت يەنى نەۋئىنىڭ داۋام قىلىشىغا قارىتىلغان قاراشقا ئايلاندۇرغان ئىسلام دۇنيا قارىشىنىڭ توغرىلىقى ئىنايەن بولىدۇ. شۇنىڭدەك غەرىزنى شەرئى يول - نىكاھ ۋە قول ئاستىدىكى چۆرە بىلەن قاندۇرۇشنىڭ ئىمكانى بولمىسا، غەرىزنى قوزغاتقۇچى ماددى ۋاقىلىك ۋە جىنسىيەت ھەققىدىكى پىكىرنى ئۇنىڭدىن يىراقلاشتۇرۇشتىن ئىبارەت بۇ دۇنيا قاراش تەقدىم قىلىۋاتقان مۇئالىجىنىڭ توغرىلىقىمۇ ئۆز-ئۆزىدىن مەلۇم بولىدۇ. دېمەك، يالغۇز ئىسلامىلا نەۋئى غەرىزسى جەمئىيەتتە ۋە ئادەملەردە پەيدا قىلىدىغان بۇزۇقلۇقنى ئەڭ مېۋىلىك نەتىجىلىك مۇئالىجە قىلىدۇ ۋە بۇ غەرىزە شۇ مۇئالىجە ئارقىلىق جەمئىيەت ۋە ئادەملەردە پاكلىق ۋە يۇكسەكلىكنى پەيدا قىلىدۇ.

ئايال ۋە ئەر ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىلارنى تەرتىپكە سېلىش

ئايال ئەدىكى، ئەر ئايالدىكى نەۋرىنىسىنى قوزغىتىشى، قاچانكى ئەر-ئايال بىلەن ياكى ئايال-ئەر بىلەن بىرگە بولسىلا، قوزغىتىش مۇقەررەر سادىر بولىدىغان ئىش ئىكەنلىكىنى بىلدۈرمەيدۇ. بەلكى ئۇلار بىرگە بولۇشسا ئۇشبۇ غەرىزىنى قوزغىتىشى، ئەسلى ئىش ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا بۇنداق قوزغاتقۇچى بار جايدا ئۇلار ئارىسىدا جىنسىي ئالاقىمۇ ۋۇجۇدقا كېلىدۇ. بىراق ئۇلار گاھىدا بىرگە بولىشىدۇ لېكىن بۇ غەرىزە قوزغالمايدۇ. مەسىلەن، تىجارەتتە ئېلىم-سېتىم قىلغاندا بىرگە قاتنىشىشلار ياكى كېسەلنى ئوپراتسىيە قىلىشلار ياكى بىرلىكتە دەرس ئېلىشلىرى ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلار. لېكىن شۇ ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش بارلىق ھالەتلەردە ئۇلار ئوتتۇرىسىدا جىنسىي غەرىزىنى قوزغىتىش قابىلىيىتى مەۋجۇت بولىدۇ. بىراق قابىلىيەت مەۋجۇت بولىدۇ دېگەنلىك، قوزغىتىش مەۋجۇت بولىدۇ دېگەنلىك ئەمەس. بەلكى ئۇلار بىر-بىرىگە نەۋئىنىڭ داۋام قىلىشى نۇقتىئىنەزەردىن قارىمايلا ئەرلىك ۋە ئاياللىق نۇقتىئىنەزەردىن قارىسا قوزغىتىش ھاسىل بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئايال ئەدىكى ئەر ئايالدىكى نەۋئى غەرىزىسىنى قوزغىتۇېتىشى ئايالنى ئەردىن پۈتۈنلەي ئاجرىتىپ تاشلاش ئۈچۈن سەۋەپ قىلىش مۇمكىن ئەمەس. يەنى ئەر ۋە ئايالدىكى نەۋئى غەرىزىسىنى قوزغىتىش قابىلىيىتى بارلىغىنى ئۇمۇمىي ھايانتا ئەرلەر ۋە ئايالار بىرگە بولىشى ۋە ئۆز-ئارا ھەمكارلىق

قىلىشىشلىرىنىڭ ئالدىغا توسۇق قىلماسلىق كېرەك. بەلكى ئەر ۋە ئايال ئۇمۇمى ھايانتا بىرلىكتە بولۇشلىرى ۋە ئۆز-ئارا ھەمكارلىشىشى زۆرۈر. چۈنكى بۇنداق بىرلىكتە بولۇش ۋە ئۆز-ئارا ھەمكارلىشىش جەمئىيەت ئۈچۈن، ئۇمۇمى ھايات ئۈچۈن ناھايىتى زۆرۈر. بىراق بۇ ئۆز-ئارا ھەمكارلىشىش ئىككىسى تەرەپ ئوتتۇرىسىدىكى جىنسى ئالاقىنىڭ ۋە ئايال بىلەن ئەر ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىلارنى تەرتىپكە سالغۇچى نىزام ئاساسىدا ئەمەلگە ئاشۇرۇلىشى لازىم. بۇنىزام بولسا، «ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقە ئىنسان نەۋئىنىڭ داۋاملىشىشى ئۈچۈن» دېگەن قاراشتىن كېلىپ چىققان بولىشى كېرەك. مانا شۇنداق نىزام بىلەن ئۇمۇمىي ھايانتا ئايال ۋە ئەر بىرەر توساقسىز بىرگە بولىشى ۋە ئۆز-ئارا ھەمكارلىقتا بولىشى مۇمكىن بولىدۇ.

ھايات پاراۋانلىغى ۋە خاتىرجەملىكىنى تەمىنلەيدىغان ھەمدە ئايالنىڭ ئەر بىلەن بولغان ئالاقىلىرىنى تەبىئى رەۋىشتە تەرتىپكە سالىدىغان، رۇھىي جەھەت - ئاساس، شەرتسىز ھۆكۈملەر، شۇجۇملىدىن ئەخلاقىي قىممەتنى مەيدانغا چىقىرىدىغان ھۆكۈملەر بولسا ئۆلچەم بولىدىغان بىرلا نىزام - ئىسلامدىكى ئىجتىمائى نىزامدۇر. چۈنكى ئىسلام ئىنسانغا، ئۇ ئەرمۇ ياكى ئايالمۇ، ئۇنىڭدا غەرىزىلەر، تۇيغۇلار، ئارزۇ-ئىستەكلەر ۋە ئەقىل مەۋجۇت بولغان ئىنسان دەپ قارايدۇ. بۇ ئىنسانغا ھايات لەززەتلىرىدىن پايدىلىنىشىغا رۇخسەت بېرىدۇ ۋە بۇ لەززەتلەردىن كۆپراق نەسىۋە ئېلىشقا توسالغۇلۇق قىلمايدۇ. لېكىن بۇ لەززەتلەردىن جامائەت ۋە جەمئىيەتنى ساقلايدىغان، ئىنسانىنىڭ پاراۋانلىغىنى مەيدانغا چىقىرىش مەقسىتىدە ئىنسانغا ئالغا بېسىش ئىمكانىيىتى بېرىدىغان ھالدا رۇخسەت بېرىدۇ. ئەگەر ئالەمدە ھەرخىل ئىجتىمائى نىزاملار بارەدەپ پەرەز قىلىنسا، يالغۇز ئىسلام نىزامىلا ئەڭ توغرا

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئىجتىمائى نىزام بولىدۇ. چۈنكى بۇ نىزام نەۋئى غەرىزىسىغا - ئۇ ئىنسانىيەت دۇنياسىنىڭ داۋاملىشىشى ئۈچۈن يارىتىلغان دەپ قارايدۇ. بۇ نىزام ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى ئەرلىك ۋە ئاياللىق ئالاقىلارنى شۇنداق پۇختا تەرتىپكە سالىدۇكى، ئۇ غەرىزە ئۆزىنىڭ تەبىئى يولىدىن مېڭىپ، الله ئۇنى ئىنساندا يارىتىشتىن كۆزلىگەن مەقسەتكە ئېلىپ بارىدۇ. بۇ ۋاقىتتىنىڭ ئۆزىدە ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىلارنى تەرتىپكە سېلىپ، ئەرلىك ۋە ئاياللىق ئالاقىسىنى تەرتىپكە سېلىشنى ئۈلار ئوتتۇرىسىدىكى بارلىق ئالاقىلارنى تەرتىپكە سېلىشنىڭ بىر قىسمىغا ئايلاندۇرىدۇ. بۇ تەرتىپ ئەر ۋە ئايالنىڭ بىرگە بولۇشىدىن مەيدانغا كېلىدىغان ئۆز ئارا ھەمكارلىق جەمئىيەت ۋە شەخسكە ياخشىلىق كەلتۈرگۈچى ھەمكارلىق بولۇشىنى تەمىنلەيدۇ. شۇ ۋاقىتتىنىڭ ئۆزىدە ئەخلاقى قىممەتنى مەيدانغا چىقىرىشنى ۋە ئۇنى ئەڭ ئالى غايە - الله‌نىڭ رازىلىغى باشقۇرۇپ تۇرۇشنى تەمىنلەيدۇ. شۇندىلا پاكلىق ۋە تەقۋالىق ھاياتتا بۇ ئىككى جىنس ئوتتۇرىسىدىكى ئالاقىلار تەرىقىتىنى بەلگىلەپ بېرىدۇ. ۋە ھايات ئۇسلۇبلىرى ۋە ۋاستىلىرىنى بۇ تەرىقەتكە بىرەر ھالەتتىمۇ زىت كەلمەيدىغان قىلىپ قويىدۇ.

ئىسلام جىنسى ئالاقىنى، يەنى ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى ئەرلىك ۋە ئاياللىق ئالاقىلىرىنى نىكاھ ۋە قول ئاستىدىكى چۈرىلەرگە چېگرالاپ قويغان. ئۇشبۇ چېگرىدىن چىققۇچى ھەرقانداق ئالاقىنى ئەڭ چوڭ قاتتىق جازا تۈرى بىلەن جازالايدىغان جىنايەت قىلىپ قويغان. نەۋئى غەرىزىسىنىڭ جىنسى ئالاقە ئۇچۇن جەملىنىشتىن باشقا كۆرىنىشلىرى بولغان ئاتىلىق، ئانىلىق، پەرزەنتلىك، ئاكا-ئۇكىلىق ۋە تاغلىققا ئوخشاش ئالاقىلارغا رۇخسەت بەرگەن ۋە ئۇلارنى مەھرەم قېرىنداشلار دەپ بەلگىلىگەن.

ئەرگە رۇخسەت بەرگەنگە ئوخشاش ئايالغىمۇ تىجارەت، دېھقانچىلىق، سانائەت (ھۆنەرۋەنلىك) ۋە باشقىلارغا ئوخشاش ئىشلار بىلەن شۇغۇللىنىشقا، ئىلىم دەرسلىرىگە ۋە نامازلارغا قاتنىشىشقا، دەۋەتنى يېيىش ۋە بۇنىڭدىن باشقا ئىشلارنىمۇ قىلىشقا رۇخسەت بەرگەن.

ئىسلام ھايات ئىشلىرىدا ۋە ئادەملەرنىڭ بىر-بىرى بىلەن بولغان ئالاقىلىرىدا ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى ھەمكارلىقنى بارلىق مۇئامىلىلىرىدە مۇستەھكەم ئورۇنلاشتۇرغان. ھەممە ئىنسانلار الله‌نىڭ بەندىلىرى بولۇپ، ئىسلام بۇيرىغان ئىشلاردا الله‌دىن تەۋالىق قىلىشتا، ئۇنىڭغا ئىبادەت قىلىشتا بىر-بىرلىرى ئۈچۈن كېپىل دۇر. ئايەتلەر ئىسلامغا دەۋەت قىلىش ھەققىدە ئىنسانغا - ئۇنىڭ ئەرلىكى ياكى ئاياللىقىدىن قەتئى نەزەر - مۇراجىئەت يەنى خىتاپ قىلىدۇ. الله تائالا ئېيتىدۇ:

قل ياايها الناس اني رسول الله اليكم جميعا *

-«ئېيتقىن ئى (مۇھەممەد): « ئى ئىنسانلار، ئەلۋەتتە مەن سىلەرنىڭ ھەممىڭلارغا الله (ئەۋەتكەن) ئەلچىمەن». (7:158)

ياايها الناس اتقوا ربكم

-«ئى ئىنسانلار! پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار!». (4:1)

ئايەتلەر مۆئمىنلەرنى ئىسلام ھۆكۈملىرىگە ئەمەل قىلىشقا چاقىرىپ كەلگەن. الله تائالا دەيدۇ:

ياايها الذين امنوا استجيبوا لله وللرسول اذا دعاكم لما يحييكم *

-«ئى مۆئمىنلەر الله ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى سىلەرنى ئەبەدىي ھايات بېرىدىغان نەرسىگە (يەنى دىنغا) دەۋەت قىلسا، ئۇنى قوبۇل قىلىڭلار». (24: 8)

ئايەتلەر ئەر ۋە ئايالنى ئۆز ئىچىگە ئېلىپ ئۇمۇمى بولۇپ كەلگەن:

كتب عليكم الصيام

-«سىلەرگە روزا تۇتۇش پەرز قىلىندى».(2:83)

واقيموا الصلاة*

-«نامازنى تەلتۇكۈس ئادا قىلىڭلار»(2:43)

خذ من اموالهم *

-«(ئى مۇھەممەد)، سىز ئۇلارنىڭ مالىلىرىدىن بىر قىسمىنى ئېلىڭ» (9:103).

انما الصدقات للفقراء والمساكين *

-«ئەلۋەتتە سەدىقىلەر(يەنى زاكاتلار) الله تەرەپتىن پەرز بولغان ھالدا، پەقەت پېقىرلارغا، مىسكىنلارغا،...بېرىلىدۇ».(9:60)

والذين يكنزون الذهب والفضة*

-«ئالتۇن كۈمۈشنى بېسۇېلىپ، ئۇنى الله يولىدا خىراجەت قىلمايدىغان كىشىلەرگە ئەلەملىك ئازاپ «خۇش خەۋەرىنى» يەتكۈزۈڭ». (9:34)

قاتلوا الذين لايؤمنون بالله ولا باليوم الاخر*

-«اللەقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشەنمەيدىغان كىشىلەرگە قارشى جەڭ قىلىڭلار!». (9:29)

ياايها الذين امنوا لاتتخذوا اباءكم واخوانكم اولياء ان استحبوا الكفر علي الايمان *

-«ئى مۆئمىنلار، ئەگەر ئىماندىن كۇفرىنى ئەۋزەل كۆرسىلەر ئاتا-ئانىلىرىڭلار ۋە ئاكا-ئۇكىلىرىڭلارنى دوست تۇتماڭلار!». (9:23)

بۇ ۋە بۇنىڭدىن باشقا ئايەتلەر ئايال ۋە ئەرگە ئۇمۇمىي بولۇپ، بۇ ئايەتتە بۇيرۇلغان ئەمەللەرنى قىلىشتا ھەتتاكى يەككە ھالدا قىلىنمىغان نامازغا ئوخشاش ئەمەللەرنى قىلىشتىمۇ ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدا بىرىدە بولۇش ھاسىل بولىشى مۇمكىن. بۇ بولسا ئىسلام ئەر ۋە ئايالغا يۈكلىگەن ھۆكۈملەرنى قىلىشلىرى ۋە لازىم

بولغان ئەمەللەرنى قىلىشلىرى ئۈچۈن ئۇلار ئۆز ئارا بىرىگە بولۇشلىرىغا (يەنى بىر جايدا بولۇشلىرىغا) رۇخسەت بەرگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.

بىراق ئىسلام بۇ ئىشقا پۈختا چارىلەرنى كۆرۈپ شەرئىتتە توغرائەمەس جىنسى ئالاقىلارغا ئېلىپ بارىدىغان، جىنسى ئالاقىنىڭ ئۆزىگە خاس تەرتىبىدىن ئەرنى ياكى ئايالنى چەتكە بورايدىغان ھەرقانداق ئىشنى توستى. بۇ توسۇشنى كۆچەيتىپ ئىپپەت (ئۆزىنى ساقلاش) نى ۋاجىپ قىلدى. پەزىلەتلەر ۋە ئەخلاقنى ساقلاشقا ئېلىپ بارىدىغان بارلىق تەرىقەت، ئۇسۇلۇپ ۋە ۋاستىلەرنى ئىشقا سېلىشنى ۋاجىپ قىلدى. چۈنكى، ۋاجىپ قايسى ئىش بىلەن ئەمەلگە ئاشسا، ئۇ ئىشمۇ ۋاجىبدۇر. بۇنىڭ ئۈچۈن مۇئىيەن شەرئى ھۆكۈملەرنى بەلگىلىدى. بۇ ھۆكۈملەر كۆپ بولۇپ، ئۇلارنىڭ بەزىلىرىنى كەلتۈرىمىز.

1. ئىسلام ئەرگىمۇ، ئايالغىمۇ كۆزىنى پەسلىتىشكە يەنى بىر-بىرىگە تىكىلىپ قارىماسلىققا بۇيرىدى. الله تائالا ئېيتىدۇ:

قل للمؤمنين يغضوا من ابصارهم ويحفظوا فروجهم ذلك ازكي لهم ان الله خبير بما يصنعون * وقل للمؤمنات يغضضن من ابصارهن ويحفظن فروجهن . . . *

-«(ئى مۇھەممەد)، مۆئمىنلارغا ئېيتىڭ كۆزلىرىنى (نامەھرەم ئايالىلارغا تىكىلىپ قاراشتىن) توسسۇن ۋە ئەۋرەتلىرىنى (ھارامدىن) ساقلىسۇن! مانا شۇ ئۇلار ئۈچۈن ئەڭ پاكىز (يولدۇر). ئەلۋەتتە الله ئۇلار قىلىۋاتقان ئىشلىرىدىن خەۋەردارىدۇر. مۆئمىنەلەرگىمۇ ئېيتىڭ، كۆزلىرىنى (نامەھرەم ئەرلەرگە تىكىشتىن) توسسۇن ۋە ئەۋرەتلىرىنى (ھارامدىن) ساقلىسۇن!». (24:30_31)

2. ئىسلام ئايالىلارنى ئاشكارا نامايەن بولۇپ تۇرىدىغان ئورۇندىن باشقا بارلىق زىننەت ئورۇنلىرىنى يۇشۇرۇپ تۇرىدىغان

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

هايالىق، كامىل-تولۇق كېيىملەرنى كېيىشكە بۇيرىغان. الله تائالا مەرھەمەت قىلىدۇ:

ولايبدين زينتهن الا ماظهر منها وليضربن بخمرهن علي جيوبهن *

-«ئاشكار كۆرۈنۈپ تۇرغاندىن باشقا زىبۇ-زىننەتلىرىنى (يەنى ئۇلارنىڭ ئورۇنلىرىنى نامەھرەملەرگە) كۆرسەتمىسۇن ۋە كۆكرەكلىرىنى روماللىرىنى توسسۇن!». (24:31)

يايها النبي قل لازواجك وبناتك ونساء المؤمنين يدنين عليهن من جلابيبهن *

-«ئى پەيغەمبەر، ئايالىرىڭغا، قىزلىرىڭغا ۋە مۆئمىنلارنىڭ ئاياللىرىغا ئېيتقىن ئۇستىلىرىگە يېپىنچىلىرىنى ئورۇسۇن!». (33:59)

يەنى ئاشكارا نامايەن بولۇپ تۇرىدىغان يۈز ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا زىننەت ئورۇنلىرىنى كۆرسەتمىسۇن. خىمار - باش يېپىنچىسى، جېيب بولسا كۆينەك ياقىسى يەنى كۆينەكنىڭ بوينىدىن كۆكرىكىگىچە ئوچۇق جايى. ئايەت مەناسى - باش يېپىنچىلىرىنى بويۇنلىرى ۋە كۆكرەكلىرىگە تاشلىسۇن. جىلبابنى ئوراش - كۆينەكنى پەسكىچە چۈشۈپ تۇرىدىغان قىلىش.

3- ئىسلام بىر كىچە كۈندۈزلۈك مەسافەتلىك جايغا مەھرەمسىز سەپەرگە چىقىشنى ئايالغا مەنئى قىلغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېيتتى: «اللەقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان ئېيتقان ئايالنىڭ بىر كىچە - كۈندۈزلۈك مەسافەتلىك جايغا مەھرەمسىز سەپەرگە چىقىشى هالال ئەمەس».

4- ئىسلام ئايال كىشى مەھرىمى بىلەن بىرگە بولمىغان هالدا يات ئەر بىلەن بىر جايدا يالغۇز قېلىشىنى مەنئى قىلغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېيتتى: «ئايال مەھرىمى بىلەن بىرگە بولمىسا، يات

ئەر ئۈنىڭ بىلەن ئەسلا يالغۇز قالمىسۇن». پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام خوتبە ئوقۇۋاتقاندا ئىبنى ئابباس شۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغانلىقىنى ئېيتتى: «ئايال مەھرىمى بىلەن بىرگە بولمىسا، يات ئەر ئۈنىڭ بىلەن ئەسلا يالغۇز قالمىسۇن. ئايال مەھرىمى بولمىسا سەپەرگە چىقمىسۇن». شۇ چاغدا بىر كىشى تۇرۇپ دېدى: «ئى رەسۇلۇللاھ! ئايالىم هەج قىلىغىلى چىقىپ كەتكەن ئىدى. مەن بولسام پالان پالان غازاتلارغا تىزىملىتىپ قويغان ئىدىم»، رەسۇلۇللاھ دېدى: «بېرىپ، ئايالىڭ بىلەن بىرگە هەج قىلغىن».

5- ئىسلام ئايالغا ئېرىنىڭ ئىزنىسىز ئۆيدىن چىقىشنى مەنئى قىلىدۇ. چۈنكى ئۈنىڭ ئۆستىدە ئېرىنىڭ هەقلىرى بار. شۇنىڭغا قارىغاندا ئايال ئېرىنىڭ ئىزنى بىلەنلا ئۆيدىن چىقىشى مۇمكىن. ئۈنىڭ ئىزنىسىز چىقسا گۇناهكار بولىدۇ. نەپىقە ئېلىشقا هەققى يوق ئىتائەتسىز هېسابلىنىدۇ. ئىبن بەتتە «ئەهكامۇننىسا» («ئاياللار هۆكۈملىرى») كىتابىدا ئەنەسدىن رىۋايەت قىلىدۇ: بىر كىشى ئايالىنى كۈچىغا چىقىشىنى توسۇپ، سەرپەرگە كەتتى. ئايالىنىڭ ئاتىسى كېسەل بولۇپ قالغاندا ئاتىسىنى كۆرۈپ كېلىشى ئۈچۈن رەسۇلۇللاھ (س ئە ۋە) دىن رۇخسەت سورىدى رەسۇلۇللاھ (س ئە ۋە) ئۈنىڭغا دېدى: «اللەدىن قورققىن. ئېرىڭگە قارشى چىقما». كېيىن ئۈنىڭ ئاتىسى ۋاپات بولدى. ئايال ئۈنىڭ جىنازىسىغا بېرىش ئۈچۈن رەسۇلۇللاھدىن رۇخسەت سورىدى. رەسۇلۇللاھ ئۈنىڭغا دېدى: «اللەدىن قورۇققىن ئېرىڭگە قارشى چىقمىغىن». شۇڭاقىتتا الله پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋەهىي قىلدىكى: «ئېرىگە ئىتائەت قىلغانلىقى سەۋەبىدىن ئۈنىڭ گۇناهلىرىنى مەغپىرەت قىلدىم».

6- ئىسلام ئاياللار جامائەسىنى ئەرلەر جامائەسىدىن خاس

هاياتتا، مەسجىدده، مەدرسە ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش جايلاردا ئايرىلغان هالەتتە تۇرىشىنى قوغدىدى. ئايال ئاياللار ئارىسىدا، ئەر ئەرلەر ئارىسىدا ياشايدىغان قىلىپ قويدى. نامازدا ئاياللار سەپنىڭ ئەرلەر سەپىدىن كېيىن قىلدى. ئاياللار هاياتتا ئاياللار بىلەن ياكى مەهرەملىرى بىلەن بولىدىغان قىلدى. شۇنىڭغا قارىغاندا ئايال سودا - سېتىق ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلارنى قىلغاندىن كېيىن ئاياللار ياكى مەهرەملىرى ئارىسىغا قايتىپ باردۇ.

7- ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى هەمكارلىق ئالاقىسى - يات ئەرلەر بىلەن ئاياللار ئوتتۇرىسىدا باردى-كەلدى قىلىش، بىر لىكتە ئايلىنىشقا يەنى سەيلى ساياهەتكە چىقىشقا ئوخشاش خۇسۇسى ئالاقىدا بولماي، بەلكى مۇئامىلاتلاردا بولىدىغان ئۇمۇمى ئالاقىدا بولىشىنى قوغداپ قالدى. چۈنكى مەزكۇر هەمكارلىقتىن مەقسەت ئايال ئۆز هوقۇقلىرى ۋە مەنپەئەتلىرىنى بىۋاستە ئۆزى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ۋە گەردىنىدىكى ۋەزىپىلىرىنى ئادا قىلىشتۇر.

ئىسلام مانا شۇنداق هۆكۈملەر ئارقىلىق ئەر بىلەن ئايال ئوتتۇرىسىدىكى جەملىنىش - مەنپەئەتلەرنى مەيدانغا چىقىرىش ۋە ئىشلەرنى قىلىش ئۈچۈن بولىدىغان ئۆز ئارا هەمكارلىق جەملىنىشى بولۇپ قالمىشى ئۈچۈن ۋە بۇ جەملىنىش جىنسى ئالاقە ئۈچۈنلا جەملىنىشكە بورۇلۇپ كەتمەسلىكى ئۈچۈن ئىھتىيات چارىلارنى قوللاندى. ئىسلام بۇنىڭ بىلەن ئەرلەر ئاياللار بىلەن يېغىلغان ۋاقىتتا - ئەرلەر بولامدۇ، ئاياللارمۇ - ئۇمۇمەن شەخسىلەرنىڭ مەنپەئەتلىرىدىن پەيدا بولىدىغان ئالاقىلارنى مۇئالىجە قىلىدۇ. ئەرلەرنىڭ ئاياللار بىلەن يېغىلىشىدىن پەيدا بولىدىغان نەپسە، پەرزەنتلىك، نىكاھ ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش باشقا ئالاقىلارنى شۇنداق مۇئالىجە قىلىدۇكى، يېغىلىشنى مەلۇم مەقسەتتىكى ئالاقىغا چەكلەپ قويىدۇ ۋە ئۇنى جىنسى ئالاقە ئۈچۈنلا بىرگە بولۇپ

قېلىشىدىن يىراقلاشتۇرىدۇ.

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

خاس هايات

ئىنسان هايات كۆچۈرۈش تەبىئىتىگە قارىغاندا قەبىلە ياكى قىشلاق ياكى شەھەردە جەمئىيەت شەخسلىرى ئوتتۇرىسىدا ياشاپ «ئۇمۇمى هايات» كەچۈرىدۇ. شۇنىڭدەك، ئائىلە ئەزالىرى بىلەن ئۆز ئۆيىدە «خاس هايات» كېچۈرىدۇ. ئىسلام بۇ خاس هايات ئۇچۇن مۇئەييەن هۆكۈملەرنى بەلگىلەپ بېرىپ، ئۇلار ئارقىلىق بۇ خاس هاياتنا ئەر بولامدۇ ياكى ئايال بولامدۇ، ئۇمۇمەن ئىنسانىدا پەيدا بولىدىغان مۇئامالارنى ھەل قىلدى. مەزكۇر ھۆكۈملەردىن ئەڭ كۆزگە تاشلىنىدىغىنى - ئىسلام ئىنسانىنىڭ ئۆيىدىكى خاس هاياتىنى يالغۇز ئۆزىنىڭ تەسەررۇپىغا تاپشۇردى ۋە ئۇنىڭ ئۆيىگە ئىزنى سورىماي كىرىشنى مەنئى قىلدى. الله تەئالا ئېيتىدۇ:

يااىها الذين امنوا لاتدخلوا بيوتا غير بيوتكم حتي تستأنسوا وتسلموا علي اهلها ذلكم خير لكم لعلكم تذكرون *

-«ئى مۇئمىنلار، ئۆز ئۆيلىرىڭلاردىن باشقا ئۆيلەرگە تا تۇنۇشلۇق بەرمىگىچە ۋە ئىگىلىرىگە سالام بەرمىگىچە كىرمەڭلار. مانا شۇ سىلەر ئۈچۇن ياخشراقتۇر. ئۇممىتكى ئەسلەتمە ۋە ئىبرەت ئالغايسىلەر». (24:27)

الله ئادەملەرنى ئۆيلەرگە ئىگىلرىنىڭ رۇخسىتىسىز كىرىشتىن قايتۇرغان. رۇخسەت بەرمەسلىكنى - تۇنۇمۇغانلىق، رۇخسەت بېرىشنى بولسا تۇنۇش دەپ ھېسابلىغان. اللەنىڭ

حتي تستأنسوا

-«تا ئىزنى سورىمىغىچە»، دېيىشى ئىزنى سوراشتىن

كىنايەدۇر. چۇنكى ئىزنى سوراش بىلەنلام ئۆي ئىگىلىرىگە تونىلىدۇ. يەنى ئايەتتە «ئۆينىڭ ئىگىلىرىدىن ئىزنى سورىمىغىچە» دېيىلگەن. تەبەرانى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلدۇكى: «ئۆي ئىگىلىرىنىڭ ئىزنىسىز ئۆيگە قارىغان ئادەم ئۆينى ۋەيران قىلىدۇ». ئەبۇ داۋۇت رىۋايەت قىلدۇكى: «بىر كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن سورىدى: «ئانامدىنمۇ ئالدىغا كىرىش ئۇچۇن ئىزنى سورايمەنمۇ؟» . دېدى: «ھە» . دېدى: «ئانامنىڭ مېنىڭدىن باشقا ئادىمى يوق. قاچان ئالدىغا كىرىدىغان بولسام ئىزنى سورايمەنمۇ؟» دېدى: «ئۇنى يالىڭاچ ھالەتتە كۆرۈشنى خالايسەنمۇ؟» . دېدى: «ياق» . دېدى: «ئۇنداق بولسا، ئىزنى سورا» . دېمەك - ھەرقانداق ئىنسانىنى ئۆز ئۆيىدىن باشقا ئۆيگە ئىگىسىنىڭ ئىزنىسىز كىرىشنى مەنئى قىلدى. بۇنىڭدا ئۆي ئىگىسىنىڭ مۇسۇلمان بولىشى ياكى بولماسلىقىنىڭ پەرقى يوق. چۇنكى گەرچە خىتاپ مۇسۇلمانلارغا قارىتىلغان بولسىمۇ، ئۇ ئىزنى سورىغۇچى شەخسكە نىسبەتەن ئېيتىلغاندۇر. ئايەتتە «ئۆيلەر» سۆزى بولسا بەرھەر قەيتسىز مۇتلەق ھالدا، بەرھەر ئالامەتكە خاسلانماي ئۇمۇمى لەپزىدە كەلگەن بولۇپ، ھەرقانداق ئۆينى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ بايان ئۆيلەرنىڭ دەخلىسىزلىكىنى بەلگىلەشتىكى ۋە خاس هاياتنى ئۆزىگە خاس ھۆكۈملەر بىلەن خاسلاپ قويۇشتىكى ئېنىق بايانلاتۇر. بۇ ھۆكۈملەردىن بىرى : بەرھەر ئۆيگە كىرىشنى خالىغاندا ئىزنى سوراشتۇر. ئىزنى سورىغۇچى ئۆيدە بەرھەر كىشىنى تاپمىسا، تا ئىزنى بېرىلمىگىچە كىرمەيدۇ. ئەگەر ئۆي ئىگىلىرىدىن بىرى ئۇنىڭغا «قايتىڭ» دېسە، قايتىپ كېتىشى كېرەك. ئۆيگە كىرىشى مۇمكىن ئەمەس. الله تائالا مەرھەمەت قىلىدۇ:

فان لم تجدوا فيها احدا فلاتدخلوها حتي يوءذن لكم وان قيل لكم ارجعوا فارجعوا هو ازكي لكم والله بما تعملون

عليم *

ـ«ئەمدى ئەگەر بۇ (ئۆيلەردە) ھېچكىمنى تاپالمىساڭلار ئۇ ئاھالا!ا تا سىلەرگە ئىزنى بېرىلمىگىچە ئۇلارغا كىرمەڭلار! ئەگەر سىلەرگە «قايتىڭلار» دېيىلسە، (يەنى كىرىشكە ئىزنى بېرىلمىسە) قايتىپ كېتىڭلار! مانا شۇنداق قىلىش سىلەر ئۈچۈن ئەڭ پاكىزە (يولدۇر). الله قىلۋاتقان ئەمەللىرىڭلارنى بىلگۈچىدۇر». (24:28)

يەنى ئىزنى سوراپ قاتتىق تۇرۇۋېلىشىڭلار، پەردىنى كۆتۈرىشنى قەيسەرلىك بىلەن تەلەپ قىلىشىڭلار، ئىشىكلەر ئالدىدا كۈتۈپ تۇرۇشۇڭلار جائىز ئەمەس. بۇ ھۆكۈملەر ئادەملەر ئۈچۈن مەسكەن (شەخسى خاس تۇرالغۇ) بولغان ئۆيلەر ھەققىدەدۇر. ئەمما بىرەرسى ئۈچۈن مەسكەن بولمىغان ئۆيلەرگە بولسا، كىرىشنى خالاۋاتقان شەخس ئۇلاردىن پايدىلانسا، ئىزنى سورىماستىن كىرسە بولىدۇ. الله تەئالا ئېيتىدۇ:

ليس عليكم جناح ان تدخلوا بيوتا غير مسكونة فيها متاع لكم والله يعلم ماتبدون وما تكتمون *

ـ«(بىرەرسى ئۈچۈن) مەسكەن بولمىغان (مېھمانخانا، دۇككان، سارايلارغا ئوخشاش) سىلەر پايدىلىنىدىغان ئۆيلەرگە (ئىزنى سورىماستىن) كىرسەڭلار سىلەرگە گۇناھ يوقتۇر. الله ئاشكارا قىلغان ۋە يۇشۇرۇن قىلغان نەرسىلىرىڭلارنى بىلگۈچىدۇر». (24:29)

مۇخالىپەت چۈشەنچىسىگە (يەنى ئايەتتىن چۈشۈنۈلگەن چۈشەنچىنىڭ ئەكسى چۈشەنچىسىگە) قارىغاندا، ئەگەر ئۇلاردىن پايدىلانمىساڭلار، ئۇلارغا كىرمەڭلار. دېمەك ئىستىسنا، كىرىشنى خالىغۇچىلار پايدىلىنىدىغان، بىرەرسى ئۈچۈن مەسكەن بولمىغان ئۆيلەرگە خاس بولۇپ قالىدۇ. بۇنداق ئىزنى سوراش ھۆكۈملىرى بىلەن خاس ھايات ھەرخىل ۋاقىتلاردا چاقىرىپ كەلگۈچىلەرنىڭ بىئارام قىلىشىدىن ساقلايدۇ ۋە ئۆيدىكىلەر تاشقىرىدىكى بارلىق

شەخسىلەردىن خاتىرجەم بولىدۇ.

مەزكۇر ئىزنى سوراش ھۆكۈملىرى ئۆزلىرىنىڭ قول ئاستىدىكى قۇل بولمىغان ۋە كىچىك بالا بولمىغان شەخسلەرگە نىسبەتەن ئېيتىلغاندۇر. ئۆزلىرىنىڭ قول ئاستىدىكى قۇللىرى ۋە بالاغەتكە يەتمىگەن بالىلىرى ئۆيگە ئۇچ ھالەتتە ـ بامدات نامىزىدىن ئىلگىرى، چۈش ۋاقتىدا ۋە خۇپتەن نامازدىن كېيىن ـ باشقا ۋاقىتلاردا ئىزنى سورىماي كىرۈۋېرىدۇ. بۇ ئۇچ ھالەتتە ئۇلارمۇ كىرىشتە ئىزنى سوراشلىرى شەرت. چۈنكى بۇ ۋاقىتلار ئەۋرەت (ئوچۇق) ھالەتلىرى بولۇپ ئۇلاردا ئادەم ئۆخلاش ئۈچۈن ياكى ئۆيقىدىن ئويغانغانلىقى ئۈچۈن كېيىمسىنى ئالماشتۇرىدۇ. بۇ ھالەتلەر ئوچۇق يۈرىدىغان ھالەتلىرىدۇر. بامدات نامىزىدىن ئىلگىرىكى ۋاقىت ئۆيقۇدىن ئويغىنىش ۋاقتى بولۇپ، ئۇنىڭدا ئۆيقۇ كىيىمى باشقا كىيىمغا ئالماشتۇرىلىدۇ. شۇنىڭدەك، ئۆيقۇ ۋە كۈندىزى دەم ئېلىش ۋاقتى بولغان چۈش ۋاقتىدىمۇ، كىيىم ئالماشتۇرىلىدۇ. خۇپتەن نامىزىدىن كېيىنكى ۋاقىتمۇ، ئۆيقۇ ۋاقتى بولۇپ، ئۇ ۋاقىتتا كىشى، ئويغاق ۋاقىتتىكى كىيىمىنى ئۆخلايدىغان كىيىمگە ئالماشتۇرىدۇ. ئەۋرەت ھېسابلىنىدىغان بۇ ۋاقىتلاردا قول ئاستىدىكى قۇللار ۋە بالاغەتكە يەتمىگەن بالىلار كىرىشى ئۈچۈن ئىزنى سوراش زۆرۈردۇر. بۇنىڭدىن باشقا ۋاقىتلاردا بولسا، بۇ ئىككى تائىپە خالىغان ۋاقىتلىردا ئىزنى سورىماستىن كىرسە بولىدۇ. بالىلار بالاغەت يېشىغا يەتسە، ئىزنسىز كىرىشكە ھەققى قالمايدۇ. ئەمدى ئۇلارمۇ باشقا ئادەملەرگە ئوخشاش ئىزنى سوراپ كىرىدۇ. الله تەئالا ئېيتىدۇ:

يايها الذين امنوا ليستاءذنكم الذين ملكت ايمانكم والذين لم يبلغوا الحلم منكم ثلاث مرات من قبل صلاة الفجر وحين تضعون ثيابكم من اظهيرة ومن بعد صلاة

جائىزدۇر)» .(24:31)

قول ئاستىدىكى قۇللار، ئاياللارغا شەھۋىتى يوق ناھايىتى قېرى ياكى ئەقىلسىز ياكى پېچىلغان (ئاختا) ياكى ئاياللارغا ھاجىتى يوق شۇنىڭغا ئوخشاش ئەرلەرمۇ مەھرەملەر قاتارىغا قوشۇلىدۇ. مانا شۇلار خاس ھاياتتا بولۇشىغا رۇخسەت بېرىلىدۇ. بۇلاردىن باشقا ئەرلەر - گەرچە مەھرەم بولمىغان ئۇرۇغ-تۇققان قېرىنداشلاردىن بولسىمۇ - خاس ھاياتتا بولىشى ئەسلا بولمايدۇ. چۈنكى ئايال ئادەتتە ئۆزىدە كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان زىننەتلىرىنىڭ ئورۇنلىرى بولغان ئەزالىرىنى ئۇلارغا كۆرسىتىش مۇمكىن ئەمەس.

دېمەك خاس ھاياتتا- يات ئەرلەرنىڭ ئاياللار بىلەن بىرگە بىرىدە بولىشى مۇتلەق ھارامدۇر. پەقەت شەرئىەت ئېتىبارغا قىلغان ھاللاردىلا، يەنى بىرلىكتە غىزالىنىش، قېرىنداش ئۇرۇغ-تۇققانلار بىلەن باردى - كەلدى قىلىشقا ئوخشاش ھالەتلەردىلا ئايال بىلەن مەھرەمى بىرگە بولۇپ، بارلىق ئەۋرەتلىرى يېپىلغان بولسىلا بىر يەرگە توپلىنىشقا بولىدۇ.

ئىسلامىي ھاياتتا ئەرلەر ئاياللاردىن ئايرىلىشنىڭ ۋاجىپلىغى .

ئىسلامىي ھايات - مۇسۇلمانلارنىڭ بارلىق ھالەتلىرىدىكى ياشاشلىرىنىڭ كۆرىنىشى بولۇپ، بۇ ھەقتە كەلگەن قۇرئان ۋە سۈننەتتىكى شەرئى دەلىللەر ئىپادىسىگە قارىغاندا، ئىسلامىي ھاياتتا ئۆيلەردىكى ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش جايلاردىكى خاس ھاياتمۇ، كۆچا-بازارلار ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش جايلاردىكى ئۇمۇمىي ھاياتتىمۇ ئەرلەر ئاياللاردىن ئايرىلىدۇ. بۇنىڭدىن تاشقىرى بۇ ئايرىلىش ئەرگە تەئەللۇق، ئايالغا تەئەللۇق ۋە ئىككىلىسىگىمۇ تەئەللۇق بولغان شەرئى ھۆكۈملەر يېغىندىسىدىمۇ، قۇرئان ئاياللارغا ئايالار سۈپىتىدە، ئەرلەرگە ئەرلەر سۈپىتىدە قىلغان خىتابىدىمۇ سابىتتۇر. مەسىلەن، الله تەئالا ئېيتىدۇ:

والمتصدقين والمتصدقات والصائمين والصائمات والحافظين فروجهم والحافظات والذاكرين الله كثيرا والذاكرات *

-«خەيرى ئېھسان قىلغۇچى ئەرلەر. خەيرى سەدىقە قىلغۇچى ئاياللار، رۇزى تۇتقۇچى ئەرلەر ۋە رۇزى تۇتقۇچى ئاياللار، ئەۋرەتلىرىنى (ھارامدىن) ساقلىغۇچى ئەرلەر ۋە (ئەۋرەتلىرىنى) ھارامدىن ساقلىغۇچى ئاياللار، اللەنى كۆپ زىكرى قىلغۇچى ئەرلەر ۋە اللەنى كۆپ زىكرى قىلغۇچى ئاياللار». (33:35)

شۇنىڭدەك، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدىن باشلاپ بارلىق ئىسلام ئەسىرلىرىدە ئەرلەر بىلەن ئاياللارنى بىر-بىرىدىن ئايرىشمۇ

ئەمەلى، ھەم جەمائي شەكىلدە تەدبىق قىلىنغانلىقى رىۋايەت قىلىنغاندۇر.

ئەمما دەللىلەر يېغىندىسىنى دىققەت بىلەن ئۆگەنسەك، كۆرىمىزكى، شارئ جىنايەتلەر ھەققىدە ئايالارنىڭ گۇۋاھلىقىنى قوبۇل قىلمايدۇ. چۈنكى ئادەتتە ئايالار جىنايەتلەر كۆپ بولىدىغان جايلاردا ياشىمايدۇ. شۇنىڭدەك، شارئ ئايالغا ئۆيدىن تاشقىرىغا چىقىشنى ئىراده قىلغاندا جىلباب كېيىشنى بۇيرىدى. ئايالنىڭ يۈزى ۋە قول ئالقانلىرىدىن باشقاپۈتۈن بەدىنىنى ئەۋرەت قىلىپ قويدى، زىننەتلىرىنى نامەھرەملەرگە كۆرسىتىشنى ھارام قىلدى. ئايالنىڭ ئەۋرەتىگە، ھەتتاكى چېچىغا قاراشنى ئەرگە ھارام قىلدى. مەھرەمسىز سەپەرگە چىقىشنى، ھەتتاكى ھەج قىلىشقا مەھرەمسىز بېرىشتىن ئايالنى توستى. شارئ ئۆيلەرگە رۇخسەتسىز كىرىشنى ھارام قىلدى. جامائەت بولۇپ نامازئوقۇشنى، جۇمە نامىزىنى، جىھادنى ئەرلەرگە پەرز قىلىپ، بۇلارنى ئايالغا پەرز قىلمىدى. تىرىكچىلىك قىلىش ئۈچۈن ھەربىر ئەرگە ۋاجىب قىلىپ، ئايالغا بولسا، ۋاجىپ قىلمىدى. بۇلار بىلەن بىر قاتاردا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئەرلەرنى ئايالاردىن ئايرىغان. مەسجىددە ئايالار سەپىنى ئەرلەرسىپىدىن كېيىن قويغان. ئايالار ئەرلەردىن ئايرىلىپ تۇرۇشلىرى ئۈچۈن مەسجىددىن ئالدىدا ئايالار، كېيىن ئەرلەر چىقىشىغا بۇيرۇغان. ئۇ زاتنىڭ مەسجىددىكى دەرسلىرىدە ئايالار ئېيتىشقانكى: «ئى رەسۇلۇللاھ، بىزگە قارىغاندا ئەرلەرگە كۆپراق دەرس بېرىۋېتىپسىز. بىزگىمۇ بىر كۈننى ئاجرىتىڭ». بۇ ۋە بۇنىڭغا ئوخشاش ھۆكۈملەر ۋە ھالەتلەر يېغىندىسى ئىسلامىي ھايات يۇنىلىشىنى، بۇ ھاياتنا ئەرلەر ئايالاردىن ئايرىلىشىنى، بۇ ئاجرىتىلىش ئۇمۇمى بولۇپ، خاس ھاياتنىمۇ، ئۇمۇمى ھاياتنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدىغانلىقىنى

كۆرسىتىپ بېرىدۇ. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىلىرىدە ئىسلامىي ھاياتنا، يەنى خاس ھاياتنىمۇ، ئۇمۇمى ھاياتنىمۇ ئەرلەر ئايالاردىن پۈتۈنلەي ئايرىلغان ئىدى. خاس ھاياتنا ياكى ئۇمۇمى ھاياتنا شارئ رۇخسەت بەرگەن يېغىلىش بۇنىڭدىن مۇستەسنادۇر، شارئ ئايالغا ھەج قىلىشنى ۋاجىپ قىلىپ، سودا-سېتىق قىلىش، ئالدى - بەردى قىلىش، جامائەت نامىزىغا قاتنىشىش، كاپىرلارغا قارشى جىھاد قىلىش مال مۇلۇككە ئىگە بولۇش ۋە ئۇنى كۆپەيتىشكە ۋە ئۇنىڭدىن باشقا ئىشلارغا رۇخسەت بەردى. شارئ ئايالغا ۋاجىب قىلغان ياكى رۇخسەت بەرگەن ئىشلارغا قارىلىدۇ. ئەگەر بۇ ئىش ئەر بىلەن يېغىلىشنى تەلەپ قىلسا، بۇنداق ھالەتتە شەرئەت ھۆكۈملىرى دائىرىسىدە ۋە ئايالغا رۇخسەت بېرىلگەن ئىش دائىرىسىدە يېغىلىشقا بولىدۇ. سودا-سېتىق، ئىجارە، تەئلىم-تەربىيە، تىۋىپلىق قىلىش، كېسەلگە قاراش (سېستىرالىق)، دېھقانچىلىق، ھۈنەرۋەنچىلىك ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلار بۇنىڭغا مىسال بولالايدۇ. چۈنكى بۇ ئىشلارنى ۋاجىپ قىلغان ياكى ئۇلارغا رۇخسەت بەرگەن دەلىل شۇ ئىشلار سەۋەبىدىن يېغىلىشقىمۇ رۇخسەت بەرگەنلىكىنى ئۇزئىچىگە ئالىدۇ. ئەگەر ئىشلار ئەر بىلەن يېغىلىشنى تەلەپ قىلمىسا، بۇنداق ھالەتتە ئايال ئەر بىلەن يېغىلىشقا (يەنى بىر جايدا بولۇشقا) بولمايدۇ. بۇنىڭغا مىسال: مەسجىدگە ياكى بازارغا ياكى قېرىندىشىنىڭ زىيارىتىگە بېرىشتا يولدا مېڭىش، سەيلى - ساياھەتكە ئايلانغىلى چىقىش، يېيىش، ئىچىش ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلار. چۈنكى ئەرلەرنىڭ ئايالاردىن ئايرىلىش دەلىلى ئۇمۇمى بولۇپ، بۇنداق ئىشلارنى بېجىرىش ئۈچۈن ئەر بىلەن ئايال يېغىلىش ھەققىدە دەلىل كەلمەكەن. بۇنىڭدىن تاشقىرى بۇنداق ئىشلار شەرئەت، ئايالغا قىلىشقا ئىجازەت بەرگەن ئىشلار تەلەپ قىلىدىغان ئىشلاردىن ئەمەس. شۇ سەۋەپتىن بۇنداق

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئىشلارنى بېجىرىش ئۈچۈن - گەرچە ئۇمۇمى هاياتتا بولسىمۇ - يېغىلىش گۇناه هېسابلىنىدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا ئىسلامى هاياتتا ئەرلەر ئايالالاردىن ئايرىم بولىشى پەرىزدۇر. خاس هاياتتا شەرئەت ئىستىسنا قىلغان هالەتلەردىن تاشقىرى ئايرىلىش تولۇق ئايرىلىش بولىدۇ. ئۇمۇمى هاياتتا بولسا ئاجرىتىلىش ئەسلى هالەت بولۇپ، بۇ هاياتتا ئەرلەر، ئايالار بىلەن يېغىلىشقا بولمايدۇ. پەقەت شەرئەت ئايالغا ۋاجىب قىلغان ياكى رۇخسەت بەرگەن ياكى مەندۇپ قىلغان ئىشلار يېغىلىشنى تەلەپ قىلسا يېغىلىشقا بولىدۇ. بۇ يېغىلىش مەسجىددىكى هالەتكە ئوخشاش ئايرىم تۇرۇش بىلەن ياكى هەج ئەمەللىرى ياكى سودا-سېتىقتا بولىدىغان ئارىلىشىشقا ئوخشاش يېغىلىش بولىدۇ.

ئايالغا قاراش

بەرەر ئايالغا ئۆيلىنىشنى خالىغان ئەر، ئۇنىڭ بىلەن خالى قالمىغان هالدا ئۇنىڭغا قاراشقا بولىدۇ. جابىر رىۋايەت قىلىدۇ: رەسۇلۇللاه (س.ئ.ۋ) دېدى: «بەرەرسىڭلار بەرەر ئايالغا ئەلچە قويساڭلار، ئۇنى نىكاهىغا ئېلىشقا چاقىرغۇچى جايلىرىنى قاراشقا قادىر بولسا، قارىسۇن». جابىر دېدى: «شۇنىڭدىن كېيىن بىر ئايالغا ئەلچە قويدۇم. يۇشۇرۇنۇپ تۇرۇپ ئۇنىڭدىكى مېنى نىكاهلىنىشقا چاقىرغۇچى جايلىرىنى كۆرىۋالدىم. كېيىن ئۇنىڭغا ئۆيلەندىم». ئايالنىڭ ئىزنى بىلەن ياكى ئىزنىسىز ئۇنىڭغا قاراشنىڭ زەرەرى يوق. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام مۇتلەق قاراشقا بۇيرۇغان. جابىر رىۋايەت قىلغان يۇقىرىدىكى هەدىسته «يۇشۇرۇنۇپ تۇرۇپ» دېيىلگەن. بىراق ئايال بىلەن بىر جايدا يالغۇز قېلىشقا بولمايدۇ. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئېيتقىنكى: «اللەقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىمان ئېيتقان كىشى ياخشى ئەمەس يوق ئايال بىلەن بىرجايدا خالى قالمىسۇن. چۈنكى ئۈلارنىڭ ئۈچۈنچىسى شەيتان بولىدۇ». بۇ هۆكۈم ئۇمۇمىي هۆكۈم بولۇپ، ئەلچە قويغان ئەرنىڭ قارىشى هەققىدە ئىستىسنا كەلگەن بولسىمۇ، خالى قېلىشىغا هېچقانداق ئىستىسنا يوق. ئۆيلىنىشنى خالىغان ئەر ئۆيلىنىدىغان ئايالنىڭ يۈزىگە، ئالقانلىرىغا ۋە بۇلاردىن باشقا جايلىرىغا قارىسا بولىدۇ. چۈنكى يۈز ۋە ئالقانلىرىغا قاراش ئۇمۇمىي بولۇپ، ئەلچى قويغان ئەرنىمۇ، ئۇنىڭدىن باشقىلارنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. يۈز ۋە ئالقانلىرىغا قاراشنى پەقەت ئەلچى قويغان ئەرگە خاس قىلىنىشتا هېچقانداق مەنا يوق. دېمەك، ئەلچى قويغان ئەرنى بۇ هەدىسته

ئىستىسنا قىلىپ كەلتۈرۈش. يۈز ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا جايلارغا قاراش جائىزلىغىنى بىلدۈرىدۇ. چۈنكى رەسۇلۇللاھ (س ۋ) ئېيتقانكى: «قاراشقا قادىر بولسا». بۇ ھۆكۈم ئۇمۇمى بولۇپ، يۈزنى، ئالقانلىرىنى ۋە ئۇلاردىن باشقا جايلىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بىر ئەر بىر ئايالنى ئۆز نىكاھىغا ئېلىشنى خالىسا، ئەلچە قويۇشتىن ئالدىن بىلىۋېلىشى ئۈچۈن زۆرۈر بولغان جايلىرىغا پەقەت بىلىۋېلىش مەقسىتىدە قارىسا بولىدۇ.

شۇنىڭدەك، اللە تائالا مۆئمىنلەرگە كۆزلىرىنى توسۇشقا بۇيرۇغان. كۆزنى توسۇش ئەر ئايالغا، ئايال ئەرگە تىكىلىپ قارىماسلىغىنى تەلەپ قىلىدۇ. جابىرنىڭ ھەدىسى بولسا، ئەلچى قويغان ئەرنىڭ ئايالغا تىكىلىپ قارىشىغا رۇخسەت بەرگەن. دېمەك، ئەلچى قويغان ئەر، كۆزنى توسۇش ھۆكمىدە بقىرۇېتىلگەندۇر. يەنى مۆئمىنلەر كۆزلىرىنى توسۇشلىرى ۋاجىپ بولىدۇ. پەقەت ئەلچى قويغۇچى ئەرلا ئۆيلەنمەكچى بولغان ئايالغا قاراش ئۈچۈن كۆزنى توسۇمىسا بولىدۇ.

ئەر- خاتۇن بىر-بىرلىرىنىڭ پۈتۈن بەدەنلىرىگە قاراشلىرى مۇباھدۇر (يەنى رۇخسەتتۇر). بەھزىبىنى ھەكىم ئاتىسىدىن، ئاتىسى چوڭ دادىسىدىن رىۋايەت قىلىشچە، چوڭ دادىسى سورىدى: «ئى رەسۇلۇللاھ، بىزگە رۇخسەت بولغان ۋە بىز تەركى قىلىشىمىز كېرەك بولغان ئەۋرەتلەر قايسىلار؟» رەسۇللاھ جاۋاب بەردى، «خاتۇنۇڭ ۋە چۈرەكىدىن باشقىلاردىن ئەۋرىتىڭنى ساقلا!».

ئەر مۇسلىمە ياكى مۇسلىمە بولمىغان ئۆزىنىڭ مەھرەملىرىنىڭ يۈزى ۋە ئالقانلىرى بىلەن بىرگە، زىننەت ئورنى بولغان باشقا ئەزالىرىغىمۇ - مۇئەييەن ئەزالارغا چەكلەنمەي - قارىسا بولىدۇ. چۈنكى بۇ ھەقتە دەلىل كەلگەن بولۇپ، بۇ دەلىل مۇتلەق (يەنى قەيتىلەنمىگەن). اللە تەئالا ئېيتىدۇ:

ولايبدين زينتهن الا لبعولتهن اوابائهن اوابآء بعولتهن اوابنائهن اوابنآء بعولتهن اواخوانهن اوبني اخوانهن اوبني اخواتهن اونسائهن اوماملكت ايمانهن اوالتابعين غير اولي الاربة من الرجال اوالطفل الذين لم يظهروا علي عورات النسآء*

-«ئۇلار يەنى ئاياللار زىبۇ-زىننەتلىرىنى كۆرسەتمىسۇن، لېكىن ئەرلىرىگە ياكى ئاتىلىرىغا ياكى ئېرىنىڭ ئاتىلىرىغا ياكى ئوغۇللىرىغا ياكى ئەرلىرىنىڭ ئوغۇللىرىغا ياكى ئۆزلىرىنىڭ ئاكا-ئۇكىلىرىغا ياكى ئاكا-ئۇكىلىرىنىڭ ئوغۇللىرىغا ياكى ئاچا-سىڭىللىرىنىڭ ئوغۇللىرىغا ياكى ئۆزلىرى (گە ئوخشاش) ئاياللارغا ياكى قول ئاستىلىرىدىكى چۈرىلىرىگە ياكى (ئاياللاردىن) بىھاجەت بولغان (يەنى ناھايىتى قېرىپ كەتكەن ياكى ئەقلىسىز-مەجنۇن) ئەر خىزمەتكار-قۇللارغا ياكى ئاياللارنىڭ ئەۋرەتلىرىدىن خەۋەردار بولمىغان گۈدەكلەرگىلا (كۆرسەتسە بولىدۇ)». (24:31)

بۇ يۇقىرىدىكى سۆزلەنگەنلەرنىڭ ھەممىسى ئايال كىشىنىڭ چېچىغا، بوينىغا، قول ۋە پۇتتىكى بىلەزۈك ئورنىغا، مارجان ئاسىدىغان جايىغا ۋەبۇنىڭدىن باشقا زىننەت ئورنى ھېسابلىنىدىغان ئەزالىرىغا قارىسا بولىدۇ. چۈنكى اللە تائالا ئېيتقانكى: ولايبدين زينتهن - «زىننەتلىرىنى كۆرسەتمىسۇن». يەنى ئاياللار قۇرئان زىكرى قىلغان شەخسلەردىن باشقىلارغا زىننەت ئورۇنلىرىنى كۆرسەتمىسۇن. دېمەك ئۇلار ئايالدىن كۇندىلىك (ئۆي) كېيىمىدە كۆرۈنۈپ تۇرۇدىغان ئەزالارغا قارىسا بولىدۇ. ئىمامى شافىئى «مۇسنەد» نامىلىق كىتابىدا رىۋايەت قىلىدۇ: ئەبۇ سەلەمەنىڭ قىزى زەينەپ ئېيتىدۇ: «زۇبەيرنىڭ ئايالى ئەسما مېنى ئېمىتكەن ئىدى. زۇبەيرنى ئاتا دەپ بىلەتتىم. چېچىمنى تاراپ تۇرغان ھالىتىمدە ئالدىمغا كېرەتتى. ئۆرۈپ بولغان ئۆرۈم چاچلىرىمنى سىقىمداپ، «ماڭا قارا» - دەيتتى». رىۋايەتكە قارىغاندا، ئەبۇ

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئاش سۈلھى ھۆدەيىيەنى يېڭىلاش ئۈچۈن مەدىنىگە كەلگەندە،
ئۇلۇللاھنىڭ ئايالى بولغان قىنزى ئۇممۇ ھەبىبىنىڭكىگە كىردى.
ك ئولتۇرۇۋالماسلىغى ئۈچۈن قىزى رەسۇلۇللاھنىڭ
يىسىنى يىغىۋەتتى. ئۇنىڭدىن ھېچاپلانمىدى. ئۇممۇ ھەبىبە بۇ
لىكىنى رەسۇلۇللاھقا ئېيتقاندا. رەسۇلۇللاھ بوپتۇ دېدى ۋە ئەبۇ
يان مۇشرىك بولسىمۇ، لېكىن مەھرەم بولغىنى ئۈچۈن
ىدىن ھېجابلىنىشقا بۇيرىمىدى. ئەمما مەھرەم ياكى ئەلچە
ۋچى ياكى ئېرى بولمىغان شەخسلەرگە نىسبەتەن بولسا
لمىدۇ. ئەر ئايالغا قارامدۇ ياكى ئايال ئەرگە قارامدۇ - پەرقى
- ئەگەر قاراشقا ئېھتىياج بولسا، ئۇ قاراشقا ئېھتىياج
لغان ئەزاسىغىلا قاراشقا رۇخسەت. يۇزى ۋە ئالقىنىدىن باشقا
لىرىغا قارىمايدۇ. تەن ئەزاسىغا قاراشلىرىغا ئېھتىياج پەيدا
ساندا قاراشلىرىغا شەرئەت رۇخسەت بەرگەن شەخسلەر -
پ-دوختۇر، كېسەلگە قارىغۇچى، تەكشۈرگۈچى - ئىكسپېرت
ۇنىڭغا ئوخشاش ئەۋرەت ۋە باشقا جايلارغا قاراشلىرىغا
ىياجى تېپىلمىدىغان شەخسلەردۇر. رىۋايەت قىلىنىدۇكى،
ەبەر ئەلەيھىسسالام سەئدنى بەنى قۇرەيزىگە ھەكەم قىلىپ
تكەندە ئۇ قەبىلە ئەرلىرىنىڭ ئىشتانلىرىنى سالدۇرۇپ كۆرگەن
ى. رىۋايەتكە قارىغاندا ئۇسامانىڭ ئالدىغا ئوغرىلىق قىلغان
نى ئېلىپ كەلگەندە ئېيتتىكى: «ئىشتىنىنى ئېچىپ قارىغىلار»
ئالدىغا تۇك ئۇنمىگەنلىكتىن، ئۇنىڭ قولىنى كەسمىدى».
سامانىڭ بۇ ئىشى ساھابىلارنىڭ كۆز ئالدىدا بولغان بولسىمۇ،
ەرسى ئۈنى ئىنكار قىلمىدى.

ئەگەر ئېھتىياج بولمىسا، نامەھرەم ئەر، ئاياللاردىن ھاجەت
لغان ئەرلەر تاڭپىسىدىن بولمىسا، ئايالنىڭ يۈزى ۋە ئالقىنىغا
رىشغا رۇخسەت. بۇ ئىككى جايدىن باشقىسىغا قارىشى ھارامدۇر.

ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا رىۋايەت قىلىدۇ: «ئەبۇ بەكرىنىڭ قىزى
ئەسمە نېپىز كىيىمدە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ھۇزۇرلىرىغا
كىردى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭدىن يۈزىنى ئۆرۈپ، «ئى ئەسمە، ئايال
ھەيىز يېشىغا يەتسە، ئۇنىڭ مانا بۇ، مانا بۇ جايلىرىدىن باشقىسى
كۆرۈنمەسلىكى كېرەك» - دېدى ۋە يۈزلىرى ۋە ئالقانلىرىغا ئىشارەت
قىلدى». اللە ئايال زىننەت ئورنى بولغان ئەزالىرىنى
كۆرسىتىشىدىن قايتۇرغاندا يۇز ۋە ئالقانىنى چىقىرىۋاتكەن. اللە
تائالا ئېيتىدۇ: ولايبدين زينتهن الا ماظهر منها . . . -
«كۆرۈنۈپ تۇرغاندىن باشقا زىبۇ-زىننەتلىرىنى (نامەھرەملەرگە)
كۆرسەتمىسۇن». (24:31)

ئىبنى ئابباس بۇ ئايەتنى تەپسىر قىلىپ: «يۈز ۋە ئالقانلار» -
دېگەن. ئايالنىڭ زىننەتلىرىنى كۆرسىتىشىدىن قايتۇرۇلىشى،
ئەۋرىتىنى كۆرسىتىشىدىن قايتۇرغانلىقىدۇر. ئۇلارنى
كۆرسىتىشتىن قايتۇرۇش بولسا، ئايال كۆرسىتىشتىن قايتۇرۇلغان
ئەزالارغا قاراشتىنمۇ، قايتۇرۇش ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. ئايال
كۆرسىتىشتىن قايتۇرۇلغان ئەزالاردىن كۆرۈنۈپ تۇرغان ئەزانىڭ
چىقىرۇۋېتىلىشى - ئۇلارغا قاراش ھارام ئىكەنلىكىنى بىلدۈرمەيدۇ.
بۇ بولسا ئۇنىڭغا قاراش توغرا ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. دېمەك،
يات ئەر يات ئايالنىڭ يۈزى ۋە ئالقانلىرىغا قارىسا بولىدۇ. بۇ
قاراشنىڭ دەرىجىسى بۇ ئايالنىڭ ئەينەن ئۆزىنى تۇنۇۋېلىشقا ئىمكان
بېرىدىغان دەرىجىدە بولسا توغرا بولىدۇ. شۇ چاغدا گۇۋاھلىق لازىم
بولغاندا بۇ ئايال ھەققىدە گۇۋاھلىق بېرىلەيدۇ. سودا ياكى ئىجارە
ھەققىدە ئۇنىڭ بىلەن مۇئامىلە قىلغان بولسا ئۇنىڭغا قايتا
مۇراجىئەت قىلالايدۇ، ئەگەر بۇ ئايالغا قەرز بەرگەن ياكى قەرزىنى
قايتۇرغان بولسا ياكى ئۇنى باشقا ئايالغا ئوخشىتىپ قالسا ئۇنىڭ
شەخسىيىتىنى يەنى سالاھىيىتىنى ئېنىقلىۋالالايدۇ ۋاھاكازا.

شۇنىڭغا ئوخشاش ئايالمۇ ئەرنىڭ ئەۋرەت بولمىغان جايلىرىغا قارىسا بولىدۇ. ئائىشە رىۋايەت قىلىدۇ: «مەسجىددە ئوينىۋاتقان ھەبەشلەرگە قاراۋاتقىنىمدا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام رىدالىرى بىلەن مېنى توسۇپ تۇراتتى». «رەسۇلۇللاھ ھېيت خۇتبىسىدىن پارىغ بولغاندىن كېيىن ئاياللارنىڭ ئالدىغا بېرىپ، ئۇلارغا (اللەنىڭ ھۆكۈملىرىنى) ئەسلىتەتتى. ئۇ زات بىلەن بىرگە بىلالمۇ بارئىدى. كېيىن ئاياللارنى سەدىقە بېرىشكە بۇيرىدى». بۇ ھەدىس رەسۇلۇللاھ ئاياللارنىڭ ئەرلەرگە قاراشلىرىنى ماقۇللىغانلىقلىرىغا يارقىن دەلىلدۇر. ئەۋرەت بولمىغان جايلىرىغا قاراش بولسا، ئائىشىنىڭ ئوينىۋاتقان ھەبەشلەرگە قارىشى، ئۇلارنىڭ ئەۋرەت بولمىغان بارلىق جايلىرىغا قارىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. قاراش مۇتلەق بولۇپ، بىرەر ئەزاغا قەيت قىلىنمىغان. ئەمرى ئىبن شۇئەيب ئاتىسىدىن، ئاتىسى چوڭ دادىسىدىن رىۋايەت قىلىشچە، رەسۇلۇللاھ شۇنداق دېگەن: «بىرەرسىڭلار قۇل ياكى ئىجارىچى خادىمىنى ئۆيلەندۈرسە كىندىكى ۋە تىزى ئارىلىغىدىكىسى جايغا قارىمىسۇن. چۈنكى ئۇ ئەۋرەتتۇر». بۇنىڭدىن ئۇ جايدىن باشقا جايلارغا قاراش مۇباھلىغى (رۇخسەتلىكى) چۈشىنىلىدۇ. ئەمما تۆۋەندىكى ئۈمۇ سەلەمەنىڭ رىۋايىتى بولسا، «مەن ۋە ھەپسە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالدىدا ئولتۇرغان ئىدۇق. ئىبنى ئۈمۇ مەكتۇم كىرىشكە ئىزنى سورىدى». پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دېدى: «ئۇنىڭدىن ھىجابتا بولۇڭلار». مەن ئېيتتىم: «ئى رەسۇلۇللاھ! ئۇنىڭ كۆزى كۆرمەيدۇ». رەسۇلۇللاھ دېدى: «سىلەرمۇ ئۇنى كۆرمەيدىغان كورمۇ؟». بۇ ھەدىسنى ئەبۇ داۋۇت ۋە باشقىلار نەبھانىنىڭ رىۋايىتىدىن ئېلىشقان. نەسەئى ئېيتىدۇكى: «نەبھاندىن ھەدىس رىۋايەت قىلغان زۇھرىدىن باشقا راۋىلارنى بىلمەيمىز». ئىبنى ئابدۇل بىررى ئېيتىدۇكى: «نەبھان مەجھول (نامەلۇم)

ئادەم بولۇپ، زۇھرى ئۇنىڭدىن پەقەت شۇ ھەدىسنىلا رىۋايەت قىلغان». مەجھۇل ئادەمنىڭ رىۋايىتى زەئىپ ھەدىس ھېسابلىنىدۇ، ئۇنى ھۆججەت قىلىپ، ئېلىنمايدۇ. ئەمما جەررى ئىبنى ئابدۇللاھدىن رىۋايەت قىلىنغان: «رەسۇلۇللاھدىن تۇساتتىن كۆز قاراپ سېلىش ھەققىدە سورىدىم. رەسۇلۇللاھ كۆزۈمنى بۇراشقا بۇيرىدى». ھەمدە ئېلى (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ) دىن رىۋايەت قىلىنغان: رەسۇلۇللاھ ماڭا دېدى: «قاراشقا، قاراشنى ئەگەشتۈرمە. چۈنكى بىرىنچىسى سېنىڭ پايدىڭغا بولسا، كېيىنكىسى پايدىڭغا ئەمەس»، دېگەن ھەدىسلەرگە كەلسەك، بۇ ھەدىسلەر ئايالنىڭ ئەرگە قاراش ھەققىدە ئەمەس، بەلكى ئەرنىڭ ئايالغا قاراش ھەققىدە دۇر. بىرىنچى ھەدىسدىن مۇرات - يۇز ۋە ئالقانلىرىغا قاراشنىڭ مۇباھلىغى دەلىلىغا قارىغاندا - يۇز ۋە ئالقاندىن باشقا جايلىرىغا قاراشتۇر. ئىككىنچى ھەدىسدىن مۇرات - پەقەتلا قاراشتىن قايتۇرغانلىق ئەمەس، بەلكى شەھۋەتكە سەۋەپچى بولىدىغان تەكرار قاراشتىن قايتۇرغانلىقتۇر.

ئەما الله تائالانىڭ:

قل للمؤمنين يغضوا من ابصارهم

-«ئېيتقىن مۆمىنلارغا كۆزلىرىنى توسسۇن». (24:31)،

-دېگەن ئايىتىگە كەلسەك، بۇ ئايەتتىن مۇرات، مۇتلەق كۆزنى توسۇش ئەمەس، بەلكى ھارام قىلىنغان جايلاردىن كۆزنى تۇسۇش ۋە ھالال جايلارغا قاراش بىلەن چەكلىنىشتۇر. بۇنىڭغا دەلىل، شارائىنىڭ بايان قىلغانلىقىغا قارىغاندا، مەھرەملەر ئاياللارنىڭ چاچلىرىغا، كۆكرەكلىرىگە، ئەچەكلىرىگە، ئەزالىرىغا، ئاياقلىرىغا، تاپانلىرىغا قارىسا توغرا بولىدۇ. يات ئايالنىڭ پەقەت يۈزى ۋە ئالقانلىرىغىلا قاراشقا بولىدۇ. چۈنكى، كۆزنى توسۇش ئۇنى پەسكە قارىتىش دېمەكتۇر. قامۇستىمۇ شۇنداق دېيىلگەن.

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

يۇقىرىدىكى پىكىرلەردىن ئەر ۋە ئايال بىر-بىرلىرىنىڭ ئەۋرەت بولمىغان جايلىرىغا لەززەت ۋە شەھۋەت قەستىسىز قاراشلىرى جائىز ئىكەنلىكى مەلۇم بولىدۇ. ئەرنىڭ ئەۋرىتى كىندىكى بىلەن تىزى ئارىلىغى بولۇپ، ئايالنىڭ ئەۋرىتى يۈزى ۋە ئالقانلىرىدىن تاشقىرى پۈتۈن بەدىنى دۇر. ئۇنىڭ بوينى، چېچى - گەرچە بىردانە بولسىمۇ - ئەۋرەتتۇر. بېشىنىڭ بارلىق قىسمى ئەۋرەتتۇر. دېمەك يۈزى ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا ئەزالىرى ئەۋرەت بولۇپ، ئۇنى يۆگەش ۋاجىپ بولىدۇ. بۇنىڭغا دەلىل الله نىڭ ئۇشبۇ ئايىتىدۇر. الله تائالا ئېيتىدۇ:

ولايبدين زينتهن الا ماظهر منها*

-«كۆرىنىپ تۇرغاندىن باشقا زىبۇ - زىننەتلىرىنى (نامەھرەملەرگە) كۆرسەتمىسۇن». (24:31)

«كۆرۈنۈپ تۇرغىنى» يۈز ۋە ئالقانلىرىدۇر. چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالدىلىرىدا مۇسلىمە ئاياللارنىڭ شۇ ئىككى جايى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئۇ زات بۇنىڭغا سۆكۈت قىلىپ ئۇندىمەيتتى. بۇ ئىككى ئەزا ئىبادەتتە، يەنى ھەج ۋە نامازدا ئوچۇق كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ. رەسۇلۇللاھ دەۋرىدە، يەنى ئايەت نازىل بولۇپ تۇرغان دەۋرىدە شۇ ئىككى جاي ئوچۇق كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئايال بەدىنىنىڭ يۈزى ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا بارلىق قىسمى ئەۋرەت ئىكەنلىكىگە رەسۇلۇللاھنىڭ تۆۋەندىكى ھەدىسلىرىمۇ دەلىلدۇر: «ئايال ئەۋرەتتۇ»، «ئايال ھېيز يېشىغا يەتسە، ئۇنىڭ يۈزى ۋە مانا بۇنىڭ ئاستىدىن باشقا جايى كۆرۈنۈپ تۇرىشى جائىز ئەمەس دەپ، بىلەكلىرىنى تۇتتى. تۇتقان جايلىرى بىلەن ئالقانلىرى ئوتتۇرىسىدا يەنە بىر تۇتام جاي قالغان ئىدى». رەسۇلۇللاھ ئەبۇ بەكرىنىڭ قىزى ئەسمانىغا دېگەن ئىدى: «ئى ئەسمأ! ئايال ھېيز يېشىغا يەتسە، ئۇنىڭ مانا بۇ، مانا بۇ جايلىرىدىن باشقىسى كۆرۈنۈشى ياخشى

ئەمەس، - دەپ يۈزلىرى ۋە ئالقانلىرىغا ئىشارەت قىلدى». ئۇشبۇ دەلىللەر ئايالنىڭ يۈزى ۋە ئالقىنىدىن باشقا جايلىرى ئەۋرەت ئىكەنلىكىنى، ئايال پۈتۈن بەدىنىنى، يەنى يۈزى ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا جايلىرىنى يۆگىشى ۋاجىبلىغىنى يارقىن بايان قىلىۋېتىپتۇ.

ئەۋرەت نېمە بىلەن يۆگىلىدۇ؟ شەرئىدە ئەۋرەتنى يۆگەش ئۈچۈن مۇئەييەن لىباسنى بەلگىلىمەي، ئەركىن تاشلاپ قويغان. پەقەتلا «ئۇنىڭدىن كۆرۈنمەسلىكى»، يەنى كۆرۈنۈپ تۇرماسلىغى ۋە «كۆرسەتمىسۇن»، «كۆرۈنۈشكە بولمايدۇ»، «كۆرۈنۈشى ياخشى ئەمەس» دېيىش بىلەن چەكلەنگەن. دېمەك، ئايال بەدىنىنىڭ يۈز ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا بارلىق قىسمىنى يېپىپ تۇرىدىغان ھەرقانداق لىباس - شەكلى قانداق بولسىمۇ - ئەۋرەتنى ياپقۇچى دەپ ھېسابلىنىدۇ. مەسىلەن، ئۇزۇن كۆينەكمۇ، شىممۇ، يوپكىمۇ، پايپاقمۇ ئەۋرەتنى ياپقۇچى لىباس جۈملىسىدىندۇر. شارۋا لىباس شەكلىنى ۋە تۇرىنى ئېنىق تەئىينلەپ بەرمىگەن. بۇنىڭغا قارىغاندا، شەكلى، تۇرى ۋە نەچچە پارچىلىغىدىن قەتئى نەزەر ئەۋرەتنى يېپىپ تۇرىدىغان، يەنى ئەۋرەت كۆرۈنۈپ تۇرمايدىغان ھەرقانداق لىباس شەرئەن ئەۋرەتنى ياپقۇچى كىيىم دەپ ھېسابلىنىدۇ.

بىراق شارۋا - لىباس بەدەن تىرىسىنى يېپىپ تۇرۇشنى شەرت قىلغان. ھەقىقەتتە تېرىنى، ئۇنىڭ ئاق ياكى قىزىل ياكى بۇغداي رەڭ ياكى قارا ياكى باشقا رەڭگىنى يۇشۇرۇپ تۇرىدىغان لىباس بىلەن ئەۋرەتنى يېپىشنى ۋاجىپ قىلدى. يەنى ياپقۇچى لىباس تېرىنى، ئۇنىڭ رەڭگىنى، ئۇنىڭ ئاق ياكى قىزىللىغىنى ياكى بۇغداي رەڭلىكىنى بىلىندۇرمەيدىغان دەرىجىدە ياپقۇچى بولىشى لازىم. ئەگەر شۇنداق سۈپەتكە ئىگە بولمىسا، ئەۋرەتنى ياپقۇچى دەپ ھېسابلانمايدۇ. كىيىم نېپىز بولۇپ، ئۇنىڭ ئاستىدىن ئىرە

رەڭگى كۆرۈنۈپ تۇرسا، ئۇنىڭ قىزىللىغى ياكى ئاقلىغى ياكى بۇغداي رەڭلىكى بىلىنمەپ قالسا، بۇنداق كۆينەك ئەۋرەتنى ياپقۇچى بولۇشقا يارىمايدۇ ۋە ئۇنىڭدا ئەۋرەت يېپىلمىغان، كۆرۈنۈپ قالغان دەپ ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى شەرئەن ئەۋرەتنى يېپىش تەرتىبى، ئۇنىڭ رەڭگىنى يېپىش بىلەن ئەمەلگە ئاشىدۇ. شارائ بەدەن تەرتىبىنى تەرتىنىڭ رەڭگى بىلىنمەيدىغان دەرىجىدە يېپىشنى ۋاجىپ قىلغىنىغا ئائىشە (رەزىيەللاھۇ ئەنھا) رىۋايەت قىلغان ھەدىس دەلىل بولىدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا، ئەبۇ بەكرىنىڭ قىزى ئەسما نېپىز كىيىمدە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئالدىغا كىردى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭدىن يۈزىنى ئۆرۈپ، دېدى: «ئى ئەسما! ئايال ھېيز يېشىغا يەتسە، ئۇنىڭدىن مانا بۇ، مانا بۇ جايلىرىدىن باشقىسى كۆرۈنمىشى ياخشى ئەمەس». دېمەك رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام كۆينەكنىڭ نېپىزلىغى ئەۋرەتنى ياپمايدۇ ۋە ئەۋرەتنى ئېچىپ قويىدۇ، دەپ ھېسابلىغان. شۇ سەۋەپتىن ئۇنىڭدىن يۈزىنى ئۆرۈپ، ئەۋرىتىنى يېپىشقا، يەنى ياپىدىغان كۆينەك كىيىشكە بۇيرىغان. بۇنىڭغا يەنە ئۇسامەنىڭ ھەدىسىمۇ دەلىل بولىدۇ. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭدىن قىبتىيە رەختى ھەدىيە سورىغاندا، ئۇسامە ئۇنى ئايالىغا كىيگۈزۈپ قويغانلىغىنى ئېيتتى. شۇ ۋاقىتتا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا دېدى: «ئۇنىڭغا ئېيت، ئۇنىڭ ئاستىدىن (قېلىنراق) ئىچى كۆينەك كىيۋالسۇن. قىبتىيە رەختى ئۇنىڭ ئۇستىخانلىرى ھەجمىنى كۆرسەتمەيدىغان قورقمەن». قىبتىيە رەختى نېپىز نازۇك رەخت دۇر. ئۇسامە ئۇنى ئايالىغا كىيگۈزۈپ قويغانلىغىنى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىلگەندە قىبتىيە رەختى ئاستىدىن تەرتىنىڭ رەڭگى بىلىنمەپ، قالماسلىغى ئۈچۈن ئۇنىڭ ئاستىدىن ئىش كىيىم كىيىشكە بۇيرىدى. شۇ سەۋەپتىن ئۇنىڭغا دېدى:

«ئۇنىڭغا ئېيت، ئۇنىڭ ئاستىغا قېلىن ئىش كىيىم كىيسۇن».

بۇنىڭ سەۋەبىنى بايان قىلىپ دېدى: «قىبتىيە رەختى ئۇنىڭ ئۇستىخانلىرى ھەجمىنى كۆرسىتىپ قويىشىدىن قورقمەن»، يەنى خۇددى شىشە ئۆز ئاستىدىكى نەرسىنى كۆرسەتكەنگە ئوخشاش. يەنى ئۇنىڭ ئاستىدىن تەرتىسىنىڭ رەڭگى بىلىنىپ قېلىشىدىن، يەنى تەرتىسى كۆرۈنۈپ قېلىشىدىن قورقمەن. چۈنكى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ «كۆرسىتىپ قويىشىدىن قورقمەن»، دېيىشىنىڭ مەناسى ئاستىدىكى نەرسىنى ئېيتىپ بېرىشى، بىلدۈرۈپ قويىشىدىن قورقمەن دېگىنىدۇر، يەنى ئىشىدىن ئۇنىڭ ئاستىدىكى نەرسە كۆرۈنۈپ قېلىشىغا ئوخشاش. ئۇ زاتنىڭ «كۆرسىتىپ قويىشىدىن قورقمەن»، دېگەن سۆزلىرى «كۆرسىتىش» سۆزىدىن ئېلىنغان بولۇپ، كۆرسىتىش، ئۆز ئاستىدىكى نەرسە شەكلىنى چىقىرىپ بېرىش بىلەن ئەمەس، بەلكى ئۇنى ئاشكار كۆرسىتىپ بېرىش بىلەن بولىدۇ. شۇ سەۋەپتىن «شەكلىنى چىقىرىپ بېرىشتىن» دېمەستىن «كۆرسىتىپ قويىشىدىن» دېدى. يەنى «ئاستىدىكى ئۇستىخان ھەجمىنى ئېيتىپ بېرىشتىن قورقمەن» دېدى. بۇنىڭدا شەكلىنى ئەمەس، رەڭگىنى ئېيتىپ بېرىشى كۆزدە تۇتۇلغان. بۇ ئىككى ھەدىس شارائ ئەۋرەتنى يېپىشتا ياپقۇچى كىيىم تەرتىنى يېپىپ، ئۇنىڭ رەڭگىنى كۆرسەتمەيدىغان بولىشىنى شەرت قىلغىنىغا يارقىن دەلىلدۇر. دېمەك ئايال ئەۋرىتىنى ياپىدىغان كىيىمنى نېپىز، نازۇك قىلماسلىغى يەنى بۇ كىيىمنى ئارقىسىدىكى نەرسىنى ئېيتىپ بەرمەيدىغان، ئاستىدىكى نەرسىنى كۆرسىتىپ بەرمەيدىغان قىلىشى ۋاجىپ.

مانا بۇ ئەۋرەتنى يېپىش، ماۋزۇسىدۇر. ئۇشبۇ ماۋزۇنىڭ ئايالنىڭ ئۇمۇمى ھاياتتىكى لىباسى ماۋزۇسى بىلەن ۋە ئايرىم

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

لىباسلىرى بىلەن ياسىنىش ھەققىدىكى ماۋزۇيى بىلەن
ئارىلاشتۇرىۋالماسلىق كېرەك. ئەۋرەتنى ياپىدىغان لىباس
مەۋجۇتلىغى ئايال ئۇنى ئۇمۇمى كۆچىغا چىققاندا كىيىشى جائىز
دېگەنلىك ئەمەس. چۈنكى ئۇمۇمى كۆچا ئۆچۈن شارائ مۇئەييەن
لىباسنى بەلگىلەپ بەرگەن بولۇپ، ئۇنىڭدا ئەۋرەتنى ياپىدىغانلىكى
كىيىمنى كىيىش كۆپاي قىلمايدۇ. مەسىلەن، شىم ئەۋرەتنى
ياپسىمۇ، ئۇنى ئۇمۇمى ھاياتتا يەنى ئۇمۇمى كۆچىدا كىگىلى
بولمايدۇ. چۈنكى ئۇمۇمى كۆچا ئۆچۈن شارائ كىيىشنى ۋاجىپ
قىلغان لىباس مەۋجۇت. ئەگەر ئايال شارائىنىڭ بۇيرۇقىغا خىلاپ
ئىش تۇتۇپ، شارائ بەلگىلىگەن كىيىم ئورنىغا باشقىسىنى كىيسە،
گۇناھكار بولىدۇ. چۈنكى ئۇ بىر پەرزنى تەرك قىلغان بولىدۇ.
شۇ سەۋەپتىن «ئەۋرەتنى يېپىش» ماۋزۇسىنى «ئايالنىڭ ئۇمۇمى
ھاياتتا كىيىنىشى» ماۋزۇسى بىلەن ئارىلاشتۇرماسلىق كېرەك.
شۇنىڭدەك، ئەۋرەتنى يېپىش ماۋزۇسىنى ياسىنىپ، يات ئەرلەرگە
ئۆز زىننەتلىرى ۋە گۈزەللىكلىرىنى كۆرسىتىش ماۋزۇسى بىلەنمۇ
ئارىلاشتۇرىۋالماسلىق كېرەك. شۇنىڭغا قارىغاندا، نىپىز بولمىغان
شىمنىڭ ئەۋرەتنى يېپىشى - ئايال شىمنى كىيسە، ئۆز
گۈزەللىكىنى كۆرسىتىپ، زىننەتلىرىنى نامايەن قىلغان ھالدا
بولىدۇ - ئۇنى يات ئەرلەر ئالدىدا كىيىشكە بولىدىغانلىغىنى
بىلدۈرمەيدۇ. چۈنكى بۇنداق ۋاقىتتا ئايال ئەۋرىتىنى ياپقان
بولسىمۇ، ئۇ ياسىنىپ، يات ئەرلەرگە ئۆز زىننەتلىرى ۋە
گۈزەللىكلىرىنى كۆرسەتكەن بولىدۇ. ھالبۇكى شارائ ياسىنىپ يات
ئەرلەرگە ئۆز زىننەتلىرى ۋە گۈزەللىكلىرىنى كۆرسىتىشتىن -
گەرچە ئايالنىڭ ئەۋرىتى يېپىلغان بولسىمۇ - قايتۇرغان. ئايال
ئەۋرىتىنى ياپتى دېگىنى، ئەۋرىتىنى ياپقان كىيىم، ئۇنى
ياسانغۇچىلار قاتاردىن چىقىرىپ قويىدۇ، دېگىنى ئەمەس، شۇنىڭغا

قارىغاندا، ئەۋرەتنى يېپىش ماۋزۇسى بىلەن ياسىنىپ يات ئەرلەرگە
ئۆز زىننەتلىرى ۋە گۈزەللىكلىرىنى كۆرسىتىش ماۋزۇسى
ئالاھىدە-ئالاھىدە ماۋزۇلار بولۇپ، ئۇلارنى ئارىلاشتۇرىۋالماسلىق
كېرەك.

ئايال ئۇمۇمى ھاياتتا يەنى بازارلاردا، ئۇمۇمى كۆچىدا
كىيىدىغان لىباس ھەققىدە بولسا، شارائ ئايالغا بازارلارغا چىققاندا
ياكى ئۇمۇمى كۆچىدا ماڭغاندا كىيىمى ئۇستىدىن كىيىدىغان
كىيىمى بولىشىنى ۋاجىپ قىلغان. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭغا كىيىمى
ئۇستىدىن كىيىدىغان، تاپانلىرىغىچە چۈشۈپ تۇرىدىغان يېپىنچىسى
بولىشىنى ۋاجىپ قىلدى. ئەگەر بۇنداق كىيىمى بولمىسا،
قوشنىسىدىن ياكى قىز دوستىدىن ياكى قېرىنداشلىرىدىن ئۇنىڭ
كىيىمىنى ئارىيەتكە ئالىپ تۇرىدۇ. ئەگەر ئارىيەتكە ئالالمىسا،
ياكى ھېچكىم ئارىيەتكە بېرىپ تۇرمىسا بۇنداق كىيىمسىز كۆچىغا
چىقىشقا بولمايدۇ. كىيىمى ئۇستىدىن كىيىدىغان كىيىمسىز كۆچىغا
چىقسا گۇناھكار بولىدۇ. چۈنكى بۇ ھالدا الله ئۇنىڭغا پەرز قىلغان
پەرزنى تەرك قىلغان بولىدۇ. بۇ ھۆكۈملەر مۇئايالنىڭ ئاستى
تەرەپتىكى كىيىمگە تەئەللۇقدۇر. ئۇستىنكى كىيىمگە نىسبەتەن
بولسا، ئايالنىڭ رۇمالى ياكى ئۇنىڭغا ئوخشاش، ئۇنىڭ ئورنىنى
باسىدىغان لىباسى بولىشى، بۇ لىباس بېشىنىڭ بارلىق قىسمىنى،
بوينىنىڭ ھەمە تەرىپىنى ۋە كۆينەكىنىڭ كۆكرەكتىكى ئوچۇق
جايلىرىنى ئۇراپ تۇرۇشى كېرەك. ھەمدە بۇ لىباس كۆچىغا چىقىش
ياكى ئۇمۇمى كۆچىدا يۈرۈش ئۆچۈن تەييارلانغان بولىشى، يەنى
لىباسلىرىنىڭ ئۇستىدىن كىيىلىدىغان ۋە ئۇمۇمى ھايات ئۆچۈن
تەييارلانغان لىباس بولىشى كېرەك. مانا شۇ ئىككى لىباسى (يەنى
كىيىملىرىنىڭ ئۇستى ۋە ئاستى قىسىملىرىنى ئوراپ تۇرىدىغان
لىباسى) بولسا، ئايال ئۆز ئۆيىدىن بازارلارغا چىقىشى ياكى ئۇمۇمى

كۆچىدا يۈرىشى، يەنى ئۇمۇمى ھاياتقا چىقىشقا بولىدۇ. ئەگەر بۇ ئىككى لىباسى بولمىسا بىرەر ھالەتتىمۇ سىرتقا چىقىشقا بولمايدۇ. چۈنكى بۇ ئىككى لىباسنى كىيىشكە بولغان بۈيرۇق ئۇمۇمى بولۇپ، ئۇنى خاس قىلغۇچى دەلىل مۇتلەق كەلمىگەن. شۇنىڭغا قارىغاندا ئۇ بارلىق ھالەتلىرىدىمۇ ئۇمۇمى بولۇپ قېلىۋېرىدۇ.

ئۇمۇمى ھايات ئۈچۈن ئەنە شۇنداق ئىككى لىباس بولىشى ۋاجىبلىقىغا تۆۋەندىكى ئايەتلەر دەلىل بولىدۇ. ئۇستى كىيىم ھەققىدە الله شۇنداق دەيدۇ:

ولايبدين زينتهن الا ماظهر منها وليضربن بخمرهن علي جيوبهن *

-«ئاشكارا كۆرۈنۈپ تۇرغاندىن باشقا زىبۇ-زىننەتلىرىنى (نامەھرەملەرگە) كۆرسەتمىسۇن ۋە كۆكرەكلىرىنى رۇمالىرى بىلەن توسسۇن!» . (24:31)

الله تائالا ئاستى كىيىم ھەققىدە شۇنداق دەيدۇ:

يايها النبي قل لازواجك وبناتك ونساء المؤمنين يدنين عليهن من جلابيبهن

-«ئى پەيغەمبەر، ئاياللىرىڭىزغا، قىزلىرىڭىزغا ۋە مۆمىنلەرنىڭ ئاياللىرىغا ئېيتقىن، ئۇستىلىرىگە يېپىنچىلىرىنى ئورۇسۇن!» . (33:59)

ئۇممۇ ئەتىيە رىۋايەت قىلىدۇكى، «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىزگە ياش قىزلارنى، ھېيزدار ئاياللارنى ۋە بويىغا يەتكەن قىزلارنى رامىزان ۋە قۇربان ھېيت نامازلىرىغا ئېلىپ چىقىشىمىزنى بۇيرۇدى. ھېيزدارلىرى نامازدىن بىر چەتتە تۇرۇپ، ياخشىلىققا ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ دۇئاسىغا قاتنىشىدۇ» . مەن دېدىم: «كىمىنىڭ يېپىنچىسى (جىلبابى) بولمىسچۇ؟» رەسۇلۇللاھ دېدى: «ئۇنىڭغا ئاپىسى (قىز بىرتوققىنى) جىلبابىنى كىيدۈرسۇن» . ئۇشبۇ دەلىللەر ئايالنىڭ ئۇمۇمى ھاياتتىكى لىباسىنى ئېنىق - روشەن

بايان قىلىۋېتىپتۇ. الله تائالا بۇ ئىككى ئايەتتە ئايالغا ئۇمۇمى ھاياتتا كىيىشى ۋاجىب قىلىنغان لىباسنى ئېنىق ۋە تولۇق سۈپەتلەپ بەرگەن. ئايالنىڭ ئۇستى قىسمى لىباسى ھەققىدە الله تائالا شۇنداق دەيدۇ:

وليضربن بخمرهن علي جيوبهن *

-«كۆكرەكلىرىنى رۇمالىرى بىلەن توسسۇن» . (24:31)

يەنى باش يېپىنچىلىرىنى بوينىلىرىغا، كۆكرەكلىرىگە ئورىسۇن، كۆينەك ۋە تون ياقىسىدىن كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان بويۇن ۋە كۆكرەكلىرىنى ياپسۇن. ئايالارنىڭ تۆۋەنكى لىباسى (كىيىملىرى) ھەققىدە بولسا، شۇنداق دەيدۇ:

يدنين عليهن من جلابيبهن *

-«ئۇستىلىرىگە يېپىنچىلىرىنى ئورۇسۇن» . (33:59)

يەنى كۆچىغا چىقىش ئۈچۈن كىيىملىرى ئۇستىگە كىيگەن يېپىنچىلىرى ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش كىيىملىرىنى ئايىغىچە چۈشۈپ تۇرىدىغان قىلىپ ئۆزۈن قىلسۇن. ئايالنىڭ ئۇشبۇ لىباسىنىڭ ئۇمۇمى كۆرۈنۈشى ھەققىدە الله شۇنداق دەيدۇ:

ولايبدين زينتهن الا ماظهر منها*

-«ئاشكارا كۆرۈنۈپ تۇرغاندىن باشقا زىبۇ - زىننەتلىرىنى (نامەھرەملەرگە) كۆرسەتمىسۇن» . (24:31)

يەنى قولاق، بىلەك، شىرائقا ئوخشاش زىننەت ئورۇنلىرىنى كۆرسەتمىسۇن. بۇ ئايەت نازىل بولغان دەۋردە، يەنى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرلىرىدە ئۇمۇمى ھاياتتا كۆرۈنۈپ تۇرغان جايلار، يەنى يۈز ۋە قول ئالقانلىرى بۇنىڭدىن مۇستەسنادۇر. مانا شۇنداق ئېنىق سۈپەتلەش ئارقىلىق ئايالنىڭ ئۇمۇمى ھاياتتىكى لىباسى نېمە ۋە قانداق بولىشى ۋاجىبلىغى يارقىن مەلۇم بولدى. ئۇممۇ ئەتىيەنىڭ ھەدىسى ئايال كۆچىغا چىققاندا كىيىمى ئۇستىدىن

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

كىيىدىغان كىيىمى بولىشى ۋاجىبلىغىنى ئوچۇق بايان قىلغان. ئۇ رەسۇلۇللاھتىن «كىمنىڭ جىلبابى بولمىسىچۇ؟» - دەپ سورىغاندا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا شۇنداق جاۋاپ بەرگەن: «ئۇنىڭغا ئاپىسى (قىز بىرتۇققىنى) ئۆز جىلبابىنى كىدۇرسۇن» . يەنى ئۇ رەسۇلۇللاھتىن : «كۆچىغا چىقىشى ئۈچۈن كىيىمى ئۈستىدىن كىيىدىغان كىيىمى يوق بولسىچۇ؟» - دەپ سورىغاندا رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا قىز دوستى كىيىمى ئۈستىدىن كىيىدىغان كىيىمىنى بېرىپ تۇرۇشىنى ئەمرى قىلغان. بۇنىڭ مەناسى، ئەگەر كىيىمىنى بېرىپ تۇرمىسا، كۆچىغا چىقىشى مۇمكىن ئەمەس. بۇ بولسا، ھەدىسىدىكى بۈيرۇق پەرز ئىكەنلىكىگە ئىشارەدۇر. يەنى ئايال كۆچىغا چىقىشنى ئىرادە قىلسا، كىيىمى ئۈستىدىن جىلباب كىيىشى پەرز بولۇپ، ئۇنى كىمىسە چىقىشقا بولمايدۇ.

جىلباب تاپانلىرىنمۇ يېپىپ تۇرىدىغان دەرىجىدە پەسكىچە چۈشۈپ تۇرۇشى شەرت. چۈنكى اللە تائالا ئايەتتە ئېيتقانكى:

يدنين عليهن من جلابيبهن *

-«ئۈستىلىرىگە يېپىنچىلىرىنى ئورۇسۇن». (33:59)

يەنى جىلبابلىرىنى ئۇزۇن قويۇپ بەرسۇن. چۈنكى بۇ يەردىكى «من» سۆزى «بەزىسىنى» دېگەن مەنادا ئەمەس، بەلكى بايان مەناسىدا كەلگەن. يەنى يېپىنچىنى ئاستىنغىچە چۈشۈرۈپ، ئۇزۇن قويۇپ بەرسۇن. چۈنكى ئىبن ئۇمەر رىۋايەت قىلغانكى، رەسۇلۇللاھ دېدى: «كىمكى تەكەببۇرلۇق قىلىپ، ئېتەكلىرىنى (پەشلىرىنى) سۆرەپ يۈرسە، قىيامەت كۈنى اللە ئۇنىڭغا قارىمايدۇ». شۇ ۋاقىتتا ئۇممۇ سەلەمە سورىدىكى: «ئۇ چاغدا ئاياللار ئېتەكلىرىنى نېمە قىلىدۇ؟» رەسۇلۇللاھ دېدى: « (تىزىدىن) بىر غېرىچ چۈشۈرسۇن (ئۇزۇن قىلسۇن)» . ئۇممۇ سەلەمە دېدى: «ئۇنىڭدا پۇتلىرى ئېچىلىپ قالمامدۇ؟» دېدى: «

(تىزىدىن) بىر زىرۇ، يەنى بىر گەز ئۇزۇن قىلسۇن، بۇنىڭدىن زىيادە قىلمىسۇن» . بۇ بولسا، ئايال كىيىمى ئۈستىدىن كىيىدىغان كىيىمى، يەنى يېپىنچىسى پۇتلىرىنى يېپىپ تۇرۇدىغان دەرىجىدە ئۇزۇن بولۇشىنى ئوچۇق بىلدۈرىۋاتىپتۇ. ئەگەر پۇتلىرى پايپاق ياكى مەسە، ئاياغ بىلەن يېپىلغان بولسا، بۇنداق جىلباب ئۇزۇن قىلىپ چۈشۈرۈلگىنىگە دالالەت قىلمىدىغان شەكىلدە ئۇزۇن چۈشۈرۈلگىنىنىڭ ئورنىدا ئولتۇرمايدۇ. بۇ ھالەتتە ئىككى پۇت يېپىقلىق بولغانلىغى ئۈچۈن ئۇلارنى يېپىشقا زۆرۈرىيەت يوق. لېكىن بۇ ھالەتتىمۇ جىلباب ئۇزۇن چۈشۈپ تۇرىشى زۆرۈر. شۇ چاغدا بۇ كىيىم ئايال ئۇمۇمى ھاياتتا كىيىشى ۋاجىپ بولغان كىيىمى ئىكەنلىكى روشەن بىلىنىپ تۇرىدۇ ۋە اللەنىڭ «ئۇزۇن قىلسۇن» ، دېگەن كالامى مەيداندا كۆرۈلىدۇ.

شۇنىڭدىن مەلۇم بولىدۇكى، ئايال كۆچىغا چىقىشى ئۈچۈن كىيىملىرى ئۈستىدىن كىيىدىغان كەڭ كىيىمى بولىشى كېرەك. كۆچىغا چىقىشنى ئىرادە قىلسا، بۇنداق كىيىمى بولمىسا، قىز بىرتۇققىنى ياكى بىرەر مۇھلىمە ئۆزىنىڭ كىيىملىرى ئۈستىدىن كىيىدىغان كىيىمىنى ئۇنىڭغا بېرىپ تۇرۇشى كېرەك. ئەگەر بېرىپ تۇرىدىغان ئايالنى تاپالمىسا، كىيىملىرى ئۈستىدىن كىيىدىغان كىيىم تاپقىچە كۆچىغا چىقمايدۇ. بارلىق ئەۋرەتلىرى يېپىلغان بولسىمۇ، كىيىملىرى ئۈستىدىن كەڭ، پەسكىچە چۈشۈپ تۇرۇدىغان كىيىم كىمەي كۆچىغا چىقسا، گۇناھكار بولىدۇ. چۈنكى ئۇشۇققىچە چۈشۈپ تۇرىدىغان كەڭ ئۇزۇن كىيىم پەرزدۇر. دېمەك، ئۇ پەرزگە خىلاپ ئىش قىلغان بولىدۇ. شۇنىڭدەك ئۇ اللە ئالدىدا گۇناھكار بولىدۇ ۋە دۆلەت تەرىپىدىن تەزىر بېرىش جازاسى بىلەن جازالىنىدۇ.

ئەمدى ئايالنىڭ ئەرگە، ئەرنىڭ ئايالغا قارىشى مەسىلىلىرىدىن

بولغان ئىككى مەسىلە قالدى. بىرىنچى مەسىلە: ئۆي ئىگىلىرىنىڭ ئىزنى بىلەن ئۆيلەردە يات ئەرلەرنىڭ بولۇشى، ئۇلارنىڭ كۈندىلىك ئۆي كىيىمىدىكى ئاياللارغا قاراشلىرى ۋە ئايالنىڭ يۈزى ۋە ئالقانلىرىدىن تاشقىرى باشقا ئەزالىرىنىمۇ كۆرۈپ قېلىشلىرى. ئىككىنچى مەسىلە: غەيرى مۇسۇلمان ئاياللارنىڭ، ھەتتا بەزى مۇسلىمە ئاياللارنىڭ شەھەر كۆچىلاردا يۈز ۋە ئالقانلىرىدىن كۆپراق ئەزالىرىنى كۆرسەتكەن ھالدا يۈرۈشلىرى. بۇ ئىككى مەسىلە ئەمەلىيەتتە مەۋجۇت بولۇپ، ئۇلارنىڭ كەساپىتىگە بارلىق مۇسۇلمانلارغا چۈشۈبتىپتۇ. بۇ ئىككى مەسىلە ھەققىدە اللەنىڭ ھۆكمىنى بايان قىلىش زۆرۈر.

بىرىنچى مەسىلە شۇنىڭدىن ئىبارەت: بەزەن ئاكا-ئۇكىلار ياكى ئۇرۇغ-تۇققان قېرىنداشلار بىر ئۆرۈندا بىرگە ياشايدۇ. ئۇلارنىڭ ئاياللىرى كۈندىلىك ئۆي كىيىمىدە باشقىلارغا كۆرىنىدۇ. كۈندىلىك ئۆي كىيىمىدە ئايالنىڭ چېچى، بوينى، بىلەكلىرى، پاچاقلىرى ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئەزالىرى كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ. ئاقىۋەتتە ئايالنىڭ مەزكۇر ئەزالىرىغا ئۇنىڭ مەھرەملىرى بولغان ئاكىسى، ئاتىسى ۋە باشقىلار قانداق قارىسا ئېرىنىڭ ئۇنىڭغا (ئايالغا) نامەھرەم ئاكا-ئۇكىلىرى ۋە ئۇرۇق-تۇققان قېرىنداشلىرىمۇ شۇنداق قارايدۇ. ۋە ھالەنكى، ئېرىنىڭ ئاكا-ئۇكىسىمۇ باشقا يات ئادەملەرگە ئوخشاش ئايالغا نامەھرەمدۇر. شۇنىڭدەك، ئايالغا نامەھرەم بولغان دادا تەرەپ ۋە ئانا تەرەپ تاغىسىنىڭ باللىرى، (يەنى بىر نەۋرە قېرىنداشلىرى) غا ئوخشاش ئۇرۇق-تۇققان قېرىنداشلار ۋە قېرىنداش بولمىغان نامەھرەملەر باشقا قېرىنداشلارنى زىيارەت قىلغىلى كېلىدۇ. ئۇلار كېلىپ، كۈندىلىك ئۆي كىيىمىدىكى ئاياللار بىلەن سالام قىلىشىدۇ، بىرگە ئولتۇرىدۇ. ئاياللارنىڭ يۈز ۋە ئالقانلىرىدىن تاشقىرى چاچلىرى،

بوينىلىرى، پۇتلىرى ۋە باشقا جايلىرى كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ. كەلگەنلەر ئاياللار بىلەن مەھرەملەرگە ئوخشاش مۇئامىلە قىلىدۇ. بۇ ھالەت كەڭ تارقالغان بولۇپ، ئۇنىڭغا كۆپ مۇسۇلمانلار، كۆپراقى شەھەردىكىلەر مۇپتىلا بولغان. شۇڭا ئۇنىڭدىن كۆپچىلىك بۇنى مۇباھ، دەپ ئويلايدۇ. بۇ مەسىلىنىڭ ھۆكمى شۇكى، اللە ئايالغا قاراشنىمۇ، ئۇنىڭدىن ئەزالىنىشنىمۇ مۇتلەق ھارام قىلغان. كېيىن ئەزالىنىشنى ئېرىگە خاس قىلىپ قويدى. ئايالغا يەنى زىننەتكە قاراشقا ئون ئىككى شەخسكە، ئۇلار جۈملىسىگە كىرگۈچى دادا تەرەپ، ئانا تەرەپ تاغىلارغا ئوخشاش شەخسلەرگە رۇخسەت بەرگەن. ئايالنىڭ يۈزى ۋە ئالقانلىرىغا قاراشقا بارلىق ئەرلەرگە رۇخسەت بەرگەن. ئەزالىنىش، يەنى شەھۋەت بىلەن قاراشنى ئېرىدىن باشقىلارغا مۇتلەق ھارام قىلدى. يۈزىگە ۋە ئالقانلىرىغا ئادەتلا قاراش مۇتلەق مۇباھدۇر. اللە زىكرى قىلغان مەھرەملىرىدىن باشقىلار يۈز ۋە ئالقاندىن ئارتۇق جايلىرىغا قاراشلىرى مۇتلەق ھارامدۇر.

دەلىلىلەردە كەلگەنگە قارىغاندا، شەرئىتىنىڭ ئۇمۇمى ھايات ھەققىدىكى ھۆكمى مانا شۇدۇر. خاس ھاياتتا بولسا، شارئ ئايالغا يۈز ۋە ئالقانلىرىدىن تاشقىرى ئۆي ئىشلىرى ئەسناسىدا كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان ئەزالىرىنى كۆرسىتىشكە رۇخسەت بەرگەن. اللە تەئالا ئېيتىدۇ:

يايها الذين امنوا ليستاءذنكم الذين ملكت ايمانكم والذين لم يبلغوا الحلم منكم ثلاث مرات من قبل صلاة الفجر وحين تضعون ثيابكم من الظهيرة ومن بعد صلاة العشاء

*

ـ«ئى مۇئمىنلەر، قول ئاستىدىكى (قۇل ۋە چۈرىلىرىڭلار) ھەمدە ئۆزلىرىڭلارنىڭ بالاغەتكە يەتمىگەن (باللىرىڭلار) ئۈچ ۋاقىتتا (ئالدىڭلارغا

كىرىشكە) سىلەردىن ئىزنى سورىسۇن: بامدات نامىزىدىن ئىلگىرى، چۈش ۋاقتىدا كىيىملىرىڭلارنى (ئىسسىقتىن) سېلىپ تاشلىغان ۋاقتىڭلاردا ۋە خۇپتەن نامازدىن كېيىن». (24:58)

الله تائالا بالاغەتكە يەتمىگەن بالىلارغا ۋە قۇل - چۈرىلەرگەن مانا شۇ ئۈچ ۋاقىتتا ئايالىڭ ھوزۇرىغا كىرمەسلىكنى بۇيرىدى. كېيىن ئۆلار بۇ ئۈچ ۋاقىتتىن باشقا ۋاقىتلاردا كىرىشكە رۇخسەت بەرگەنلىكىنى تۆۋەندىكى ئايەتتە بىلدۈرىدۇ:

ثلاث عورات لكم ليس عليكم ولا عليهم جناح بعدهن طوافون عليكم *

-«(بۇ ئۈچ ۋاقىت) سىلەرنىڭ ئەۋرەتلىرىڭلار (ئوچۇق بولسا بولىدىغان ۋاقىتلاردۇر). ئۇلار ئاشۇ (ۋاقىتلاردىن) كېيىن (ئىزنى سورىماي كىرسە) سىلەرگىمۇ، ئۇلارغىمۇ گۇناھ يوقتۇر. (چۈنكى) ئۇلار سىلەرگە كېلىپ - كېتىپ تۇرغۇچى دۇر» (24:58)

بۇ ئايەتتىن ئوچۇق مەلۇم بولىدۇكى، مەزكۇر ئۈچ ھالەتتىن باشقا ۋاقىتلاردا ئايالىلار ئۆي ئىشلىرى كىيىمى بىلەن ئوچۇق تۇرغان ھاللىرىدا بالاغەتكە يەتمىگەن بالىلار ۋە ئۆزلىرىنىڭ قۇل-چۈرىلىرى ئىزنى سورىماي كىرسە بولىۋېرىدۇ. بۇنىڭدىن چۈشىنىشكە بولىدۇكى، ئايال ئۆز ئۆيىدە ئىش كىيىمىدە ياشىشى ۋە بۇ كىيىمدە بالىلارغا ۋە ئۆز قۇللىرىغا كۆرۈنۈشكە بولىدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا، ئايال ھېچ شەك-شۈبھىسىز ئۆيىدە ئىش كىيىمىدە ياشىشى جائىز ۋە بۇنىڭ ئۈچۈن مۇتلەق گۇناھكار بولمايدۇ. ئۇنى بۇ ھالىتىدە بالىلار ۋە قۇل-چۈرىلىرى كۆرىشكە بولىدۇ. ئۇلارمۇ بۇنىڭدا گۇناھكار بولمايدۇ. ئايال كۆرۈنۈپ تۇرغان ئەۋرەتلىرىنى ئۇلاردىن ياپمايدۇ. ئۇلارمۇ كىرىشكە ئىزنى سوراشقا مۇھتاج ئەمەس ئۆيلەردە خىزمەت قىلىۋاتقان خادىملار بىلەن - گەرچە يات ئەرلەر بولسىمۇ - قۇللارغا ئوخشايدۇ. چۈنكى ئايەت

قۇلنىڭ ئىزنىسىز كىرىشىنى «ئۇلار سىلەرگە كېلىپ-كېتىپ تۇرغۇچى دۇر». دەپ ئىللەتلەپ ئېيتقانكى:

طوافون عليكم بعضكم علي بعض *

-«(چۈنكى) ئۇلار سىلەرگە، بىرىڭلار بىرىڭلارغا كېلىپ-كېتىپ تۇرغۇچى دۇرسىلەر». (24:58)

يەنى، ئۇلار سىلەرگە كېلىپ-كېتىپ تۇرغۇچىلاردۇر، يەنى ئۇلار كېلىپ-كېتىپ تۇرىدۇ. قۇلدا مۇڭۇجۇت بۇ ئىللەت خادىمدىمۇ، ئۇنىڭغا ئوخشاش شەخسىلەردىمۇ مەۋجۇتتۇر. شۇنىڭغا قارىغاندا، ئادەتتە ئىش كىيىمىدە ئايالدىن كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان يۈز ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا جايلىرىنى ئايال خاس ھاياتتا يېپىشى ۋاجىب ئەمەس. پەقەت يالىڭاچ ياكى يېرىم يالىڭاچ ھالىتىدە، يەنى يۇقىرىدا زىكرى قىلىنغان ئۇچ ھالەتتە ياكى ئۈچ ۋاقىتتا يېپىشى ۋاجىپ بولىدۇ.

الله بۇ ھەقتە چىقىرىۋېتىلگەن كىچىك بالىلار، قۇللار ۋە خادىملاردىن باشقىلارنىڭ «خاس ھايات» دىكى ھۆكۈملىرىنى بايان قىلغان. يەنى ئۇلاردىن ئىزنى سوراشنى تەلەپ قىلغان. الله دەيدۇ:

ياايها الذين امنوا لاتدخلوا بيوتا غير بيوتكم حتي تستاٴنسوا وتسلموا علي اهلها*

-«ئى مۆمىنلەر، ئۆز ئۆيلىرىڭلاردىن باشقا ئۆيلەرگە تا ئىزنى سورىمىغىچە (تۇنۇشلۇق بەرمىگىچە)ۋە ئىگىلىرىگە سالام بەرمىگىچە كىرمەڭلار». (24:27)

الله تائالا مۇسۇلمانلاردىن ئۆز ئۆيىدىن باشقا ئۆيگە كىرىشنى خالىسا ئىزنى سۇراشنى تەلەپ قىلىپ، «ئىزنى سوراش» سۆزى ئورنىدا «يېقىن، تونۇش بولۇش» سۆزىنى قوللانغان. بۇنىڭدىن چۈشىنىلىدۇكى، ئۆز ئۆيىگە كىرىشنى خالىسا ئىزنى سورىمايدۇ. بۇ ئايەتنىڭ نازىل بولۇشىغا سەۋەپ، بىر ئەنسارى ئايال سورىدى:

«ئى رەسۇلۇللاھ! ئۆيۈمدە مېنى بىرەرسى، ئاتامنۇ، بالامنۇ كۆرۈشىنى خالىمايدىغان ھالەتتە بولسامەن شۇنداق ۋاقىتتا ئاتام كېلىپ، ئالدىمغا كىرىپ قالىدۇ. مەن شۇنداق ھالەتتە تۇرغىنىمدا ئائىلەمدىكى بىرەر ئەر ئالدىمغا كىرىپ قالسا، مەن نېمە قىلىمەن؟» . شۇۋاقىتتا ئىزنى سوراش ئايىتى نازىل بولدى. بۇ ئايەتنىڭ نازىل بولۇش سەۋەبى بىلەن ئايەت ئىپادىسى ۋە چۈشەنچىسى باغلانسا، خاس ھايات ھەققىدىكى مەسىلە، ئەۋرەتنى يېپىش ياكى ياپماسلىق مەسىلىسى ئەمەس، بەلكى ئايالدا بولىدىغان ئۇچۇق بولۇش مەسىلىسى ئىكەنلىكىگە دالالەت قىلىدۇ. مانا شۇنداق ھالەتتە، يەنى ئايالنىڭ ئۇچۇق ھالىتىدە شەرئىەت ئايالنى ئۇچۇق بولماسلىققىمۇ، يېپىنىشقىمۇ (ئورۇنۇشقىمۇ) بۇيرىمىدى. بەلكى ئەرلەر ئۇشبۇ ئۆزىگە خاس ھالەتتە ئىزنى سوراشقا بۇيرىدى. بۇ بۇيرۇق مەھرەمگىمۇ، نامەھرەمگىمۇ، ئايالالرغىمۇ، ئەرلەرگىمۇ باراۋەر قەئەللۇقدۇر. ئاتىمۇ، يانمۇ، ئەرمۇ، ئايالمۇ بۇيرۇق ئالدىدا تەڭ دۇر. ئۇنىڭدىن پەقەت كىچىك بالىلار، قۇللار ۋە خادىملار تاشقىرىدا قويولغان. شۇنىڭغا قارىغاندا بىر ئۆيدە ئەر ۋە ئۇنىڭ ئايالىنىڭ باشقا ئەر ياكى ئايالالر بىلەن بىرگە ياشاش ھۆكمى ئاكا-ئۇكا ياكى ئاتا بىلەن بىرگە، يات ۋە مەھرەم بىلەن بىرگە ياشاش ھۆكمى بىلەن ئوخشاشتۇر. دېمەك ئايال خاس ھاياتتا كۆرۈنۈپ يۈرىشىدە ھېچقانداق گۇناھ يوق. ئەر بولسا ئۆز ئۆيىدىن باشقا ئۆيگە كىرىشنى ئىرادە قىلسا، ئىزنى سورىشى كېرەك.

مەزكۇر ھالەتتە ئەرنىڭ ئايالغا قارىشى بولسا - خاس ھاياتتا بولامدۇ ياكى ئۇمۇمىي ھاياتتىمۇ - ئۇمۇمەن ئالغاندا قاراش مەسىلىسىگە تەئەللۇق باشقا ئىشتۇر. الله تائالا ئايالنىڭ يۈزى ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا جايلىرىغا قاراشنى نامەھرەملەرگە ھارام قىلدى، مەھرەملەرگە بولسا رۇخسەت بەردى. يۈز ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا

جايلاردىن كۆزنى توسۇشقا بۇيرىدى. تىكلىپ قاراش دەرىجىسىدە بولمىغان قاراشنى كەچۈردى. يۈز ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا جايلارغا قاراشنىڭ ھارامليخى ئېنىق روشەندۇر. يۈز ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا جايلارغا قاراشتىن كۆزنى توسۇشنى الله تائالا تۆۋەندىكى ئايەتتە ئوچۇق بايان قىلغان:

قل للمؤمنين يغضوا من ابصارهم *

-«(ئى مۇھەممەد)، مۆئمىنلەرگە ئېيتقىنكى، كۆزلىرىنى (نامەھرەم ئايالالارغا تىكىشتىن (تىكلىپ) قاراشتىن)توسۇن!» . (24:30)

بۇنىڭدىن مۇرات يۈز ۋە ئالقانلاردىن باشقا جايلارغا قاراشتىن كۆزنى توسۇشتۇر. چۈنكى، يۈز ۋە ئالقانلىرىغا قاراش مۇباھلىقىغا دەلىل مەۋجۇت. بۇخارىدا كېلىدۇكى، سەئىد ئىبنى ئەبۇل ھەسەن ھەسەنگە: «ئەجەم ئايالىرى كۆكرەكلىرى، باشلىرى ئوچۇق ھالدا يۈرىشىدۇ» ، دېدى. ئۇ دېدى: «كۆزۈڭنى بۇرىغىن» . يوللاردا ئولتۇرۇشتىن قايتۇرۇش ھەققىدىكى ھەدىسىمۇ «كۆزنى توسۇش» دېيىلىدۇ. ەنى يولدا ئايالالار بەزى ۋاقىتلاردا يۈزى ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا جايلىرى ئوچۇق بولىدۇ. قارىماسلىق ئەمەس، بەلكى كۆزنى توسۇش (پەسلىتىش) سىلەرگە ۋاجىپ بولىدۇ. الله تائالا قاراشنى ھارام قىلغاندا يۈز ۋە ئالقاندىن باشقا جايلارغا قاراشنى ھارام قىلىپ، قەستەن قاراش ھارام، دەپ بەلگىلىگەن. ئەگەر قەستەن بولمىسا، ئۇنى ھارام قىلمىغان ۋە ئۇنى تەرك قىلىشقىمۇ بۇيرىمىغان. بەلكى كۆزنى توسۇشقا بۇيرىغان ۋە ئېيتقانكى:

يغضوا من ابصارهم *

-«كۆزلىرىنى (نامەھرەم ئايالالارغا تىكلىپ قاراشتىن) توسۇن!» . (24:30)

«من» سۆزى بەزى قىسمى مەناسىدا، يەنى كۆزلەرنىڭ بەزى قىسمىنى توسۇڭلار. بۇنىڭدىن تىكلىپ قارىمىغان قاراشنىڭ، يەنى

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

«ئى رەسۇلۇللاھ! ئۆيۈمدە مېنى بىرەرسى، ئاتامنۇ، بالامنۇ كۆرۈشىنى خالىمايدىغان ھالەتتە بولسامەن شۇنداق ۋاقىتتا ئاتام كېلىپ، ئالدىمغا كىرىپ قالسىدۇ. مەن شۇنداق ھالەتتە تۇرغىنىمدا ئائىلەمدىكى بىرەر ئەر ئالدىمغا كىرىپ قالسا، مەن نېمە قىلىمەن؟». شۇۋاقىتتا ئىزنى سوراش ئايىتى نازىل بولدى. بۇ ئايەتنىڭ نازىل بولۇش سەۋەبى بىلەن ئايەت ئىپادىسى ۋە چۈشەنچىسى باغلانسا، خاس ھايات ھەققىدىكى مەسىلە، ئەۋرەتنى يېپىش ياكى ياپماسلىق مەسىلىسى ئەمەس، بەلكى ئايالدا بولىدىغان ئۆچۈق بولۇش مەسىلىسى ئىكەنلىكىگە دالالەت قىلىدۇ. مانا شۇنداق ھالەتتە، يەنى ئايالنىڭ ئۆچۈق ھالىتىدە شەرىئەت ئايالنى ئۆچۈق بولماسلىققىمۇ، يېپىنىشقىمۇ (ئورۇنۇشقىمۇ) بۇيرىمىدى. بەلكى ئەرلەر ئۈشبۇ ئۆزىگە خاس ھالەتتە ئىزنى سوراشقا بۇيرىدى. بۇ بۇيرۇق مەھرەمگىمۇ، نامەھرەمگىمۇ، ئايالالرغىمۇ، ئەرلەرگىمۇ باراۋەر قەئەللۇقدۇر. ئاتىمۇ، ياتمۇ، ئەرمۇ، ئايالمۇ بۇيرۇق ئالدىدا تەڭ دۇر. ئۇنىڭدىن پەقەت كىچىك بالىلار، قۇللار ۋە خادىملار تاشقىرىدا قويولغان. شۇنىڭغا قارىغاندا بىر ئۆيدە ئەر ۋە ئۇنىڭ ئايالىنىڭ باشقا ئەر ياكى ئايالالر بىلەن بىرگە ياشاش ھۆكمى ئاكا-ئۇكا ياكى ئاتا بىلەن بىرگە، يات ۋە مەھرەم بىلەن بىرگە ياشاش ھۆكمى بىلەن ئوخشاشتۇر. دېمەك ئايال خاس ھاياتتا كۆرۈنۈپ يۈرۈشىدە ھېچقانداق گۇناھ يوق. ئەر بولسا ئۆز ئۆيىدىن باشقا ئۆيگە كىرىشنى ئىرادە قىلسا، ئىزنى سورىشى كېرەك.

مەزكۇر ھالەتتە ئەرنىڭ ئايالىغا قارىشى بولسا - خاس ھاياتتا بولامدۇ ياكى ئۇمۇمىي ھاياتتىمۇ - ئۇمۇمەن ئالغاندا قاراش مەسىلىسىگە تەئەللۇق باشقا ئىشتۇر. الله تائالا ئايالنىڭ يۈزى ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا جايلىرىغا قاراشنى نامەھرەملەرگە ھارام قىلدى، مەھرەملەرگە بولسا رۇخسەت بەردى. يۈز ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا

جايلاردىن كۆزنى توسۇشقا بۇيرىدى. تىكلىپ قاراش دەرىجىسىدە بولمىغان قاراشنى كەچۈردى. يۈز ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا جايلارغا قاراشنىڭ ھارامليخى ئېنىق روشەندۇر. يۈز ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا جايلارغا قاراشتىن كۆزنى توسۇشنى الله تائالا تۆۋەندىكى ئايەتتە ئوچۇق بايان قىلغان:

قل للمؤمنين يغضوا من ابصارهم *

-«(ئى مۇھەممەد)، مۆمىنلەرگە ئېيتقىنكى، كۆزلىرىنى (نامەھرەم ئايالالارغا تىكىشتىن (تىكىلىپ) قاراشتىن)توسسۇن!». (24:30)

بۇنىڭدىن مۇراد يۈز ۋە ئالقانلارىدىن باشقا جايلارغا قاراشتىن كۆزنى توسۇشتۇر. چۈنكى، يۈز ۋە ئالقانلىرىغا قاراش مۇباھلىقىغا دەلىل مەۋجۇت. بۇخارىدا كېلىدۇكى، سەئىد ئىبنى ئەبۇل ھەسەن ھەسەنگە: «ئەجەم ئاياللىرى كۆكرەكلىرى، باشلىرى ئوچۇق ھالدا يۈرىشىدۇ»، دېدى. ئۇ دېدى: «كۆزۈڭنى بۇرىغىن». يوللاردا ئولتۇرۇشتىن قايتۇرۇش ھەققىدىكى ھەدىسىنىمۇ «كۆزنى توسۇش» دېيىلىدۇ. ەنى يولدا ئايالالار بەزى ۋاقىتلاردا يۈزى ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا جايلىرى ئوچۇق بولىدۇ. قارىماسلىق ئەمەس، بەلكى كۆزنى توسۇش (پەسلىتىش) سىلەرگە ۋاجىپ بولىدۇ. الله تائالا قاراشنى ھارام قىلغاندا يۈز ۋە ئالقاندىن باشقا جايلارغا قاراشنى ھارام قىلىپ، قەستەن قاراش ھارام، دەپ بەلگىلىگەن. ئەگەر قەستەن بولمىسا، ئۇنى ھارام قىلمىغان ۋە ئۇنى تەرك قىلىشقىمۇ بۇيرىمىغان. بەلكى كۆزنى توسۇشقا بۇيرىغان ۋە ئېيتقانكى:

يغضوا من ابصارهم *

-«كۆزلىرىنى (نامەھرەم ئاياللارغا تىكىلىپ قاراشتىن) توسسۇن!». (24:30)

«من» سۆزى بەزى قىسمى مەناسىدا، يەنى كۆزلەرنىڭ بەزى قىسمىنى توسۇغلار. بۇنىڭدىن تىكىلىپ قارىماسلىق قاراشنىڭ، يەنى

قەستەن بولمىغان ئادەتى قاراشنىڭ جائىزلىغى چۈشىنىلىدۇ.

شۇنىڭغا قارىغاندا، ئەر ئۆز قېرىنداشلىرى بىلەن بىرگە ياشىسا بولىدۇ. بۇنىڭدا مەھرەملەر ۋە نامەھرەملەر يەنى ئاتا، ئاكا-ئۇكا، تاغىلىرىنىڭ باللىرى ئوخشاشتۇر. ئايال ئېرى ۋە ئاكا-ئۇكىلىرى بىلەن بىر ھويلىدا ياشاۋاتقان شەخسىلەرگە كىيىمىدە كۆرۈنىشىدە ئونىڭغا گۇناھ يوق. ھويلىدا ياشاۋاتقان ئەر كۆزىنى تىكىلىپ قاراشتىن توسۇشى ۋاجىپ يەنى ئايال ئىش كىيىمىدە تۇرغاندا ئونىڭغا ئادەتى نەزەر تاشلىشى، قارىشى گۇناھ ئەمەس. پەقەت ئايەتتە ئېيتىلغان ئۇچ ۋاقىتتىكى ئۇچ ھالەتتە ئايالغا ئۇمۇمەن قاراشقا بولمايدۇ.

مەزكۇر ھۆكۈملەر بىر ئۆيدە ياشىغۇچى شەخسىلەرگە تەئەللۇقتۇر. ئەمما تاشقىرىدىن كېلىپ ئۆيگە كىرىدىغان شەخسىلەر، ئۇلار ئۇرۇق-تۇققان قېرىنداشلىرىمۇ ياكى ياتلارمۇ، مەھرەملىرىمۇ ياكى نامەھرەملىرىمۇ - پەرقى يوق - ھەممىسى ئىزنى سورىشى ۋاجىپ. ئەمما مەھرەملىرىدىن ئايال يۈشۇرۇنمايدۇ. چۈنكى ئۇلار زىننەتكە، يەنى ئەۋرەتكە قاراشلىرى جائىز. نامەھرەملىرىدىن بولسا ئايال زىننەتلىرىنى يۈشۇرۇشى، يەنى ئۇلارنىڭ ئالدىلىرىدا ئونىڭ يۈزى ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا جايىنى كۆرۈنمەسلىكى كېرەك. ئەگەر ئايال زىننەتىنى يۈشۇرماي، ئىش كىيىمىدە يۈرۈەرسە گۇناھكار بولىدۇ. ئەر بولسا پەقەت كۆزىنى توسىشى ۋاجىپ. ئۆيگە تاشقىرىدىن كەلگۈچى بىلەن ئاشۇ ئۆيدە ياشىغۇچى ئوتتۇرىسىدىكى پەرق شۇكى، ئاشۇ ئۆيدە ياشىغۇچى ئۆز ئۆيى بولغانلىقى ئۈچۈن ئىزنى سوراش شەرت ئەمەس. ئايالمۇ ئۆزىنىڭ خاس ھاياتىدا بولغانلىغى ئۈچۈن يۈشۇرۇنىشى شەرت ئەمەس. ئەمما تاشقىرىدىن كەلگۈچىگە كەلسەك، اللە ئونىڭدىن ئىزنى سوراشنى تەلەپ قىلغانلىقى ئايال ئىش كىيىمىدە بولۇپ

قالماسلىغىنى سەزدۈرىدۇ. (يەنى ئۆيگە كىرىشكە ئىزنى سورالغاندا ئايال ئىش كىيىمىدە قالماسلىغىنى سېزىدۇ). بىراق مەھرەملەر بۇنىڭدىن باشقا بولۇپ ئايال ئونىڭ ئالدىدا ئىش كىيىمىدە بولىشى جائىز. يەنى ئايەت نازىل بولىشتىكى سەۋەبنىڭ دەلىلىغا قارىغاندا ئىزنى سوراش ئارقىلىق ئەۋرەتنى يۈشۇرۇش تەلەپ قىلىنىۋاتقانلىغى سەزدۈرۈلىدۇ. دېمەك ئايال ئالدىغا مەھرەمۇ ياكى نامەھرەمۇ، بىرەر كىشى كىرسە ئىزنى سورىشى لازىم. ئىزنى سوراشنى تەلەپ قىلىش ئارقىلىق ئايال نامەھرەملەردىن يۈشۇرۇنۇشى كېرەكلىكىنى سەزدۈرۈپ قويۇش تەلەپ قىلىنغان.

ئەمدى ئىككىنچى مەسىلىگە كەلسەك، غەرب دۇنيا قارىشى بىزگە ھۇجۇم قىلىپ، مۇسۇلمانلارنىڭ يۇرتلىرىدا كۇفرى نىزاملىرى بىلەن ھۆكۈم يۈرگۈزۈشكە باشلىغاندىن تارتىپ مۇسۇلمان بولمىغان ئايالار كۇچىلارغا يېرىم يالىڭاچ ھالەتتە كۆكرەكلىرى، دۇمبىلىرى، چاچلىرى، بىلەكلىرى، پۇتلىرى ئوچۇق ھالەتتە چىقىشقا باشلىدى. بىرقىسىم مۇسلىمە ئايالارمۇ ئۇلارغا تەقلىد قىلىشقا باشلاپ، بازار ۋە كۇچىلارغا ئەنە شۇنداق چىقىشقا باشلىدى. ھالەت شۇ دەرىجىگە يەتتىكى، كىشى كۇچىدا كېتىۋاتقان ياكى دۇككانلاردا نەرسە سېتىۋاتقان ئايالنى مۇسلىمە ياكى مۇسلىمە ئەمەسلىكىنى ئاجرىتالماي قالىدۇ. بۇ شەھەرلەدە ياشاۋاتقان مۇسۇلمان ئەرلەر ئۇشبۇ مۇنكەرنى ھازىرقى ۋاقىتتا ئۆزلىرى يالغۇز بىرتەرەپ قىلالمايدۇ. بۇ ئەۋرەتلەرنى كۆرمەستىن بۇ شەھەرلەردە ياشىيالمايدۇ. چۈنكى ئۇلار ياشاۋاتقان ھايات تەبىئىتى ۋە ئۇلار ئولتۇراقلاشقان ئۆيلەرنىڭ شەكلى ئەرلەرنى ئاياللار ئەۋرىتىنى كۆرىدىغان قىلىپ قويغان. بىرەر ئەر قارىماسلىققا قانچىلىك ئۇرۇنسۇن ئاياللارنىڭ ئەۋرىتىنى - بىلەكلىرى، كۆكرەكلىرى، دۇمبىلىرى، پۇتلىرى ۋە چاچلىرىنى

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

كۆرۈشتىن ئۆزىنى ساقلىيالمايدۇ. ئۆپىدە ئولتۇرۇپ، ھېچقېيەرگە چىقمىسلا كۆرمەسلىكى مۇمكىن. لېكىن بۇنداق ئەسلا ئىلاجسىز يوق. چۈنكى ئۇ ئادەملەر بىلەن بىرگە سودا-سېتىق، ئىجارە، ئىش - خىزمەتكە ئوخشاش ھاياتى ئۈچۈن زۆرۈر بولغان ئالاقىلارنى قىلىشقا مۇھتاجدۇر. ئەۋرەتلەرگە قاراشتىن ساقلىنىدىغان بولسا، مەزكۇر ئىشلارنى قىلالمايدۇ. قۇرئان ۋە سۈننەتتە ئايالغا قاراش ھارام قىلىنغىنى ئوچۇق بايان قىلىنغان تۇرسا، ئۇ نېمە قىلسۇن؟ بۇ مۇئەممادىن چىقىش ئىككى ھالەتتە بولىدۇ:

بىرىنچى ھالەت: يولدا يۈز بېرىدىغان تۇساتتىن كۆز چۈشۈپ قېلىش ھالىتى. بىرىنچى قېتىم كۆزنىڭ چۈشۈپ قېلىشىنى ئەيىپ قىلىنغان. ئەمدى ئۇ ئىككىنچى قېتىم قاراشنى تەكرارلىماسلىقى كېرەك. جەردر ئىبن ئابدۇللاھ رىۋايەت قىلىدۇ: «رەسۇلۇللاھ (س ئە ۋ) تۇساتتىن كۆز چۈشۈپ قېلىش ھەققىدە سورىغىنىمدا، كۆزۈمنى بۇراشقا بۇيرىدى». ئېلى (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ) ئېيتىدۇكى، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ماڭا دېدى: «قاراشقا قاراشنى ئەگەشتۈرمە! ئالدىنقىسى سېنىڭ پايدىڭغا بولسا، كېيىنكىسى سېنىڭ پايدىڭغا بولمايدۇ».

ئىككىنچى ھالەت: بېشى، بېلەكلىرى ۋە باشقا جايلىرىنى ئېچىپ يۈرۈشكە ئادەتلەنگەن ئايال بىلەن گەپلىشىش ھالىتى. بۇنداق ھالەتتە ئۇنىڭدىن كۆزنى بۇراش ۋە كۆزنى تۇسۇش (پەسلىتىش) ۋاجىپ. ئەبۇ داۋۇت رىۋايەت قىلىدۇ: «پەزلى ئىبن ئابباس رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە بىر ئۇلاغقا مىنگىشىپ كېلىۋاتقان ئىدى. خەسئەمىلىك بىر ئايال كېلىپ رەسۇلۇللاھدىن پەتىۋا سورايدۇ. پەزلى ئۇنىڭغا، ئۇ پەزلىگە قاراشقا باشلايدۇ. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام پەزلىنىڭ يۈزىنى چەتكە بۇراپ قويىدۇ». الله تائالا دەيدۇ:

قل للمؤمنين يغضوا من ابصارهم ويحفظوا فروجهم

*

-«(ئى مۇھەممەد)، مۆمىنلەرگە ئېيتىڭ، كۆزلىرىنى (نامەھرەم ئاياللارغا تىكىلىپ قاراشتىن) تۇسسۇن ۋە ئەۋرەتلىرىنى (ھارامدىن) ساقلىسۇن!». (24:30)

كۆزنى تۇسۇشتىن مۇراد - ئۇنى پەسلىتىش. دېمەك ئۇ مۇئامىنىڭ يېشىمى شۇكى، ئەر ئايال بىلەن زۆرۈر گەپلەرنى گەپلەشكەن ھالدا ئۆز ئىشىنى بىجىرىۋېرىدۇ ياكى ئاپتۇمبىلدا كېتىۋېرىدۇ ياكى قاتتىق ئىسسىقتا سالقىندا ئولتۇرۇۋېرىدۇ. بۇ ھالەتلەردە ئەر ئۆزىنىڭ كۆزنى تۇسىدۇ. بۇ ئىشلار ئەرنىڭ ئۇمۇمى ھاياتىنىڭ زۆرۈرىيەتلىرىدۇر. ئەر مەزكۇر زۆرۈرىيەتلەردىن بىھاجەت بولالمايدۇ ۋە ئەۋرەتلەر ئوچۇقلىغى بالاسىنمۇ دەپئى قىلالمايدۇ. ئۇ ئايەتكە ئەمەل قىلىپ كۆزنى تۇسۇشى كېرەك. ئۇنىڭدىن باشقىسى، يەنى كۆزنى تۇسماسلىغى بولسا ئۇنىڭ ئۈچۈن ھالال بولمايدۇ.

بۇ ئورۇندا « ئۇشبۇ بالايى ئاپەت ھەممە ئەترابى ئالەمنى ئۆز ئىچىگە ئالغان. ئۇنىڭدىن ساقلىنىش قىيىن» دەپ ئېيتىلمايدۇ. بۇنداق قائىدە شەرىئەتكە زىتتۇر. چۈنكى بالا ھەممە جايىنى ئۆز ئىچىگە ئالسا، ھارام ھالالغا، ھالال بولسا ھارامغا ئايلانمايدۇ. شۇنىڭدەك، «مەزكۇر ئاياللار كاپىرلاردۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلارغا چۈرىلەردەك مۇئامىلە قىلىنىدۇ، ئۇلارنىڭ ئەۋرەتلىرىمۇ چۈرىلەرگە ئوخشايدۇ» دېيىلمەيدۇ. چۈنكى ھەدىس ئايالغا ئۇمۇمى كەلگەن بولۇپ، مۇسلىم ئايال دەپ ئېيتىلمىغان. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «ئى ئەسما، ئايال ھېيىز يېشىغا يەتسە، ئۇنىڭدىن مانا بۇ، مانا يۇ جايلىرىدىن باشقىسى كۆرۈنۈشى ياخشى ئەمەس، دەپ يۈزلىرى ۋە ئالقانلىرىغا ئىشارەت قىلدى». بۇ ھەدىس

سەھەر بولۇپ ئايال مۇسلىمە بولامدۇ ياكى بولمامدۇ ئۇنىڭغا قاراش هارام بولۇپ، بۇ هۆكۈم بارلىق هالەتلەردە، شۇجۇملىدىن مەزكۇر هالەتتىمۇ ئۇمۇمى دۇر. بۇ يەردە قىياسقا ھېچقانداق ئورۇن بولمىغانلىغى ئۈچۈن كاپىر ئايال چوڕىگە قىياسلانمايدۇ.

شۇنىڭغا قارىغاندا، ئۆز ئۆيلىرىدىن باشقا ئۆيلەرگە (مېھمانغا) بېرىۋاتقان ئەرلەر ئۇ ئۆيلەردىكى نامەھرەم ئاياللارنىڭ يۈزلىرى ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا جايلىرىدىن كۆزلىرىنى توسۇشلىرى ۋاجىبدۇر. شەھەرلەردە ياشاۋاتقان ۋە جەمئىيەتكە ئارىلىشىشقا ياكى ئەۋرەتلىرى ئوچۇق كاپىرە ئاياللار بىلەن سودا-سېتىق ياكى گەپلىشىش ياكى ئىجارەگە ئېلىش ياكى بېرىشكە ئوخشاش مۇئامىلەلەرنى قىلىشقا مەجبۇر بولىۋاتقان ئەرلەر بۇ مۇئامىلىلەر جەريانىدا كۆزلىرىنى توسۇشلىرى ۋە مەجبۇر بولغان هالەتلىرىدە قاراشقا مۇهتاج بولغان مىقدارغىلا چەكلىنىشى ۋاجىپ.

بۇلار قاراشقا تەئەللۇق هۆكۈملەردۇر. قول بېرىپ كۆرۈشۈش هەققىدە بولسا: بۇ خارىنىڭ «سەھىھ» ھەدىسىدا كەلگىنىگە ئاساسەن ئەر ئايال بىلەن، ئايال ئەر بىلەن ئوتتۇرلىرىدا بىرەر توسۇقسىز قول بېرىپ كۆرۈشۈشكە بولىدۇ. ئۇمۇ ئەتىيە ئېيتىدۇكى: «رەسۇلۇللاهقا بەيئەت قىلدۇق رەسۇلۇللاه بىزگە اللەنىڭ «ئاياللار اللەقا بىرەر نەرسىنى شېرىك قىلمىسۇن» دېگەن، ئايتىنى ئوقۇپ بەردى ۋە ئۆلۈكلەرگە ئاۋاز چىقىرىپ، قۇشاق ئېيتىپ يىغلاشتىن قايتۇردى. شۇ ۋاقىتتا بىر ئايال قولىنى تارتىۋالدى». بەيئەت قول بېرىپ كۆرۈشۈش ئارقىلىق بولغان ئىدى. «قولىنى تارتىۋالدى» جۈملىسىنىڭ مەناسى، قولىنى بەيئەت قىلىش ئۈچۈن ئوزاتقاندىن كېيىن قايتۇرۋالدى، دېگىنىدۇر. دېمەك قولىنى تارتىۋالغانلىقى ئۇ قول بېرىپ كۆرۈشۈش ئارقىلىق بەيئەت بەرمەكچى ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ.

«ئارىمىزدىن بىر ئايال قولىنى تارتىۋالدى» سوزىدىن چۈشۈنۈشكە بولۇدۇكى، ئۇشبۇ ئايالدىن باشقىسى قولىنى تارتىۋالمىدى، يەنى باشقىلىرى قول بېرىپ كۆرۈشۈش ئارقىلىق بەيئەت قىلغان. شۇنىڭدەك، اللە تائالانىڭ

اولامستم النساء*

-«ياكى ئاياللارنى تۇتساڭلار» (4:43)

ئايىتىدىكى ئاياللار دېگەن لەپزى بارلىق ئاياللار ئۈچۈن ئۇمۇمى بولۇپ، تۇتۇش، تاھارەتنى سۇندۇرۇش جەھەتتىن ئايەتتىكى هۆكۈم ئايالنى تۇتقان ئەرنىڭ تاھارىتى سىنىشقا چەكلەنگەن. چۈنكى، ئاياللارنى شەھۋەتسىز تۇتۇش هارام ئەمەس. دېمەك ئۇلار بىلەن قول بېرىپ كۆرۈشۈشمۇ هارام ئەمەس. بۇنىڭغا قوشۇمچە سۈپىتىدە ئايالنىڭ قولى ئەۋرەت ئەمەس. ۋە ئۇنىڭغا شەھۋەتسىز قاراشمۇ هارام بولمايدۇ. شۇنىڭغا بىنائەن ئۇلار بىلەن قول بېرىپ كۆرۈشۈشمۇ هارام بولمايدۇ.

بۇ بولسا سۈيۇش مەسىلىسىدىن باشقا مەسىلىدۇر. ئەر كۆڭلى چۈشۈۋاتقان يات ئايالنى سۈيىشى، ئايال كۆڭلى چۈشۈۋاتقان يات ئەرنى سۈيىشى هارامدۇر. چۈنكى سۈيۈش زىناغا يېتەكلىگۈچى ئىشلاردىن بىرىدۇر. ئادەتتە بۇنداق سۈيۈش - گەرچە شەھۋەتسىز بولسىمۇ - زىناغا يېتەكلىگۈچى ئامىل بولىدۇ. گەرچە زىناغا ئېلىپ بارمىسىمۇ، گەرچە زىنا قىلىنمىسىمۇ. چۈنكى مائىز زىنا قىلىپ قويغانلىغى ئۈچۈن پاكلاپ قويۇشلىرىنى تەلەپ قىلىپ رەسۇلۇللاه هوزۇرلىرىغا كەلگەندە رەسۇلۇللاه ئۇنىڭغا دېگەن ئىدى: «بەلكى سۆيگەندۇرسەن؟ . . . » . بۇ هەدىستىن شۇنداق سۈيۈش زىناغا يېتەكلىشى مەلۇم بولاۋېتىپتۇ. چۈنكى زىنانى هارام قىلغان ئايەت هەدىسلەر زىناغا يېتەكلىگۈچى بارلىق هالەتلەرنى - گەرچە تۇتۇش بولسىمۇ - ئەگەر زىناغا يېتەكلىسە، ئۇلارنىمۇ هارام

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

قىلغانلىقىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. مەسىلەن، بىر ئەر بىرەر ئايالغا كۆڭلى چۈشۈپ قېلىشى ياكى يولدىن ئازدۇرۇشقا ئۇرۇنىشى ياكى بەزى بىر خۇداداىن بىخەۋەر يىگىت-قىزلار قىلغانغا ئوخشاش ئەر ئايالنى شەھۋەت بىلەن سۆيۈشى ياكى باغرىغا مەھكەم بېسىشى ياكى قۇچاقلىشى ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ھالەتلەر. بۇنداق سۆيۈش - گەرچە سەپەردىن قايتقان شەخس بىلەن سالام قىلىشىش مەقسىتىدە بولسىمۇ - ھارامدۇر. چۈنكى يىگىت - قىزلار ئوتتۇرىسىدىكى بۇنداق سۆيۈشۈشلەر زىناغا يېتەكلىگۈچى ئىشلاردىندۇر.

مۇسلىمە ئايال يۈزىنى يېپىشى ۋاجىپ ئەمەس

«ئىسلامدا ئايالالارغا ھىجاپ پەرز قىلىنغان، ئۇنىڭ بىلەن ئايالالار يۈزلىرىنىڭ كۆزلىرىدىن باشقا جايلىرىنى يېپىپ يۈرىدۇ» ، دېگەن گەپ، ئىسلامىي رەئىيدۇر. بۇ گەپنىڭ مەزھەپ ئىگىلىرىدىن مۇجتەھىدلىرىدىن بەزىلىرى ئېيتقان. «ئىسلامدا ئايالالارغا ھىجاپ پەرز قىلىنمىغان. مۇسلىمە ئايال يۈزى ئەۋرەت بولمىغانلىقى ئۈچۈن ئۇنى يېپىشى ۋاجىپ ئەمەس» ، دېگەن رەئىيمۇ ئىسلامىي رەئىي بولۇپ، ئۇنى مەزھەپ ئىگىلىرى مۇجتەھىدلىرىدىن بەزىلىرى ئېيتقان. بۇ مۇئامما مۇھىم ئىجتىمائى مۇئاممالاردىن بىرى بولۇپ، مەزكۇر ئىككى رەئىيدىن بىرىنى تەبەننى (قوبۇل) قىلىش ئىسلامىي ھايات يولىغا تەسىر كۆرسىتىدۇ. شۇ سەۋەپتىن بۇ مۇئەممانى ھەققىدىكى شەرئى دەلىللەرنى كەڭ ئۆلچەمدە كۆرۈپ چىقىش، ئۆگىنىش ۋە ئۇلارنى مۇئەممانىغا تەدبىق قىلىش زۆرۈر. شۇڭا مۇسۇلمانلار دەلىلى كۈچلۈك رەئىينى تەبەننى قىلىدۇ. شۇڭا ئىسلام دۆلىتى ئۇستۇن دەلىل ئاساسىدا ئۇستۇن رەئىينى تەبەننى قىلىدۇ.

ھەقىقەتتە، يېرىم ئەسىردىن كۆپراق ۋاقىتتىن بېرى ئايال ئىشىدا نۇرغۇن نەرسىلەر ئوتتۇرىغا قويۇلدى ۋە توختىلىشىلار بولدى. ئۇنى مۇستەملىكىچى كاپىرلار غەربكە ئاشىنق بولغان، ئۇنىڭ ساقاپىتى ۋە ھايات ھەققىدىكى دۇنيا قارىشى بىلەن زەھەرلەنگەنلەر قەلبىدە قوزغاتتى. ئۇلار غەيرى ئىسلامىي رەئىيلەرنى ئىسلامغا كىرگۈزۈشكە ھەرىكەت قىلدى. ئۇلار

مۇسۇلمانلارنىڭ دۇنيا قاراشلىرىنى بۇزۇشقا ئورۇنۇپ، ھىجاب ۋە ئوچۇق يۈرۈش پىكرىنى ئويلاپ تاپتى. مۇپەككۇر-ئالىملار ئۇلارغا قارشىلىق بىلدۈرمىدى. بەلكى ئۇلارغا نىسبەتەن-يازغۇچىلار، ئەدىبلەر، قېتىپ قالغان تالىپ ئىلىملەر قارشىلىق بىلدۈردى. بۇ ھال غەرب ساقاپىتى بىلەن زەھەرلەنگەنلەرنىڭ رەئىيلىرى غالىپ بولۇشىغا ئىمكان ياراتتى، ھەمدە ئۇلارنىڭ پىكىرلىرىنى بەھسى ۋە مۇنازىرە ماۋزۇسىغا ئايلاندۇردى. ۋەھالەنكى بۇ پىكىرلەر ئىسلامغا ھۇجۇم قىلىش، مۇسۇلمانلارنى بۇزۇش ۋە ئۇلارنى شۇبھىگە سېلىش ئۈچۈن كەلگەن غەرب پىكىرلىرى ئىدى. توغرا، بۇ توختىلىش ۋە مۇنازىرىلەر بولۇپ ئۆتكەن ۋە ئۇلارنىڭ تەسىرى ۋە قالدۇقلىرى ھامان نامايەن بولۇپ تۇرۇۋاتقان بولسىمۇ، بىراق ئورتىغا قويۇش ۋە توختىلىشقا لايىق بولمىغان ھەمدە تەشرىئ (قانۇن شۇناسلىق) ۋە ئىجتىمائى بەھسىلەر دەرىجىسىگە يەتمىگەن ئىدى. چۈنكى بۇ توختىلىش يازغۇچىلارنىڭ توختىلىشلىرى ياكى ياللانغا مالايلارنىڭ زەھەرلەشلىرى ياكى ئالدانغان- ئەخمىقلارنىڭ سەپسەتەلىرى ياكى زەھەرلەنگەنلەرنىڭ چۆچەك-ئەپسانىلىرى ئۈستىدە ئەمەس . بەلكى مۇجتەھىدلار ئىشلەپ چىققان ۋە ئۇنىڭدا دەلىلگا ياكى دەلىلگا ئوخشاش ئاساسقا تايانغان شەرئى ھۆكۈملەر ئۈستىدە ئىدى. دېمەك، مۇجتەھىدلار شەرئى دەلىللەردىن ئىشلەپ چىققان، ئىپتىقان سۆزلەرلا بەھسى ماۋزۇسى قىلىنىدۇ ۋە تەشرىئى مۇنازىرە قىلىنىدۇ. شۇنىڭدەك، بەھسى ماۋزۇسىغا قويىلىدىغان مۇجتەھىدلارنىڭ سۆزلىرىگە بىر قىسىم فېقىھلار ۋە ئۇستازلار ۋە ھىجاپ تەرەپدارلىرىنىڭ سۆزلىرىمۇ قوشۇلىدۇ ۋە ئۇلارنىڭ قەلبلىرىدىكى شۇبھىنى يوقىتىش ئۈچۈن بەھسى قىلىنىدۇ. شۇ سەۋەپتىن ئەگەر ئالى سۆز ئېنىق بولۇپ، ھەربىر مۇسۇلمان ئەمەل قىلىشقا ئۇستۇن دەپ كۆرگەن رەئىينى ئېلىشى ۋە ئۇنى تەدبىق

قىلىشقا ھەرىكەت قىلىشى ئۈچۈن مۇجتەھىدلەرنىڭ سۆزلىرىنى ۋە دەلىللىرىنى كەلتۈرىمىز:

ھىجاپ ھەققىدە سۆزلىگەن ئالىملار، «ئايالنىڭ يۈزى ۋە ئالقانلىرىدىن باشقا بارلىق جايلىرىنىڭ ئەۋرەت بولىشى پەقەت نامازدا بولىدۇ خالاس. نامازنىڭ تاشقىرىسىدا پۈتۈن بەدىنى، يۈزىمۇ ئالقانلىرىمۇ ئەۋرەت»، دەپ ئېيتقان. بۇ گەپلەردە قۇرئان ۋە سۈننەتكە تايانغان. قۇرئاندىن كەلتۈرگەن دەلىللىرى تۆۋەندىكىچە: الله تائالا ئېيتىدۇ:

واذا ساءلتموهن متاعا فاسءلوهن من وراء حجاب

-«قاچان سىلەر ئۇلاردىن (يەنى، پەيغەمبەر ئاياللىرىدىن) بىرەر نەرسە سورىساڭلار پەردە ئارقىدا تۇرۇپ سوراڭلار!». (33:53)

يااىها النبي قل لازواجك وبناتك ونساء المؤمنين يدنين عليهن من جلابيبهن ذلك ادني ان يعرفن فلا يوءذين

-«ئى پەيغەمبەر، ئاياللىرىڭىزغا، قىزلىرىڭىزغا ۋە مۆمىنلارنىڭ ئاياللىرىغا ئېيتىڭ، ئۈستىلىرىگە يېپىنچىلىرىنى ئورۇسۇن. مانا شۇ ئۇلارنىڭ (چۈرە ئەمەس، بەلكى ئازات ئاياللار ئىكەنلىكلىرى) تونۇلۇپ، ئەزىيەت يەتمەسلىكى ئۈچۈن ئەڭ يېقىن (ۋاستەدۇر)». (33:59)

ئۇلار ئېيتىدۇكى: «يېپىنچىلىرىنى ئورۇسۇن» ئايىتىنىڭ مەناسى - «ئۆزۈن قىلسۇن»، «يۈزلىرىنى ۋە ئەتراپلىرىنى ئورۇسۇن»، دېمەكتۇر. ئۇلارنىڭ رەئىيىگە قارىغاندا، ئىسلامنىڭ ئاۋۋالىدا ئاياللار جاھىلىيەتتىكى ئادەتلىرى بويىنچە، چۈرىلىرىمۇ ۋە ھۆرلىرىمۇ ئوچۇق يۈرۈشەتتى، ئايال كۆينەك ۋە رۇمالسىز ئوچۇق يۈرەتتى. چۈرىلەر خورمىزار ۋە دالىلارغا كىچىسى ھاجەت ئادا قىلىشقا چىقىشقاندا پەسكەش، قاباھەت ئەھلىدىن بولغان يىگىتلەر ئۇلارنىڭ يولىنى توسۇشاتتى. بەزى ۋاقىتىدا چۈرەلەرنى باھانە

قىلىپ ھۆر ئاياللارنىڭمۇ يولىنى توسۇشاتتى ۋە «ئۇلارنى چۈرە دەپ ئويلاپتىمىز» - دېيىشەتتى. شۇ ۋاقىتتا ئاياللارغا بۈيرۇلدىكى ئۇلار سۆلەتلىك، ھايالىق بولىشى ئۈچۈن يېپىنچا ۋە رۇمالار ئوراش، باش ۋە يۈزلىرىنى يېپىش ئارقىلىق كىيىملىرىنى چۈرىلەر كىيىمىدىن پەرقلەندۈرسۇن. شۇ ۋاقىتتا ئۇلاردىن بىرەر كىشى تەمە قىلمايدۇ. مانا شۇ ئۇلارنىڭ چۈرە ئەمەسلىكى، بەلكى ئازات ئاياللار ئىكەنلىكى تۇنۇلۇشى ۋە زەرەر يەتمەسلىكى ھەمدە بىرەرسى يوللىرىنى توسماسلىغى ئۈچۈن ئۇلار مۇناسىپ ۋە ئۇلار ياخشى ۋاستەدۇر. بۇ ئالىملارنىڭ بەزىلىرى ئېيتىشىدۇكى، ئايەتتىكى «تۇنۇلۇپ» سۆزىدە ئىنكار ئالامىتى «لا» ھەرپىي چۈشۈرۈلۈپ قالدۇرۇلغان، يەنى مانا شۇ ئۇلارنىڭ چىرايلىق ئەمەسلىكى بىلىنىپ قالماسلىغى ۋە زەرەر يەتمەسلىكى ئۈچۈن ئۇلار يېقىن ۋە ياخشى ۋاستەدۇر. الله تائالا ئېيتىدۇ:

وقرن فى بيوتكن ولاتبرجن تبرج الجاهلية الاولي

-«ئۆز ئۆيلىرىڭلاردا قارار تېپىڭلار (يەنى بىسەۋەپ ئۆيلىرىڭلاردىن تاشقىرىغا چىقماڭلار، لېكىن بىرەر ھاجەت ئۈچۈن چىققاندا بولسا) ئىلگىرىكى دىنسىزلىق (دەۋرى) دىكى ياسانغانغا ئوخشاش ياسانماڭلار!]. (33:33)

بۇ ئالىملار «الله تائالانىڭ ئاياللارغا ئۆيلىرىدە بەرقارار بولىشىغا بۈيرۇشى، ھىجاپقا دەللىدۇر»، دېيىشىدۇ.

سۈننەتتىن كەلتۈرۈلگەن دەللىلىرى تۆۋەندىكىچە:

رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «ئايال ئەۋرەتتۇر»، «بىرەرىڭىز مۇكاتىبىڭىز (مەلۇم ھەق تۆلەش باراۋرىگە ئازات بولۇش ھەققىدە توختام تۈزگەن قۇلىڭىز) بولسا ۋە ئۇ ھەقنى ئادا قىلىدىغان ئۆلچەمدىكى نەرسىگە ئىگە بولسا، ئۇنىڭدىن ھىجاپلىنىڭ» ئۇممەسىلەمە رىۋايەت قىلىدۇ: «مەن ۋە ھەپسە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئالدىدا ئولتۇرغان ئىدۇق. ئىبنى ئۇممۇ مەكتۇم

كىرىشكە ئىزنى سورىدى. رەسۇلۇللاھ بىزگە دېدى: «ئۇنىڭدىن ھىجاپلىنىڭلار». مەن ئېيتىمكى: «ئۇ كور، كۆرمەيدۇ». ئۇ زات دېدى: «سىلەرمۇ ئۇنى كۆرمەيدىغان، كورمۇ؟». ئەبۇ داۋۇت رىۋايەت قىلىدۇ: «پەزلى ئىبنى ئابباس رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە بىر ئۇلاغقا مىنگىشىپ كېلىۋاتاتتى. شۇ ۋاقىتتا خەسئەملىك بىر ئايال پەتىۋا سوراپ كېلىپ قالدۇ. پەزلى ئايالغا ، ئايال ئۇنىڭغا قاراشقا باشلايدۇ. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام پەزلىنىڭ يۈزىنى ئايالدىن بوراپ قويدى». جەرىر ئىبن ئابدۇللاھ رىۋايەت قىلىدۇ: «رەسۇلۇللاھتىن تۇساتتىن كۆز چۈشۈپ قېلىش ھەققىدە سوردىم، ماڭا كۆزۈمنى بوراشقا بۇيرىدى». ئەلى (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ) ئېيتىدۇ: رەسۇلۇللاھ ماڭا دېدى: «قاراشقا قاراشنى ئەگەشتۈرمە. ئاۋۋالقىسى سېنىڭ پايدىڭغا بولسا، كېيىنكىسى سېنىڭ پايدىڭغا بولمايدۇ».

ھىجاپ ھەققىدە، «ئايالنىڭ پۈتۈن بەدىنى ئەۋرەت ئىكەنلىكى ھەققىدە سۆزلىگەنلەر» مانا شۇ دەللىلەرنى كەلتۈرۈشكەن. بۇ دەللىلەر ئۇلار دەلىل كەلتۈرىۋاتقان مۇئاممالارغا توغرا كەلمەيدۇ. چۈنكى ئۇلارنىڭ ھەممىسى بۇ ماۋزۇغا تەئەللۇق ئەمەس. ھىجاپ ئايىتى ۋە «ئۆز ئۆيلىرىڭلاردا بەرقارار بولۇڭلار (33:33) ئايىتىنىڭ مۇسۇلمانلارنىڭ ئاياللىرىغا مۇتلەق ئالاقىسى يوق. ئەگەر ئايەتلەرنى تولۇق ئوقۇپ چىقىلسا، ئۇلار رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىغا خاس ئىكەنلىكى مەلۇم بولىدۇ. ئۇلار بىر-بىرىگە لەپزىدىمۇ، مەنادىمۇ باغلانغان بىرلا ئايەتتۇر. ئايەتنىڭ تولۇق ئىبارىسى تۆۋەندىكىچە:

ياايها الذين امنوا لاتدخلوا بيوت النبي الا ان يوءذن لكم الي طعام غير ناظرين اناه، ولكن اذا دعيتم فادخلوا، فاذا طعمتم فانتشروا ولا مستاءنسين لحديث، ان ذلكم

كان يوءذي النبي فيستحي منكم، والله لايستحي من الحق واذا سألتموهن متاعا فاسألوهن من وراء حجاب، ذلكم اطهر لقلوبكم وقلوبهن وما كان لكم ان توءذوا رسول الله، ولا ان تنكحوا ازواجه من بعده ابدا، ان ذلكم كان عند الله عظيما*

-«نبي مۇئمنلار، پەيغەمبەرنىڭ ئۆيىگە پەقەت سىلەرنى بىرەر تائامغا چاقىرسىلا كىرىڭلار. (ئاشۇ ۋاقىتنىمۇ) ئۇنىڭ پىشىشىغا قاراپ تۇرغۇچى بولماڭلار، بەلكى چاقىرىلغان ۋاقىتتىلا كىرىپ، تاماقتىن كېيىنلا تارقىلىڭلار ۋە بىرەر سۆزگە بېرىلگەن ھالدا (ئۆيدە قېلىۋېرمەڭلار! چۈنكى بۇ (ئىشلىرىڭلار) پەيغەمبەرنى رەنجىتىدۇ، ئۇ بولسا سىلەردىن (يەنى سىلەرنى چىقىرىۋېتىشتىن) تارتىنىدۇ. الله ھەقنى (ئېيتىشتىن) تارتىنمايدۇ. قاچان سىلەر ئۇلاردىن (يەنى، پەيغەمبەر ئاياللىرىدىن) بىرەر نەرسە سورىساڭلار پەردە ئارقىدا تۇرۇپ سوراڭلار! مانا شۇ سىلەرنىڭ دىللىرىڭلارنىمۇ ئۇلارنىڭ دىللىرىنىمۇ پاكىز تۇتقۇچىراقتۇر. سىلەر ئۇچۇن اللەنىڭ پەيغەمبىرنى رەنجىتىش ۋە ئۇنىڭ ئارقىدىن ئاياللىرىغا ئۆيلىنىشىڭلار ھېچقاچان دۇرۇس ئەمەستۇر. چۈنكى بۇ (ئىشلىرىڭلار) الله نەزىرىدە چوڭ (گۇناھ) بولغان ئىشتۇر». (33:53)

ئۇشبۇ ئايەت پەيغەمبەرنىڭ ئاياللىرى ھەققىدىكى ئايەت بولۇپ، ئۇلارغا خاستۇر. ئۇنىڭ مۇسۇلمانلارنىڭ ئاياللىرىغا ئالاقىسى يوق. رەسۇلۇللاھنىڭ ئاياللىرىدىن باشقا بىرەر ئايالغا ئالاقىسى يوق. ئايەتتىكى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھى ۋەسەللەم ئاياللىرىغا خاس ئىكەنلىكىنى ئائىشىنىڭ رىۋايىتىمۇ تەكىتلەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە ياغاچ تاۋاقتا خورمىنى ياغ ۋە پىشلاق بىلەن ئارىلاشتۇرۇلغان تاماق يەپ ئولتۇرغان ئىدۇق، ئۇمەر ئۆتۈپ قالدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنى چاقىردى. ئۇ كېلىپ تائامدىن يىدى. شۇۋاقىتتا ئۇنىڭ بارماقلىرى مېنىڭ بارماقلىرىمغا تېگىپ كەتتى»

ئۇمەر دېدى: «ئى ۋاھ ئەگەر سىلەر ماڭا ئىتائەت قىلغان بولساڭلار بىرەر كۆز سىلەرنى كۆرمەيتتى. شۇنىڭدىن كېيىن ھىجاپ ئايىتى نازىل بولدى». ئۇمەر (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ) دىن رىۋايەت قىلىنىدۇ، ئۇ كىشى ئېيتىدۇ: «ئى رەسۇلۇللاھ ھۇزۇرىڭىزغا ياخشىمۇ، يامانمۇ كىرىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇممۇل مۇئمىنىنلار ھىجاپلانغان بولسا. شۇنىڭدىن كېيىن الله تائالا ھىجاپ ئايىتىنى نازىل قىلدى». يەنە رىۋايەت قىلىنىدۇ: «ئۇمەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرى باشقا ئاياللار بىلەن مەسجىدە تۇرغان ۋاقىتلىرىدا ئۇلار ئالدىدىن ئۆتۈپ قالدى ۋە دېدى: «ھىجاپ ئورنۇالغان بولساڭلار -.-ھە». چۈنكى سىلەرنىڭ ئېرىڭلار باشقا ئەرلەردىن ئەۋزەل بولغانغا ئوخشاش سىلەرمۇ باشقا ئاياللاردىن ئەۋزەل دۇرسىلەر». زەينەپ (رىزىيەللاھۇ ئەنھا) دېدى: «ئى ئىبنى خەتتاپ، بىزگە كۇنلىكىڭىز كېۋېتىپتۇ ۋەھالەنكى ۋەھىي بىزنىڭ ئۆيىمىزدە نازىل بولىدىغۇ. ھېچقانچە تۇرماستىن ئايەت نازىل بولدى» دېمەك، ئايەت مەتنى ۋە ئۇشبۇ ھەدىسلەر ھىجاپ ئايىتى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرى ھەققىدە نازىل بولغانلىقىغا، ئۇلاردىن باشقا ئاياللار ھەققىدە نازىل بولمىغانلىقىغا قەتئى دالالەت قىلىدۇ.

ئەمما «ئۆز ئۆيلىرىڭلاردا بەرقارار بولۇڭلار» (33:33) ئايىتىمۇ رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىغا خاستۇر. ئايەتنىڭ تولۇق ئىبارىسى تۆۋەندىكىچە:

يانساء النبي لستن كاحد من النساء ان اتقيتن فلا تخضعن بالقول فيطمع الذي في قلبه مرض وقلن قولا معروفا * وقرن في بيوتكن ولا تبرجن تبرج الجاهلية الاولي واقمن الصلاة واتين الزكاة واطعن الله ورسوله انما يريد الله ليذهب عنكم الرجس اهل البيت ويطهركم تطهيرا

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

*

-«ئى پەيغەمبەر ئاياللىرى، سىلەر باشقا، ئاياللاردىن بىرەرسىگە ئوخشاش ئەمەستۇرسىلەر (يەنى بىرەر ئىيال پەزلى مەرتىبىدە سىلەرگە ئوخشاش بولالمايدۇ). ئەگەر سىلەر تەقۋادار بولساڭلار، ئوندىق بولسا، سىلەر (پەردە ئارقىدىن بىرەر نامەھرەم ئەرگە جاۋاب بەرگەن ۋاقتىڭلاردا) مەيىن - نازاكەتلىك سۆز قىلماڭلاركى، ئۇ ھالدا، كۆڭلىدە مەرەز - نىپاق بولغان كىشى تەمە قىلىپ قالمىدۇ، ياخشى توغرا سۆزنى قىلىڭلار. ئۆز ئۆيلىرىڭلاردا بەرقارار بولۇڭلار (يەنى بىسەۋەپ ئۆيلىرىڭلاردىن تاشقىرىغا چىقماڭلار لېكىن بىرەر ھاجەت ئۈچۈن چىقساڭلار) ئىلگىرىكى دەسلىزلىق (دەۋرى)دىكى ياسانغانغا ئوخشاش ياسانماڭلار. نامازنى تەلتۈكۈس ئادا قىلىڭلار زاكاتنى (ھەقدارلار) غا ئادا قىلىڭلار ھەمدە (بارلىق ئىشلاردا) الله ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىتائەت قىلىڭلار. (ئى پەيغەمبەر) ئائىلىسىدىكىلەر، الله سىلەردىن گۇناھنى كەتكۈزۈشنى ۋە سىلەرنى پۈتۈنلەي پاكلاشنى ئىرادە قىلىدۇ، خالاس». (33:32-33).

ئايەتنىڭ باشلىنىشىدىنلا بۇ ئايەت پەيغەمبەر ئاياللىرى ھەققىدە نازىل بولۇپ ئۇلارغىلا خاس ئىكەنلىكى ئوچۇق كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇ. چۈنكى خىتاپ پەيغەمبەر ئاياللىرىغا قارىتىلغان بولۇپ، ئۇلارنى خاسلاپ قويۇلغان.

يا نساء النبي لستن كاحد من النساء

-«ئى پەيغەمبەر ئاياللىرى، سىلەر باشقا ئاياللاردىن بىرەرسىگە ئوخشاش ئەمەستۇرسىلەر (يەنى بىرەر ئايال-پەزلى مەرتىبىدە سىلەرگە ئوخشاش بولالمايدۇ)». (33:32)

مانا شۇ ئىبارەت - مەزكۇر ئايەت، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرى ھەققىدە نازىل بولۇپ، ئۇلارغا خاس ئىكەنلىكىگە يېتەرلىك دالالەت قىلىدۇ. ھەقىقەتتە، بۇ مەنانى ئۇشبۇ ئايەتنىڭ ئاخىرىدىكى اللەنىڭ مۇنۇ كەلىمىسى تەكتلەيدۇ:

انما يريد الله ليذهب عنكم الرجس اهل البيت ويطهركم تطهيرا *

-«(ئى پەيغەمبەر) ئائىلىسىدىكىلەر، الله سىلەردىن گۇناھنى كەتكۈزۈشنى ۋە سىلەرنى پۈتۈنلەي پاكلاشنى ئىرادە قىلىدۇ، خالاس». (33: 33)

بۇمۇ ئۇشبۇ سۈپەت پەيغەمبەر ئاياللىرىغا خاس ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ ۋە ئۇلار پەيغەمبەر ئائىلىسى بولغانلىقى سەۋەبىدىن الله تائالا ئۇلاردىن گۇناھنى كەتكۈزۈش ۋە ئۇلارنى پاكلاش ئۈچۈن شۇ ئىشلارغا بۇيرىغىنىنى بىلدۈرىدۇ. بۇ مەنانى ئۇنىڭدىن كېيىنكى ئايەتمۇ تەكتلەيدۇ. چۈنكى، الله تائالا «ۋە سىلەرنى پۈتۈنلەي پاك قىلىشنى ئىرادە قىلىدۇ»، (33: 33) دېگەنىدىن كېيىن شۇنداق دەيدۇ:

واذكر مايتلي في بيوتكن من ايات الله والحكمة ان الله كان لطيفا خبيرا *

-«ئۆيلىرىڭلاردا اللەنىڭ ئايەتلىرى ۋە ھىكمەت (يەنى پەيغەمبەر ھەدىسلىرى)دىن ئىبارەت تىلاۋەت قىلىنىدىغان نەرسىلەرنى ياد ئېتىڭلار! ئەلۋەتتە الله مېھرىبان ۋە ئاگاھ يەنى خەۋەردار بولغان زاتتۇر». (33:34) بۇ ئايەتتە الله ئۇلارغا ئۆيلىرى ۋەھى چۈشىدىغان جاي ئىكەنلىكىنى ئەسلىتىپ، قۇرئاندىن تىلاۋەت قىلىنىدىغان نەرسىلەرنى ئۇنۇتماسلىقنى بۇيرۇيدۇ.

دېمەك، بۇ ئىككى ئايەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرى ئۈچۈن نازىل بولغانلىقى ۋە پەيغەمبەر ئاياللىرىغا خاس ئىكەنلىكى ئوچۇق كۆرۈنۈپ تۇرىۋاتىدۇ. ئۇلارنىڭ بىرەرسىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىدىن باشقا ئاياللارغىمۇ ھۆكۈم بار ئىكەنلىكىگە ھېچقانداق ئىشارەت يوق. ئۇنىڭ ئۈستىگە، قۇرئاندا پەيغەمبەر ئاياللىرىغا خاس بولغان باشقا ئايەتلەرمۇ بار.

مەسلەن، الله نىڭ تۆۋەندىكى ئايىتى:

ولا ان تنكحوا ازواجه من بعده ابدا *

-«ۋە ئۇنىڭ ئارقىدىن ئاياللىرىغا ئۆيلىنىشىڭلار ھېچقاچان دۇرۇس ئەمەستۇر». (33:53)

بۇ ئايەتكە قارىغاندا، پەيغەمبەر ئاياللىرى ئۇنىڭدىن كېيىن تۇرمۇش قۇرۇشلىرى مۇمكىن ئەمەس. بۇنىڭ ئەكسى، مۇسلىمە ئاياللار ئۆز ئەرلىرىدىن كېيىن تۇرمۇشقا چىقىۋېرىدۇ. دېمەك بۇ ھېجاپ ھەققىدىكى ئىككى ئايەتنىڭ پەيغەمبەردىن كېيىن ئۇنىڭ ئاياللىرى تۇرمۇش قۇرۇشلىرى ھارام قىلىنغان ئايەتكە ئوخشاش ئۇ زاتنىڭ ئاياللىرىغا خاستۇر.

بۇ ئورۇندا «سەبەبنىڭ خاسلىغى ئەمەس، بەلكى لەپزنىڭ ئۇمۇملىغى ئېتىبارغا ئېلىنىدۇ»، دېگەن قائىدىسىگە ئاساسلىنىپ، «مەزكۇر ئايەتلەرنىڭ نازىل بولۇش سەۋەبى پەيغەمبەر ئاياللىرى بولۇپ ئايەتلەر پەيغەمبەر ئاياللىرىغىمۇ، باشقا ئاياللارغىمۇ ئۇمۇمى بولىدۇ»، دەپ ئېيتىلمايدۇ. بۇنداق دەپ ئېيتماسلىق كېرەك. چۈنكى ئايەتنىڭ نازىل بولۇش سەۋەبى يۇز بەرگەن ھادىسە بولۇپ، ئۇ ۋاقىتتا نازىل بولۇشىغا سەۋەپ بولغان ئەمما پەيغەمبەرنىڭ ئاياللىرى بولسا، يۇز بەرگەن ھادىسە ئەمەس، بەلكى بۇ ئايەت مۇئەييەن شەخسلەر ھەققىدە كەلگەن مۇئەييەن دەلىلدۇر. دېمەك، دەلىل ئۇلارنىڭ شەخسىيتى ھەققىدەدۇر. چۈنكى، الله تائالا ئېيتىدۇكى:

يانساءالنبي لستن كاحد من النساء *

-«ئى پەيغەمبەر ئاياللىرى، سىلەر ئاياللاردىن بىرەرسىگە ئوخشاش ئەمەستۇرسىلەر (يەنى بىرەر ئايال پەزىلى-مەرتىۋىدە سىلەرگە ئوخشاش بولالمايدۇ)». (33:32)

يەنە ئېيتىدۇ:

واذا ساءلتموهن متاعا فاسءلوهن *

-«قاچان سىلەر ئۇلاردىن (يەنى، پەيغەمبەر ئاياللىرىدىن) بىرەر نەرسە سورىساڭلار...». (33:53)

بۇنىڭدىكى «ئاياللار» مەناسىنى ئاڭلاتقۇچى زىمىر (ئالماش) پەيغەمبەر ئاياللىرىغا خاس بولۇپ، ئۇلارغىلا تەئىن قىلىنغان، باشقىلارغا ئەمەس. بۇ ئايەت دەۋامىدا الله تەئالا دەيدۇ:

وماكان لكم ان توءذوا رسول الله *

-«سىلەر ئۈچۈن اللەنىڭ پەيغەمبىرىنى رەنجىتىشىڭلار دۇرۇس ئەمەستۇر». (33:53)

بۇ ئايەت ئۇلارنىڭ ھىجاپلىنىش ئىللىتىنى مەلۇم قىلىۋېتىپتۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسى مەزكۇر ئايەتلەر پەيغەمبەر ئاياللىرى ھەققىدە كەلگەن دەلىل ئىكەنلىكىنى بىلدۇرىدۇ. «سەبەبنىڭ خاسلىغى ئەمەس، بەلكى لەپزنىڭ ئۇمۇملىقى ئېتىبارغا ئېلىنىدۇ»، قائىدىسى بۇ ئايەتلەرگە توغرا كەلمەيدۇ.

شۇنىڭدەك، «پەيغەمبەر ئاياللىرىغا قارىتىلغان خىتاپ، مۇسلىمە ئاياللار ئۈچۈنمۇ خىتاپ ھېسابلىنىدۇ»، دەپ ئېيتماسلىق كېرەك. چۈنكى مۇئەييەن شەخس ئۈچۈن ئېيتىلغان خىتاپ بارلىق مۆئمىنلەر ئۈچۈنمۇ خىتاپ ھېسابلىنىشى پەقەت مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا خاس بولۇپ، ئۇ زاتنىڭ ئاياللىرىغا قىلىنغان خىتابنى ئۆز ئىچىگە ئالمايدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا، پەيغەمبەرگە قىلىنغان خىتاپ بارلىق مۆئمىنلەرغا قىلىنغان خىتابتۇر. ئەمما ئۇ زاتنىڭ ئاياللىرىغا قىلىنغان خىتاپ بولسا، پەقەت ئۇلارنىڭ ئۆزلىرىگە خاستۇر. چۈنكى، الله تائالا رەسۇلۇللاھقا قىلغان ھەرقانداق خىتابتىن ياكى ئۇ زاتنىڭ قىلغان بارلىق ئەمەللىرى ۋە سۆكۈتلىرىدىن نەمۇنە ئېلىنىدۇ. بۇلار ئۇ زاتنىڭ ئەينەن ئۆزىگە خاس بولغان خۇسۇسىيەتلىرى بولمىسلا، پەيغەمبەر ئاياللىرىدىن

ئويغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

بولسا نەمۇنە ئېلىنمايدۇ. چۈنكى، الله تائالا ئېيتقانكى:

لقد كان لكم فى رسول الله اسوة حسنة *

ـ«(ئى مۇئمىنلەر)، سىلەر ئۈچۈن اللەنىڭ پەيغەمبىرىدە گۈزەل نەمۇنە باردۇر». (33:21)

پەيغەمبەر ئاياللىرى قىلغانلىقى ئۈچۈن بىر ئىشنى قىلىش ياكى ئۇلار سۆيەتلىگەنلىكى ئۈچۈن بىرەر سۆيەت بىلەن سۆيەتلىنىش مەناسىدا نەمۇنە بولۇشقا ئۇلار توغرا كەلمەيدۇ. پەيغەمبەر پەقەت ۋەھيگە ئەگەشكەنلىكى ئۈچۈن نەمۇنە بولۇش ئۈنىڭغا خاستۇر.

شۇنىڭدەك، «پەيغەمبەر ئاياللىرى ئۆيلىرىدە ۋەھيي تىلاۋەت قىلىنىدىغان پاكىزە ئاياللار بولغان تۇرۇقلۇق ئۇلاردىن ھىجاپلىنىش تەلەپ قىلىنغان ئىكەن، دېمەك ئۇلاردىن باشقا مۇسلىمە ئاياللاردىن ھىجاپلىنىش تەلەپ قىلىنمىشى ئەۋلاراقتۇر»، دەپمۇ ئېيتماسلىق لازىم. چۈنكى، بۇنىڭغا ئىككى سەۋەپ بار:

بىرىنچىسى. بۇ نەرسە «ئەۋلالىق» جۈملىسىدىن ئەمەس. چۈنكى «بىرنەرسىنى ئىككىنچىسىدىن ئەۋلا ھېسابلاش»، قائىدىسى شۇنداقكى، الله كېچىكىراق بىرئىشتىن قايتۇرىدۇ. بۇ قايتۇرۇش ئۈنىڭدىن چوڭراق ئىشتىنمۇ قايتۇرۇش بولىشى ئەۋلاراق بولىدۇ. مەسىلەن، الله تەئالا ئېيتىدۇ:

فلا تقل لهما اف *

ـ«ئۇلارغا يەنى ئاتا-ئانىغا [ئوھوي] دېمىگىن». (17:23)

دېمەك ئۇلارنى ئۇرماسلىق ئەۋلاراق دۇر. مەزكۇر قائىدىنى گەپنىڭ ئېقىمىدىنمۇ چۈشۈنۈۋېلىنىدۇ. مەسىلەن، الله تائالا ئېيتىدۇ:

ومن اهل الكتاب من ان تأمنه بقنطار يوءده اليك ومنهم من ان تأمنه بدينار لايوءده اليك *

ـ«ئەھلى كىتاب ئارىسىدا شۇنداق كىشىلەر بارىكى، ئۇنىڭغا مىسىلسىز مالنى ئامانەت قويىسىڭىز، خىيانەت قىلماي سىزگە قايتۇرىدۇ. ئۇلارنىڭ ئارىسىدا

يەنە شۇنداقلارمۇ بارىكى، ئۇنىڭغا بىردىنارنى ئىشىنىپ بەرسىڭىز، تا ئۈستىدە تۇرۇپ ئالمىسىڭىز سىزگە قايتۇرۇپ بەرمەيدۇ». (3:75)

دېمەك، يەنە بىر قىنتارنى (يەنى ھېسابسىز مالنى) قايتۇرغان شەخس ئۇنىڭدىنمۇ ئازراقنى قايتۇرۇشى ئەۋلاراقدۇر. بىر دىنارنى قايتۇرمىغان شەخس ئۇنىڭدىن كۆپراقنى قايتۇرماسلىغى ئەۋلادۇر. شۇنداق ھالەتلەر «بىرىدىن- بىرىنى ئەۋلا ھېسابلاش» تۇركىمىگە كىرىدۇ. ھىجاپ ئايىتى بولسا بۇ تۇركۈمگە كىرمەيدۇ. چۈنكى ئايەتنىڭ ئېقىمىدا باشقا چۈشەنچىگە ئەمەس، بەلكى پەقەت پەيغەمبەرنىڭ ئاياللىرىغا دالالەت قىلىدۇ. «پەيغەمبەرنىڭ ئاياللىرى» سۆزى، «ئۇلاردىن باشقا ئاياللار ئەۋلادۇر» مەناسى چۈشۈنۈۋېلىنىدىغان سۆيەت ئەمەس. بەلكى، ئۇ جامىد ئىسىم (ئۆزگەرمەس سۆز) بولۇپ، ئۇنىڭدىن باشقا مەنا چۈشۈنۈلمەيدۇ. دېمەك ئايەتتە كەلگەن سۆزدىن نېمە چۈشۈنۈلسە، بۇ سۆز ئاشۇ نەرسىگە خاس بولىدۇ ۋە باشقا نەرسە (مەنا) گە، باشقا چۈشەنچىگە ئۆتۈلمەيدۇ. ھىجاپ ئايىتىدە بولسا، ئايەت لەپزىلىرىدىمۇ، ئۇنىڭ ئېقىمىدىمۇ «ئۇنىڭدىن بۇنى ئەۋلا (ئەپزەل) ھېسابلاش» ماۋزۇسى مۇتلەق كەلمەيدۇ.

ئىككىنچىدىن: بۇ ئىككى ئايەت ئالاھىدە شەخسلەر ئۈچۈن ئېيتىلغان بۇيرۇق بولۇپ، مۇئەييەن سۆيەتلەر بىلەن سۆيەتلەنگەنلىكى سەۋەبىدىن ئۇلارنىڭ ئەينەن ئۆزىگە قارىتىلغان. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلاردىن يۇقىرى بولامدۇ ياكى تۆۋەن بولامدۇ باشقىلار ئۈچۈن مۇتلەق بۇيرۇق بولمايدۇ. چۈنكى ئايەتتە مۇئەييەن سۆيەت ئېيتىلغان بولۇپ، بۇ سۆيەت مۇئەييەن شەخسلەرگە خاسدۇر. پەيغەمبەرنىڭ ئاياللىرى باشقا ئاياللاردا بولمىغان سۆيەت يەنى «پەيغەمبەرنىڭ ئاياللىرى» دېگەن سۆيەتكە ئىگە بولغانلىقى سەۋەبىدىن ۋە «بۇ ئەمەل» پەيغەمبەرگە ئازار بەرگەنلىكى

سەۋەبىدىن، مەزكۇر بۇيرۇق پەيغەمبەرنىڭ ئايالىلىرىغا ئېيتىلغان بۇيرۇق بولۇپ قالىدۇ.

«سەۋەبىنىڭ خاسلىغى ئەمەس، بەلكى لەپزىنىڭ ئومۇملىغى ئېتىبارغا ئېلىنىدۇ» قائىدىسى توغرا كەلمەيدىكەن، پەيغەمبەر ئايالىلىرىدىن نەمۇنە ئېلىنمايدىگەن ۋە «ئۇلاردىن باشقا ئايالار ئەۋلا ھېسابلىنىشى» قائىدىسىمۇ توغرا كەلمەيدىگەن، ئايەت پەيغەمبەرنىڭ ئايالىلىرى ھەققىدە ئىكەنلىكى قەتئىي رەۋىشتە ئىسپاتلاندى. دېمەك بۇ ئىككى ئايەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىلىرىغا خاس ئىكەنلىكى ۋە بىرەر جەھەتتىنمۇ مۇسلىمە ئاياللارنى ئۆز ئىچىگە ئالمايدىغانلىغى ئىسپاتلاندى. بۇنىڭ بىلەن ھىجاب پەيغەمبەرنىڭ ئايالىلىرىغا خاس ئىكەنلىكى ۋە ئۆيلەردە بەرقارار بولۇشمۇ ئۇلارغا خاس ئىكەنلىكى ئىسپاتلىنىدۇ. شۇنىڭدەك، مۇسلىمە ئاياللارنى شەرئىەت ھىجاپقا (يۈزىنى يېپىشقا) بۇيرىغانلىقىغا بۇ ئايەتلەرنى دەلىل قىلغىلى بولمايدىغانلىقىمۇ مەلۇم بولىدۇ.

ئەمدى ئىككىنچى ئايەت، الله تائالا دەيدۇ:

يدنين عليهن من جلابيبهن *

-«ئۇستىلىرىگە يېپىنچىلىرىنى ئورۇسۇن!». (33:59)

ئايىتى بولسا، ئىپادىسى ۋە يەنە ماناسى جەھەتىدىن بىرەر ھالەتتىمۇ يۈزىنى يېپىشقا دالالەت قىلمايدۇ. ئايەتتە بۇنى بىلدۇرىدىغان ئالاھىدە سۆزمۇ يوق. گەرچە نازىل بولۇش سەۋەبىنى توغرا دەپ پەرەز قىلىنغاندىمۇ. «ئۇستىلىرىگە يېپىنچىلىرىنى ئورۇسۇن» (33:59) ئايىتىنىڭ مەناسى جىلبابلىرىنى ئۆزۈن قىلسۇن، دېگىنىدۇر. بۇ يەردىكى «مىن» بايان مەناسىدا كەلگەن بولۇپ، ئۇ «بىرقىسمى» مەناسىدا ئەمەسدۇر، يەنى ئۇستىلىرىگە جىلبابلىرىنى ئۆزۈن قىلىپ، تاشلىسۇن. ئەڭ تىلىدىكى «يدنين» سۆزىنىڭ

مەناسى ئۆزۈن قىلىپ تاشلاشنى كۆرسىتىدۇ. «جىلباب» بولسا يېپىنىدىغان يېپىنچا كىيىمدۇر ياكى پۇتۇن بەدەننى ئورايدىغان كىيىمدۇر. «قامۇسۇل مۇھىت» كىتابىدا ئېيتىلغانكى: «جىلباب» سىرداپ ۋە سىنمارغا ئوخشايدۇ، ئۇ ئايالنىڭ كەڭ كىيىمى بولۇپ، يېپىنچىسىغا ئوخشاش ئۇنىڭ بىلەن كىيىملىرىنى ئورىۋالىدۇ. جەۋھەرى «سىھاھ» دېگەن كىتابتا «جىلباب - يېپىنچا» دەپ ئېيتقان. ھەدىستا جىلباب ئايالار كىيىملىرى ئۈستىدىن ئورىۋالىدىغان يېپىنچا ماناسىدا كەلگەن. ئۇممۇ ئەتىيە رىۋايەت قىلىدۇ: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىزگە ئۇلارنى يەنى ياش قىزلارنى، ھەيزدار ئايالار ۋە بويىغا يەتكەن قىزلارنى رامىزان ۋە قۇربان ھېيت نامازلىرىغا ئېلىپ چىقىشىمىزنى بۇيرىدى. ھەيزدار ئايالار نامازدىن بىر چەتتە تۇرىدۇ. ياخشىلىققا ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ دۇئاسىغا قاتنىشىدۇ». ئېيتىمكى: «بىرەر سىنىڭ جىلبابى - يېپىنچىسى بولمىسىچۇ؟». رەسۇلۇللاھ دېدى: «ئۇنىڭغا ئاپىسى (قىز قېرىندىشى) جىلبابىنى كىيگۈزۈپ قويسۇن». بۇنىڭ مەناسى: ئايالىنىڭ كۆچىغا چىقىشى ئۈچۈن كىيىدىغان لىباسى بولمىسا، نېمە قىلىدۇ؟ رەسۇلۇللاھ قىز قېرىندىشى كىيمى ئۈستىدىن كىيىدىغان كىيىمىنى ئۇنىڭغا بېرىپ تۇرۇشقا بۇيرىغان. شۇنىڭغا قارىغاندا ئايەتنىڭ مەناسى تۆۋەندىكىچە بولىدۇ: الله تائالا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنى ئۆز ئايالىرىغا، قىزلىرىغا ۋە مۆئمىنلارنىڭ ئايالىرىغا كىيىملىرى ئۈستىدىن كىيىدىغان لىباسلىرىنى پەسكىچە ئۇزۇن قىلمۇلىشلىرىنى ئېيتىشنى تەلەپ قىلغان. بۇنىڭغا يەنە ئىبن ئابباسنىڭ «جىلباب - يۇقىرىدىن پەسكىچە چۇشۇپ تۇرىدىغان رىدا» دېگەنلىرىمۇ دەلىلدۇر. دېمەك ئايەت كەڭ كىيىم بولغان جىلبابنى پەسكىچە ئۇزۇن قىلمۇلىشنى بۇلدۇرۇپ، باشقا ھېچنەرسىنى بىلدۇرمەيدۇ.

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

«ئۇستىلىرىگە جىلبابلىرىنى ئۆزۈن قىلىۋالسۇن»، جۈملىسىدىن قانداق قىلىپ «كىيىملىرىنى يۇزلىرىنى يېپىۋالسۇن» دېگەن مەنانى چۈشۈنىلىدۇ؟ «ئۆزۈن قىلىۋالسۇن» ۋە «جىلباب» سۆزلىرى لۇغەۋى ۋە شەرئى مانالىرى چېگرالىسىدا قانچىلار شەرھىلەنمىسۇن، ئايەت كىيىمنى ئۇزۇن قىلىۋېلىشنى تۆپىگە ئەمەس، بەلكى پەسكىچە ئۇزۇن قىلىپ چۈشۈرۈۋېلىشنى ئىپادىلەيدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا، ئۇشبۇ ئايەتتە ھېچقانداق دەللىمۇ، دەللىغا ئوخشىغان نەرسىمۇ يوق. قۇرئان لەپزلىرى ۋە جۈملىلىرى ئۆزىنىڭ لۇغەۋى ۋە شەرئى مەنالىرى بىلەن تەپسىر قىلىنىدۇ، ئۇلاردىن باشقىسى بىلەن تەپسىر قىلىشقا بولمايدۇ. ئايەتنىڭ لۇغەۋى مەناسى ئېنىق، يەنى ئاياللارغا بۇيرۇلدىكى، جىلبابلىرىنى ئۆزۈن قىلىۋالسۇن، يەنى كىيىملىرى ئوستىدىن كىيىدىغان كىيىملىرىنى ئۈشۈقلىرىنىمۇ يېپىپ تۇرۇدىغان دەرىجىدە ئۆزۈن قىلىۋالسۇن. كىيىمنى پەسكىچە چۈشۈرۈۋېلىش مەناسى مۇبارەك ھەدىستىمۇ كەلگەن. ئىبن ئۇمەر رىۋايەت قىلغانكى، رەسۇلۇللاھ ﷺ دېدى: «كىمكى تەكەببۇرلۇق قىلىپ پەشلىرىنى سۆرەپ ماڭسا، قىيامەت كۈنى الله ئۇنىڭغا قارىمايدۇ». شۇ ۋاقىتتا ئۇممۇ سەلەمە سورىدى: «ئۇ ۋاقىتتا ئاياللار ئىتەكلىرىنى قانداق قىلىدۇ؟» رەسۇلۇللاھ دېدى: «(تىزلىرىدىن) بىر غېرىچ چۈشۈرسۇن (ئۆزۈن قىلسۇن)». ئۇممۇ سەلەمە دېدى: «ئۇ ۋاقىتتا پاچاقلىرى ئېچىلىپ قالمامدۇ؟» دېدى: «(تىزلىرىدىن) بىر زىرۇ، يەنى بىر گەز ئۇزۇنلىقىچە ئۆزۈن قىلسۇن. ئۇنىڭدىن زىيادە قىلمىسۇن».

يۇقىرىدىكى پىكىرلەر الله مۇسلىمە ئاياللارغا ھىجابنى پەرز قىلغانلىغىنى دەۋا قىلغۇچىلار دەلىل قىلىپ كەلتۈرۈشكەن ئايەتلەر ھەققىدەدۇر. ھىجابقا دەلىل قىلىپ كەلتۈرۈلگەن ھەدىسلەر بولسا،

ئۇنىڭغا دالالەت قىلمايدۇ. مەسىلەن، مۇكاتەپ، يەنى ئازات بولۇش ئۈچۈن توختام تۈزگەن قۇل توختامدىكى پۇل ئۆلچىمىدە (يەنى ئادا قىلىدىغان) پۇلغا ئىگە بولسا، ئۇنىڭدىن ھىجابلىنىش ھەققىدىكى ھەدىس پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىغا خاستۇر. بۇنى ئەبۇ قىلابەنىڭ ھەدىسىمۇ تەكىتلەيدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرى مۇكاتەپنىڭ ئوستىدە بىر دىنار قالسىلا ئۇنىڭدىن ھىجابتا بولمايتتى. كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇكى، ھەدىستا مۇسلىمە ئايال ھىجابلىنىشقا بەرھەر ئىشارەت يوق. ئۇممۇ سەلەمە ھەدىسىدا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭدىن ۋە ھەپسىدىن ھىجابلىنىشنى تەلەپ قىلغانلىقىغا كەلسەك، بۇ زەئىپ ھەدىس بولۇپ، ئۇنى ھۆججەت قىلىنمايدۇ. بۇنىڭدىن تاشقىرى ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاياللىرىغا خاسدۇر ۋە بۇ ھەدىس ئۇممۇ سەلەمە ۋە ھەپسە ھەققىدە بايان قىلغان. ئائىشە ئانىمىزدىن تۆۋەندىكى ھەدىس رىۋايەت قىلىنغان: «بىز رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە ئىھرامدا ئىدۇق، ئالدىمىزدىن ئاتلىقلار ئۆتۈشۈپ تۇراتتى. بىزنىڭ يۈز ئالدىمىزدىن ئۆتۈشكەندە، بەرھەرسىمىزنىڭ جىلبابى (يېپىنچىمىز) نى بېشىمىزدىن يۈزىمىزگە چۈشۈرىۋالاتتۇق، ئۆتۈپ كېتىشكەندىن كېيىن ئاچاتتۇق». بۇ ھەدىس بۇخارى ئىبن ئۇمەردىن رىۋايەت قىلغان ھەدىستا زىنتۇر: «ئىھرامدىكى ئايال يۈزىگە نىقابمۇ ياپمايدۇ، پەلەيمۇ كىيمەيدۇ». «پەتھ» كىتابىدا ئېيتىلىدۇكى: «نىقاپ بۇرۇننىڭ ئوستىگە ياكى كۆزنىڭ ئاستىدىن باغلىنىدىغان ياغلىق». ئائىشە ئانىمىزنىڭ ھەدىسلىرى ئىھرامدىكى ئاياللارنىڭ ئالدىلىرىدىن ئاتلىقلار ئۆتكەن ۋاقىتتا يۈزلىرىنى توسۇۋالغانلىقىلىرىنى بايان قىلىۋاتىدۇ. ئىبنى ئۇمەرنىڭ ھەدىسلىرى بولسا، نىقاپ كىيىشتىن مەنئى قىلىنىشقا دالالەت قىلىۋاتىدۇ. ھالبۇكى ئۇ نىقاپ پەقەت يۈزنىڭ تۆۋەن قىسمىنى

ياپدۇ. قانداق قىلىپ بۇ نەرسە يۈزىنى پۈتۈنلەي يېپيۇپلىشقا توغرا كېلىدۇ ئىككىلى ھەدىسقا مۇراجىئەت قىلىش ئارقىلىق ئائىشە ئانىمىزنىڭ بۇ ھەدىسى ئۇ كىشىدىن رىۋايەت قىلغان مۇجاھىدنىڭ رىۋايىتىدىن دەپ ئىللەت كەلتۈرۈلگەنلىكى مەلۇم بولىدۇ. يەھيا ئىبن سەئىدىل قەتتان مۇجاھىد ئائىشە ئانىمىزدىن ئۇشبۇ ھەدىسنى ئاڭلىمىغانلىقىنى ئېيتقان. ئىبن ئۇمەرنىڭ ھەدىسلىرىغا كەلسەك، ئۇ سەھىھ ھەدىس بولۇپ، ئۇنى بۇخارى رىۋايەت قىلغان. مانا شۇنىڭ ئۈچۈن ئائىشە ئانىمىزنىڭ ھەدىسلىرى زەئىپلىكى ۋە سەھىھ ھەدىسقا زىت كەلگەنلىكى سەۋەبىدىن رەت قىلىنىدۇ ۋە ئۇنى ھۆججەت قىلىنمايدۇ. ئەمدى پەزلى ئىبنى ئابباسنىڭ ھەدىسلىرىغا كەلسەك، ئۇنىڭدا ھىجاپقا دەلىل يوق. بەلكى ھىجاپنىڭ يوقلىقىغا دەلىل بار. چۈنكى خەسئەمىيەلىك ئايال يۈزى ئوچۇق ھالدا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن سۇئال سورىغان ئىدى. يۈزى ئوچۇق ئىكەنلىكىگە دەلىل شۇكى، پەزلى ئۇنىڭ يۈزىگە قارىغان. بۇ ھەدىس ئۇچۇن باشقا رىۋايەتتىمۇ دەلىل كەلگەن: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام پەزلىنى تۇتتى ۋە ئۇنىڭ يۈزىنى باشقا تەرەپكە بۇراپ قويدى». بۇ قىسسىنى ئەلى ئىبن ئەبۇ تالىپ رىۋايەت قىلغان ۋە تۆۋەندىكىلەرنى قوشۇمچە قىلغان: «ئابباس، ئى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھى ۋەسسەلەم نېمىشقا تاغىزنىڭ ئوغلىنىڭ بېشىنى بۇراپ قويدىڭىز؟ - دەپ سورىغاندا، رەسۇلۇللاھ ياش يىگىت بىلەن ياش قىزنى شەيتان توغرا يولدىن ئازدۇرۇشتىن قورقتىم، دەپ جاۋاپ بەردى». دېمەك، خەسئەمىلىك ئايالنىڭ ھەدىسى ھىجاپنىڭ بولۇشىغا ئەمەس، بەلكى ھىجابنىڭ بولماسلىقىغا دەلىل. چۈنكى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇنى يۈزى ئوچۇق ھالدا كۆرگەن ئىدى. ئەمما پەزلىنىڭ بېشىنى بۇراپ قويۇشلىرىغا كەلسەك، پەزلى قىزغا شەھۋەت بىلەن قارىغىنىنى قىزمۇ ئۇنىڭغا قارىغانلىقىنى كۆردى.

بۇنىڭغا ئەلىنىڭ: «شەيتان ئۇلارنى توغرا يولدىن ئازدۇرۇشتىن قورقتۇم»، دېگەن رىۋايەتلىرى دەلىلدۇر. مانا شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇنىڭ يۈزىنى ئۇ قارىغانلىقى ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى شەھۋەت بىلەن قارىغانلىقى ئۈچۈن بۇراپ قويدى. شەھۋەت بىلەن قاراش گەرچە يۈز بىلەن ئالقانغا بولسىمۇ ھارامدۇر. تەساددىپى قاراش ھەققىدىكى ھەدىسقا كەلسەك، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام جەررىغا كۆزىنى ئېلىپقېچىشنى، يەنى توسۇشنى بۇيرىغان. بۇ اللە تائالانىڭ:

قل للمؤمنين يغضوا من ابصارهم *

-«(ئى مۇھەممەد)، مۆئمىنلەرگە ئېيتىڭ، كۆزلىرىنى (نامەھرەم ئاياللارغا تىكىلىپ قاراشتىن) ساقلىسۇن!». (24:30)

سۆزىدە كەلگەن كۆزنى توسۇش جۈملىسىدىن، دەپ ئېيتىلغان قىلىنىدۇ. بۇ يەردە تاساددىپى قاراشتىن مەقسەت يۈز بىلەن ئالقانغا قاراش ئەمەس، بەلكى يۈز بىلەن ئالقاندىن باشقا ئەۋرەت بولغان جايلار. كۆزدە توتىلىۋاتىدۇ. چۈنكى يۈز بىلەن ئالقانغا قاراش تاساددىپى بولمىغان ھالەتتىمۇ جائىز. يۈز بىلەن ئالقانغا قاراشنىڭ مۇباھلىقىغا دەلىل خەسئەمىلىك ئايالنىڭ سابىق ھەدىسىدۇر. يەنە بىر دەلىل شۇكى، ئاياللار رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا بەيئەت قىلىشقان ۋاقىتتا ۋە ئۇلارغا ۋەئزى-ئىرشاد قىلغان ۋاقىتلىرىدا، ئۇلارنىڭ يۈزلىرىگە قارىغان ئىدى. بۇ بولسا جەررىنىڭ رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن سورىغىنى يۈز بىلەن ئالقاندىن باشقا ئەۋرەت جايلارغا تاساددىپەن قاراپ سېلىش ئىكەنلىكىگە دالالەت قىلىدۇ. ئەمما «بىر قاراشنى ئىككىنچى قاراشقا ئەگەشتۈرمە»، ھەدىسىغا كەلسەك، بۇ ھەدىس بىر قاراشتىن ئەمەس، بەلكى تەكرار قاراشتىن قايتۇرغان.

مانا شۇنىڭغا قارىغاندا اللە ھىجابنى شەرئى ھۆكۈم قىلغان، دەپ دەۋا قىلىدىغان كىشىلەر دەلىل قىلىپ كەلتۈرگەن

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ھەدىسلىرىدا ھىجاپنىڭ ۋاجىپلىقىغا دەلىل يوق. بۇنىڭ بىلەن اللە ھىجاپنى مۇسلىمە لەرگە ۋاجىپ قىلغىنىغا ھەمدە نامازدىمۇ نامازدىن تاشقىرىدىمۇ يۈز بىلەن ئالقاننىڭ ئۆزىدىن ئىكەنلىكىگە ھۆججەت بولىدىغان دەلىلنىڭ يوقلىغى مەلۇم بولىدۇ. ھۆججەت قىلىپ كەلتۈرىلىۋاتقان دەلىللەردە بۇنىڭغا دەلىل قىلىشقا كۆچلۈك ئاساس مەۋجۇت ئەمەس. دېمەك، ئۇلارنىڭ رىۋايىتى زەئىپ بولۇپ دەلىل قىلىش ئۈچۈنمۇ زەئىپدۇر.

ئەمما يۈز بىلەن ئالقاننىڭ ئۆزىدىن ئەمەسلىكىگە كەلسەك، ئايال كىشى يۈزى ۋە ئالقىنى ئوچۇق ھالدا ھەممە جايدا بازار ۋە كۆچىلارغا چىقىشى جائىز. بۇ قۇرئان ۋە ھەدىستا سابىت بولغان.

ئەمما قۇرئاندىكى دەلىللەرگە كەلسەك، اللە تائالا شۇنداق دېگەن:

ولايبدين زينتهن الا ماظهر منها وليضربن بخمرهن علي جيوبهن *

-«ئاشكارا كۆرۈنۈپ تۇرغاندىن باشقا زىبۇ-زىننەتلىرىنى (نامەھرەملەرگە) كۆرسەتمىسۇن ۋە كۆكرەكلىرىنى رۇمالىرى بىلەن توسسۇن!» . (24:31)

دېمەك اللە تائالا مۇئمىن ئاياللارنى زىبۇ-زىننەتلىرىنى كۆرسىتىشتىن، يەنى زىبۇ-زىننەتلىرىنىڭ ئورنىنى كۆرسىتىشتىن قايتۇرغان. چۈنكى قايتۇرغان نەرسىدىن مۇرات ئۇلارنىڭ ئورۇنلىرىدۇر. زىبۇ-زىننەت ئورۇنلىرىدىن ئۇلارنىڭ كۆرۈنۈپ تۇرىدىغانلىرىنى (يەنى يۈز ۋە ئالقانىنى ئىستىسنا (چىقىرۇۋېتىلغان) قىلغان. بۇ ئىستىسنا ئوچۇق روشەن بولۇپ، ئۇ شۇنى ئاڭلىتىدۇكى ئايال كىشىدە ئوچۇق تۇرىدىغان زىننەت ئورۇنلىرى بولۇپ، ئۇنى ئايالدىكى زىننەت ئورۇنلىرىنى كۆرسىتىشتىن قايتۇرۇشنى ئۆز ئىچىگە ئالمايدۇ. بۇ چۈشۈنۈشلىك

بولۇپ، ھېچقانداق سۆزگە مۇھتاج ئەمەس. دېمەك، اللە تائالا مۇئمىنلەرنى كۆرۈنۈپ تۇرغاندىن باشقا زىبۇ-زىننەت ئورۇنلىرىنى كۆرسىتىشتىن قايتۇرىدۇ. ئەمدى - «كۆرنۈپ تۇرغان جايلىرىدىن باشقا» (24:31) سۆزى كۆزدە تۇتقان ئەزالارغا كەلسەك، ئۇنىڭ تەپسىرى ئىككى ئىشقا قايتىدۇ. ئۇلاردىن بىرىنچىسى نەقىل قىلىنغان تەپسىر. ئىككىنچىسى بولسا بۇ ئايەت نازىل بولغان ئەسىردە يەنى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىلىرىدە ئۇ كىشىنىڭ ئالدىلىرىدا مۇسلىمە ئاياللاردىن كۆرۈنۈپ تۇرغان نەرسىلىرىگە ئۇنى تەدبىق قىلىش ۋاقتىدا «كۆرۈنۈپ تۇرغان» ، سۆزىدىن چۈشۈنىلگەن نەرسە (مەنا) دۇر.

ئەمدى نەقىل قىلىنغان تەپسىرگە كەلسەك، بۇ ئايەت تەپسىرى ھەققىدە ئىبن ئابباستىن «كۆرۈنۈپ تۇرغان» لەپزى «يۈز بىلەن ئىككى ئالقان» نى كۆزدە تۇتىدۇ دەپ رىۋايەت قىلىنغان. مۇپەسسىرلارمۇ شۇ تەپسىرنى ئېيتقان. مەسىلەن، ئىمام ئىبن جەرىر ئەتتەبەرى: «شۇنىڭ بىلەن يۈز ۋە ئىككى ئالقان كۆزدە تۇتۇلغان» ، دېگەن كىشىنىڭ سۆزى توغرا سۆزلەرنىڭ ئەڭ ياخشىسىدۇر دەپ ئېيتقان. قۇرتۇبى بولسا: «كۆپۈنچە ئادەتتىمۇ، ھەج ۋە نامازغا ئوخشاش ئىبادەتتىمۇ يۈز بىلەن ئىككى ئالقان كۆرۈنۈپ تۇرغانلىقى ئۈچۈن ئىستىسنانىڭ (چىرىلىشنىڭ) شۇ ئىككى ئەزاغا قايتىشى توغرا بولىدۇ» ، دەپ پىكىر بىلدۈرگەن. ئىمامى زەمەخشەرى : «ئايال كىشى نەرسىلەرنى قولى بىلەن تۇتۇشتىن ھەمدە يۈزىنى ئېچىشقا خۇسۇسەن گۇۋاھلىقتا، مۇھاكىمىدە ۋە نىكاھتا مۇھتاج بولىدۇ. شۇنىڭدەك، يوللاردا يۈرۈشكە ۋە ئاياقلارنىڭ كۆرۈنۈپ تۇرۇشىغا، خۇسۇسەن ئۇلاردىن پەقىرلىرى مەجبۇر بولىدۇ» ، دەپ ئېيتقان. بۇ لار «كۆرۈنۈپ تۇرغاندىن باشقا» سۆزىنىڭ مەناسىدۇر.

ئەما «كۆرۈنۈپ تۇرغان» سۆزىدىن چۈشۈنۈلگەن مەناغا كەلسەك، بۇ ئايەت نازىل بولغان ۋاقىتتا كۆرۈنۈپ تۇرغان نەرسە يۇز بىلەن ئىككى ئالقان ئىكەنلىكى مەلۇم بولىدۇ. ئاياللار يۈزلىرىنى ۋە ئىككى قوللىرىنى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىلىرىدا ئېچىپ يۈرەتتى. ئۇ كىشى بۇنى ئىنكار قىلمايتتى. شۇنىڭدەك، ئۇلار يۈزلىرىنى ۋە ئىككى قوللىرىنى بازار ۋە يوللاردا ئېچىپ يۈرۈشەتتى. بۇ ھەقتە سان - ساناقسىز ناھايىتى كۆپ ھەدىسلەر بولۇپ، تۆۋەندە ئۇلاردىن مىسال قىلىپ كەلتۈرىمىز:

1. جابىر ئىبن ئابدۇللاھدىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: مەن ھېيت كۈنى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىلەن بىرگە ئىدىم. خۇتبىنىڭ ئالدىدا ئەزان ۋە تەكبىرسىز نامازنى باشلىدى. كېيىن بىلالغا تايىنىپ ئۆرە تۇردى. اللەدىن تەقۋالىق (قورقۇش) قا ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىشقا بۇيرىدى. ئاندىملەرگە ۋەز - نەسىھەت قىلىپ ئۇلارغا تەلىم بەردى. كېيىن مېڭىپ ئاياللارنىڭ ئالدىغا كەلدى ۋە ئۇلارغىمۇ تەلىم بەردى ۋە شۇنداق دېدى: «سەدىقە قىلىڭلار، چۈنكى سىلەرنىڭ كۆپلىرىڭلار جەھەننەم ئوچۇن ئوتۇن بولىسىلەر»، شۇ ۋاقىتتا ئاياللار ئوتتۇرىسىدىن يۈزى سەپكۈن قارىراق بىر ئايال: نېمىشقا ئى رەسۇلۇللاھ؟ - دەپ سورىدى. رەسۇلۇللاھ «چۈنكى سىلەر كۆپ غەيبەت قىلىسىلەر ۋە ئەرلىرىڭلارنىڭ ياخشىلىقىغا ناشۈكرى بولىسىلەر - دەپ جاۋاپ بەردى». جابىر دېدى: «كېيىن ئۇلار ئۆزۈك ۋە زىرىلىرىنى بىلالنىڭ ئېتىكىگە تاشلاپ، ئۆز زىبۇ - زىننەتلىرىدىن سەدىقە قىلىشقا باشلىدى.

2. ئەتا ئىبن ئەبۇ رەباھدىن رىۋايەت قىلىنىدۇ، ماڭا ئىبن ئابباس: «ساڭا جەننەت ئەھلىدىن بولغان ئايالنى كۆرسىتەيمۇ؟ - دېدى». مەن: «ماقۇل» - دېدىم. «بۇ مانا قارا ئايال» - دېدى. ئۇ ئايال رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىپ: «مېنىڭ

تۇتقاقلىق كېسىلىم تۇتۇپ قالىدۇ ۋە ئۆزۈمنى بىلمەي قالىمەن. شۇ ۋاقىتتا ئەۋرەتلىرىم ئېچىلىپ قالىدۇ. اللەقا دۇئا قىلىڭ» - دېدى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «ئەگەر خالىساڭ سەبرى قىلغىن ۋە سەن ئوچۇن جەننەت بولىدۇ. ئەگەر خالىساڭ ساڭا سىھھەت-سالامەتلىك بېرىشىنى سوراپ اللەقا دۇئا قىلىمەن» - دېدى. ئۇ ئايال «سەبرى قىلىمەن» - دېدى. كېيىن «مەن ئېچىلىپ قالىمەن. مەن ئوچۇن اللەقا دۇئا قىلىڭ ئېچىلىپ قالماي» - دېدى. شۇڭا قىتتا ئۇنىڭ ئوچۇن دۇئا قىلدى.

3. پاتىمە بىنتى قەيسدىن رىۋايەت قىلىنىدۇ، ئەبۇ ئەمرى ئىبنى ھەپس باشقا جايدا تۇرۇپ ئۇنى پوتونلەي تالاق قىلدى. كېيىن پاتىمە بىنتى قەيس رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىپ، بولغان ئىشنى سۆزلەپ بەردى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ئوممۇشېرىك دېگەن ئايالنىڭ ئۆيىدە ئىددەت تۇتۇشنى بۇيرىدى. كېيىن دېدى: «مېنىڭ ئەسھابلىرىم بۇ ئايالنىڭ ئۆيىگە كۆپ بارىدۇ. سەن ئىبن ئوممۇ مەكتۇمنىڭ ئۆيىدە ئىددەت توتقىن. چۈنكى ئۇ كۆزى ئەما كىشى بولۇپ، كىيىمىڭنى سالساڭ سېنى كۆرمەيدۇ» - دېدى. دېمەك نەبى ئەلەيھىسسالام بىنتى قەيسنى ئوممۇ شېرىكنىڭ ئۆيىدە ئىددەت تۇتۇشقا بۇيرىغان ۋاقىتتا، ئەرلەر ئوننى كۆرۈشنى ئەمەس بەلكى كىيىملىرىنى ئوممۇ شېرىكنىڭ ئۆيىدە سېلىشىنى ماقۇللىمىدى. چۈنكى ئۇ ئايالنىڭ ئۆيىگە ئەرلەر كۆپ كېلەتتى، بىنتى قەيسنىڭ ھارام قىلىنغان (قاراش مەنئى قىلىنغان) ئەزالىرى ئۇلارغا كۆرۈنۈپ قالاتتى. شۇنىڭ ئوچۇن ئۇنىڭغا جاينى ئۆزگەرتىپ، ئىبن ئوممۇ مەكتۇمنىڭ ئۆيىدە ئىددەت تۇتۇشقا بۇيرىدى.

4. ئەبۇ بەكرى ئىبن جۇرەيجدىن رىۋايەت قىلىدۇ: ئائىشە دېدى: «مېنىڭ ئالدىمغا ئاكامنىڭ قىزى زىننەتلەنگەن ھالدا

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

كەردى. كېيىن نەبى ئەلەيھىسسالام كەردى ۋە تەتۇر قايتىدى. مەن «ئى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بۇ ئاكامنىڭ قىزى جارىيە» -دېدىم. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام «ئەگەر ئايال كىشى ھەيز يېشىغا يەتسە، يۇزىدىن ۋە مانا بۇ يەرلىرىدىن باشقا جايلىرىنى كۆرسىتىشكە بولمايدۇ» -دېدى ۋە ئۆز بىلەكلىرىنى تۇتۇپ، ئالقان بىلەن تۇتقان جايىنىڭ ئۆتتۇرىسىدا يەنە بىر تۇتسا بولىدىغان جاي قالدۇرىدى.

5. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بەيئەتتە ئاياللارغا قول بېرىپ كۆرەشكەنلىكى قولىنىڭ ئەۋرەت ئەمەسلىكىگە دەلىل بولىدۇ. ئۇمۇ ئەتىيەدىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: «بىز نەبى ئەلەيھىسسالامغا بەيئەت بەردۇك. رەسۇلۇللاھ اللەقا بىرەر نەرسىنى شەرىك كەلتۈرمەسلىكىمىزنى شەرت قىلدى ۋە بىزلەرنى نېياھە (ئۆلۈككە ئاۋازا چىقىرىپ يىغلاش) دىن قايتۇردى. ئارىمىزدىن بىر ئايال قولىنى تارتىۋالدى ۋە پالانچى ئايال ماڭا يىغلىشىپ بەرگەن ئىدى. مەن ئۇنىڭغا قايتۇرۇشنى خالايمەن -دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا ھېچنەرسە دېمىدى. ئۇ كېتىپ كېيىن قايتىپ كەلدى». بۇ ھەدىس ئاياللار قول بىلەن بەيئەت بەرگەنلىكىگە دەلىل بولىدۇ. چۈنكى بۇ ئايال قولىنى بەيئەت ئۈچۈن سۇنغاندىن كېيىن تارتىۋالدى. ھەدىس ئايال بەيئەت سۆزىنى ئىشتەكەن ۋاقىتتا قولىنى تارتىۋالغانلىغىنى ۋە بەيئەت قول بىلەن بولغانلىقىنى ھەمدە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئاياللاردىن مۇبارەك قوللىرى بىلەن بەيئەت ئالغانلىقىنى ئىپادىلەيدۇ. ئەمما ئائىشە ئانىمىزدىن رىۋايەت قىلىنغان تۆۋەندىكى ھەدىسقا كەلسەك: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قوللىرى ئۆزلىرى ئىگە بولغان ئايالدىن باشقا بىرەر ئايالغا تەگمىگەن». بۇ ئائىشىنىڭ ئۆز رەئيى ۋە ئۆزى بىلگەن نەرسىسى ھەققىدە ئېيتقان. ئەگەر ئائىشىنىڭ سۆزلىرى ئۇمۇ ئەتىيەنىڭ ھەدىسلىرىغا سېلىشتۇرۇلسا ئۇمۇ ئەتىيەنىڭ ھەدىسنى كۆچلۈك بولىدۇ.

چۈنكى ئۇ رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىلىرىدا سادىر بولغان ئەمەل ھەققىدە بايان قىلغان ۋە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام قىلغان ئەمەلگە ئىشارەت قىلغان. دېمەك، ئۇ ئائىشىنىڭ ئۆز رەئىلىرىدىن كۆچلۈكراقتۇر. مانا شۇنىڭ ئۈچۈن راۋىلار ئۇمۇ ئەتىيەنىڭ ھەدىسى كۆچلۈكراق دەپ ھېسابلاشقان ۋە ئۇنى ئېلىشقان ھەمدە ئەر كىشى ئايال كىشى بىلەن قول بېرىپ كۆرۈشۈشكە رۇخسەت بەرگەن.

ھەدىسلاردا سابىت بولغان بۇ بەش ھادىسە ئايال كىشىنىڭ ئۆچۈق كۆرۈنۈپ تۇرغان ئەزاسى يۈزى بىلەن ئىككى ئالقىنى ئىكەنلىكىگە ئېنىق ئۆچۈق - روشەن دالالەت قىلىدۇ. تۆرتىنچى ھەدىس رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام زىننەتلەنگەن ئايالغا قاراشتىن يۈز ئۆرىگەنلىكىگە دالالەت قىلىدۇ. چۈنكى ئۇنىڭدا ئاشكارا كۆرۈنۈپ تۇرغان جايلىرىدىن باشقا ئەزالىرىمۇ ئۆچۈق ئىدى. كېيىن ئايال كىشىنىڭ يۈزى بىلەن ئىككى ئالقىنىدىن باشقا ئەزالىرىنىڭ كۆرۈنۈپ تۇرۇشقا بولمايدىغانلىقىنى بايان قىلدى. بۇ بولسا يۈز ۋە ئالقانىنىڭ نامازدىمۇ ۋە نامازدىن تاشقىرىدىمۇ ئەۋرەت ئەمەسلىكىگە دەلىل بولىدۇ. چۈنكى ئايەت ئۇمۇمىدۇر.

ولايبدين زينتهن الا ماظهر منها *

-«ئاشكارا كۆرۈنۈپ تۇرغاندىن باشقا زىبۇ-زىننەتلىرىنى (نامەھرەملەرگە) كۆرسەتمىسۇن» (24:31)

بۇنىڭدىن كېيىنكى ئايەتكە كەلسەك، ئايەتتىن ئېلىنغان مەنا يۈز بىلەن ئىككى ئالقىنىڭ ئەۋرەت ئەمەسلىكىگە دەلىل بولىدۇ. اللە تەئالا دەيدۇ:

وليضربن بخمرهن علي جيوبهن *

-« ۋە كۆكرەكلىرىنى رۇمالىرى بىلەن توسۇن!» -. (24:31)

بۇ ئايەتتىكى «خۇمۇرۇن» (رۇمالار) سۆزى «خمارۇن»

كىردى. كېيىن نەبى ئەلەيھىسسالام كىردى ۋە تەتۇر قاردى. مەن «ئى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بۇ ئاكامنىڭ قىزى جارىيە» -دېدىم. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام «ئەگەر ئايال كىشى ھەيز يېشىغا يەتسە، يۈزىدىن ۋە مانا بۇ يەرلىرىدىن باشقا جايلىرىنى كۆرسىتىشكە بولمايدۇ» -دېدى ۋە ئۆز بىلەكلىرىنى تۇتۇپ، ئالقان بىلەن تۇتقان جايىنىڭ ئۆتتۇرىسىدا يەنە بىر تۇتسا بولىدىغان جاي قالدۇرۇدى.

5. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بەيئەتتە ئاياللارغا قول بېرىپ كۆرەشكەنلىكى قولىنىڭ ئەۋرەت ئەھەسلىكىگە دەلىل بولىدۇ. ئۇممۇ ئەتىيەدىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: «بىز نەبى ئەلەيھىسسالامغا بەيئەت بەردۇك. رەسۇلۇللاھ اللەقا بىزەر نەرسىنى شېرىك كەلتۈرمەسلىكىمىزنى شەرت قىلدى ۋە بىزلەرنى نېياھە (ئۆلۈككە ئاۋازا چىقىرىپ يىغلاش) دىن قايتۇردى. ئارىمىزدىن بىر ئايال قولىنى تارتىۋالدى ۋە پالانچى ئايال ماڭا يىغلىشىپ بەرگەن ئىدى. مەن ئۇنىڭغا قايتۇرۇشنى خالايمەن -دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا ھېچنەرسە دېمىدى. ئۇ كېتىپ كېيىن قايتىپ كەلدى». بۇ ھەدىس ئاياللار قول بىلەن بەيئەت بەرگەنلىكىگە دەلىل بولىدۇ. چۈنكى بۇ ئايال قولىنى بەيئەت ئۈچۈن سۇنغاندىن كېيىن تارتىۋالدى. ھەدىس ئايال بەيئەت سۆزىنى ئېشىتكەن ۋاقىتتا قولىنى تارتىۋالغانلىغىنى ۋە بەيئەت قول بىلەن بولغانلىقىنى ھەمدە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئاياللاردىن مۇبارەك قوللىرى بىلەن بەيئەت ئالغانلىقىنى ئىپادىلەيدۇ. ئەمما ئائىشە ئانىمىزدىن رىۋايەت قىلىنغان تۆۋەندىكى ھەدىسقا كەلسەك: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قوللىرى ئۆزلىرى ئىگە بولغان ئايالدىن باشقا بىرەر ئايالغا تەگمىگەن». بۇ ئائىشىنىڭ ئۆز رەئيى ۋە ئۆزى بىلگەن نەرسىسى ھەققىدە ئېيتقان. ئەگەر ئائىشىنىڭ سۆزلىرى ئۇممۇ ئەتىيەنىڭ ھەدىسلىرىغا سېلىشتۇرۇلسا ئۇممۇ ئەتىيەنىڭ ھەدىسىنى كۆچلۈك بولىدۇ.

چۈنكى ئۇ رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىلىرىدا سادىر بولغان ئەمەل ھەققىدە بايان قىلغان ۋە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام قىلغان ئەمەلگە ئىشارەت قىلغان. دېمەك، ئۇ ئائىشىنىڭ ئۆز رەئىلىرىدىن كۆچلۈكراقتۇر. مانا شۇنىڭ ئۈچۈن راۋىلار ئۇممۇ ئەتىيەنىڭ ھەدىسى كۆچلۈكراق دەپ ھېسابلاشقان ۋە ئۇنى ئېلىشقان ھەمدە ئەر كىشى ئايال كىشى بىلەن قول بېرىپ كۆرۈشۈشكە رۇخسەت بەرگەن.

ھەدىسلاردا سابىت بولغان بۇ بەش ھادىسە ئايال كىشىنىڭ ئوچۇق كۆرۈنۈپ تۇرغان ئەزاسى يۈزى بىلەن ئىككى ئالقىنى ئىكەنلىكىگە ئېنىق ئوچۇق - روشەن دالالەت قىلىدۇ. تۆرتىنچى ھەدىس رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام زىننەتلەنگەن ئايالغا قاراشتىن يۈز ئۆرىگەنلىكىگە دالالەت قىلىدۇ. چۈنكى ئۇنىڭدا ئاشكارا كۆرۈنۈپ تۇرغان جايلىرىدىن باشقا ئەزالىرىمۇ ئوچۇق ئىدى. كېيىن ئايال كىشىنىڭ يۈزى بىلەن ئىككى ئالقىنىدىن باشقا ئەزالىرىنىڭ كۆرۈنۈپ تۇرۇشقا بولمايدىغانلىقىنى بايان قىلدى. بۇ بولسا يۈز ۋە ئالقاننىڭ نامازدىمۇ ۋە نامازدىن تاشقىرىدىمۇ ئەۋرەت ئەھەسلىكىگە دەلىل بولىدۇ. چۈنكى ئايەت ئۇمۇمىدۇر.

ولايبدين زينتهن الا ماظهر منها *

-«ئاشكارا كۆرۈنۈپ تۇرغاندىن باشقا زىبۇ-زىننەتلىرىنى (نامەھرەملەرگە) كۆرسەتمىسۇن» (24:31)

بۇنىڭدىن كېيىنكى ئايەتكە كەلسەك، ئايەتتىن ئېلىنغان مەنا يۈز بىلەن ئىككى ئالقىنىڭ ئەۋرەت ئەھەسلىكىگە دەلىل بولىدۇ. الله تەئالا دەيدۇ:

وليضربن بخمرهن علي جيوبهن *

-« ۋە كۆكرەكلىرىنى رۇمالىرى بىلەن توسۇن!» -. (24:31)

بۇ ئايەتتىكى «خۇمۇرۇن» (رۇمالار) سۆزى «خمارۇن»

(رۇمال) نىڭ كۆپلۈك شەكلى بولۇپ ئۇنىڭ بىلەن باش يۆگىلىدۇ. «جۈيۈب» سۆزى بولسا «جەيبۇن» نىڭ كۆپلۈك شەكلى بولۇپ، كۆينەكنىڭ (ياقا قىسمىدىكى) كىسىلگەن ئورندۇر. دېمەك، الله تەئالا رۇمالنى بويۇن ۋە كۆكرەككە تاشلاشلاشنى بۇيرىغان. بۇ ئۇلارنى يېپىشقا ۋاجىپلىقىغا دەلىل بولىدۇ. ئۇنى يۈزىگە يېپىشقا بۇيرىمىغان. بۇ ئۇنىڭ ئەۋرەت ئەمەسلىكىگە دەلىل بولىدۇ. «جەيب» سۆزىنىڭ مەناسى بەزىلەر ئويلىغىنىدەك كۆكرەك ئەمەس. بەلكى كۆينەكنىڭ ئويۇلغان ياقىسى بولۇپ، كۆكرەكنىڭ ئۈستىدە ۋە بويىنىڭ ئەتراپىدا بولىدۇ. رۇمالنى جەيبكە يېپىش ئۇنىڭ بويىنى ۋە كۆكرىكىدىكى كۆينەك ياقىسىغا ئوراشتۇر. دېمەك، بېشىنى ئوراشقا بولغان بۇيرۇق يۈزىنى چىقارغان هالدا بويىنى ۋە كۆكرەككە قارىتىلغان بۇ ئۇنىڭ ئەۋرەت ئەمەسلىكىگە دالالەت قىلىدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا هىجاپ مەۋجۇت ئەمەسلىكى ۋە الله تائالا ئۇنى شەرئى هۆكۈم قىلمىغانلىقى مەلۇم بولىدۇ.

بۇلار قۇرئاندىكى دەلىللەردۇر. ئەمدى الله تائالا هىجابنى شەرئى هۆكۈم قىلمىغىنى هەمدە يۈز بىلەن ئىككى ئالقانىنىڭ ئەۋرەت ئەمەسلىكى هەققىدىكى هەدىسلەردىكى دەلىللەرگە كەلسەك، ئەبۇ داۋۇد ئائىشە رەزىيەللاهۇ ئەنهۇدىن رىۋايەت قىلغان: «ئەبۇ بەكرىنىڭ قىزى ئەسما رەزىيەللاهۇ ئەنها رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالامنىڭ ئالدىغا كىردى ئۇنىڭ ئۈستىدە نېپىز كۆينەك بار ئىدى. رەسۇلۇللاه ئۇنىڭدىن يۈزىنى ئۆرىۋالدى ۋە ئۇنىڭغا: «ئى ئەسما ئايال كىشى بالاغەت (هەيز) يېشىغا يەتكەندە، ئۇنىڭدىن بۇ ۋە بۇنىڭدىن باشقا يەر كۆرۈنۈپ تۇرۇشى دۇرۇس بولمايدۇ» - دېدى ۋە يۈزى بىلەن ئىككى ئالقىنىغا ئىشارەت قىلدى». يەنە ئەبۇ داۋۇد قەتادە دىن نەبى ئەلەيهىسسالامنىڭ شۇنداق دېگەنلىرىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «ئەگەر جارىيە (قىزبالا) هەيز كۆرسە (يەنى هەيز

كۆرىدىغان يېشىغا يەتكەندە) ئۇنىڭدىن يۈزى بىلەن ئىككى قولىدىن باشقا ئەزاسى كۆرۈنۈپ تۇرۇشى دۇرۇس بولمايدۇ. بىلەك بوغۇملىرىمۇ كۆرۈنمىسۇن». بەيهەقى ئەسما بىنتى ئۇمەيسىدىن رىۋايەت قىلغان: رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالام ئەبۇ بەكرىنىڭ قىزى ئائىشىنىڭ ئالدىغا كىردى ۋە ئائىشىنىڭ ئالدىدا ئەبۇ بەكرىنىڭ قىزى ئەسما بار ئىدى، ئۇنىڭ ئۈستىدە يەڭلىرى كەڭ شاملىقلارنىڭ كىيىمى بار ئىدى. رەسۇلۇللاه ئۇنىڭغا قارىلا ئورنىدىن، تۇرۇپ چىقىپ كەتتى. ئائىشە (رەزىيەللاهۇ ئەنها) دېدى: «ئى ئەسما كەتكىن، رەسۇلۇللاه ئۆزى ياقتۇرمايدىغان ئىشنى كۆرۈپ قالدى» . ئۇ كەتتى، كېيىن رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالام كىردى ۋە ئائىشە ئۇ كىشىدىن: «نېمەگە قويۇپ چىقىپ كەتتىڭىز» - دەپ سورىدى» ، رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالام «ئۇنىڭ هەيئىتىنى كۆرمىدىڭىزمۇ؟ مۇسلىمە ئايال ئۇچۇن بۇ ۋە بۇنىڭدىن باشقا جايى كۆرۈنۈپ تۇرۇشى جائىز ئەمەس» - دېدى ۋە ئۆز قولىنىڭ بەغىشلىرىنى تۇتتى ۋە ئۇنىڭ بىلەن بارماقلىرىدىن باشقا جايى كۆرۈنمەي قالغىچە ئىككى ئالقىنىنى ئوردى. كېيىن ئالقانلىرىنى، كۆتۈرۈپ يۈزىدىن باشقا جايى كۆرۈنمەيدىغان قىلىپ ئىككى چىكسىنى تۇتتى.

بۇ هەدىسلەر يۈز بىلەن ئىككى ئالقانىنىڭ ئەۋرەت ئەمەسلىكىگە هەمدە الله يۈز بىلەن ئىككى ئالقانىنى يېپىشنى ۋە هىجابنى شەرئى هۆكۈم قىلمىغانلىقىغا ئوچۇق دەلىلدۇر. چۈنكى، مانا شۇلاردىن بىرەر نەرسە ئەگەر شەرئى هۆكۈم سۈپىتىدە جارى قىلىنغان بولسا، هېچقانداق تەپسىر ۋە تەئۇلىنىڭ ئىمكانى بولمايدىغان بۇ هەدىسلەرنىڭ مەتنىگە زىت كەلگەن بولاتتى. بەلكى بۇ هەدىسلار مۇسلىمە ئايال يۈزى بىلەن ئىككى ئالقىنى ئوچۇق هالدا بازارغا چىقىشى، يات ئەرلەرگە گەپ قىلىشى ئېلىم-سېتىم قىلىشى، ئىجارە، ۋەكالەت، كاپالەت ۋە مانا شۇنىڭدىن باشقا بارچە شەرئى

مۇئامىلەردا ئادەملەر بىلەن مۇئامىلە قىلسا بولمىدىغانلىقىغا ئوچۇق-روشەن دالالەت قىلىۋاتىدۇ. الله تائالا ھىجاپنى (يەنى يۈزىنى يېپىشنى) پەقەت پەيغەمبەر ئاياللىرىغىلا شەرئى ھۆكۈم قىلغان. ھىجاپنى ياقىلاپ ئېيتىلغان سۆزلەر ئىسلامىي رەئىي ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى ئۇنىڭ دەلىللەرگە ئوخشاپ كېتىدىغان گۇمانى دەلىللىرى بار. ساھىبى مەزھەپ مۇجتەھىد ئىمامىلاردىن بەزىلىرى ھىجاپنى ياقىلاپ چىققان. بىراق ئۇلار دەلىل قىلىپ كەلتۈرىۋاتقان دەلىلغا ئوخشاش نەرسىلىرى زەئىپ بولۇپ، ئۇنىڭدا بىر ئاز بولسىمۇ دەلىل قىلىپ كەلتۈرۈش جەھەتلىرى ئۆز تېپىلمايدۇ.

يەنە بىر مەسىلە قالدى. ئۇ مەسىلە شۇكى، «بەزى مۇجتەھىدلار پىتنە خەۋپى بولغانلىقى ئۈچۈن ھىجاپنى ئايال كىشىگە شەرئى ھۆكۈم سۈپىتىدە جارى قىلىنىدۇ»، دەپ ئېيتىدۇ. شۇنىڭدەك «ئايال كىشى ئەرلەر ئارىسىدا يۈزىنى ئېچىشتىن ئۇ ئەۋرەتلىكى ئۈچۈن، ئەمەس بەلكى، پىتنە خەۋپى بولغانلىقى ئۈچۈن قايتۇرىلىدۇ»، دەپ ئېيتىدۇ. بۇ سۆز بىر نەچچە جەھەتتىن باتىلدۇر:

بىرىنچىسى: پىتنە خەۋپى بولغانلىقى ئۈچۈن يۈزىنى ئېچىشنىڭ ھارام قىلىنغانلىقىغا كىتابا (قۇرئان) دا، سۈننەتتە، ساھابىلار ئىجمائىدا ۋە يەنە شەرئى ئىللەتكە ئاساسلانغان قىياستا بىرەر شەرئى نۇسۇس كەلگەن ئەمەس. شۇنىڭغا قارىغاندا، شەرئەن ئۇنىڭ ھېچقانداق قىممىتى يوق ۋە ئۇ شەرئى ھۆكۈم دەپ ئېتىبارمۇ قىلىنمايدۇ. چۈنكى شەرئى ھۆكۈم شارىئىنىڭ خىتابىدۇر. شارىئىنىڭ خىتابىدا پىتنە خەۋپى بولغانلىقى ئۈچۈن يۈزىنى ئېچىش ھارام قىلىنمىغانلىقى كەلمىگەن. مەلۇم بولىدۇكى، تامامەن ئۇنىڭغا قارشى شەرئى دەلىللەر كەلگەن ھەمدە ئايەت ۋە ھەدىسلەر

يۈزنى ۋە ئىككى قولىنى ئېچىپ يۈرۈشىنى مۇتلەق مۇباھ قىلغان ۋە بىرەر نەرسە بىلەن قەيت قىلمىغان ۋە بىرەرمۇ ھالەتكە خاسلاپ قويمىغان. دېمەك، يۈزىنى ئېچىشنى ھارام قىلىش ۋە ئۇنى يېپىشنى ۋاجىپ قىلىش ھەققىدىكى سۆز الله ھالال قىلغان نەرسىنى ھارام قىلىش ۋە پۈتۈن ئالەملەر پەرۋەردىگارى ۋاجىپ قىلمىغان نەرسىنى ۋاجىپ قىلىش بولىدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا ئۇ شەرئى ھۆكۈم دەپ ئېتىبار قىلىنماسلىقىدىن تاشقىرى، ئوچۇق دەلىل بىلەن سابىت بولغان شەرئى ھۆكۈملەرنى ھەم بىكار قىلغۇچىدۇر.

ئىككىنچىسى: يۈزنى ئېچىشنى ھارام قىلىش ۋە ئۇنى يېپىشنى ۋاجىپ قىلىش ئۇچۇن پىتنە خەۋپىنى ئىللەت قىلىشقا نەسەرھەتەن، نەدەلالەتەن ۋەنە ئىستىنباتەن ۋە نە قىياسەن ھېچقانداق شەرئى دەلىل كەلمىگەن. دېمەك، بۇ مۇتلەق شەرئى ئىللەت بولماي، بەلكى ئەقلى ئىللەتتۇر. ئەقلى ئىللەتنىڭ بولسا شەرئەت ھۆكۈملىرىدە ھېچقانداق ئېتىبارى يوق. بەلكى ئېتىبارلىغى پەقەت شەرئى ئىللەتتۇر. شۇنىڭغا قارىغاندا پىتنە خەۋپى سەۋەبىدىن يۈزنى ئېچىشنى ھارام قىلىش ۋە ئۇنى يېپىشنى ۋاجىپ قىلىشنى شەرئى ھۆكۈم قىلىشنىڭ ھېچقانداق قىممىتى يوق. چۈنكى ئۇ شەرئەتتە كەلمىگەن.

ئۈچۈنچىسى: «ھارامغا ئېلىپ بارغۇچى ۋاستىمۇ ھارامدۇر» ، قائىدىسى، پىتنە خەۋپى سەۋەبىدىن يۈزنى ئېچىشنى ھارام قىلىشقا توغرا كەلمەيدۇ. چۈنكى بۇ قائىدە ئۆزىدە ئىككى ئىش تولۇق بولۇشنى تەلەپ قىلىدۇ: بىرىنچىسى، ۋاستە ھارامغا ئېلىپ بارىدۇ، دېگەن پىكىرنىڭ غالىپ بولۇشىنى ھەمدە ئۇنىڭ نەتىجىسىدە پەقەت مۇقەررەر ھارام كېلىپ چىقىدىغان دەرىجىدە ھارامغا سەۋەپ بولىدىغان ئىش بولىشنى تەلەپ قىلىدۇ. ئىككىنچىسى: ۋاستە نەتىجىسىدە پەيدا بولغان ئىشنىڭ ھاراملىقىغا

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

شەرىئەتتىن دەلىل كەلگەن. بولىشىنى ھەمدە ئۇ ئىشنى ئەقىلنىڭ ئۆزى ھارام قىلمىغان ئىشلاردىن بولىشىنى تەلەپ قىلىدۇ. بۇ نەرسە پىتنە خەۋپى بارلىغى ئۈچۈن يۇزىنى ئېچىشتا مەۋجۇت ئەمەس. چۈنكى، ئۇلار پىتنە خەۋپى بارلىغى ئۈچۈن يۇزىنى يېپىش كېرەك دەپ ئېيتىشقان، پىتنە ئەلۋەتتە مەيدانغا چىقىشىنى بولسا ئېيتىشالمىغان. شۇنىڭغا قارىغاندا «باشقىلارنى پىتنىگە سالغۇچى (توغرا يولدىن ئاداشتۇرغۇچى) شەخسكە نەسىبەتەن پىتنە ھارامدۇر، دەپ پەرەز قىلساق، پىتنە خەۋپى بارلىغى ئۈچۈن يۇزىنى ئېچىش، «ھارامغا سەۋەپ بولىدىغان نەرسىنىمۇ ھارام قىلىش» قائىدىسىگە توغرا كەلمەيدۇ. چۈنكى ئۇ قەتئەن ھارامغا ئېلىپ بارىدىغان نەرسىلەردىن ئەمەس. شۇنىڭدەك، پىتنە خەۋپىنى ھارام قىلىشقا دەلىل كەلمىگەن ۋە شەرىئەت ئادەملەرنى پىتنىگە سېلىپ قويىدىغان كىشىگە پىتنىنىڭ ئۆزىنى ھارام قىلمىغان. بەلكى قارىغۇچى كىشىگە پىتنىگە ئېلىپ بارىدىغان قاراشنى ھارام قىلغان. لېكىن قارالغان كىشىگە ھارام قىلمىغان. ئەبۇ داۋۇتتىن رىۋايەت قىلىنغان: «پەزلى ئىبن ئابباس رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىلەن مىنگىشىپ ماڭغان ئىدى. شۇ ۋاقىتتا خەسئەمىيەلىك بىر ئايال رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا پەتۋا سوراپ كەلدى. پەزلى ئۇنىڭغا قاراشقا باشلىدى. ئۇمۇ ھەم پەزلىگە قارايتتى شۇ ۋاقىتدا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام پەزلىنىڭ يۈزىنى ئۇنىڭدىن بۇراپ قويىدى». يەنى پەزلى ئىبن ئابباسنىڭ يۈزىنى ئۇنىڭدىن بۇراپ قويىدى. بۇ ھەدىسنىڭ باشقىچە رىۋايىتىمۇ ئۇنىڭغا دەلىل بولىدۇ: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام پەزلىنى تۇتتى ۋە ئۇنىڭ يۈزىنى باشقا تەرەپكە بۇراپ قويىدى». بۇ قىسسىنى ئەلى ئىبن ئەبۇ تالىب رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمۇ رىۋايەت قىلغان ۋە قوشۇمچە قىلىپ ئېيتقان: «ئابباس، ئى رەسۇلۇللاھ نېمىگە تاغىنىزنىڭ ئوغلىنىڭ بېشىنى

بۇراپ قويدىڭىز» - دەپ سورىغاندا، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام «ياش يىگىت بىلەن ياش قىزنى شەيتان يولدىن ئازدۇرۇشىدىن قورقتىۇم-دېدى». مانا شۇنىڭدىن مەلۇم بولىدۇكى، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام پەزلىنىڭ يۈزىنى خەسئەمىيەدىن بۇراپ قويىدى. لېكىن خەسئەمىيەنىڭ يۈزى ئوچۇق بولغان تۇرۇقلۇق ئۇنىڭغا يۈزىنى يېپىشنى بۇيرىمىدى. ئەگەر پىتنە سەۋەپ بولىدىغان كىشىگە ھارام بولىدىغان بولسا، پەزلى خەسئەمىيەگە پىتنىگە سالىدىغان قاراش (شەھۋەت نەزەرى) بىلەن قارىغاندىن كېيىن، ئەلۋەتتە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا يۈزىنى يېپىشنى بۇيرىغان بولاتتى. لېكىن بۇنىڭغا ئۇنى بۇيرىمىدى بەلكى پەزلىنىڭ بېشىنى بۇراپ قويىدى. بۇ بولسا «ھارام قىلىش» ھۆكمى قارالغان كىشىگە ئەمەس، بەلكى قارىغۇچى كىشىگە دالالەت قىلىدۇ. مانا شۇنىڭغا قارىغاندا پىتنىگە سەۋەپ بولىدىغان ئايالغا ئادەملەرنى پىتنىگە سېلىپ قويۇشنى ھارام قىلىدىغان بىرەر دەلىل كەلمىگەن. بەلكى ئايالغا ئۇنىڭ ھارام قىلىنمىغانلىقىغا نۇسۇس كەلگەن. دېمەك، پىتنىگە ئېلىپ بارىدىغان نەرسە، گەرچە ئېنىق ئۇنىڭغا ئېلىپ بارسىمۇ ھارام بولمايدۇ. بىراق، دۆلەت ئىشلىرىنى باشقۇرۇشنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشتا پىتنىگە سەۋەپ بولىدىغان شەخسلەرنىڭ ئۆزىنى ئادەملەرنىڭ كۆزىدىن يىراقلاشتۇرۇشى جائىز. شۇنىڭ بىلەن ئەگەر پىتنە شەخسىدە ئۇمۇمى بولسا، پىتنىگە سەۋەپ بولىدىغان كىشى بىلەن ئادەملەرنىڭ ئارىسىنى توساپ قويىدۇ. ئۇمەرنىڭ خەتتاپ خوددى شۇنىڭغا ئوخشاش ئىشنى ئەمەلگە ئاشۇرغان. نەسرى ئىبن ھەججاج ئۆزىنىڭ چىرىلىقلىقى بىلەن ئايالالارنىڭ پىتنىگە چۈشۈپ قېلىشىغا سەۋەپ بولغانلىغى ئۈچۈن ئۇنى بەسرىگە سۈرگۈن قىلغان. بۇ ئەرلەرگىمۇ، ئايالالارغىمۇ ئۇمۇمىدۇر. دېمەك، «پىتنە خەۋپى بارلىغى ۋە ئۇنىڭ

ئەملگە ئاشماسلىغى ئۈچۈن يۈزىنى ئېچىش ئايالغا هارام قىلىنغان» دەپ ئېيتىلمايدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا بۇ نەرسە «هارامغا ئېلىپ بارغۇچى ۋاستىمۇ هارامدۇر»، تۇرىدىن بولمايدۇ.

ئايال ۋە ئەر شەرئى بۇرۇچلار ئالدىدا

ئىسلام ئايال ۋە ئەرنىڭ زىممىسىگە يۈكلىگەن شەرئى بۇرۇچلارنى ئېلىپ كەلگەن ۋاقىتتا ھەمدە ئۇلاردىن ھەربىرىنىڭ ئىشلىرىنى مۇئالىجە قىلىدىغان شەرئى ھۆكۈملەرنى بايان قىلغان ۋاقىتتا، ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى باراۋەرلىك ياكى ئارتۇقلۇق مەسىلىلىرىگە قارىمىدى ۋە ئۇلارنى ھېچبىر ئېتىبارغا ئالمىدى. بەلكى ئىسلام بۇ يەردە پېشىمگە مۇھتاج بولىدىغان مۇئەييەن مۇئاملا بار دەپ قاراپ، مۇئاملا ئايال ياكى ئەرنىڭ مۇئاملاسى بولۇشىدىن قەتئىنەزەر ئۇنىڭغا مۇئەييەن مۇئاملا دېگەن ئېتىبار بىلەن پېشىم بەردى. دېمەك، مۇئالىجە ئەر ياكى ئايال ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ئىنساننىڭ پىئىلى (قىلغان ئىشى) ئۈچۈن، يەنى يۈز بەرگەن مۇئاملاسى ئۈچۈندۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن ئەر ۋە ئايال ئارىسىدىكى باراۋەرلىك ياكى باراۋەر ئەمەسلىكى توختىلىش ماۋزۇسى بولمايدۇ. بۇ سۆز ئىسلامىي قانۇنچىلىقتا مەۋجۇت ئەمەس بەلكى ئەر ياكى ئايال بولۇشىدىن قەتئىنەزەر پەقەت مۇئەييەن ئىنسان تەرىپىدىن سادىر بولغان ھادىسە ئۈچۈن شەرئى ھۆكۈم مەۋجۇت.

شۇنىڭغا قارىغاندا ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى باراۋەرلىك توختىلىدىغان مۇئاملا ئەمەس ۋە ئۇ ئىجتىمائى نىزامدا تېما قىلىپ قويىلىدىغان مەسىلىمۇ ئەمەس. چۈنكى ئايالنىڭ ئەرگە ۋە ئەرنىڭ ئايالغا باراۋەر بولۇشى ئىجتىمائى ھاياتتا تەسىرگە ئىگە بولغان مۇھىم ئىش ئەمەس ۋە ئىسلامىي ھاياتتا سادىر بولۇش ئېھتىمالى بار مۇئاملامۇ ئەمەس. بۇ ئىبارە غەربدە مەۋجۇت بولغان

ئىبارىلەردىن بولۇپ، غەربكە تەقلىد قىلغۇچى كىشىلەردىن باشقا مۇسۇلمانلاردىن بىرەر كىشى بۇ گەپنى دېمەيدۇ. غەرب ئىنسان دېگەن ئېتىبارداۋ ئايالنىڭ تەبىئى هوقۇقلىرىنى ئاياغ ئاستى قىلغان ئىدى. كېيىن ئايالار بۇ هوقۇقلىرىنى تەلەپ قىلىپ چىقتى ۋە بۇ تەلەپ «بارۇەرلىك بەهسىنى» ئۇشبۇ هوقۇقلەرگە ئېرىشىشنىڭ يولى قىلىۋالدى. ئەمما ئىسلامدا بۇنىڭغا ئوخشاش ئىستىلاهلارغا ئورۇن يوق. چۈنكى ئۇ ئۆزىنىڭ ئىجتىمائى نىزامىنى جامائە ۋە جەمئىيەتنىڭ بىر پۈتۈنلىكى ۋە ئۇنىڭ يۈكسىلىشىنى تەمىنلەيدىغان هەمدە الله تائالا:

ولقد كرمنا بنى ادم

-«هەقىقەتە بىز ئادەم بالىلىرىنى ئەزىز-مۇكەررەم ۋق». (17:70)

دېگەن سۆزى بىلەن ئۇلۇغ قىلغان ئىنسانىنىڭ كارامىتىگە (ئۇلۇغلىنىغا) لايىق بولغان هەقىقى سائادەتنى ئەر ۋە ئايال ئۇچۇن كاپالەتكە ئىگە قىلىدىغا مۇستەهكەم ئاساس ئۇستىگە بەرپا قىلىندى.

دېمەك ئىسلام ئايال ئۇچۇن هوقۇقلارنى بەلگىلەپ، ئۇنىڭ زىممىسىگە ۋەزىپىلەرنى يۈكلىگەن ۋاقىتتا ۋە ئەر ئۇچۇنمۇ هوقۇقلارنى بەلگىلەپ، ئۇنىڭ زىممىسىگىمۇ ۋەزىپىلەرنى يۈكلىگەن ۋاقىتتا، شارئ ئۆزى بىلگىنىدەك ئۇلارنىڭ مەنپەئەتلىرىگە تەئەللۇق هوقۇق ۋە ۋەزىپىلەرنى. هەمدە مۇئەييەن ئىنسانىنىڭ مۇئەييەن پىئلى (ئەمەلى) دېگەن ئېتىبار بىلەن ئۇلارنىڭ ئىشلىرى ئۇچۇن پىشىملەرنى بەلگىلەپ بەردى. ئەر ۋە ئايالنىڭ ئىنسانىي تەبىئىتى بۇ هوقۇق ۋە ۋەزىپىلەرنىڭ بىرخىل بولۇشىنى تەلەپ قىلغان ۋاقىتتا، ئۇلارنى بىرخىل قىلىپ بەلگىلىدى. ئەكسىنچە ئۇلارنىڭ پەرقلىك بولۇشىنى تەلەپ قىلغان ۋاقىتتا بولسا، هەرخىل قىلىپ بەلگىلىدى. هوقۇق ۋە ۋەزىپىلەردىكى بۇ بىرلىكنى باراۋەرلىكمۇ، باراۋەر ئەمەسلىكمۇ دېيىلمەيدۇ. هوقۇق ۋە ۋەزىپىلەردىكى ئۇشبۇ

هەرخىللىقتىن باراۋەرلىك ياكى باراۋەر ئەمەسلىكمۇ كۆزدە وتۇلمايدۇ. چۈنكى ئىسلام ئەرلەر ياكى ئاياللار بولامدۇ جامائەتكە قارىغان ۋاقىتتا، ئۇنىڭغا پەقەت ئىنسانىي جامائە دېگەن ئېتىبار بىلەن قارايدۇ. ئەرلەر ۋە ئاياللارنى ئۆز ئىچىگە ئېلىش بۇ ئىنسانىي جامائەتنىڭ تەبىئىتىدىدۇر الله تائالا شۇنداق دەيدۇ:

يايها الناس اتقوا ربكم الذي خلقكم من نفس واحدة وخلق منها زوجها وبث منهما رجالا كثيرا ونساء *

-«ئى ئىنسانلار! سىلەرنى بىر جاندىن يارانقان ۋە ئۇنىڭدىن جۇپتىنى ۋۇجۇتقا كەلتۈرگەن هەمدە ئۇ ئىككىسىدىن كۆپ ئەر ۋە ئاياللارنى تارقان پەرۋەردىگارىڭلاردىن قورقۇڭلار!». (4 :1)

ئۇشبۇ قاراشقا بىنائەن ئىسلام شەرىئەت بۇرۇچلىرىنى قانۇنلاشتۇردى ۋە شۇ قاراشقا بويىنچە ئەر ۋە ئاياللار ئۇچۇن هوقۇق هەمدە ۋەزىپىلەرنى بەلگىلەپ بەردى. قاچانكى هوقۇق ۋە ۋەزىپىلەر ئىنسانى هوقۇق ۋە ۋەزىپىلەر بولغاندا، يەنى قاچانكى بۇرۇچلار ئىنسان سۈپىتىدە ئىنسانغا تەئەللۇق بۇرۇچلار بولغاندا سىلەر هوقۇق ۋەزىپىلەردىكى بىرخىللىقنى، يەنى بۇرۇچلاردىكى بىرخىللىقنى كۆرىسىلەر. ئەمما ۋە ئايالنىڭ هەر بىرىنىڭ هوقۇقلىرى ۋە هەربىرىنىڭ زىممىسىدىكى ۋەزىپىلەر خىلمۇ-خىل ۋە تۈرلۈك - تۈمەن بولماي، بەلكى پەقەت بىرخىللا بولىدۇ. يەنى بۇرۇچلار ئاياللار ۋە ئەرلەر ئۇچۇن بىرخىل بولىدۇ. مانا شۇ يەردىن ئىسلام ئىنسانىي ئىمانغا دەۋەت قىلىشتا ئەر بىلەن ئايال ئوتتۇرىسىنى ئاجراتمىغانلىقىنى كۆرىمىز. ئىسلامغا دەۋەتنى يېيىش ۋەزىپىسىدە ئەر بىلەن ئايالنى ئاجراتمىدى. ئامر [illegible] رزا هەج ۋە زاكاتقا ئوخشىغان ئىبادەتلەرگە تەئەللۇق بۇرۇچلارنىڭ بۇرۇچ جەهەتتىدىن بىرخىل قىلىپ بەلگىلىدى. شەرئى هۆكۈملەردە كەلگەن ئەخلاقىي خىسلەتلەر بىلەن سۈپەتلىنىشنى ئەر ۋە ئاياللار ئۇچۇن

باپ باراۋەر قىلىپ بەلگىلىدى. ئىنسانغا تەئەللۇق بولغان ئىلىم-سېتىم، ئىجارە، ۋەكالەت، كاپالەت ۋە باشقا مۇئامىلە ھۆكۈملىرىنى ئەر ۋە ئايالغا بىرخىل قىلىپ بەلگىلىدى. شۇنىڭدەك، اللەنىڭ ھۆكۈملىرىگە زىت ئىش قىلغان ئىنسان دېگەن ئېتىبباردا ئەر بىلەن ئايالنى ئاجراتماستىن ھەد، جىنايەت ۋە تەئزىرگە ئوخشىغان ئۇقۇبەت (جازا - چارە) لىرىنى بىرخىل قىلىپ بەلگىلىدى. مۇسۇلمانلارغا ئىلىم ئۆگۈنۈش ۋە ئىلىم ئۆگۈتۈشنى ۋاجىپ قىلدى ۋە بۇنىڭدىمۇ ئەر ۋە ئايالنى ئاجراتمىدى. الله تائالا ئىنسان سۈپىتىدە ئىنسانغا تەئەللۇق بارلىق ھۆكۈملەرنى ئەر ۋە ئايالار ئۈچۈن بىرخىل قىلدى. دېمەك، مانا شۇ تەرەپتىن بۇرۇچلار، يەنى ھوقۇق ۋە ۋەزىپىلەر بىرخىل بولدى. ئۇشبۇ ھۆكۈملەر ھەققىدە كەلگەن ئايەت ۋە ھەدىسلەر ئىنسان ئۈچۈن ئىنسان بولغانلىغى جەھەتىدىن ۋە مۇئمىن ئۈچۈن مۇئمىن بولغانلىغى جەھەتىدىن ئۈمۈمى بولۇپ كەلگەن. شۇنىڭ بىلەن بىرگە كۆپلىگەن ئايەتلەر بۇرۇچ بۇرۇچ ئەر ۋە ئايال ئۈچۈن ئىكەنلىكىنى ئىپادىلىگەن. الله تائالا مەرھەمەت قىلىپ ئېيتىدۇ:

ان المسلمين والمسلمات والمؤمنين والمؤمنات والقانتين والقانتات والصادقين والصادقات والصابرين والصابرات والخاشعين والخاشعات والمتصدقين والمتصدقات والصائمين والصائمات والحافظين فروجهم والحافظات والذاكرين الله كثيرا والذاكرات اعد الله لهم مغفرة واجرا عظيما *

-«ئەلۋەتتە مۇسلىم ۋە مۇسلىمىلەر، مۇئمىن ۋە مۇئمىنلەر، ئىتائەتچان ئەرلەر ۋە ئىتائەتچان ئاياللار، راستچىل ئەرلەر ۋە راستچىل ئاياللار، سەبرى-قانائەت قىلغۇچى ئەرلەر ۋە سەبرى-قانائەت قىلغۇچى ئاياللار، كەمتەر ئەرلەر ۋە كەمتەر ئاياللار، خەيرى سەدىقە قىلغۇچى ئەرلەر ۋە خەيرى سەدىقە

قىلغۇچى ئاياللار، روزى تۇتقۇچى ئەرلەر ۋە روزى تۇتقۇچى ئاياللار، ئەۋرەتلىرىنى ساقلىغۇچى ئەرلەر ۋە ئەۋرەتلىرىنى ساقلىغۇچى ئاياللار، اللەنى كۆپ زىكرى قىلغۇچى ئەرلەر ۋە اللەنى كۆپ زىكرى قىلغۇچى ئاياللار - ئۇلار ئۈچۈن الله مەغپىرەت ۋە ئۇلۇغ مۇكاپات (يەنى جەننەت) تەييار قىلىپ قويدى». (33:35)

وماكان لمؤمن ولا مؤمنة اذا قضي الله ورسوله امرا ان يكون لهم الخيرة من امرهم *

-«الله ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىر ئىشقا ھۆكۈم قىلغان - بۇيرىغان ۋاقتىدا بىرەر مۇئمىن ۋە مۇئمىنە ئۈچۈن (اللەنىڭ ھۆكمىنى قويۇپ) ئۆز ئىشلىرىنى ئىختىيار قىلىش جائىز ئەمەستۇر». (33:36)

من عمل صالحا من ذكر او انثي وهو مؤمن فلنحيينه حياة طيبة ولنجزينهم اجرهم باحسن ماكانوا يعملون *

-«ئەرمۇ ياكى ئايالمۇ - كىمدەكىم مۇئمىن بولغان ھالدا ياخشى ئەمەل قىلىدەكەن، ئۇنداقتا بىز ئۇنىڭغا پاكىزە ھايات ئاتا قىلىمىز ۋە ئۇلارنى.ئۆزلىرى قىلىپ ئۆتكەن ئەمەللىرىدىن چىرايلىقراق ئەجرى ۋە ساۋاپلار بىلەن مۇكاپاتلايمىز». (16:97)

ومن يعمل من الصالحات من ذكر او انثي وهو مؤمن فاولئك يدخلون الجنة ولا يظلمون نقيرا *

-«مەيلى ئەر، مەيلى ئايال بولسۇن - كىمدەكىم مۇئمىن بولغان ھالدا ياخشى ئەمەللەر قىلىدىكەن، ئەنە ئاشۇ كىشىلەر جەننەتكە كىرىدۇ ۋە ئۇلارغا زەررىچە زۇلۇم قىلىنمايدۇ». (4:124)

فاستجاب لهم ربهم اني لااضيع عمل عامل منكم من ذكر او انثي بعضكم من بعض *

-«بەس، پەرۋەردىگارى ئۇلارنىڭ دۇئالىرىنى ئىجابەت قىلىپ دەيدۇ:

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئەلۋەتتە مەن سىلەردىن بىرەر ئەمەل قىلغۇچى ئەر ياكى ئايالنىڭ ئەمەلىنى زايا قىلمايمەن. چۈنكى، سىلەرنىڭ بەزىڭلار بەزىڭلارنىڭ جۇملىسىدىندۇر سىلەر (يەنى ئايال ئەردىن ئەر ئايالدىن دۇنياغا كەلگەندۇرسىلەر)». (195: 3)

للرجال نصيب مما ترك الوالدان والاقربون وللنساء نصيب مما ترك الوالدان والاقربون مما قل منه اوكثر نصيبا مفروضا *

-«ئەرلەر ئۈچۈن ئاتا-ئانىلرى ۋە قېرىنداش-ئۇرۇق تۇققانلىرى قالدۇرۇپ كەتكەن مىراستىن ئۈلۈش باردۇر. ئاياللار ئۈچۈنمۇ ئاتا-ئانىلرى ۋە قېرىنداش - ئۇرۇق تۇققانلىرى قالدۇرۇپ كەتكەن نەرسىدىن ئۈلۈش باردۇر. بۇ ئۈلۈشلەر ئاز ۋە كۆپلىكىدىن (قەتئىنەزەر) پەرز قىلىنغان ھەقلەردىندۇر». (4:7)

للرجال نصيب مما اكتسبوا وللنساء نصيب مما اكتسبن *

-«ئەرلەرمۇ ئۆز مېھنەتلىرىدىن نەسىۋە ئالىدۇ ئاياللارمۇ ئۆز مېھنەتلىرىدىن نەسىۋە ئالىدۇ». (4:32)

مانا ئاشۇنداق، بۇ ھۆكۈملەر قانچىلىك خىلمۇ-خىل ۋە تۈرلۈك - تۈمەن بولسىمۇ الله تائالا ئىنسان سۈپىتىدە ئىنسانغا تەئەللۇق بولغان بارلىق شەرئى ھۆكۈملەرنى ئەر ۋە ئايال ئۈچۈن باراۋەر بىرخىل شەرئى ھۆكۈم قىلغانلىقىنى كۆرىمىز. بىراق بۇ نەرسە ئەر بىلەن ئايالنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى باراۋەرلىك دەپ ئېتىبار قىلىنمايدۇ. بەلكى ئۇلار ئىنسان ئۈچۈن شەرئى ھۆكۈم قىلىنغان ھۆكۈملەر بولۇپ، ئەر ۋە ئايال ئۈچۈن باراۋەردۇر. چۈنكى ئۇلاردىن ھەربىرى ئىنساندۇر. بۇ ھۆكۈملەر ئىنسانىنىڭ ئىشلىرىغا تەئەللۇق بولغان الله تائالانىڭ خىتابىدۇر.

قاچانكى بۇ ھوقۇقلار، ۋەزىپىلەر ۋە بۇ شەرئى بۇرۇچلار ئايال

سۈپىتىدە ئايالنىڭ تەبىئىتىگە، جامائەت ۋە جەمئىيەتتىكى ئۇنىڭ ئورنى تەبىئىتىگە ياكى ئەر سۈپىتىدە ئەرنىڭ تەبىئىتىگە، جامائەت ۋە جەمئىيەتتىكى ئۇنىڭ ئورنى تەبىئىتىگە تەئەللۇق بولسىلا، بۇ ھوقۇق ۋە ۋەزىپىلەر، يەنى بۇ بۇرۇچلار ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدا تۈرلۈك بولىدۇ. چۈنكى ئۇلار مۇتلەق ئىنسان ئۈچۈن يېشىم بولمايدۇ. بەلكى ئۇلار بىرى ئىككىنچىسىدىن پەرق قىلىدىغان ئالاھىدە ئىنسانىي تەبىئەتكە ئىگە بولغان ئىنساننىڭ ئۇشبۇ تۈرى ئۈچۈن يېشىم بولىدۇ. دېمەك، يېشىم مۇتلەق ئىنسان ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ئىنساننىڭ ئۇشبۇ نەۋئى ئۈچۈن يېشىم بولىشى زۆرۈر. مانا شۇنىڭ ئۈچۈن ئىسلام ھوقۇق ۋە مۇئامىلىلەردە ئايالنىڭ گۈۋاھلىق بېرىشىگە ئوخشاش ئۇمۇمىي ھايات ۋە ئەر جامائىتىدە بولىدىغان ئىشلاردا ئىككى ئايالنىڭ گۈۋاھلىقىنى بىر ئەرنىڭ گۈۋاھلىقى بىلەن باراۋەر قىلىپ بەلگىلىدى. الله تائالا دەيدۇ:

واستشهدوا شهيدين من رجالكم فان لم يكونا فرجل وامرأتان ممن ترضون من الشهداء ان تضل احداهما فتذكر احداهما الاخري *

-«ۋە سىلەر رازى بولىدىغان (ئادالەتلىك) گۈۋاھچىلاردىن ئىككى ئەر كىشىنى، ئەگەر ئىككى ئەر تېپىلمىسا، بىر ئەر ۋە ئىككى ئايالنى - بىرى ئۇنۇتۇپ ئاداشسا، يەنە بىرى ئۇنىڭغا ئەسلىتىدۇ - گۈۋاھ قىلىڭلار!». (282: 2)

ئاياللار مۇنچىسىدا سادىر بولغان جىنايەتكە ئوخشاش پەقەت ئاياللار جامائىتىدە سادىر بولىدىغان ۋە ئۇيەردە ئەرلەر بولمايدىغان ئىشلاردا پەقەت ئاياللارنىڭ گۈۋاھلىقى قوبۇل قىلىنىدۇ. قىزلىق، جۈگانلىق ۋە ئېمىلەشلىككە ئوخشاش پەقەت ئاياللار خەۋەردار بولىدىغان ئىشلاردا بىرلا ئايالنىڭ گۈۋاھلىقى بىلەن چەكلىنىلىدۇ. چۈنكى

رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئېيتىپ ئۆتكەن بىرلا ئايالنىڭ گۇۋاھلىقىنى قوبۇل قىلغان. ئىسلام مىراستا ئايالنىڭ ئۇلىشىنى بەزى ھالەتلەردە ئەرنىڭ ئۇلىشىنىڭ يېرىمىغا تەڭ قىلىپ بەلگىلەپ بەردى. الله تائالا ئېيتىدۇ:

يوصيكم الله في اولادكم للذكر مثل حظ الانثيين *

-«الله پەرزەنتلىرىڭلارغا(تىگىشلىك مىراس) ھەققىدە بىر ئوغۇل ئوچۇن ئىككى قىز بارابىرىدە مىراس بېرىشنى ئەمرى قىلدۇ». (4:11) بۇ ھۆكۈم پەرزەنتلار، بىر تۇققان ئاكا-ئۇكىلار ۋە ئاتا بىر ئاكا-ئۇكىلارغا ئوخشاش ئەسەبىلەر (ئاتا تەرىپىدىن بولغان ئۇرۇق-تۇققان قېرىنداشلار) ھەققىدەدۇر. چۇنكى مانا شۇ ھالەتتە ئايالنىڭ ۋاقىلىكى شۇنداقكى، ئەگەر ئايال پەقەر بولسا، گەرچە ئۇ ئىش قىلىشقا قادىر بولسىمۇ، ئۇنىڭ نەپىقىسى ئاكىسىنىڭ زىممىسىگە ۋاجىپدۇر. ئىسلام بەزى ھالەتلەردە ئايالنىڭ نەسىبىسىنى ئەرنىڭ نەسىبىسىگە ئوخشاش قىلىپ بەلگىلەنگەن. الله تائالا ئېيتىدۇ:

وان كان رجل يورث كلالة او امرأة وله اخ او اخت فلكل واحد منهما السدس فان كانوا اكثر من ذلك فهم شركاء في الثلث *

-«ئەگەر مىراس قالدۇرغۇچى ئەر ياكى ئايالنىڭ ئاتىسى ۋە ئانىسى بولماي (ئاتا تەرىپىدىن) بىر ئاكا ياكى بىر ئۇكىسى ياكى بىر ئاچا ياكى سىڭلىسى قالغان بولسا، ئۇلارنىڭ ئىككىلىسىدىن ھەربىرىگە ئالتىدىن بىرى تېگىدۇ. ئەمدى ئەگەر ئۇلار بىردىن ئارتۇق بولسا، ئۇلار مىراسنىڭ ئۈچتىن بىر ھەسسىسىگە تەڭ شېرىك بولىدۇ». (4:12)

بۇ ھۆكۈم ئانا بىر بولغان ئاكا-ئۇكىلار ھەققىدەدۇر. چۇنكى «كەلالە» ئاتا-ئانىسى ۋە پەرزەنتلىرى يوق ھەمدە بىر تۇققان ياكى

ئاتا بىر ئاكا-ئۇكىلىرى بولمىغان كىشىدۇر. دېمەك، بۇ يەردە ئاكا-ئۇكا ياكى ئاچا-سىڭلىسىدىن مەقسەت ئانا بىر بولغانلىرىدۇر. بۇ ھالەتتە ئايالنىڭ ۋاقىلىكى شۇنداقكى، ئۇنىڭ نەپىقىسى ئانا بىر بولغان ئاكىسىنىڭ زىممىسىگە ۋاجىپ بولمايدۇ. چۇنكى ئۇ مەھرەم بولسىمۇ لېكىن ئۇنىڭ زىممىسىگە نەپىقە ۋاجىپ بولمىغان كىشىلەردىن ئەمەس.

ئىسلام ئەرنىڭ لىباسى ئايالنىڭ لىباسىدىن پەرقلىك بولىشىنى بۇيرىغىنىدەك، ئايالنىڭ لىباسىمۇ ئەرنىڭ لىباسىدىن پەرقلىك بولىشىنى بۇيرىدى. ھەمدە ئۇلاردىن بىرىنى ئىككىنچىسىگە كېيىمدە ۋە ئۇنىڭ ئۆزىگىلا خاس بولۇپ باشقىسىنى ئۇنىڭدىن ئاجرىتىپ تۇرىدىغان نەرسىلەردە (مەسىلەن، بەدەننىڭ بەزى ئەزالىرىنى زىننەتلەشتە) ئوخشاپ قېلىشتىن مەنئى قىلدى. ئەبۇ ھۇرەيرىدىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئايالنىڭ كېيىمىنى كىيىدىغان ئەرگە ۋە ئەرنىڭ كېيىمىنى كىيىدىغان ئايالغا لەنەت ئوقۇدى». ئىبنى ئەبۇ مۇلەيكىدىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھادىن : «ئەرلەرنىڭ ئايىغىنى كىيىدىغان ئايال» ھەققىدە سورالغاندا: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئايالاردىن ئەرلەرگە تەقلىد قىلغانلارغا لەنەت ئوقۇغان». دەپ جاۋاپ بەردى. ئابدۇللاھ ئىبن ئەمرىدىن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام مدىن ئاڭلىدىم دەپ ئېيتقان سۆزى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «ئۆزلىرىنى ئەرلەرگە ئوخشاتقان ئايالار بىزدىن ئەمەس». ئىبن ئابباستىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: «نەبى ئەلەيھىسسالام ئۆزىنى ئايالغا ئوخشاتقان ئەرلەرگە ۋە ئۆزىنى ئەرلەرگە ئوخشىتىدىغان ئايالارغا لەنەت ئوقىدى. ئۇلارنى ئۆيلىرىڭلاردىن چىقىرىۋېتىڭلار» -دېدى. ئىبن ئابباستىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: «نەبى ئەلەيھىسسالام پالانچىنى چىقىرىۋەتتى ۋە ئۇمەر بولسا پالانچىنى چىقىرىۋەتتى».

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

«رەسۇلۇللاھ ئۆزلىرىنى ئايالىلارغا ئوخشاتقان ئەرلەرگە ۋە ئۆزلىرىنى ئەرلەرگە ئوخشاتقان ئايالىلارغا لەنەت ئوقۇدى».

ئىسلام ئايال ئۇچۇن بېرىلىدىغان مەھرىنى ئەرنىڭ زىممىسىگە يۈكلەپ، ئۇنى ئايالنىڭ ئەرنىڭ زىممىسىدىكى ھەققى قىلىپ قويىدى. ھالبۇكى (نىكاھدىن) بەھرىمەن بولۇش يالغۇز ئەر ئۇچۇن بولماستىن، بەلكى ئىككىلىسى ئۇچۇندۇر. اللە تائالا دەيدۇ:

واتواالنساء صدقاتهن نحلة فان طبن لكم عن شيء منه نفسا فكلوه هنيئا مريئا

-«ئايالىرىڭلارغا مەھرلىرىنى ھەدىيە (يەنى چىن كۆڭۈلدىن، مەمنۇنلۇق بىلەن) بېرىڭلار! ئەگەر ئۆزلىرى سىلەر ئۈچۇن ئۇ مەھرىدىن بىرەر نەرسىنى ئىختىيارى رەۋىشتە ئۆتۈنسە، سىلەر ئۇنى پاك ۋە مۇبارەك بىلىپ يەۋېرىڭلار» (4:4).

«نىھلە» سۆزىنىڭ مەناسى ھەدىيەدۇر. چۈنكى، مەھرى بەزى كىشىلەر ئۆيلىغاندەك ئايالنىڭ ئىپپىتىنىڭ بەدىلىگە بېرىلگەن نەرسە ئەمەس، بەلكى ئۇ ھەدىيەدۇر. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىر كىشىنى ئۆيلەپ قويغان ۋاقتىدا ئۇنىڭغا: «ئۇنىڭغا ھەدىيە قىلمىدىغان بىرەر نەرسەڭ بارمۇ؟» - دېدى. ئۇ كىشى ئىزدەپ تاپالمىدى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «ئىزدەپ تاپقىن، گەرچە تۆمۈر ئۆزۈك بولسىمۇ». ئۇ ھېچنەرسە تاپالمىدى. شۇ ۋاقىتتا ئۇنى ئۆزىدىكى قۇرئان باراۋېرىگە (يەنى قۇرئاندىن بىلگەن ئايەتلىرىنى ئۆگۈتۈپ قويىشىنىڭ باراۋېرىگە) ئۆيلەپ قويدى».

اللە تائالا مال -مۇلۇك تېپىش ئۇچۇن كېسىپ قىلىشنى نەركىشىگە پەرز قىلىپ، ئۇنى ئايالغا پەرز قىلمىدى. بەلكى ئۇنىڭغا مۇباھ قىلدى. ئەگەر خالسا ئىشلەيدۇ خالىمىسا ئىشلىمەيدۇ. اللە تائالا دەيدۇ:

لينفق ذو سعة من سعته *

-«باي - بەدەۋلەت كىشى ئۆز بايلىغىدىن نەپقە بەرسۇن!». (65:7) ئايەتتىكى «زۇ» سۆزى پەقەت ئەر جىنسىغا قوللىنىلىدۇ. اللە تائالا دېدى:

وعلي المولود له رزقهن وكسوتهن بالمعروف *

-«ئۇلار (يەنى ئانىلارنى) ياخشىلىق بىلەن يېدۇرۇپ، كىيدۇرۇش ئانىنىڭ زىممىسىدادۇر». (2:233)

دېمەك، نەپقىنى ئەرنىڭ زىممىسىگە يۈكلىگەن.

ئىسلام ئايالىلار ئۇستىدىن رەھبەرلىك قىلىش ئىشىنى ھەمدە يېتەكچىلىك قىلىش، بۇيرۇش ۋە قايتۇرۇشنى ئەرلەرگە بەردى. اللە تائالا دەيدۇ:

الرجال قوامون علي النساء بما فضل الله بعضهم علي بعض وبما انفقوا من اموالهم فالصالحات قانتات حافظات للغيب بما حفظ الله واللاتي تخافون نشوزهن فعظوهن واهجروهن في المضاجع واضربوهن فان اطعنكم فلا تبغوا عليهن سبيلا ان الله كان عليا كبيرا *

-«ئەرلەر ئايالىلار ئۇستىدىن رەھبەردۇر. بۇنىڭغا سەۋەپ اللە ئۇلارنىڭ بەزىسىنى بەزىسىدىن (يەنى ئەرلەرنى ئايالىلاردىن) ئارتۇق قىلغانلىقى ۋە ئەرلەر (ئايالىلىرى ۋە ئائىلىسى ئۈچۇن) ئۆز مال - مۇلۇكلىرىدىن سەرپ خىراجەت قىلغانلىقىدۇر. بىس، ئىبادەت - ئىتائەتچان ۋە ئەرلىرى يوقلىغىدا اللەنىڭ ھېپزى ھىمايىتى بىلەن (ئەرلىرىنىڭ مال - مۇلۇكلىرىنى ۋە ئۆز ئېپەتلىرىنى) ساقلىغۇچى ئايالىلار - ياخشى ئايالىلاردۇر. ئايالىلىرىڭلارنىڭ ئىتائەت قىلماسلىقىدىن قورقساڭلار، ئاۋۋال ئۇلارغا پەندى نەسىھەت قىلىڭلار، كېيىن (يەنى نەسىھەتلىرىڭلار كار قىلمىسا) ئۇلارنىڭ ياتاقلىرىنى تەرك قىلىڭلار (ئۇلار بىلەن بىرجايدا ياتماڭلار ۋە يېقىنلاشماڭلار)، كېيىن (يەنە شۇنداقتىمۇ سىلەرگە بويسۇنمىسا) ئۇرۇڭلار. ئەمما سىلەرگە ئىتائەت قىلسا، ئۇلارغا قارشى باشقا يول ئىزدىمەڭلار. ئەلۋەتتە اللە ئەڭ يۇكسەك ۋە بۈيۈك زاتتۇر». (34:

(4

بۇ رەھبەرلىكىنىڭ سەۋەبى اللە تائالا ئەرلەرنى ھۆكۈم يۈرگۈزۈش، نامازنىڭ سىملىقى ۋە نىكاھدىكى ۋەلىلىكىگە ئوخشاش بۇرۇچلاردا ئارتۇق قىلىنغانلىقىدا ۋە تالاقنى ئەركىشىگە تاپشۇرۇپ قويغانلىقىدا دەپ بايان قىلىنغان. اللە تائالا دەيدۇ:

بما فضل الله بعضهم علي بعض *

-«اللە ئۇلارنىڭ بەزىسىنى بەزىسىدىن (يەنى ئەرلەرنى ئاياللاردىن) ئارتۇق قىلغانلىقى سەۋەبىدىن». (4:34)

يەنە بۇ رەھبەرلىكىنىڭ سەۋەبى مەھرى ۋە تەمىناتتىن ئىبارەت نەپىقە بۇرۇچلىرىمۇ ئەرلەرنىڭ زىممىسىگە يۈكلەنگەنلىكتىندۇر. اللە تائالا دەيدۇ: وبما انفقوا من اموالهم -«ئەرلەر (ئاياللىرى ۋە ئائىلىسى ئۈچۈن) ئۆز مال-مۈلۈكلىرىدىن سەرپ خراجەت قىلغانلىقى سەۋەبىدىندۇر». (4:34)

شۇنىڭدەك، ئىسلام ئايال ئىتائەتسىزلىك قىلغان، يەنى ئىرىگە قارشى چىقىپ ئۇنىڭغا ئاسىلىق قىلغان ۋاقىتتا - قىلغان گۇناھىغا قاراپ ئەدەپ بېرىشنىڭ قايسى تۈرىگە مۇھتاج بولسا شۇنىڭغاقاراپ - ئۇ ئايالغا چىرايلىق پەندى نەسىھەت بىلەن، ياتاقلىرىنى تەرك قىلىش بىلەن ۋە قاتتىق ئاغرىتمايدىغان قىلىپ ئۇرۇش بىلەن ئەدەپ بېرىش ھوقۇقىنىمۇ ئەرگە بەردى. كىچىك بالىنى تەربىيەلەش - ھەققىنى ئۇ ئوغۇل بولامدۇ ياكى قىز بولامدۇ - ئايال كىشىگە بەردى ۋە ئۇنىڭدىن ئەرلەرنى مەنئى قىلدى. ئەگەر ئاتا كىچىك باللىرىغا بېۋاستە سەرپ خراجەت قىلىشنى كىچىكتۇرسە ياكى بەخىللىق قىلسا ئۇلارغا بېۋاستە سەرپ خراجەت قىلىشنى ئايال زىممىسىگە يۈكلىدى ۋە ئەر كىشىنى ئۇشبۇ ھالەتلەردە ئۇ ئىشلارنى بىجىرىشتىن مەنئى قىلدى. ھىند، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىپ: «ئى رەسۇلۇللاھ ئەبۇ سۇفيان بېخىل ئادەم. ئۇ

ماڭا ۋە بالامغا يېتىدىغان نەپىقىنى بەرمەيۋاتىدۇ» - دېدى. شۇ چاغدا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام «ئۆزۈڭ بىلەن بالاڭغا كىپايە قىلىدىغان نەرسىنى ياخشىلىق بىلەن ئالغىن» -دېدى. قازى نەپىقىنى ئايالغا تاپشۇرۇشقا ئەرنى مەجبۇر قىلىدۇ ۋە بۇ ئىشلارنى بېۋاستە بىجىرىشنى ئايالغا بېرىدۇ. ئۇشبۇ ھالەتلەردە بېۋاستە سەرپ خراجەت قىلىشنى ئەردىن قوبۇل قىلمايدۇ.

شۇنداق قىلىپ، ئىسلام بەزىسى ئەرلەرگە خاس بولغان ۋە بەزىسى ئاياللارغا خاس بولغان تۈرلۈك خىل ھۆكۈملەرنى ئېلىپ كەلدى ۋە ئۇلاردىن بەزى بىر قىسمىدا ئاياللار بىلەن ئەرلەرنىڭ ئارىسىنى ئاجراتتى يەنى، پەرقلەندۈردى. ھەمدە ئۇلاردىن ھەربىرىنى اللە ئۇنىڭ ئۈزىگە خاس قىلىپ قويغان ھۆكۈملەرگە رازى بولۇشقا بۇيرىدى ۋە اللە بىرىنى - بىرىدىن ئارتۇق قىلىپ قويغانلىقى سەۋەبىدىن بىر-بىرىگە ھەسەد قىلىشتىن ۋە باشقىسىدىكى ئارتۇق نەرسىنى ھەسەد - ئاداۋەت بىلەن ئارزۇ قىلىشتىن ئۇلارنى قايتۇردى. اللە تائالا دەيدۇ:

ولاتتمنوا مافضل الله به بعضكم علي بعض للرجال نصيب مما اكتسبوا وللنساء نصيب مما اكتسبن *

-«اللە بەزىڭلارنى بىرىڭلارىدىن ئارتۇق قىلىپ قويغان بولسا، سىلەر ئۇنى (ھەسەد - ئاداۋەت بىلەن) ئارزۇ قىلماڭلار! ئەرلەرمۇ ئۆز ئەمگەكلىرىدىن نەسىۋە ئالىدۇ، ئاياللارمۇ ئۆز ئەمگىكىدىن نەسىۋە ئالىدۇ». (4:32)

ھۆكۈملەردىكى بۇ خاسلىنىشنىڭ مەناسى باراۋەرلىك ئەمەس، بەلكى ئايال دېگەن ئېتىبار بىلەن ئايالنىڭ ۋە ئەر دېگەن ئېتىبار بىلەن ئەرنىڭ ئىشلىرىنى مۇئالىجە قىلىشتۇر. ئۇلارنىڭ ھەممىسى بەندىلەرنىڭ ئىشلىرىغا تەئەللۇق بولىدىغان خىتاپ بىلەن مۇئالىجە قىلىنغان (يېشىلگەن). ئەگەر ئۇلارنىڭ بارلىق ھەممىسىنىڭ

ۋاقلىكى ئۆگۈنۈلسە، تۇرمىنىڭ ئېتىبارى بىلەن ئىنساندىن بىر تۇرمىنىڭ (يەنى ئەر ياكى ئايالنىڭ) مۇئاماسى مۇئالىجە قىلىنغانلىقى مەلۇم بولىدۇ. بۇ بولسا ئىنسانىنى ئىنسان دېگەن ئېتىبار بىلەن مۇئالىجە قىلىشتىن پەرقلىك بولىشى كېرەك. بۇ ھەقتە باراۋەرلىك ياكى باراۋەر ئەمەسلىكى جەھەتى مۇلاھىزە قىلىنمىغان. چۈنكى ئۇ بەھسى ئورنى ئەمەس. بەلكى ئۇ ھەقتە مۇئەييەن ئىنسان ئۈچۈن مۇئەييەن مۇئاممانىڭ مۇئەييەن مۇئالىجىسى بولىشى مۇلاھىزە قىلىنغان. مانا بۇ ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى ھۆكۈملەرنىڭ ھەرخىللىق جەھەتىدۇر. يېشىم ئىلىم تەلەپ قىلىشقا ئوخشاش ئەر ۋە ئايالنىڭ ھەربىرى ئۈچۈن بىرخىل يېشىم بولامدۇ ياكى ئۇلار ئوتتۇرىسىدىكى ئەۋرەت خىلمۇ-خىللىقىغا ئوخشاش ھەرخىل يېشىم بولامدۇ-ئۇ پەقەت ئىنسان مۇئاماسىنىڭ مۇئالىجىسىدۇر. ئەر ۋە ئايالغا نىسبەتەن ئۇنىڭ ھەرخىل بولىشى ئىنسانىنى ئىنساندىن پەرقلەندۈرۈشنى ياكى باراۋەرلىك ياكى باراۋەر ئەمەسلىك بەھسىنى چۈشەندۈرمەيدۇ. ئەمدى ھەدىسە كەلگەن ئايالالارنىڭ ئەقلى ۋە دىنىنىڭ نۇقسانلىقى مەسىلىسىگە كەلسەك، ھەدىسە ئەقىل ۋە دىنغا نىسبەتەن سادىر بولىدىغان ھالەتنى ئېتىبارغا ئېلىش مەقسەت قىلىنغان خالاس. ئۇنىڭ مەناسى ئايالنىڭ ئەقلى ۋە دىنىدا نۇقسانلىق بار دېگىنى ئەمەس. چۈنكى ئەقىل ئەر ۋە ئايالنىڭ ھەربىرىدىكى پىترەت ئېتىبارى بىلەن بىرخىلدۇر، شۇنىڭدەك، دىنمۇ ئەر ۋە ئايالنىڭ ھەربىرىدىكى ئىمان ۋە ئەمەل ئېتىبارى بىلەن بىر خىلدۇر. بۇ ھەدىستىن مەقسەت ئايالنىڭ گۈۋاھلىقىنى ئېتىبارغا ئېلىشتىكى نۇقسانلىقىدۇر. يەنى ئىككى ئايالنىڭ گۈۋاھلىقى بىر ئەرنىڭ گۈۋاھلىقىغا تەڭ قىلىنغانلىقىدۇر. يەنە ئايالدىكى نامازكۇنلىرىنىڭ نۇقسانلىقىدۇر. چۈنكى ئۇ ھەر ئايدا ھەيز كۇنلىرىدە ۋە نىپاس كۇنلىرىدە نامازنى

ئوقۇمايدۇ. رامىزان ئېيىدىمۇ شۇنداق كۇنلىرىدە روزا تۇتمايدۇ.

مانا بۇ ھوقۇق ۋە ۋەزىپىلەر، يەنى شەرئى بۇرۇچلار ماۋزۇسى بولۇپ، الله ئۇلارنى ئىنسان ئۈچۈن ئۇنىڭ ئىنسانلىقى جەھەتتىدىن ۋە ئىنسان ئالىمىنىڭ ھەر ئىككى نەۋئى، يەنى ئەر ۋە ئايال ئۈچۈن شەرئى ھۆكۈم قىلدى. لېكىن قانۇنچىلىقتا ئۇلارنىڭ ھەربىرىنى، ئۆزىگە خاس ئىنسانلىق سۈپىتى ۋە نەۋئى بەلگىسى بار دەپ ئېتىبارغا ئېلىنىدۇ. بۇ بارىدا ھەرقانداق باراۋەرلىك ۋە باراۋەر ئەمەسلىك ئىشلىر، مۇلاھىزە قىلىنمىغىنىدەك، ئۇلاردىن بىرىنى يەنە بىرىدىن پەرقلەندۈرۈشمۇ كۆزدە تۇتۇلمايدۇ.

ئايالنىڭ ئىشلىرى

ئىسلامنىڭ قانۇنچىلىق بارىسىدىكى قارىشىنىڭ تەبىئىتى ئىنسان سۈپىتىدە ئىنسان بىجىرىدىغان ئىشلارنى ئەر ۋە ئايالنىڭ ھەربىرى ئۈچۈن بىرىتى يەنە بىرىدىن پەرقلەندۇرمەستىن ياكى تۇرگە بۆلمەستىن مۇباھ قىلىدۇ ياكى ھېچقانداق پەرقلەندۇرمەستىن ۋە تۇرگە بۆلمەستىن ۋاجىپ ياكى ھارام ياكى مەكرۇھياكى مەندۇپ ياكى مەندۇپ قىلىدۇ. ئەمما شەرىئەت ئىنسانلىك سۈپىتى بىلەن بىرگە ئەر سۈپىتىدە ئەركىشى بىجىرىدىغان ئىشلاردا ۋە ئىنسانلىق سۈپىتى بىلەن بىرگە ئايال سۈپىتىدە ئايال كىشى بىجىرىدىغان ئىشلاردا ۋاجىپ، ھارام ، مەكرۇھ ياكى مۇباھ بولىشى جەھەتىدىن قەتئىنەزەر ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىنى پەرقلەندۇرىدۇ ۋە ئۇلاردىن ھەربىرىگە نىسبەتەن ئۇ ئىشلارنى تۇرلەرگە بۆلۈپ قويىدۇ. مانا شۇ يەردىن مەلۇم بولىدۇكى، شەرىئەت ھۆكۈم يۈرگۈزۈش ۋە سۈلتانلىقنى ئاياللارغا ئەمەس ئەرلەرگە، بالا تەربىيەلەشنى بولسا ئۇ ئوغۇلمۇ ياكى قىزمۇ ئەرلەرگە ئەمەس ئاياللارغا بەرگەنلىكىنى كۆرىمىز. مانا شۇنىڭ ئۈچۈن ئايال سۈپىتىدە ئايالغا تەئەللۇق بولغان ئىشلار ئايالغا تاپشۇرۇلۇشى ۋە ئەر سۈپىتىدە ئەرلەرگە تەئەللۇق ئىشلار بولسا پەقەت ئەرلەرگە تاپشۇرۇلۇشى لازىم. ئەر بىلەن ئايالنى يارانقان الله تائالا ئەر ياكى ئايالنىڭ ھالىتىنى ناھايىتى ياخشى بىلگەنلىكى ئۈچۈن الله شەرئى ھۆكۈم قىلغان ھۆكۈملەر پەقەت ئەرلەر ئۈچۈن بولامدۇ ياكى پەقەت ئايالار ئۈچۈن بولامدۇ ياكى ئەر ياكى ئايال بولۇشىدىن قەتئىنەزەر ئىنسان ئۈچۈن بولامدۇ ئۇشبۇ ھۆكۈملەر چېگراسىدا ئۇلاردىن چەتكە چىقماستىن

توختاش زۆرۈر شەرت. چۈنكى الله تائالا ئىنسانغا نېمە ماس كېلىشىنى ئۆزى ئوبدان بىلىدۇ. شۇنىڭغا ئاساسەن ئەقىل: «بۇ ئىشلار ئايال ئۈچۈن ئەمەس» ، دېگەن ھۆججەت بىلەن ئۇنى بەزى ئىشلاردىن مەھرۇم قىلىشقا ئىنتىلىشى ياكى « ئايالغا نىسبەتەن ئىنساپ قىلىش ۋە ئايال بىلەن ئەر ئارىسىدا ئادالەتنى مەيدانغا چىقىرىش» ، دېگەن ئېتىبار بىلەن ئەرلەرگە خاس بولغان ئىشلارنى ئايالغا تاپشۇرىشى، بۇلارنىڭ ھەممىسى شەرىئەتتىن چەتكە چىقىش ۋە خاتادۇر ھەمدە پاسادنىڭ (بۇزۇلۇش) نىڭ سەۋەبىدۇر.

شەرىئەت ئايالنى ئانا ۋە ئۆي مەلىكىسى قىلىپ قويىدى. شۇنىڭدەك، ئۇنىڭغا ھامىلدارلىققا، بالا ئۇغۇشقا، بالا ئېمىتىشكە، بالا تەربىيەلەشكە ۋە ئىددەت تۇتۇشقا ئالاقىدار ھۆكۈملەرنى ئېلىپ كەلدى. مانا شۇلاردىن بىرەرسىنى ئەركىشىگە تېگىشلىك قىلىپ قويمىدى. چۈنكى بۇ ھۆكۈملەر ئايال سۈپىتىدە ئايالغا تەئەللۇق ھۆكۈملەردۇر. شۇنىڭغا قارىغاندا ھامىلدارلىق، بالا تۇغۇش، بالا ئېمىتىش ۋە تەربىيەلەشتىن ئىبارەت كىچىك بالىنىڭ مەسئۇلىيىتىنى ئايالغا يۈكلىدى. بۇ مەسئۇلىيەت ئايال ئىشلىرىنىڭ ئەڭ مۇھىمى ۋە مەسئۇلىيەتلىرىنىڭ ئەڭ چوڭىدۇر. مانا شۇنىڭدىن ئايالنىڭ ھەقىقى ئىشى «ئانا ۋە ئۆي مەلىكىسى بولۇش» دەپ ئېيتىشقا لايىق بولىدۇ. چۈنكى، بۇ ئىشتا ئىنسانىيەت نەۋرىنىڭ ساقلىنىپ قېلىشى مەۋجۇت. شۇنىڭدەك، بۇ ئىشقا پەقەت ئايالنىڭ ئۆزى خاس قىلىپ قويۇلدى. شۇنىڭغا قارىغاندا ئۇچۇق روشەن بولۇشى لازىمكى، ئايالغا قانداق ئىشلار تاپشۇرۇلمىسۇن ۋە ئۇنىڭغا قانداق بۇرۇچلار يۈكلەنمىسۇن، ئۇنىڭ ئاساسى ۋەزىپىسى ئانىلىق ۋە باللىرىنى تەربىيەلەش بولۇپ قېلىشى كېرەك. مانا شۇنىڭ ئۈچۈن شەرىئەت رامىزاندا ئايالغا ھامىلدار ۋە بالا ئېمىتىۋاتقان ھالەتتە روزا تۇتماسلىققا رۇخسەت بەرگەنلىكىنى ۋە ھەيز، نېپاس

ئۇيغۇر كىتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

هالىتىده نامازنى ئۇنىڭدىن ساقىت قىلغانلىقىنى هەمده پەرزەنت ئاننغا مۇهتاجلىق دەۋرىده ئاتىنى شۇ پەرزەنتىنىڭ ئۆزىنى ئېلىپ شەهەردىن باشقا تەرەپكە سەپەرگە چىقىشتىن مەنئى قىلغانلىقىنى كۆرىمىز. بۇلارنىڭ هەممىسى ئايال ئۆزىنىڭ ئاساسى ئىشىنى تەلتۆكۈس ئادا قىلىشى هەمده ئانا ۋە ئۆي مەلىكىسى بولغانلىقى ئۈچۈندۇر.

بىراق ئايالنىڭ ئاساسى ئىشى: ئانا ۋە ئۆي مەلىكىسى بولۇشدۇر، دېگەنلىك ئايال ئۇشبۇ ئىشقىلا چەكلەنگەن ۋە ئۇنىڭدىن باشقا ئىشلارنى بىجىرىشتىن قايتۇرۇلغان دېگەنلىك ئەمەس. بەلكى ئۇنىڭ مەناسى شۇكى، الله تائالا ئايالنى ئەر ئۇنىڭغا تايىنىشى ۋە ئۇنىڭدىن نەسلى، ئەۋلاد كۆرۈشى ئۈچۈن ياراتتى. الله تائالا دەيدۇ:

والله جعل لكم من انفسكم ازواجا وجعل لكم من ازواجكم بنين وحفدة

-«الله سىلەر ئۈچۈن ئۆز تېپىڭلاردىن جۈپلەرنى يارىتىپ، جۈپتىلىرىڭلاردىن بالىلار ۋە نەۋرىلەرنى پەيدا قىلدى». (16:72)

ومن اياته ان خلق لكم من انفسكم ازواجا لتسكنوا اليها *

-«ئۇنىڭ ئايەتلىرىدىن (يەنە بىرى) - ئۇ زات سىلەر خاتىرجەم بولىشىڭلار ئۈچۈن ئۆزىتېپىڭلاردىن جۈپتىلەر ياراتتى». (30:21)

لېكىن الله ئايالنى شۇ ۋاقىتتىنىڭ ئۆزىده خاس هاياتنا ئىش قىلغىنىدەك، ئۇمۇمى هاياتتىمۇ پائالىيەت كۆرسىتىشى ئۈچۈن ياراتتى، يەنى دەۋەتنى يېيىشنى ۋە ئۆزىگە زۆرۈر بولىدىغان هايات ئىشلىرىدا ئىلىم تەلەپ قىلىشنى ۋاجىپ قىلدى ۋە ئۇنىڭغا سودا - سېتىق، ئىجاره ۋە ۋەكالەتكە رۇخسەت بەردى. يالغاننى، ئەھدىنى بۇزۇشنى ۋە خىيانەتنى هارام قىلدى. شۇنىڭدەك، بۇ ئىشلارنى ئەر

كىشىگە ۋاجىپ قىلدى، بەزىسىگە رۇخسەت بېرىپ، بەزىسىنى هارام قىلدى. شۇنىڭ بىلەن بىرقاتاردا شەرئىەت ئايالغا سودا-سېتىق بىلەن شۇغۇللانغاندەك، دېهقانچىلىق ۋە ئىشلەپچىقىرىش بىلەن شۇغۇللىنىش، توختام تۈزۈش، مۇلۇكنىڭ هەممىسىگە ئىگىدارچىلىق قىلىش، ماللىرىنى كۆپەيتىش، هاياتتىكى ئىشلىرىنى ئۆزى باشقۇرۇش، شېرىك ۋە ئىجارىچى بولۇش، ئادەملەرنى، نەرسە ۋە كۆچمەيدىغان مۇلۇكنى ئىجارىگە ئېلىش ۋە مۇئامىلىگە ئالاقىدار بارلىق ئىشلارنى قىلىش هوقۇقىنى بەردى. بۇنىڭغا سەۋەپ شارائىتنىڭ خىتاپلىرى ئۇمۇمىلىقى ۋە مەنئى قىلىش بىلەن ئايالنى خاس قىلمىغانلىقىدۇر. بىراق ئايال كىشى هاكىمىيەت-باشقۇرۇش ئىشلىرىغا باشچىلىق قىلىشقا بولمايدۇ. شۇنىڭدەك ئۇ دۆلەت رەئىسى، مۇئاۋىن، ۋالى، ئامىل بولىشى ۋە هاكىمىيەت-باشقۇرۇش ئىشلىرىدىن دەپ ئېتىبار قىلىنىدىغان هەرقانداق ئىشقا باشچىلىق قىلىشقا بولمايدۇ. بۇنىڭغا دەلىل، ئەبۇ بەكرەتەن رىۋايەت قىلىنغان ئۇشبۇ هەدىسدۇر: «رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالامغا پارس ئەهلگە كىسرانىڭ قىزى پادىشاهلىق قىلىۋاتقانلىقى هەققىده خەۋەر يېتىپ كەلگەنده شۇنداق دېدى: «ئۆز ئىشلىرىنى ئايال كىشىنىڭ قولىغا تاپشۇرۇپ قويغان قەۋم هەرگىز نىجات تاپالمايدۇ». بۇ ئۆز ئىشلىرىغا ئايالارنى باشلىق قىلىۋالغان كىشىلەرنى سۆكۈش ئارقىلىق ئايالنى هاكىمىيەت ئىشلىرىغا باشچىلىق قىلىشتىن قايتۇرۇش هەققىده كەلگەن ئوچۇق دەلىلدۇر. چۈنكى، ئىشنى باشقۇرغۇچى هاكىمدۇر. الله تائالا دەيدۇ:

ياايها الذين امنوا اطيعوا الله واطيعوا الرسول واولي الامر منكم *

-«ئى مۆئمىنلار، اللهقا ئىتائەت قىلىڭلار ۋە پەيغەمبەرگە هەمده

ئۆزەڭلاردىن بولغان (يەنى مۇسۇلمان) ھاكىملارغا بوي سۇنۇڭلار!» (4:59)
دېمەك، باشقۇرۇش ئىشلىرىغا باشچىلىق قىلىش ئايالىلارغا مۇمكىن ئەمەس. ئەمما باشقۇرۇشتىن باشقا ئىشلارنىسى ئايال باشقۇرسا بولىدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا، ئايالنىڭ دۆلەت خىزمەتلىرىگە تەئىين قىلىنىشى جائىز. چۈنكى بۇ خىزمەتلەر باشقۇرۇش ئىشلىرىدىن ئەمەس، بەلكى ئىجارە بابىغا كىرىدۇ. خىزمەتچىسى ھۆكۈمەت ئالدىدىكى خاس ئىجارىچى بولۇپ، ئۇ ھەرقانداق شەخس ياكى شىركەت ئالدىدىكى ئىجارىچىگە ئوخشاشتۇر. ئايال كىشى قازىلىق ئىشلىرىنى بېجىرىش جائىز. چۈنكى قازى ھاكىم ئەمەس، بەلكى ئادەملەر ئارىسىدىكى خۇسۇمەت (دەتالاش مەسىلە) لارنى ئاجرىتىدۇ ۋە ئۆز ئارا جىدەللىشىۋاتقان تەرەپلەرنى مەجبۇر قىلىش يولى ئاساسىدا شەرئى ھۆكۈمدىن خەۋەردار قىلىدۇ. مانا شۇنىڭ ئۈچۈن قازىلىق «مەجبۇر قىلىش يولى ئاساسىدا ھۆكۈمدىن خەۋەردار قىلىش»، دەپ تەرىپلەنگەن. دېمەك، قازى ھاكىم ئەمەس، بەلكى خىزمەتچىدۇر. ئۇمۇ ئۆلەتتىكى باشقا ئىجارىچىلەرگە ئوخشاشتۇر.
ئۇمەر ئىبن خەتتاپ - ئۆز قەۋمىدىن بولغان بىر ئايال شەپانى - بازارغا باشلىق قىلىپ تەيىنلىگەنلىكى، يەنى بارلىق تالاش-تارتىشلار ئۈستىدىن ھۆكۈم چىقىرىدىغان مۇھتەسىپ قازى قىلىپ تەيىنلىگەنلىكى رىۋايەت قىلىنغان. بىراق ئايالنىڭ قازى بولىشى جائىزلىقى مەسىلىسى ھەدىس مەتنىگە ۋە بۇ مەتنىنى قازىلىق ۋەزىپىسىگە تەدبىق قىلىشقا باغلىنىق. شۇنىڭغا قارىغاندا ئەگەر ئايالنى ئىشقا باشلىق قىلىپ تەيىنلەشتىن قايتۇرۇلغان ھەدىس قازىلىققىمۇ تۇغرا كەلسە، ئۇنى قازى قىلىپ، تەيىنلەشكە بولمايدۇ. ئەگەر ئۇنىڭغا تۇغرا كەلمىسە بۇ ھەدىس ئايالنى قازىلىققىنى مەنئى قىلىشقا دەلىل بولالمايدۇ. بۇ ھەدىسقا نەزەر سالساق كۆرىمىزكى، ئايالنى ئۆزلىرىگە پادىشاھ قىلىۋالغان پارس

ئەھلى ھەققىدە يېتىپ كەلگەن خەۋەرگە جاۋابەن، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۆز ئىشلىرىغا ئايال كىشىنى باشلىق قىلىۋالغان قەۋمىنى سۆككەن. دېمەك، ئۇ خەۋەرنىڭ شەرھى ۋە سۈئالنىڭ جاۋابى سۈپىتىدە پەقەت خەۋەر ماۋزۇسىغا خاس بولۇپ ئۇنىڭدىن باشقىسىغا توغرا كەلمەيدۇ. خەۋەر ماۋزۇسى پادىشاھلىق، يەنى دۆلەت رەئىسلىكى بولۇپ، شۇ ماۋزۇغا شەرھى بېرىلگەن. دېمەك ئۇ دۆلەت رەئىسلىكى ۋە شۇ مانادىكى ھۆكۈم يۈرگىزىش ماۋزۇسىغا خاس. بۇ بىر تەرەپتىن، باشقا تەرەپتىن بولسا نەھى (قايتۇرۇش) ئۇمۇمى باشقۇرۇشقا قارىتىلغان، چۈنكى ئۇ ئىشنى باشقۇرۇشتۇر. ھەدىسنىڭ مەناسى مانا شۇنىڭغا دالالەت قىلىدۇ. ئەمدى قازىلىق ماۋزۇسىغا كەلسەك، ئۇ خەلىپە ۋە ۋالىنىڭ ئىشىدىن پەرق قىلىدۇ. خەلىپە ۋە ۋالىنىڭ ۋەزىپىسى - ئىشلار ھەققىدە ئۇنىڭغا دەۋا قىلىنامدۇ ياكى قىلىنمامدۇ، قازىنىڭ ھۆكمى ئۇنىڭغا تەقدىم قىلىنامدۇ ياكى ئۇنداق ئەمەسمۇ بۇنىڭدىن قەتئىنەزەر بۇ ئىشلاردا شەرئىتكە زىت ھالەتنى كۆرسە - ھۆكۈمنى ئۆز تەرىپىدىن بىۋاستە ئىجرا قىلىشتۇر. چۈنكى خەلىپە ۋە ۋالى دەۋاگەرسىزمۇ قانۇن تالاش-تارتىشلارنى مۇھاكىمە قىلىدۇ ۋە ئۇنىڭغا ھۆكۈمنى ئىجرا قىلدۇ. دېمەك، ئۇ ئىجرا قىلغۇچىدۇ. قازى بولسا ئىككى دەۋاگەر مەۋجۇت بولۇپ، ئۇلاردىن بىرىنىڭ ئەرز قىلىشى سەۋەبىدىن دەۋا مەۋجۇت بولسىلام ھۆكۈم چىقىرىدۇ. دېمەك، ئۇ دەۋا مەۋجۇت بولسىلا ھۆكۈم چىقىرىدۇ. ئەگەر دەۋاگەر بولمىسا، ھۆكۈم چىقارمايدۇ. ئۇ جىنايى ئىشنى كۆرۈپ چىقىپ مەجبۇر قىلىش يولى ئاساسىدا ئۇنىڭغا جىنايى ئىش ھەققىدىكى اللە تائالانىڭ ھۆكمى ھەققىدە خەۋەر بېرىدۇ. قازىدا ئىجرا قىلىش ھوقۇقى مۇتلەق يوق. بىراق ئۇ ھاكىم ۋە قازى بولۇپ سايلانغان ۋاقىتتا، ھاكىم سۈپىتىدە ئىجرا قىلىدۇ ۋە قازى سۈپىتىدە ھۆكۈم چىقىرىدۇ. شۇنىڭغا

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

قارىغاندا قازىلىق ۋاقلىكى ھاكىمىيەت ۋاقىلىكىدىن باشقىچەدۇر. دېمەك، يۇقىرىدىكى ھەدىس قازىغا توغرا كەلمەيدۇ. بۇنىڭدىن تاشقىرى، قازىلىق بىرەر نەرسىدە باشقۇرۇش دائىرىسىگە كىرمەيدۇ. ئۇ ئۆزى قازى قىلىپ تەيىنلىگەن شەھەر ئاھالىسىدىن بىرەر كىشىگە، ھەتتاكى دەۋاگەرلەرگىمۇ باشلىق ئەمەس ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش ۋاجىپمۇ ئەمەس. بەلكى جىنايى ئىش ھەققىدە ھۆكۈم چىقارسا ئۇنىڭ ھۆكمىنى ئىجرا قىلىش ۋاجىپ بولىدۇ. چۈنكى ئۇ اللەنىڭ ھۆكمى بولۇپ، قازىنىڭ بۇيرۇغى ئەمەس. قازىنىڭ ھۆكمى مەھكىمە مەجلىسىدە چىقىرىلسىلا قازىنىڭ ھۆكمى دەپ ھېسابلىنىدۇ. شۇڭا ۋەپتىن مەھكىمە مەجلىسىدىن تاشقىرىدا بىرەر ھادىسەنى كۆرسە ياكى ئىشتسە، مادامىكى بۇ كۆرۈش ۋە ئىشتىش مەھكىمە مەجلىسىدە بولمىسا، كۆرگەن ياكى ئىشتكەن ھادىسىگە ئاساسلىنىپ ھۆكۈم چىقىرىشقا ھەققى يوق. ھاكىم بولسا، بۇنىڭ ئەكسى بولۇپ، ھەرقانداق ھالەتتىمۇ ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش ۋاجىپتۇر. ھۆكۈم چىقىرىش ئۈچۈن ئۇنىڭ مۇئەييەن مەجلىسى بولمايدۇ. بەلكى ئۇ ئۆيىدىمۇ، يولدىمۇ، دۆلەت مەزكىزىدىمۇ ھەممە جايدا ھاكىمىيەتنى باشقۇرىدۇ ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىش ۋاجىپ. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئېيتتى: «كىمكى ئەمىرگە ئىتائەت قىلسا، ماڭا ئىتائەت قىلغان بولىدۇ». شۇنىڭغا قارىغاندا، ئايالنى باشلىق قىلىشتىن قايتۇرغۇچى ھەدىس قازىنىڭ ئىشىغا مۇتلەق توغرا كەلمەيدۇ. دېمەك، بۇ ھەدىس بىلەن ئايال كىشىگە قازىلىق مەنئى قىلىنمايدۇ. قازى ھاكىم ئالدىدىكى خىزمەتچىدۇر. ھاكىم ئۇنى مۇئەييەن ۋەزىپىگە مۇئەييەن ئىش ھەققى باراۋىرىگە ئىجارىگە ئالىدۇ (ئىشقا سالىدۇ). سەھىھ ھەدىسلەردە كەلگەن «ئىجارىچى» سۆزى ھەرقانداق ئىشدىكى بارلىق ئىجارىچىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام قۇرئان

مۇئەللىمىنىمۇ «ئىجارىچى» دەپ ھېسابلاپ ئېيتقانكى: «ھەق ئالىدىغان نەرسىلىرىڭلارنىڭ ئەڭ ياخشىسى اللەنىڭ كىتابىدۇر». قازىمۇ ئىجارىچى دەپ ھېسابلىنىدۇ ۋە بەيتۇلمالدىن ئىش ھەققى ئالىدۇ. «قازى ھاكىمنىڭ مۇئاۋىنى بولۇپ، ھاكىملار دائىرىسىگە كىرىدۇ»-دەپ ئېيتىلمايدۇ. چۈنكى قازى ھاكىم ئالدىدىكى «ئىجارىچى» بولۇپ، ئۇنىڭ مۇئاۋىنى ئەمەس. ئۇنىڭ ۋەزىپىسى دەۋاگەرچىلەر ئوتتۇرىسىدىكى مۇئامىلىنىڭ ۋاقىلىكىنى چۈشۈنۈش ھەمدە شەرئى ھۆكۈملەر تەبەننى قىلىنغان ھالىتىدە قانۇنى ماددىلارنى ياكى تەبەننى قىلىنمىغان ھالەتتە بولسا مۇتلەق شەرئى ھۆكۈملەرنى - قازىلىق مەھكىمىسى ئىشلىرىنى كۆرۈپ چىقىۋاتقان ۋە كۆرۈپ چىقىپ جازالايدىغان ۋە جازالانمايدىغان شەخسلەرگە مۇۋاپىق كېلىشىنى - بايان قىلىپ بېرىشتۇر. دېمەك، ئۇ مۇئەييەن ئىش ئۈچۈن مۇئەييەن ھەق باراۋىرگە ئىجارىگە ئېلىنغان ئىجارىچىدۇر.

بۇ سۆزلەر قازى ۋە مۇھتەسىپكە نىسبەتەن ئېيتىلغان سۆزلەردۇر. مەزالىم (زۇلۇمغا سۇيىقەست ئىشلار) قازىسى بولسا، ئايال كىشى بولىشقا بولمايدۇ، يەنى ئايال كىشى مەزالىم قازىلىقىنى باشقۇرۇشى مۇمكىن ئەمەس. چۈنكى ئۇ ھاكىمىيەتتۇر. ئۇنىڭ ۋاقىلىكى ھاكىمىيەت ۋاقىلىكى بولۇپ، ھەدىس ئەينەن ئۇنىڭغا توغرا كېلىدۇ. چۈنكى ئۇ بىرەر كىشى دەۋا قىلامدۇ ياكى دەۋا قىلامدۇ بۇنىڭدىن قەتئىنەزەر ھاكىم تەرىپىدىن ئادەملەرگە قىلىنىۋاتقان زۇلۇمنى بىر تەرەپ قىلىدۇ. ئەگەر بىرەر كىشى زۇلۇم يۈزىسىدىن ئۇنىڭغا مۇراجىئەت قىلسا، دەۋا قىلىنغان ھاكىمنى چاقىرىشقا مۇھتاج بولمايدۇ. بەلكى مەھكىمىگە قاتنىشىشقا ئۇنى چاقىرسىمۇ ياكى ئۇنى چاقىرمىسىمۇ بولىدۇ. چۈنكى ماۋزۇ جىنايى ئىش ھەققىدىكى ھۆكۈمدىن خەۋەردار قىلىش.

ئەمەس، بەلكى ھاكىم تەرىپىدىن ئادەملەرگە چۈشكەن زۇلۇمنى بىر تەرەپ قىلىشتۇر. دېمەك مەزالىم قازىلىقىدا گەۋدىلىنىۋاتقان ۋاقىلىك ھاكىمىيەتتۇر. شۇ سەۋەپتىن ئايال كىشى ئۇنىڭغا باشلىق بولۇشقا بولمايدۇ.

ئەمدى ئۇممەت مەجلىسى مەۋجۇت بولۇپ تۇرغان ھالەتتە ئايال كىشى ئۇنىڭدا ئەزا بولسا بولۇش ياكى بولماسلىق مەسىلىسى قالدى. بۇ مەسىلە كۆپچىلىككە قاراڭغۇ مەسىلە. ئۇلار ئىسلامدىكى ئۇممەت مەجلىسىنى دېموكراتىيەدىكى خەلق ۋەكىللىرى يەنى پارلامېنتتىكى مەجلىسكە قىياس قىلىپ، بولمايدۇ دەپ ئويلايدۇ. ئەسلىدە بولسا دېموكراتىيە تۈزىمىدىكى خەلق ۋەكىللىرى مەجلىسى بىلەن ئىسلامدىكى ئۇممەت مەجلىسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا پەرق بار. خەلق ۋەكىللىرى مەجلىسى ھاكىمىيەتنىڭ بىر تۈرى بولۇپ، ئۇ دېموكراتىيە قانۇنلىرىغا قارىغاندا ھۆكۈمرانلىق قىلىش ھوقۇقىغا ئىگە. چۈنكى، ئۇ دۆلەت رىئىسىنى سايلايدۇ ۋە ئۇنى ئىشتىن بوشىتىدۇ. ئۇ ۋازىرەتكە يەنى ئىچكى كابىنېتقا ئىشەنچىنى تاپشۇرىدۇ ۋە ئۇنىڭدىن ئىشەنچىنى تارتىۋالىدۇ. كېيىن دەرھال ئۇنى ھاكىمىيەتتىن بوشىتىپ چۈشۈرىدۇ. خەلق ۋەكىللىرى مەجلىسى ئۇچ ئىشنى بېجىرىدۇ. بىرىنچىسى، ھۆكۈمەتنى مۇھاسىبە قىلىدۇ ۋە ئۇنى كۆزىتىپ تۇرىدۇ. ئىككىنچىسى، قانۇن ئىشلەپ چىقىدۇ. ئۇچۇنچىسى بولسا، ھاكىمىلارنى تەيىن قىلىدۇ ۋە ئۇلارنى ئىشتىن بوشىتىدۇ. دېمەك، ئو ھۆكۈمەتنى مۇھاسىبە قىلىش ۋە ئۇلارنى كۆزىتىپ تۇرۇش جەھەتتىن ھاكىمىيەت ماقامىدا بولمىسىمۇ، لېكىن قانۇن ئىشلەپ چىقىش، ھاكىمىلارنى بوشىتىش ۋە ئۇلارنى ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇش جەھەتتىن ماكىمىيەت ماقامىدا دەپ ھېسابلىنىدۇ. ئۇممەت مەجلىسى بۇ نىڭ ئەكسى بولۇپ، ئۇ ھاكىمىلارنى مۇھاسىبە قىلىدۇ ۋە ئۇلارنى كۆزىتىپ

تۇرىدۇ ھەمدە ئىشلارنى باشقۇرۇشتا كەمچىلىككە يول قويۇش، ئىسلامنى تەدبىق قىلىشتىكى ئېتىبارسىزلىق، ئىسلامى دەۋەتنى يېيىشتىكى سۈسلۇققا ئوخشاش نارازىلىق بىلدۈرۈشكە ئىھتىياج تۇغۇلغان ئىشلارغا ئۆز نارازىلىقىنى بىلدۈرىدۇ. لېكىن قانۇننى ئىشلەپ چىقمايدۇ. ھاكىمىلارنى ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇپ، ئۇلارنى ئىشتىن بوشىتالمايدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا ئۇ خەلق ۋەكىللىرى مەجلىسىدىن پەرقلىنىدۇ. شۇ سەۋەپتىن خەلق ۋەكىللىرى مەجلىسى دېموكراتىيە - كاپىتالىستىك مەبدەئىگە قارىغاندا ھاكىمىيەت ئورۇندىكى ئىش ھېسابلانغاچقا، ئايال كىشى ئۇنىڭدا ئەزا بولۇشىغا بولمايدۇ. ئۇممەت مەجلىسىدە بولسا ئەزا بولۇشى جائىز، چۈنكى ئو ھاكىمىيەت ئەمەس. بىراق ئايال كىشىنىڭ خەلق ۋەكىللىرى مەجلىسىدە ئەزا بولۇشى جائىز ئەمەسلىكى ھاكىمنى سايلىشىمۇ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى چۈشەندۈرمەيدۇ. چۈنكى ئايال كىشىنىڭ خەلق ۋەكىللىرى مەجلىسىدە ئەزا بولۇشى، ئۇنى ھاكىم، يەنى ھاكىملىق سالاھىيىتىگە ئىگە كىشىلەردىن قىلىپ قويىدۇ. بۇ بولسا مۇمكىن ئەمەس. چۈنكى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بۇنىڭدىن ئوچۇق قايتۇرغا: «ئۆز ئىشلىرىنى ئايال كىشىنىڭ قولىغا تاپشۇرۇپ قويغان قەۋم ھەرگىز نىجات تاپالمايدۇ». ئايال كىشى ھاكىملارنى سايلىشى بۇنىڭ ئەكسىدۇر. چۈنكى بۇ سايلاش ئۇنى ھاكىمىيەت دائىرىسىگە كىرگۈزۈپ قويمايدۇ، بەلكى ئۇنىڭغا ھۆكۈمرانلىق قىلىدىغان شەخسنى تاللاش ھوقۇقىنى بېرىدۇ. شەرىئەت ئايالغا ھاكىمنى سايلاشقا ۋە ھاكىمىيەتتىكى بىرەر ئەمەلگە بىرەر ئەركىشىنى تاللاشقا رۇخسەت بەرگەن. چۈنكى ئايال كىشى خەلىقىگە بەيئەت بېرىشى ۋە ئۇنى سايلىشى مۇمكىن. ئۇممۇ ئەتىيەدىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: «بىز نەبى ئەلەيھىسسالامغا بەيئەت بەردۇق. ئۇ بىزگە اللەقا بىرەر نەرسىنى شېرىك قىلماسلىقىمىز

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

(مەسلەھەت) بېرىشلام بولۇپ، بۇ مەسلەھەت خەلىپە ئۇچۇن مەجبۇرى ئەمەس. ئۇ خەلىپە تەبەننى قىلغان ھۆكۈملەر ھەققىدە ئۆز رەئيىنى بىلدۇرىدۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسى رەئيىلەر بولۇپ، ھاكىمىيەت ئىشلىرىدىن دەپ ھېسابلانمايدۇ. شۇنىڭ ئۇچۇن ئۇنىڭ ۋەزىپىسى پەقەت رەئيىگىلا ئالاقىدار بولىدۇ.

ئۇممەت مەجلىسى ئەزالىرى پەقەت رەئيى بىلدۇرۇش ئۇچۇن ئادەملەر تەرىپىدىن ۋەكىل بولۇپ، ھاكىمىيەت ئىشلىرىدىمۇ، ھاكىمنى تەيىن قىلىش ۋە ئۇنى بوشىتىشتىمۇ ۋەكىل ئەمەسدۇر. بىراق ئۇممەت ئۆز تەرىپىدىن ۋەكىل قىلسا، ھاكىمنى تەيىن قىلىشلىرى مۇمكىن. لېكىن ئۇنىڭ ئىشتىن بوشىتالمايدۇ. ئۇلار مۇئاۋىن ۋە ۋالىلاردىن ئۆز نارازىلىقلىرىنى ئىزھار قىلغان ۋاقىتتىمۇ ئۆز رەئيىلىرىدىن كېلىپ چىقىپ، ئۇلارنى تەبىئى رەۋىشتە ئىشتىن بوشىتالمايدۇ. بەلكى خەلىپە ۋەكىللەرنىڭ رەئيىلىرىگە ئاساسلىنىپ ئۇلارنى ئىشتىن بوشىتىدۇ. خەلق ۋەكىللىرى مەجلىسى (پارلامېنت) بۇنىڭ ئەكسىدۇر. ئەگەر پارلامېنت مەجلىسى ۋەزىرەتكە ئىشەنچسىزلىك بىلدۇرسە، دۆلەت رىئىسى ئۇنى ئىشتىن بوشىتىشقا قاراپ ئولتۇرماستىن ۋەزىرلەر مەھكىمىسى دەرھال ئىشتىن بوشىتىدۇ.

ئۇممەت مەجلىسى ئەزالىرى رەئيى بىلدۇرۇشتە ۋەكىل بولسىلا، ئايال كىشى ئۇممەت مەجلىسىنىڭ سالاھىيەتلىرى دائىرىسىدىكى بارلىق ئىشلاردا ئۆز رەئيىنى بىلدۇرۇشكە ھەقلىقتۇر. ئۇ سىياسىي، ئىقتىسادىي، قانۇنچىلىق ۋە باشقا مەسىلىلەردە رەئيىنى بىلدۇرىشى مۇمكىن. شۇنىڭدەك، رەئيى بىلدۇرۇش ئۇچۇن خالىغان كىشىنى ئۆز تەرىپىدىن ۋەكىل قىلىشى ياكى بۇ رەئيىنى ئاشكارا قىلىش ئۇچۇن خالىغان كىشى تەرىپىدىن ۋەكىل بولىشىمۇ مۇمكىن. ئىسلام ئەر كىشىگىمۇ، ئايال

ھەققىدىكى ئايەتنى تىلاۋەت قىلدى ۋە بىزلەرنى نىياھە (ئاۋاز چىقىرىپ يىغلاشتىن) قايتۇردى. ئارىمىزدىن بىر ئايال قولىنى تارتىۋالدى ۋە پالانچى ماڭا يىغلىشىپ بەرگەن ئىدى. مەن ئۇنىڭغا قايتۇرۇشنى خالايمەن - دېدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا ھېچنەرسە دېمىدى. ئۇ كېتىپ كېيىن قايتىپ كەلدى». بەيئەت پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا بېرىلگەن بەيئەت پەيغەمبەرلىككە ئەمەس، بەلكى ھاكىمغا ئىتائەت قىلىش ئۈچۇن بېرىلگەن ئىدى. بۇ بولسا ئايال كىشى ھاكىمغا بەيئەت قىلىشى ۋە ئۇنى سايلىشى مۇمكىنلىكىنى بىلدۇرىدۇ. بۇ خەلق ۋەكىللىرى مەجلىسىگە نىسبەتەن ئېيتىلغان سۆزلەر. ئەمدى ئۇممەت مەجلىسى مەسىلىسىگە كەلسەك، ئۇ بۇنىڭ ئەكسىدۇر. چۇنكى ئۇممەت مەجلىس رەئيى ئېلىش ۋە رەئيى بىلدۇرۇش مەجلىسى بولۇپ، ھۆكۈمرانلىق قىلىش سالاھىيىتىگە ئىگە ئەمەس. ئۇ ھاكىمنى سايلىمايدۇ. بىراق ئۇممەت بۇ ئىشتا ئۇنى ئۆزىدىن ۋەكىل قىلسا، ھاكىمنى سايلىشى مۇمكىن. ئۇ ھاكىملارنى ئىشتىن بوشاتمايدۇ ۋە قانۇنلارنى ئىشلەپ چىقمايدۇ. ئۇنىڭ بارلىق ئىشى رەئيىگە ئالاقىدار بولىدۇ. ئۇممەت مەجلىسىنىڭ ۋەزىپىلىرى تۆۋەندىكىلەر: دۆلەت ئەمەلگە ئاشۇرۇشنى كۆزدە تۇتقان ئىچكى ئىشلار ھەققىدە ئۇنىڭ رەئيىنى ئېلىش ئۇچۇن ئۇنىڭغا مۇراجىئەت قىلىدۇ ۋە ئۇ دۆلەت ئەمەلگە ئاشۇرغان تاشقى ۋە ئىچكى ئىشلارغا بىنائەن ئۇنى مۇھاسىبە قىلىدۇ ياكى ئىچكى ۋە تاشقى ئىشلار ھەققىدە ئۆز رەئيىلىرىنى دۆلەتكە تەقدىم قىلىدۇ. خەلىپىلىك مەنسىپىگە نامزات بولۇشقان شەخسلەر ھەققىدە ئۆز رەئيىنى بىلدۇرۇش ھەمدە ۋالى ۋە مۇئاۋىنلاردىن ئۆز نارازىلىقىنى ئىزھار قىلىشمۇ ئۇممەت مەجلىسىنىڭ ئىشلىرىدىندۇر. بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسى «بىر ئىشقا توغرا يول كۆرسەتكۈچى رەئيى بىلدۇرۇش» گە كىرىدۇ. ئۇنىڭ ۋەزىپىسى پەقەت شۇرا

كىشىگىمۇ پىكىر بىلدۇرۇش ھوقۇقىنى باراۋەر بەرگەن. ئىسلامدا شۇرا ئەرنىڭمۇ، ئايالنىڭمۇ ھەققىدۇر. الله تائالا مەرھەمەت قىلىپ ئېيتىدۇ:

وشاورهم فى الامر*

ـ«ۋە ئىشتا ئۇلار بىلەن كېڭەشكىن!». (3:159)

وامرهم شورى بينهم*

ـ«ئۇلارنىڭ ئىشلىرى ئۆز ئارا شۇرا ـ مەسلەھەت (بىلەن) بولۇدۇ». (42:38)

بۇ ئۇمۇمى گەپ بولۇپ، ئەرنىمۇ، ئايالنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. مەئرۇپ ئىشلارغا بۇيرۇش ۋە مۇنكەر ئىشلاردىن قايتۇرۇش ئەر ۋە ئايالغىمۇ باپ ـ باراۋەر ۋاجىپتۇر. الله تائالا ئېيتىدۇ:

ولتكن منكم امة يدعون الي الخير ويامرون بالمعروف وينهون عن المنكر

ـ«ئاراڭلاردىن ياخشىلىققا (ئىسلامغا) دەۋەت قىلىدىغان، ئىبادەت-ئىتائەتكە بۇيرۇيدىغان ۋە ئىسيان ـ گۇناھتىن قايتۇرىدىغان بىر جامائەت بولسۇن». (3:104)

رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «سىلەردىن كىمكى بىر مۇنكەر ئىشنى كۆرسە، ئۇنى ئۆزگەرتسۇن». بۇ لارمۇ ئۇمۇمى سۆزلەر بولۇپ، ئەر ۋە ئايالنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ھاكىملارنى مۇھاسىبە قىلىش ئەر ۋە ئايالغا پەرز. نەسەھەت قىلىشمۇ ئەر ۋە ئايالغا شەرئەن قانۇنلاشتۇرۇلغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «دىن نەسىھەتتۇر» دەپ ئېيتقاندا «كىم ئۇچۇن ئى رەسۇلۇللاھ» ـ دەپ سورالدى. دېدى: «پەيغەمبەرگە، مۇسۇلمانلارنىڭ ئىمامىلىرىغا (باشلىقلارغا) ۋە بارلىق مۇسۇلمانلارغا». نەسەھەت قىلىش پەقەت ئەر كىشىگە چەكلەپ قويۇلمىدى. بەلكى ھەر بىر مۇسۇلمان مەيلى نەسىھەت قىلغۇچى ئەر ياكى ئايال بولامدۇ پەرقى يوق

مۇسۇلمانلارنىڭ ئىمامىلىرىغمۇ، ئۇلارنىڭ ئاممىسىغمۇ نەسىھەت قىلىشى مۇمكىن. ئايالار رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىلەن بەھسى مۇنازىرە قىلىشاتتى ۋە سۇئاللارنى سورايتتى. بۇنىڭ مەناسى ئايالار ھاكىمىيەت تۇپىسىدە تۇرغان خەلىپە ياكى ئۇنىڭدىن باشقا شەخسىلەر بىلەن بەھسى مۇنازىرە قىلىش، ئۇلاردىن سوراش دېمەكتۇر. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىنغانكى، ئۇ زات ھېيت كۇنى ئەرلەرگە ۋەز ـ نەسىھەت قىلغاندىن كېيىن «ئايالار ئالدىغا يېتىپ بارغىچە مېڭىپ كەلدى». كېيىن ئۇلارغا ۋەز ـ نەسىھەت قىلىپ تەئلىم بەردى ۋە: «سەدىقە قىلىڭلار. چۇنكى سىلەرنىڭ كۆپچىلىكىڭلار جەھەننەم ئوتۇنلىرى سىلەر» ـ دېدى. شۇ ۋاقىتتا ئايالار ئوتتۇرىسىدىن ئىككى يۇزى سەپكۇن قارىراق بىر ئايال ئورنىدىن تۇردى ۋە «نېمىگە ئى رەسۇلۇللاھ؟ دەپ سورىدى». بۇ ھەدىس ئايال كىشى پەيغەمبەر بىلەن بەھسى-مۇناقىشە قىلىپ، ئايالار ھەققىدە ئېيتقان سۆزلىرىنىڭ سەۋەبىنى سورىغانلىقىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپتۇ. خەۋلە بىنتى سۇئلەبە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىلىرىغا كېلىپ، ئۆز ئېرىنىڭ قىلمىشى (يەنى زىھار قىلغان مەسىلىسى) ھەققىدە سورىدى. رەسۇلۇللاھ ئۇنىڭغا: «مەندە سېنىڭ ئىشىڭ ھەققىدە ھېچنەرسە يوق» ـ دېدى». شۇ ۋاقىتتا ئۇ رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىلەن بەھسى قىلىشتى. بۇ قىسسە مەشھۇر قىسسە بولۇپ، الله قۇرئاندا ئۇنىڭغا ئىشارەت قىلغان:

قد سمع الله قول التي تجادلك في زوجها وتشتكي الي الله والله يسمع تحاوركما *

ـ«(ئى مۇھەممەد)، ھەقىقەتەن، الله سىز بىلەن ئۆز جۇپتى ھەققىدە بەھسى قىلىشۇاتقان ۋە اللهقا شىكايەت قىلىۋاتقان (ئايال)نىڭ سۆزىنى ئىشىتتى. الله سىلەرنىڭ ئۆز-ئارا قىلىشقان سۆزلىرىڭلارنى ئىشتىدۇ». (58:1)

بۇ مەتنىلەر ئايالار رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىلەن بەھسى قىلىشقانلىقلىرىغا ئوچۇق دەللىدۇر. شۇنداق ئىكەن، ئايال ھەربىر نەرسىدە ئۆز رەئيىنى بىلدۈرىشى ۋە بەھسى قىلىشى جائىزلىغىدا سۆز بولىشى مۇمكىن ئەمەس. بۇ ھەقدە بىرەر كىشىدە شۇبھى يوق ۋە ساھابىلارمۇ شۇنىڭغا ئىتتىپاق (ئىجما) قىلغان.

ئايال ئۆز رەئيىنى بىلدۈرۈشتە خالىغان كىشىنى ئۆز تەرىپىدىن ۋەكىل قىلىشى ۋە رەئيى بىلدۈرۈشتە خالىغان كىشى تەرىپىدىن ۋەكىل بولىشى مۇمكىن. دېمەك، بۇ ئىشنىڭ جائىزلىقىدىمۇ ھېچقانداق گەپ بولىشى جائىز ئەمەس. چۈنكى ئايال نىكاھ، سودا، ئىجارە ياكى باشقا ئىشلاردا ئۆز تەرىپىدىن ۋەكىل تەئىين قىلىشقا ياكى بۇ ئىشلاردا باشقا شەخس تەرىپىدىن ۋەكىل بولىشقا ھەقلىقتۇر. بۇ پەقەت بەزى بىر نەرسىلەرگە خاس بولماي، بەلكى بارلىق نەرسىلەرگە شۇجۇملىدىن رەئيى بىلدۈرۈشكىمۇ ئۇمۇمىدۇر. شۇنىڭغا قارىغاندا، ئايال كىشى رەئيى بىلدۈرۈشتە خالىغان كىشىنى ئۆز تەرىپىدىن ۋەكىل قىلىشى ۋە رەئيى بىلدۈرۈشتە خالىغان كىشى تەرىپىدىن ۋەكىل بولىشى مۇمكىن.

ئۇممەت مەجلىسى رەئيى بىلدۈرۈش مەجلىسى بولغانلىقى سەۋەبىدىن ۋە ئۇنىڭ ئەزالىرى رەئيى بىلدۈرۈشتە باشقىلار تەرىپىدىن ۋەكىل بولغانلىقى سەۋەبىدىن ئايال كىشى ئۇممەت مەجلىسىگە سايلامغا قاتنىشىشى ۋە سايلىنىشى جائىز. يەنى رەئيى بىلدۈرۈشتە باشقا شەخس تەرىپىدىن ۋەكىل بولسا ياكى باشقا شەخسنى ۋەكىل قىلىپ تەئىين قىلسا بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام، پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتىلگىنىنىڭ ئون ئۈچۈنچى يىلىدا، يەنى ھىجرەت قىلغان يىللىرىدا ئۇ زاتنىڭ ئالدىغا يەتمىش ئۈچ ئەر ۋە ئىككى ئايال كەلدى. ئۇلار بەنى مازىن ئايالىرىدىن بىرى ئۇممۇ ئەممارە بىنتى كەئب ۋە بەنى سەلەمە ئايالىرىدىن بىرى

ئەسما بىنتى ئەمرى ئىبن ئەدىي ئىدى. پەيغەمبەر ئۇلار بىلەن ئەقەبەدە ئۈچرىشىشقا ۋەدە قىلىشتى. كېيىن ئۇلار يېرىم كېچىدە بىرىپ ھەممىسى تاغ ئارىسىدىكى چىغىر يول بىلەن يامىشىپ تۆپىگە چىقىشتى. ئۇلار بىلەن بىرگە ئىككى ئايالمۇ چىقتى. پەيغەمبەر ئۇلارغا: «مەن سىلەر ئەھلى ئايالىرىڭلار ۋە باللىرىڭلارنى ھمايە قىلغان نەرسە بىلەن مېنىمۇ ھمايە قىلىشىڭلارغا بەيئەت قىلمەن» ـدېدى. ئۇلارمۇ تۆۋەندىكى سۆزلەرنى ئېيتىپ بەيئەت بەردى: «بىزلەر بايلىق ۋە كەمبەغەللىكتە، خۇرسەنلىك ۋە غەمكىن ھالەتتىمۇ قۇلاق سېلىپ ئىتائەت قىلىشقا، نەدە بولساق ھەق سۆزنى ئېيتىشقا ۋە اللەنىڭ يولىدا مالامەتچىنىڭ مالامىتىدىن قورقماسلىققا بەيئەت بەردۇق». بۇ سىياسى بەيئەت ئىدى. ئايال كىشى سىياسى بەيئەت بېرىشكە بولىدىكەن، سايلىشى ياكى سايلىنىشقا بولىدۇ. چۈنكى، بەيئەتمۇ، سايلاممۇ بىرخىل ئىش بولۇپ، بۇ ئىش ھاكىمنى تاللاش ۋە ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلىشتۇر. بەيئەت بىلەن سايلام بىرخىل ئىش ئىكەنلىكىگە دەلىل شۇكى، ئەگەر خەلىفىگە بەيئەت بېرىلمىسە، ئۇ شەرئەن خەلىپە بولالمايدۇ. ئۇنى خەلىپە قىلمىغان نەرسە بەيئەتتۇر. دېمەك، بەيئەت قىسقىچە قىلىپ ئېيتقاندا خەلىپىنى تاللاش ۋە ئۇنىڭغا قۇلاق سېلىپ ئىتائەت قىلىشقا ئەھدى قىلىشتۇر. بۇ ئورۇندا بەيئەت پەقەتلام قۇلاق سېلىش ۋە ئىتائەت قىلىش ئەھدىدۇر، چۈنكى بەيئەت بەرمىگەن كىشىلەرمۇ خەلىپىلىك خەلىغىلىك ئورنى بىكىتىلىپ قانۇنى تۈسكە كىرگەندىن كېيىن ئۇنىڭغا قولاق سېلىپ ئىتائەت قىلىشقا ئەھدى بېرىدۇ، دەپ ئېيتىلمايدۇ. چۈنكى، بەيئەت دەسلەپ تاللاش ۋە قۇلاق سېلىپ ئىتائەت قىلىشقا ئەھدى قىلىش بولىدى. بەيئەت ئۆز-ئارا رازىلىق ئەھدى بولغانلىقى ئۈچۈن ئۇنىڭدا رازىلىق شەرت قىلىنىدۇ. مانا شۇ جەھەتتىن بەيئەت ۋە سايلام بىرخىل ئىش دەپ ھېسابلىنىدۇ.

رەئيى بىلدۇرۇش ئۈچۈن ئايال تەرىپىدىن ئۈممەت مەجلىسىدە ۋەكىل بولىدىغان شەخسنى سايلاش ئەلۋەتتە جائىز. چۈنكى ئايال خەلىپىنى، يەنى ھاكىمىيەتتىكى ئەڭ يۇقىرى مەنسەپتىكى شەخسنى تاللاش جائىز ئىكەن. دېمەك، ئۇنىڭدىن تۆۋەنراق مەنسەپتىكى شەخسنى تاللىشى ئەلۋەتتە جائىز بولىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئايالنىڭ ئۈممەت مەجلىسى ئەزالىرىنى سايلىشى شەرئەن جائىز ئىكەنلىكى مەلۇم بولىدۇ.

يۇقىرىدا ئىككىنچى ئەقىدە بەيئىتى ئايال ئۈممەت مەجلىسىگە ئۆزىدىن باشقا شەخسنى سايلىشى جائىز ئىكەنلىكىگە دالالەت قىلىشى ئېيتىپ ئۆتۈلدى. ئەمدى ئايالنىڭ ئۈممەت مەجلىسىگە باشقا شەخس تەرىپىدىن ئەزا قىلىپ سايلىنىشىغا كەلسەك، ئۇلار بەيئەت قىلىپ بولغاندىن كېيىن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ ھەممىسگە يەنى ئەر ۋە ئايالغا قاراپ شۇنداق دېدى: «ماڭا ئاراڭلاردىن ئۆز قەۋملىرىغا كېپىل بولىدىغان ئون ئىككى باشلىقنى چىقىرىڭلار». بۇ بولسا ھەممسى تەرىپىدىن سايلاش ئۇچۇن ئېيتىلغان ئۇ زاتنىڭ بۇيرۇقلىرى ئىدى. بۇ بۇيرۇق ئۇمۇمى بولۇپ، ئۇنىڭغا ئەرلەرنى خاس قىلىپ قويمىدى. سايلانغان كىشىلەرنىڭ ئىچىدىنمۇ، سايلىغان كىشىلەرنىڭ ئارىسىدىمۇ ئايالالارنى ئىستىسنا قىلمىدى. خاسلاپ قويۇش دەلىلى كەلمىگەن ئىكەن، ئۇمۇمى بۇيرۇق ئۇمۇمىلىقچە قېلىۋېرىدۇ. بۇيرۇق خاس قىلىنىپ قويۇلمىغانلىقى سەۋەبىدىن ئۇ ئەر ۋە ئايالالارنىڭ ھەممىسنى - ئۇلار سايلىغان ياكى سايلانغان كىشىلەر بولامدۇ - ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ.

شۇنىڭدىن قارىغاندا ئايالنىڭ ئۈممەت مەجلىسىدە ئەزا بولىشى ۋە ئۇنىڭ ئەزالىرىنى سايلىشى جائىزلىقى ئۈنىڭ رەئيى بىلدۇرۇشتە باشقا شەخس تەرىپىدىن ۋەكىل بولسا ۋە رەئيى بىلدۇرۇشتە باشقا

شەخسنى ۋەكىل قىلسا بولىدىغانلىقىدىن ھەمدە ئىككىنچى ئەقىدە بەيئىتى ھەدىسىدىن سابىت بولغان.

شۇڭا ئەر ۋە ئايالنىڭ ھەققى ئىكەنلىكى، ھاكىملارنى مۇھاسىبە قىلىش، مەئرۇپ ئىشلارغا بۇيرۇش ۋە مۇنكەر ئىشلاردىن قايتۇرۇش ئەر ۋە ئايالغا پەرز ئىكەنلىكى، نەسەھەت قىلىش ئەر ۋە ئايال ئۇچۇن شەرئى ھۆكۈم قىلىنغىنى، رەئيى بىلدۇرۇشتە ۋەكىللىك، ئەر ۋە ئايال ئۇچۇن جائىزلىقى، ئايال ئۆز رەئيىگە ئىگە بولىشى ۋە بۇ رەئيى سىياسى، قانۇنچىلىق ياكى باشقا ساھەدىكى رەئيى بولامدۇ، بۇ رەئيىنى بىلدۇرۇشكە ھەقلىق ئىكەنلىكى ھېچكىمدە بىرەر شۇبھىنى پەيدا قىلمايدۇ. ئۈممەت مەجلىسىنىڭ ۋەزىپىلىرى شۇرا (مەسلەھەت) بېرىش، ھاكىملارنى مۇھاسىبە قىلىش، مەئرۇپقا بۇيرۇش، مۇنكەردىن قايتۇرۇش ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ ئىمامىلىرىغا پەندى-نەسىھەت قىلىشقا چەكلەنگەنلىكى ھەمدە بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسى ھاكىمىيەت ئىشلىرىدىن بولماي، پەقەت رەئيىگە تەئەللۇق بولغان ئىشلار بولغانلىقى سەۋەبىدىن ئايالنىڭ ئۈممەت مەجلىسىگە ئەزا بولىشى ۋە ئۈممەت مەجلىسى ئەزالىرىنى سايلىشى جائىزلىقىدا ھېچقانداق شۇبھە بولماسلىقىنى تەلەپ قىلىدۇ. بىراق بەزى ئادەملەر ئۈممەت مەجلىسى ئەزالىرىنى ئايال سايلىشى جائىزلىقىغا شۇبھە قىلىپ: «بەيئەت سايلام ئەمەس، بەلكى قۇلاق سېلىش ۋە ئىتائەت قىلىشقا ئەھدى قىلىشتۇر. ئۇنىڭدا سايلاشنىڭ جائىزلىقىغا دەلىل يوق» - دەيدۇ. لېكىن ئۈممەت مەجلىسىنىڭ ئىشى رەئيى بىلدۇرۇش ئىكەنلىكى ۋە ئايال رەئيى بىلدۇرۇشتە خالىغان كىشىنى ۋەكىل قىلىشقا ھەقلىق ئىكەنلىكى سابىت بولغىنىغا قارىغاندا ئۈممەت مەجلىسى ئەزالىرىنى ئايال سايلىشى جائىزلىقىدا ھېچقانداق شۇبھە بولماسلىقى لازىم. بۇنىڭدىن تاشقىرى بەيئەت پەقەت ئىتائەت قىلىش

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئەھدى ئەمەس، بەلكى ئاۋۋال ئۆز-ئارا رازىلىق ئەھدى ۋە ئەھدىلەشكۈچىلەرنىڭ رازىلىقى بىلەن خەلىپىنى تاللاشدۇر. دېمەك، بەيئەت ۋە سايلام بىرخىل ئىش بولۇپ، خەلىپەنى تاللاشتىن ئىبارەت. شۇنىڭغا قارىغاندا ھاكىملارنى سايلاش ۋە ئۇلارنى تاللاشقا ئايالمۇ ھەقلىقتۇر. بۇنىڭغان ئايالار بەيئىتى ھەققىدىكى سابىت بولغان ھەدىسمۇ دەلىل بولىدۇ. شۇنداق ئىكەن ئۇممەت مەجلىسى ئەزالىرىنى تاللاش ئايال ئۈچۈن ئەلۋەتتە جائىز. يەنە بەزى ئادەملەر ئۇممەت مەجلىسى خەلق ۋەكىللىرى مەجلىسى (پارلامېنت) گە ئوخشاتقانلىقى ئۈچۈن ئۇممەت مەجلىسىدە ئايالنىڭ ئەزا بولۇشى جائىزلىقىغا شۇبھە قىلىدۇ. بىراق ئۇممەت مەجلىسى خەلق ۋەكىللىرى مەجلىسىدىن باشقا ئىكەنلىكى مەلۇم. چۈنكى، ئۇممەت مەجلىسى رەئىيى بىلدۈرىدۇ، خەلق ۋەكىلى مەجلىسى بولسا ھاكىمىيەتنى باشقۇرىدۇ. دېمەك، ئۇلار بىر-بىرىگە ئوخشمايدۇ. شۇنداق ئىكەن، ئۇممەت مەجلىسى پارلامېنت مەجلىسىگە ئوخشىتىلىپ ئۇچۈن ئۇممەت مەجلىسىگە ئايالنىڭ ئەزا بولۇشى جائىزلىقىدا ھېچقانداق شۇبھە بولماسلىقى لازىم. شۇنىڭ بىلەن ئايالنىڭ ئۇممەت مەجلىسىدە ئەزا بولۇشى ۋە ئۇممەت مەجلىسىگە ئەزالارنى سايلىشىغا بولىدىغانلىقىغا شۇبھە قالمىدى. پەقەت ئۆز مۆزىدە قاتتىق تۇرۇۋالغۇچى تەرسا، جاھىللار بۇنىڭغا شۇبھە قىلىدۇ.

ئىسلامىي جامائەت

بەزى ۋە [illegible] راپ قىلىشىدۇ: «شەرىئەت [illegible] رۇخسەت بەرگەن [illegible] ئايال قانداق قىلىدۇ؟ مەسىلەن، نامەھرەم ئەر بىلەن ئالما-قىلما-قىلىش، ياساپچۇق بولماسلىق ھەمدە خۇسۇسى [illegible] ئايالار ۋە مەھرەملەر بىلەن ياشاشقا ئوخشاش شەرىئەت [illegible] چەكلىمىلەر بىلەن قانداق قىلىپ دۆلەت خىزمەتچىسى، ئۇمۇمىيلەرنى ئايرىسىدىغان قازى ۋە ھاكىملار بىلەن بەھىسلىشىپ، ئۇلارنى مۇھاسىبە قىلغۇچى، ئۇممەت مەجلىسى ئەزاسى بولۇشى مۇمكىن؟».

بەزىدە بولسا باشقا بەزى بىر ئادەملەردىمۇ سۇئال تۇغۇلىدۇ: «ئەگەر ئايالغا بازارلارغا بېرىش، ئەرلەر بىلەن مۇنازىرە قىلىش ۋە ئۇمۇمىي ھاياتتا جەمئىيەتتىكى ئىشلارنى قىلىش ئۇچۈن رۇخسەت بېرىلسە، ئەخلاق قانداق ساقلاپ قېلىنىدۇ؟ يۇكسەك پەزىلەتلەر قانداق ساقلىنىدۇ؟».

بۇ ئىككى سۇئال ۋە ئۇلارغا ئوخشىغان شۇبھىلەندۈرگۈچى سۇئاللار كۆپۈنچە بۇنداق ئادەملەرنىڭ ئىجتىمائى نىزامغا دائىر شەرئى ھۆكۈملەر بېرىلگەندىن كېيىن پەيدا بولىدۇ. چۈنكى ئۇلار كاپىتالىستىك تۈزۈم مۇكۈمرانلىق ئاستىدىكى ۋە كۈفرى بايرىقى سايىسىدىكى [illegible] ھايات ۋاقىلىكىنى كۆرىدۇ. شۇنىڭ سەۋەبىدىن ئىسلامىيەت [illegible] قىلىنىشىنى تەسەۋۋۇر قىلىشى قىيىن بولىدۇ.

بۇ سۇئاللارغا جاۋاب [illegible] ئىسلامدىكى ئىجتىمائى نىزام (تۈزۈم) بىلەن [illegible] ھەر تۈرلۈك شەرئى

هۆكۈمله‌ردىن ئىبارەت بولۇپ، بىر هۆكۈمگه رىئايه قىلىش ته‌لىۋى باشقا بىر هۆكۈمگه رىئايه قىلماسلىقنى بىلدۈرمه‌يدۇ. به‌لكى بىر شه‌خسنه زىددىيه‌ت مه‌يدانغا كه‌لمه‌سلىكى ۋه بۇنىڭ ئاقىۋىتىنده ئه‌هكاملاردا زىددىيه‌ت بارده‌ك كۆرۈنمه‌سلىكى ئۈچۈن مۇسۇلمان ئه‌ر ۋه ئايال بارلىق شه‌رئى هۆكۈمله‌رگه رىئايه قىلىشى زۆرۈر. ئىسلام ئاياللارغا تۇرلۈك ئىشلارنى قىلىشقا رۇخسه‌ت بېرىلىشىده ئايال ئۈزى خىزمه‌تچى بولۇپ ئىشلەيدىغان دۆلەت ئىدارىسىگه، گەرچه كېسه‌ل خانىدا ياتىدىغان بولسىمۇ، زىبۇ-زىننه‌تلىرىنى تاقاپ، خۇددى نىكاھ كېچىسىدىكى كېلىنچه‌كتەك ئۆزىنى ته‌يياز قىلىپ بېزىنىڭ ياكى ئۆزىگه مه‌پتۇن قىلغۇچى زىبۇ-زىننه‌تلەر بىلەن ئه‌ر‌له‌رگه كۆرۈنۈشكه بېرىشىنى ۋه ئۇلارنىڭ شه‌هۋه‌تلىرىنى قوزغىتىپ، ئۆزىنى كۆرسىتىشىنى كۆزده تۇتمايدۇ. شۇنىڭده‌ك بۇ زىبۇ-زىننه‌تلەر بىلەن دۇككانغا بېرىشنى، خېرىدارنى مه‌پتۇن قىلىدىغان سۆزلەر بىلەن يېقىملىق هالەتته سودا-سېتىقنى ئه‌مه‌لگه ئاشۇرۇشنى ياكى سودا دۇككىنىدا مالنىڭ نه‌رقىنى كۆتىرىش ۋه سېتىۋېلىشقا قىزىقتۇرۇش باھانىسىدا خېرىدارغا سۆز تاشلاش بىلەن قىزىقتۇرۇشنىمۇ نه‌زه‌رده تۇتمايدۇ. ئىسلام ئايالنى ئادۇۋكات ئالدىدا كاتىبه ياكى باشلىقنىڭ يارده‌مچىسى بولۇپ، ئىشلەشنى هه‌مده خىزمه‌ت سه‌ۋه‌بىدىن يالغۇز قېلىشقا زۆرۈر‌ه‌ت تۇغۇلغاندا باشلىق بىلەن يالغۇز قېلىشنى ۋه چېچى، كۆكرىكى، يه‌لكىسى، بىلەك ۋه پاچاقلىرى ئېچىلىپ قالىدىغان كىيىملەرنى باشلىغىنى ئۈچۈن كىيىشنى، يالىڭاچ بەدىنىدىن ئۇنىڭ شه‌هۋىتىنى قوزغىتىدىغان جايلىرىنى كۆرسىتىشنىمۇ كۆزده تۇتمايدۇ.

ياق، ئىسلام بۇ ئىشلاردىن بىر‌ه‌رسىتىمۇ ئه‌سلا كۆزده تۇتمايدۇ. غه‌رىزىنىڭ ياشاش يولى هوكۇمرانلىق قىلىۋاتقان غه‌يرى ئىسلامىي جه‌مئىيه‌تته ياشاۋاتقان ئۇشبۇ جامائه‌تته يۈز بېرىدىغان

بۇنداق ئىشلارنى ئىسلام ئه‌سلا كۆزده تۇتمايدۇ. يه‌لكى ئىسلام مۇسۇلمان ئۈزىگه ئۈزلىكىدىن بارلىق ئىسلام هۆكۈملىرىنى ته‌دىق قىلىشنى كۆزده تۇتۇدۇ. ئىسلام ئاياللارغا بازاردىن سودا - سېتىق ئىشلىرىنى قىلىشقا رۇخسه‌ت بەرگه‌ن ۋاقىتتا، ئۇ يەرگه ياسىنىپ چىقىشنى توسقان ۋه بۇ ئىككى هۆكۈمگه باراۋەرلىك بىلەن ئه‌مه‌ل قىلىشنى بۇيرىغان. چۈنكى، ئىسلامغا ئىتتىقاد قىلىش مۇسۇلمانلىقنىڭ زىممىسىگه ئۈزلىكىدىن بارلىق ئىسلام ئه‌هكاملىرىنى ته‌دىق قىلىشنى يۈكلەيدۇ. دىمه‌ك ئىسلام ئىجابى ۋه سه‌لبى ئه‌مه‌للەرنى قىلىشنى ئۈز ئىچىگه ئالىدىغان، بارلىق مۇسۇلمانلىنى ئۇ مه‌يلى ئه‌ر، مه‌يلى ئايال بولسۇن پەرزه‌ت بولىدىن چىقىپ كېتىشتىن ئاسرايدىغان ۋه جامائه‌ت ئىچىده بولىدىغان ۋاقىتتا ئۇنى «جىنسى نۇقتىسىنه‌ز‌ه‌ر» ته‌رىپىگه تېيىلىپ كېتىشتىن بۇ ساقلايدىغان هۆكۈمله‌رنى قانۇنلاشتۇردى.

بۇ هۆكۈمله‌ر ئاھايىتى كۆپ بولۇپ، ئۇلاردىن ئىجابىي ئه‌مه‌للەرنى قىلىشنى ئۈز ئىچىگه ئالىدىغان هۆكۈملەر تۆۋەندىكىلەر:

1) ئىسلام ئه‌ر ۋه ئايالنىڭ هه‌ر ئىككىسىگه هه‌م كۆزلىرىنى توسۇشنى ۋه ئه‌ۋرەتلىرىنى ساقلىشنى بۇيرىغان. الله تائالا ئېيتىدۇ:

قل للمؤمنين يغضوا من ابصارهم ويحفظوا فروجهم ذلك ازكي لهم ان الله خبير بما يصنعون * وقل للمؤمنات يغضضن من ابصارهن ويحفظن فروجهن

-«(ئى مۇھه‌مه‌د)، مۇئمن ئه‌ر‌له‌رگه ئېيتىڭ، كۆزلىرىنى (نامه‌ھرەم ئاياللارغا تىكمىتسىن) توسسۇن ۋه ئه‌ۋرەتلىرىنى (هارامدىن) ساقلىسۇن! مانا شۇ ئۇلار ئۈچۈن ئه‌ڭ پاكىز. (بولىدۇر). ئه‌لۋەتته الله ئۇلار قىلىۋاتقان هۇنه‌رله‌ردىن خه‌ۋەردارىدۇر. مۇئمن ئاياللارغىمۇ ئېيتىڭ، كۆزلىرىنى (نامه‌ھرەم ئه‌ر‌له‌رگه تىكمىتسىن) توسسۇن ۋه ئه‌ۋرەتلىرىنى (هارامدىن) ساقلىسۇن!»

ئۇيغۇر كتاب توربىكتى
www.uyghurkitap.com

(24:30_31)

ئەر. ۋە ئايالىنىڭ ئۆز كۆزلىرىنى توسۇشلىرى ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىسى ئۈچۈن ھەقىقى ساقلىنىش قورغىنى بولۇپ، ھەقىقەتەن شۇ ئىستىكام مۇسۇلمانىنى ھارام ئىشلارغا ھۇجۇم قىلىشتىن ساقلايدۇ. چۈنكى كۆز ھارام ئىشلارغا ئېلىنىپ بارغۇچى كۆچلۈك ۋاستەدۇر. قاچانكى كۆز توسۇلسا، مۇنكەر ئىشلىرىڭ ئالدى ئېلىنىدۇ.

2) ئىسلام ئەر ۋە ئايالنى اللەتىن قورقۇشقا مۇيەسسەر قىلغان. اللە تائالا دەيدۇ:

يا ايها الذين امنوا اتقوا الله وقولوا قولا سديدا

ـ«ئى مۆمىنلار، اللەتىن قورقۇڭلار ۋە توغرا سۆزنى سۆزلەڭلار!». (33:70)

وانقين الله ان الله كان علي كل شيء شهيدا

ـ«(ئى ئايالار)، اللەدىن قورقۇڭلار! ئەلۋەتتە اللە بارلىق نەرسە ئۈستىدىن گۇۋاھ بولغان زاتتۇر». (33:55)

والعاقبة للتقوي *

ـ«چىرايلىق ئاقىۋەت (جەننەت) تەقۋا (ئەھلى)نىڭكىدۇر (يەنى اللەدىن قورقۇچى كىشىلەرنىڭكىدۇر». (20:132)

قاچانكى مۇسۇلمان اللەتىن قورقۇش سۈپىتىنى بىلەن سۈپەتلەنسە، ئۇنىڭ ئازابىدىن قورقىدۇ ياكى ئۇنىڭ جەننىتىنى ۋە ئۇنىڭ رازىلىقىغا ئېرىشىشنى ئىنتىلىدۇ. چۈنكى، بۇ تەقۋالىق ئۇنى مۇنكەر ئىشتىن قېلىتۇرىدۇ ۋە اللەقا ئاسىلىق قىلىشتىن توسىدۇ. بۇ بولسا مۇستەھكەم، ھەقىقى توسۇق، بۇنىڭدىن ئارتۇق توسۇق بولمايدۇ. ئەگەر مۇسۇلمان اللەتىن قورقۇش سۈپىتى بىلەن سۈپەتلەنسە، كامالەتنىڭ ئەڭ يېتەرلىك سۈپىتى بىلەن سۈپەتلەنگەن بولىدۇ.

3) ئىسلام ئەر ۋە ئايال ھارام ئىش قىلىپ قويماسلىغى ئۈچۈن مۇئىيەن جايلارغا بارماسلىقنى، بەزىر شۇبھىلىك ئىشنى قىلماسلىقنى، بەزىر شۇبھىلىك ھالەتكە ئارىلىشىپ قالماسلىقنى ئۇلارنى بۇيرىغان. اللەقا ئاسىلىق قىلماسلىقلىرى ئۈچۈن شۇبھىلىك جايلاردىن يىراق بولۇشلىرىغا ۋە بۇنىڭدىن ئېھتىيات قىلىشقا بۇيرىغان. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام شۇنداق دېگەن: «ھالالمۇ، ھارامۇ ئېنىق بولدى. ئۇلار ئوتتۇرىسىدا شۇبھىلىك نەرسىلەر (يەنى ھالال ياكى ھارام لىقىنى بىلىگىلى بولمايدىغان ئىشلار) بولۇپ، كۆپ ئادەملەر ئۇلارنى بىلمەيدۇ. كىمكى شۇبھىلەردىن ساقلانسا، دىنى ۋە نامۇسىنى پاك ساقلايدۇ. كىمكى شۇبھىلىك نەرسىلەرگە ئارىلاشسا ھارامغا چۈشۈپ قالىدۇ. ئۇ گۇياكى پاسىل ياقىسىدا قوي بېقىۋېتىپ ئۇنىڭغا كىرىپ قېلىش مۇمكىن بولغان قويچىغا ئوخشاشتۇر. ئاگاھ بولۇڭلاركى ھەربىر پادىشاھنىڭ چېگرا پاسىلى بار. ئاگاھ بولۇڭكى اللەنىڭ چېگرا پاسىلى ـ ئۇ ھارام قىلغان نەرسىلەردۇر». بۇ يەردىكى شۇبھە ئۇچ تۈرگە بۆلىنىدۇ:

بىرىنچىسى: بەزىر نەرسىنىڭ ھارام ياكى مۇباھلىقىدا ياكى بەزىر ئىشنىڭ پەرز ياكى ھاراملىغى، مەكرۇھ ياكى مەندۇبلىغى ياكى مۇباھلىقىدا شۇبھىلىنىش. نەرسىنىڭ سۈپىتىدە ياكى ئىشنىڭ ھۆكمىدە بۇنداق شۇبھىنىڭ مەۋجۇتلىقى ئۇلار ھەققىدىكى اللەنىڭ ھۆكمى مەلۇم بولغانغا قەدەر ئۇلارغا يېقىن بارماسلىقنى تەلەپ قىلىدۇ. ئۇ نەرسە ياكى ئىش ھەققىدىكى اللەنىڭ ھۆكمىنى ئېنىق بىلگەندىن كېيىنلا ئۇلارغا خاتىرجەم يېقىنلىشىدۇ. بۇ ھۆكۈمنى ئىجتىھاد قىلىش ئارقىلىق بىلىۋالامدۇ ياكى ئۇ نەرسە ياكى ئىش ھەققىدىكى اللەنىڭ ھۆكمىنى مۇجتەھىددىن ياكى ھۆكۈمنى بىلىدىغان شەخسىتىن سورامدۇ، بۇنىڭ پەرقى يوق. ھۆكۈمنى

ئېيتقان شەخس مۇقەللىت بولامدۇ ياكى ئامى بولامدۇ دەپ يوق.
پەقەت سوربغوچى ئۇنىڭ تەقۋادارلىقىغا ياكى ئاشۇ ھۆكۈمنى
بىلىشىگە ئىشەنسە بولىدۇ.

ئىككىنچىسى: ھارام ئىشقا خوشنا بولغان مۇباھ ئىش
قىلىنسا، ھارامغا ئېلىپ بارىدۇ دېگەن گۇمان بولغانلىقى ئۈچۈن
مۇباھ ئىشنى قىلىپ، ھارامغا چۈشۈپ قېلىشتىن شۇبھىلىنىش.
مەسىلەن، پۈلنى ربا (جازانىخورلۇق) بىلەن شۇغۇللىنىدىغان
بانكىغا ئامانەت قويۇش ياكى ئۆزۈمنى ھاراق زاۋۇتى بولغان
سودىگەرگە سېتىش ياكى ياش قىزغا داۋاملىق رەۋىشتە ھەپتىلىك
ياكى كۈندىلىك دەرس بېرىشكە ئوخشاش ئىشلار. بۇنىڭغا ئوخشاش
ئىشلار ئەسلىدە مۇباھ بولۇپ ئۇلارنى قىلىش جائىز دۇر. لېكىن
تەقۋادارلىق جەھەتىدىن پاك بولۇش ئۈچۈن ئۇنى قىلماسلىق
ياخشىراقدۇر.

ئۈچۈنچىسى: ئادەملەر بىرەر مۇباھ ئىشنى توسۇلغان ئىش دەپ
شۇبھىلىنىشى. شۇ سەۋەبتىن ئادەملەر يامان گۇمانغا بېرىپ
قېلىشلىرىدىن قورقۇپ، شەخس بۇ مۇباھ ئىشتىن قاچىدۇ.
مەسىلەن، بىر كىشى بۈزۈق جاي دەپ، شۇبھى قىلىنغان جايدىن
ئۆتىدۇ. كېيىن ئادەملەرئۇنى پاسىق دەپ گۇمان قىلىدۇ.
نەتىجىدە، ئۇ كىشى ئادەملەر ئۇنىڭ ھەققىدە شۇنداق گەپنى
ئېيتىشىدىن قورقۇپ، مۇباھ ئىشتىن بىراقلىشىدۇ. ياكى بىرەر
كىشى خانۇنى ياكى مەھرەملىرى بۈزلىرىنىمۇ يېپىۋېلىشقا قاتتىق
تۇرىدۇ. ئۇ كىشى يۈز ئەۋرەت ئەسلىكىنى بىلىدۇ. لېكىن
ئادەملەر «پالانچىنىڭ ئايالى ياكى سىڭلىسى يۈزى ئوچۇق» دەپ
گەپ تېپىشلىرىدىن قورقۇپ، قاتتىق تورىدۇ. بۇ مەسىلىنىڭ
ئىككى جەھەتى باردۇر:

A) ئادەملەر ھارام ياكى مەكرۇھ دەپ شەك قىلىۋاتقان

نەرسە، ھەقىقەتتە شەرئەتتە ھارام ياكى مەكرۇھ بولىدۇ. شەخس
بىرەر مۇباھ ئىشنى قىلسا، ئادەملەر «توسۇلغان ئىشنى قىلدى»
، دەپ چۈشىنىشىدۇ. شەخس ئۇشبۇ ھالەتتە ئادەملەرنىڭ گۇمان
قىلىشىدىن قورقىنى سەۋەبىدىن مۇباھ ئىشنى قىلىشتىن
ساقلىنىدۇ ياكى بۇ ئىشنى ئۇلارغا چۈشەندۈرىدۇ. ئەلى ئىبن
ھۈسەيىن رىۋايەت قىلىدۇ. ئۇنىڭغا نەبى ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى
سەپىيە بىنتى ھۇيەي خەۋەر بېرىدۇ: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام
رامىزاننىڭ ئاخىرقى ئون كۈنىدە مەسجىتتە ئىتىكاپ قىلىپ
ئولتۇرغاندا سەپىيە ئۇ زاتنى زىيارەت قىلغىلى كەلدى. ئۇ
رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىلەن كەچتە بىر سائەتتەك سۆزلەشتى
كېيىن قايتىشقا تەمشەلدى. پەيغەمبەر ئۇنى ئۇزۇتۇپ قويماقچى
بولدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالى ئۇممۇ سەلەمەنىڭ ئۆيى
ئالدىدىكى مەسجىدنىڭ ئىشىكى ئالدىغا يېتىپ كەلگەندە، ئۇلارنىڭ
ئالدىلىرىدىن ئىككى ئەنسارى ئۆتۈپ قالدى. ئۇلار رەسۇلۇللاھ
ئەلەيھىسسالامغا سالام بېرىپ ئۆتۈپ كېتىشتى. شۇ ۋاقىتتىدا
رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇلارغا: «ئالدىرىماڭلار، بۇ مەنىسە
بىنتى ھۇيەي» - دېدى. ئۇلار: «سۇبھانەللاھ ئى رەسۇلۇللاھ» -
دېدى. ئۇ زاتنىڭ بۇ سۆزلىرى ئۇلارغا ئېغىر كەلدى. شۇ ۋاقىتتا
رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام «شەيتان ئادەم بالىسىنىڭ قان
تومۇرلىرىدا يۈرۈيدۇ. مەن ئۇنىڭ سىلەرنىڭ قەلبلىرىڭلارغا شەك
تاشلىشىدىن قورقتۇم» -دېدى. بۇ ھەدىستىن چۈشۈنۈلىدىكى،
رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام شەكتىن خالى بولسىمۇ، ئىككى ساھابىدا
شەك بولۇپ قېلىشىنىڭ ئالدىنى ئالدى.

B) ئادەملەر مەنئى قىلىنغان دەپ شەك قىلىدىغان نەرسە
ئەسلىدە مەنئى قىلىنمىغان بولىدۇ. لېكىن ئۇ توسۇلغان ئىشنى
قىلدى دەپ ئادەملەر گەپ تېپىشىدىن قورقۇدۇ ۋە مەنئى

قىلىنغانلىقى ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ئادەملەرنىڭ سۆزلىرى ئۈچۈن بۇ ئىشتىن يىراقلىشىدۇ. شۇبھىلىك دەپ ئېتىبار قىلىنمىدىغان بۇنداق ئىشلاردىن يىراقلىشىش دۇرۇس ئەمەس. بەلكى شەرىئەت بۇيرىغان شەكىلدە ئۇنى قىلىدۇ ۋە ئادەملەرگە ھېچ پەرۋا قىلمايدۇ. الله مانا شۇ ھەقتە پەيغەمبەرگە ئاگاھلاندۇرۇش بەرگەن. الله تائالا ئېيتىدۇ:

وتخشي الناس والله احق ان تخشاه

ـ«الله نىن قورقىشىڭ ئەڭ ھەقلىق تۇرۇپ، سىز ئادەملەر (تەنە قىلىشى) دىن قورققان ئىدىڭىز». (33:37)

بۇ شۇنى بىلدۈرمەكچى: ئەگەر مۇسۇلمان بىرەر نەرسىنى شەرىئەت توسمىغان دەپ بىلسە ـ گەرچە ئادەملەر ئۇنى توسۇلغان دەپ ئېيتسىمۇ ـ ئۇنى قىلىش كېرەك.

ئەگەر ئەر ۋە ئايال شەرىئەت قايتۇرغان بۇ شۇبھىلەردىن ساقلانسا، بۇ ساقلىنىش ئۇلارنى گۇناھتىن ئاسرايدۇ ۋە ئۇلارنى يۇكسەك پەزىلەت ئىگىلىرىگە ئايلاندۇرىدۇ.

4) ئىسلام ئەر ۋە ئايالنىڭ جىنسى ئالاقىسىنى بالاغەتكە يەتكەن ھامان نىكاھ دائىرىسىدە چەكلەش ئۇچۈن ۋاقتىدا تۇرمۇش قۇرۇشقا تەرغىب قىلغان. بۇنىڭ بىلەن جىنسى غەرىزە ئۇرغىغان دەۋرىدىن باشلاپ، ئۇشبۇ جىنسىي قاراش تۇرمۇش قۇرۇش دائىرىسىدە چەكلىنىدۇ ۋە شۇ دائىرە ئىچىدە ئۇسۇپ يېتىلىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېيتقانكى: «ئى ياشلار جامائەسى، سىلەردىن كىم بائەتكە (يەنى ئۆيلىنىش يۇكىنى كۆتۈرۈشكە) قادىر بولسا، ئۆيلەنسۇن». شۇنىڭدەك مەھرىلەرنى كېمەيتىشكە تەرغىب قىلىش بىلەن ئۆيلىنىش ئىشىنى پۈتۈنلەي يېڭىللاتقان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دېدى: «سىلەرنىڭ بەركەتلىكراقىڭلار مەھرى ئازلىرىڭلاردۇر».

5) ئىسلام شارائىتلىرى ئۆيلىنىشكە ئىمكان بەرمەيدىغان كىشىلەرنى ئىپپەتلىك بولۇشقا ۋە ئۆزلىرىنى ساقلاشقا بۇيرىغان الله تائالا دەيدۇ:

وليستعفف الذين لايجدون نكاحا حتي يغنيهم الله من فضله *

ـ«نىكاھلىنىشقا (كېرەكلىك مال ـ دۇنيانى) تاپالمىغان كىشىلەر تاكى الله ئۇلارنى ئۆز پەزلى كېرىمى بىلەن باي ـ دۇنيالىق قىلغىچە ئۆزلىرىنى (ھارامدىن زىناكارلىقتىن) پاك تۇتسۇن!». (24:33)

ئىسلام جىنسى غەرىزىنى مۇئالىجە قىلىش ئۈچۈن ئۇلارنى روزا تۇتۇشقا بۇيرىغان. تاكى غەرىزىنىڭ قوزغىلىشىنى يېڭىشقا روزى ئىبادىتىدىن يارىدەملەنسۇن ۋە نەپسىنى ئۇنىڭدىنمۇ ئالىراق ۋە يۇكسەكراق ئىش بىلەن مەشغۇل قىلسۇن. بۇ ئىش ئىنسانىنىڭ اللەقا بولغان ئالاقىسىنى تائەت ـ ئىبادەتلەر بىلەن كۈچەيتىشتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام شۇنداق دېگەن: «ئى ياشلار جامائەسى، سىلەردىن كىمكى بائەتكە قادىر بولسا، ئۆيلەنسۇن. چۈنكى ئۇ كۆزنى توسۇغۇچى ۋە ئەۋرەتنى ساقلىغۇچىدۇر. كىمكى قادىر بولمىسا، ئۇ روزا تۇتسۇن. چۈنكى ئۇ ئۇنى تېيىلىشتىن ساقلىغۇچىدۇر». روزا جىنسى غەرىزىنى قامال قىلىپ سىقىۋېلىش ئۈچۈن تۇتۇلمايدۇ. بەلكى ئىنسانىنى نەپسى غەرىزىسىگە تەللۇق چوشەنچىلىرىدىن يوز ئۆرۈتۈپ، سېغىنغۇچىلىق غەرىزىسىغا تەللۇق چوشەنچىلەرنى پەيدا قىلىش ئۈچۈن تۇتۇلىدۇ. شۇڭاغدا نەپسى غەرىزىسى ئۇنى بىئارام قىلىپ، ئازاپ بېرىدىغان دەرىجىدە قوزغالمايدۇ. روزى تۇتۇشتىن مەقسەت جىسمىنى ئاچمزلاشتۇرۇش ئەمەس. چۈنكى كىچە سەھەردە تاماق يېيىش ۋە كېرەكلىك مىقداردىكى ئۇزۇقلۇق بىلەن ئۇزۇقلىنىش كۈندىزى تاملق يېيىشتىن ھاجەت قىلىدۇ. دېمەك روزا تۇتۇش ئارقىلىق

تورگانىنىڭ تاجىزلانمايدۇ. لېكىن ئىختىيارى روزا تۇتۇش سەۋەبىدىن رۇھى چۈشەنچىلەر ئېنىق پەيدا بولىدۇ.

6) ئىسلام ئايالىنى ئۆمۈمى ھاياتتا ئىنتايىن ھۆرمەتلىك بولۇشقا، ئادەتلىقتا ۋە ھەممە تەرەپنى ئوراپ تۇرىدىغان كامىل كىيىملەرنى كىيىشكە بۇيرىغان. خاس ھاياتتا بولسا ئايالالار ۋە مەھرەملەرگە چەكلەپ قويغان. ئايالنىڭ ئىنتايىن ھايالىق، ئادەتى بولۇپ كۆرۈنۈشى ئۇنىڭ بىلەن اللەتىن قورقمايدىغان كىشىلەرنىڭ يامان نەزەرلىرىنىڭ ئارىسىنى توسۇشىدا شەك يوق. قۇرئان بۇ لىباسنى ناھايىتى ئېنىق ۋە تولۇق سۈپەتلەپ بەرگەن. ئايال بۇ كامىل لىباسنى كىيىپ، رۇمالى بىلەن كۆكرىكىنى توسقان ۋاقىتتا، باش يېپىنچىسى بىلەن بويىنى ۋە كۆكرىكىنى ئوراپ، جىلبابى (يېپىنچى)نى ئۈستىگە تاشلىغان ۋاقىتتا، بارلىق جىسمىنى تا ئاپىنىغىچە توسۇپ تۇرۇشى ئۈچۈن يېپىنچىسىنى يەسكىچە چۈشۈرگەندە كامىل لىباسنى كىيگەن ۋە كىيىش بىلەن ئۆزىنى ساقلىغان بولىدۇ ھەمدە ئۇنىڭ ھايالىقلىقى، ئادەتى سادەدىلىقى نامايەن بولىدۇ. ئايال بۇ كامىل لىباس بىلەن ئۆمۈمى ھاياتقا چىقىپ، ئۇنىڭدا ئۆز ئىشلىرىنى قىلىشقا بولىدۇ ۋە ئۆزى بىلەن اللەتىن قورقمايدىغان كىشىلەرنىڭ يامان قاراشلىرى ئوتتۇرىسىنى توسىدىغان ئىنتايىن ھايالىق، كەمتەرلىك ۋە ئادەتى سادەدىلىقنىڭ ئەك يۈزىرى پەللىسىدە بولغان بولىدۇ.

مانا بۇلار ئىجابى ئەھكاملىرنى قىلىشنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئەرئى ھۆكۈملەردۇر. سەلبى ئەھكاملىرنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئەرئى ھۆكۈملەر بولسا تۆۋەندىكىلەر:

1) ئىسلام ئەر ۋە ئايالنى خالى قىلىشتىن قايتۇرغان. خالى قىلىشنىڭ مەنىسى ئەر ۋە ئايالنىڭ بىر-ەركىشى ئۇلارنىڭ ئىزنىمىز كىر-ىلەيدىغان جايدا بىرگە بولىشىدۇر. مەسىلەن، ئۆيدە ياكى يول

ۋە ئادەملەردىن يىراق خالى جايدا بىرگە بولىشىغا ئوخشاش. «قامۇسۇل مۇھىت» كىتابىدا «خلۇەت ـ باشقا بىر-ەركىشى بىلەن خالى جايدا بىرگە بولۇش» دېيىلگەن. دېمەك خلۇەت ئىككى شەخسىنىڭ يالغۇز ئۇچرىشىشى بولۇپ، ئۇ يەردە ئۇلار بىلەن بىرگە باشقا بىر-ەرسىنىڭ بولىشىدىن خاتىرجەم بولىدۇ. بۇ خلۇەت بۇزۇقلۇقنىڭ ئەينەن ئۆزى بولغانلىقى ئۈچۈن بۇ شەخسلەر قانداق كىشى بولسىمۇ ۋە بو خلۇەت قانداق بولسىمۇ ئىسلام مەھرەم بولمىغان ئەر ۋە ئايالنىڭ ھەرقانداق يالغۇز قېلىشىدىن قەتئى قايتۇرغان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دېدى: «كىمكى اللەقا ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشەنسە يېنىدا مەھرىمى بولمىغان ئايال بىلەن يالغۇز قالمىسۇن. چۈنكى ئۇلارنىڭ ئۈچۈنچىسى شەيتان بولىدۇ» . شەرىئەت خلۇەتنە قېلىشتىن قايتۇرۇش بىلەن ئەر ۋە ئايالنىڭ ئارىسىغا ھمايە تۈسۈقىنى ئورناتتى. خلۇەتنىڭ ۋاقىلىقى شۇنداقكى، ئۇ ئەرنى ئايال ھەققىدە ئايالالمقىدىن باشقا ئەرسىنى بىلمەيدىغان، ئايالنى ئەر ھەققىدە ئەرلىكتىن باشقىسىنى بىلمەيدىغان قىلىپ قويىدۇ. بۇ خلۇەتتە يالغۇز قېلىشتىن قايتۇرۇش بىلەن بۇزۇقلۇق سۈپىلىرى بىر تەرەپ قىلىنىدۇ. چۈنكى خلۇەت بۇزۇقلۇقنا ئېلىپ بارغۇچى ۋاستەلەردىن بىرىدۇر.

2) ئىسلام ئايالنى ياساپچۇقلۇق قىلىشتىن قايتۇرىدۇ. اللە تائالا مەرھەمەت قىلىپ ئېيتىدۇ:

والقواعد من النساء اللاتي لايرجون نكاحا فليس عليهن جناح ان يضعن ثيابهن غير متبرجات بزينة *

-«ئايالالاردىن قېرىپ قالغان، ئەركە تىكىشنى ئويلىمايدىغانلىرى بىرەر زىبۇ-زىننەت بىلەن ياسانمىغان ھالدا كىيىملىرىنى (يەنى رۇمال، يېپىنچىلىرىنى) ئېلىپ قويسا ئۇلارغا گۇناھ يوقتۇر». (24:60)

قېرىپ قالغان ئايالالارلا ياساپچۇقلىق قىلماسلىق شەرتى بىلەن

ئويغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com

كىيىملىرىنى ئېلىپ قويۇشقا، يەنى شەرئىەت (ھەممە تەرەپلىرىنى ئوراپ تۇرىدىغان كامىل) كىيىملىرىنى سېلىپ قويۇشىغا ئىزنى بېرىدۇ. بۇنىڭ مەناسى ياسانچۇقلۇق قىلىپ، ئۆز گۈزەللىكىنى ياتلارغا كۆرسىتىشتىن قايتۇرۇشتۇر. ئەگەر قېرىپ قالغان ئايالار ياسىنىشتىن قايتۇرۇلغان بولسا، ئۇلاردىن باشقا ئايالارمۇ ئەلۋەتتە قايتۇرۇلغان بولىدۇ. الله تائالا دەيدۇ:

ولايضربن بارجلهن ليعلم مايخفين من زينتهن *

ـ«يەنە يۇشۇرغان زىبۇ-زىننەتلىرى بىلىنىشى ئۈچۈن ئاياقلىرىنى (يەرگە) ئۇرمىسۇن!». (24:31)

بۇنىڭغا ئوخشاش ھەربىر تەرەپنى ياسانچۇقلۇق قىلىش دەپ ھېسابلىنىدۇ. ياسانچۇقلۇق قىلىش زىبۇ-زىننەتلىنى ۋە گۈزەللىكىنى ياتلارغا كۆرسىتىشتۇر. «ئايال ياسانچۇقلۇق قىلدى» دېگەندە زىننەتنى ۋە گۈزەللىكىنى ياتلارغا كۆرسەتتى دەپ چۈشىنىلىدۇ. ياسانچۇقلۇق قىلىش، دەپ ھېسابلىنىدىغان ھالەتلەردىن قايتۇرۇپ، بىر نەچچە ھەدىسلەر كەلگەن. ئەبۇ مۇسەل ئەشئەرىدىن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ شۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «قايسى بىر ئايال خۇشبۇي نەرسىنى ئىشلىتىپ، كېيىن ئادەملەر ئۇنىڭ ھىدىدىن بەھرىمەن بولىشى ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ئالدىدىن ئۆتسە، ئۇ زىناكاردۇر». يەنى گۇناھكارلىقتا زىنا قىلغان ئايالغا ئوخشاشتۇر. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دېدى: «مەن ئىككى تائىپە ئادەملەرگە قارىمايمەن. بىرىنچىسى، يانلىرىدا كالىنىڭ قۇيرىقىغا ئوخشاش قامچىلىرى بولىدىغان ۋە بۇ قامچىلار بىلەن ئادەملەرنى ئۇرىدىغان قەۋم. ئىككىنچىسى، كىيىم كىيىۋالغان لېكىن يالىڭاچ، باشقىلارغا مايىل بولۇچى ۋە باشقىلارنىمۇ مايىل قىلغۇچى ئايالار. ئۇلارنىڭ باشلىرى تۆگىنىڭ لۆكسىغا ئوخشاشتۇر. ئۇلار جەننەتكە كىرمەيدۇ

ۋە ئۇنىڭ ھىدىنىمۇ تاپالمايدۇ. ۋە ھالەنكى ئۇنىڭ ھىدى مانچە ئۇزاق يەردىن كېلىپ تۇرىدۇ». ئۇشبۇ دەلىللەر ياسانچۇقلۇق قىلىش توسۇلغانلىقىنى بايان قىلىدۇ. شۇ سەۋەپتىن ياسانچۇقلۇق قىلىش ھارام بولغان. شۇنىڭدەك، ئادەتى سادا بولمىغان ۋە ئەرلەرنىڭ دىققەت ئېتىبارىنى قارىتىدىغان ۋە ئايالنىڭ گۈزەللىكىنى نامايىش قىلىدىغان ھەرقانداق زىننەتلەر بىلەن ئايال ئۇمۇمى ھاياتتا كۆرۈنسە ياكى خۇسۇسى ھاياتتىمۇ يات ئەرلەرنىڭ ئالدىدا كۆرۈنسە، ئۇ ياسانچۇقلۇق قىلغان بولىدۇ. مەسىلەن، ئۇمۇمى ھاياتقا چىققان ۋاقىتتا خۇشپۇراق نەرسە، يۇزنىگە بۇياق سۈرسە، رۇمالسىز بېشىغا چاچ سېلىۋالسا، شىمنى جىلباب (يېپىنچى) سىز كىيسە ياسانچۇقلۇق قىلغان بولىدۇ.

ياسانچۇقلۇق قىلىشنىڭ ھەقىقىتى شۇكى، ئۇ تۇيغۇلارنى قوزغاشقا ۋە ئەر ۋە ئايالدىكى نەۋئى غەرىزىسىنى جىنسى جەلىنىش تەرەپكە قوزغىتىشقا چاقىرىدۇ. ھەمدە ئەرلەرنى ئايالار بىلەن ئەرلىك ۋە ئايالىق ئاساسىدا يېقىنلىشىشقا ۋە ئوتتۇرلىرىدىكى ئالاقەنى پەقەت جىنسى ئالاقىغا ئايلاندۇرۇشقا ئۇندەيدۇ. ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى ئۆز ئارا ھەمكارلىقنى جامائەت ۋۇجۇدىنى بەرپا قىلىشقا ئەمەس، بەلكى ئۇنى ۋەيران قىلىشقا ئاساسلانغان ھەمكارلىققا ئايلاندۇرۇپ قويىدىغان دەرىجىدە بۇزۇپ تاشلايدۇ. ئاساسى پاكلىق ۋە تەقۋادارلىق بولغان ھەقىقى يېقىنلىشىش ئوتتۇرىسىنى بۇنداق ياسانچۇقلۇق قىلىش توسىدۇ ھەمدە ھايات بوشلۇغىنى تۇيغۇلارنى قوزغاش ۋە نەۋئى غەرىزىسىنى قوزغىتىش بىلەن تولۇقلايدۇ. ھايات ياسانچۇقلۇق قوزغىتىۋاتقان جەسەد ئىھتىياجلىرىنى قاندۇرۇشقا تاپشۇرۇلماسلىقى، بەلكى پەقەت يۇكسەك مەسئۇلىيەتلەر، بۇيۇك ئىشلار ۋە ئالى مەقسەتلەر بىلەن تولۇقلىنىش لازىم. ياسانچۇقلۇق قىلىش مۇسۇلمانلىقنىڭ ئۇ مەيلى

ئەر مەيلى ئايال بولسۇن هاياتنىكى ئۆز رىسالىتىنى (تاپشۇرىغىنى) ئادا قىلىشقا، يەنى ئىسلامى دەۋەتنى يېيىش ۋە اللەنىڭ سۆزىنى ئالى قىلىش يولىدا جىهاد قىلىشقا تەستۇنلۇق قىلىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ياسانچۇقلۇق قىلىشنىڭ ئىسلامىي جامائەتكە كەلتۈرىدىغان خەتەرىنى هېساپقا ئېلىش زۆرۈر. ئايال ياسانچۇقلۇق قىلىش بىلەن ئەرنى قوزغىتىدىغان، ئىنسانلارنىڭ بولۇپ كۆرۈنۈشىنى ۋە بۇ هالەتنىڭ جامائەتكە، ئۇنىڭ ئالاقىلىرىغا نەقەدەر خەتەرى بارلىقىنى هېساپقا ئېلىش زۆرۈر. ئىسلام هارام قىلغان ياسانچۇقلۇق قىلىشنىڭ ۋاقىلىكى ۋە ئۇنىڭ ئىسلامىي جامائەتكە كەلتۈرىدىغان خەتەرى مانا شۇ. ئەمما گۈزەللىك ۋە زىننەتنى ئۈيدە ياكى خۇسۇسى هاياتنا كۆرسىتىش، ياسانچۇقلۇق قىلىش دەپ هېساپلانمايدۇ ھەمدە ياسانچۇقلۇق قىلىش سۆزى ئۇنىڭغا توغرا كەلمەيدۇ.

3) ئىسلام ئەر ۋە ئايالنى ئەخلاققا خەتەرى بولغان ۋە جامائەتنىڭ بۈزۇدىغان هەرقانداق ئەمەلدىن قايتۇرغان. ئايال بولسا ئايالىق ئىززىتى چۈشۈپ كېتىدىغان هەرقانداق ئەمەلدىن قايتۇرۇلغان. رابئە ئىبن رەبائەدىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيهىسسالام بىزلەرنى چۆرىلەرنىڭ ئىككى قولى بىلەن قىلىدىغان ئىشتىن باشقا ئىشتىن قايتۇرغان». يەنە دېدى: «نان پۈشۈرۈش، يىپ ئىگىرىش ۋە نەقىش تىكىشكە ئوخشاش بارماقلىرى بىلەن قىلىدىغان ئىشلار». ئۇنىڭغا قارىغاندا ئايالنىڭ خەرىدارلارنى جەلەپ قىلىش ئۈچۈن دۇككانلاردا، ئۇنىڭدەك، سىياسى مەقسەتلەرگە ئېرىشىش ئۈچۈن ئايالىلىقىدىن پايدىلىنىش مەقسىتىدە ئەلچىخانا، كۇنسۇلخانا ۋە ئىنتىغا ئوخشاش يەرلەردە ئىشلىشى مەنئى قىلىنغان. ئۇنىڭدەك، تابرۇيىلار كوتكوچى بولۇپ ئىشلەشكە ئوخشاش ئۇنىڭ ئايالىلىقىدىن پايدىلىنىش مەقسىتىدىكى ئىشلارنى ئىشلىشى مەنئى

قىلىنغان.

4) ئىسلام پاكىز ئايالالارغا بەتنام قىلىشتىن، يەنى ئۇلارنى زىناكار دەپ تۆھمەت قىلىشتىن قايتۇرغان. الله تائالا دەيدۇ:

والذين يرمون المحصنات ثم لم‌يأتوا باربعة شهداء فاجلدوهم ثمانين جلدة ولاتقبلوا لهم شهادة ابدا واولئك هم الفاسقون *

-«پاكىزە ئايالالارنى «زىناكار دەپ» بەتنام قىلىپ، كېيىن (ئۇ دەۋالىرىغا) تۆرت گۇۋاھ كەلتۈرەلمەيدىغان كىشىلەر (نى) - ئۇلارنى سەكسەن دەررە ئۇرۇڭلار ۋە ھېچقاچان ئۇلارنىڭ گۇۋاھلىقىنى قوبۇل قىلماڭلار! ئۇلار پاسىق - ئىنتائەتسىز كىشىلەردۇر». (24:4)

الله تائالا دەيدۇ:

ان الذين يرمون المحصنات الغافلات المؤمنات لعنوا في الدنيا والاخرة ولهم عذاب عظيم *

-«ئەلۋەتتە (بۇزۇق نىيەتلەردىن) بىخەۋەر، پاكىزە، مۆئمىنە ئايالالارنى بەتنام قىلىدىغان كىشىلەر دۇنيادىمۇ، ئاخىرەتتىمۇ لەنەتكە دۇچار بولىدۇ. ئۇلار ئۈچۈن ناھايىتى چوڭ ئازاب باردۇر». (24:23)

رەسۇلۇللاھ ئەلەيهىسسالام دېدى: «يەتتە چوڭ گۇناھتىن ساقلىنىڭلار. ئۇلار نېمىلەر؟ ئى رەسۇلۇللاھ - دەپ سورىدى. دېدى: «اللەقا شېرىك كەلتۈرۈش، سىهرى قىلىش، الله هارام قىلغان نەپسىنى (تىرىك جاننى) ئۆلتۈرۈش، جازانىخورلۇق قىلىش، يېتىمنىڭ مالىنى يېيىش، جەڭ كۈنى ئارقىغا قاراپ قېچىش ۋە بۇزۇق نىيەتلەردىن بىخەۋەر پاكىزە ئايالالارنى بەتنام قىلىش». ھەدىسىدىكى «مۇھىمەنات» دىن مەقسەت پاكىزە ئايالالار بولۇپ، ھەربىر پاكىزە ئايالغا بەتنام قىلىش هارامدۇر. شەرىئەت پاكىزە ئايالالارنى بەتنام قىلىشتىن قايتۇرۇش بىلەن يامان گەپلەرنى تېپىشقا ۋە ئادەملەرنىڭ پاكلىقىغا داغ چۈشۈرۈشكە ئوگۇنۇپ قالغان

تللارنى توسىدۇ. شۇچاغدا ئىسلامىنى جامائەتتە يامان كەپلەر تارقالمايدۇ ۋە يالغاندىن تۆھمەت قىلىش يېيىلمايدۇ. بۇنىڭ بىلەن ئىسلامىي جامائەت ساقلاپ قېلىنىدۇ.

مەلىبى ئەمەللەرنى قىلىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدىغان بۇ شەرئى ھۆكۈملەر ئىسلامى جامائەتنى پاكلىق ۋە تەقۋادارلىق دائىرىسىدە ئۆز-ئارا ھەمكارلىقنى ئەملگە ئاشۇرىدىغان قىلىپ قويىدۇ.

يۇقىرىدىكى كەلتۈرگەن ھۆكۈملەر بىلەن تۇنۇشقان ئىنسان ئىسلامىي جامائەت قانداق بولىشنى تەسەۋۋۇر قىلىشى ۋە مۇسلىمە ئايال قانداق بولىشنى ئىدراك قىلىشى مۇمكىن بولىدۇ. شۇنىڭدەك، ئايال ئۇمۇمىي ھايانتا شەرئەت رۇخسەت بەرگەن ئىشلارنى قىلىشتىن ھېچقانداق بۇزۇقلۇق كېلىپ چىقماسلىقنى ۋە ھېچقانداق زەرەرگە ئېلىپ بارماسلىقنى، بەلكى ئۇ ئۇمۇمى ھايات ئۈچۈن ۋە جامائەت يۈكسىلىشى ئۈچۈن زۆرۈر ئىكەنلىكىنى ئىدراك قىلىش مۇمكىن بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن مۇسۇلمانلار ئىسلام دىيارىدىمۇ كۇفۇر دىيارىدىمۇ ئىسلام مەملىكىتىدىمۇ، غەيرى ئىسلامى مەملىكەتتىمۇ، مۇسۇلمانلار جامائەسى ياكى ئۇلاردىن باشقىلار ئارىسىدىمۇ شەرئەت ئەھكاملىرىغا رىئايە قىلىشى ھەمدە شەرئەت ئايال ئۈچۈن قىلىشقا رۇخسەت بەرگەن ئىشلارغا كىرىشىشى ۋە بۇنىڭدا بىرەر زەرەردىن قورقماسلىقى كېرەك. چۈنكى شەرئەت ئەھكاملىرىغا ئەمەل قىلىشتا ئايالنى ئاسراش، جامائەت ئۈچۈن تەرەققىيات ۋە اللەنىڭ بۇيرۇق ۋە توسۇقلىرىغا ئىتائەت قىلىش مەۋجۇت. چۈنكى، خۇسۇسى ۋە ئۇمۇمى ھايانتا يەككە شەخس ياكى جامائەت سۈپىتىدە ئىنسانغا نىسبەتەن كېرەك ئىكەنلىكىنى شەرئەت ياخشى بىلگۈچىدۇر.

ئەرلەرنىڭ ئايالالار بىلەن تۇرلۇك مۇئامىلارنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغان توپلىنىشلىرىنى ئىسلام مانا شۇنداق نىزام بىلەن

مۇئالىجە قىلىدۇ. بۇ نىزامدىن مەلۇم بولىدۇكى، ئىسلام ئېلىپ كەلگەن شەرئى ھۆكۈملەر بۇ جەملىنىشتىن پەيدا بولىدىغان بۇزۇقلۇقنىڭ ئالدىنى ئېلىشقا پاكلىق ۋە تەۋادارلىقنى، جىددىلىك ۋە پائالىيەتكە تولۇق بولغان ياخشىلىقنى جەلب قىلىشقا كېپىلدۇر. بۇ نىزام ئىنسان ياشايدىغان، قەلب خاتىرجەم بولىدىغان، تۇرمۇش تەشۋىشلىرىدىن ئارام ئالىدىغان خۇسۇسى ھايانتنى تەمىنلەپ بېرىدۇ. جامائەت ئۆز ھايانىدا مۇھتاج بولىدىغان بەخت - سائادەت ۋە پاراۋانلىقنى جامائەت ئۈچۈن مېۋىلىك، جىددى ۋە يېتەرلىك تەمىنلەپ بېرىدىغان مەزكۇر ھۆكۈملەر ئىجتىمائى نىزامنىڭ بىر بۆلىكىدۇر، چۈنكى ئۇ ھۆكۈملەر ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى جەملىنىشنى تەرتىپكە سالىدۇ. ئەمما بۇ جەملىنىشتىن پەيدا بولىدىغان ئالاقىلار ۋە ئۇنىڭدىن كېلىپ چىقىدىغان مۇئامىلار ئىجتىمائى نىزامنىڭ يەنە بىر بۆلىكى بولۇپ، ئۇ ئۆيلىنىش، تالاق، پەرزەنتلىك، نەپەقە ۋە شۇنىڭغا ئوخشاشلاردۇر. ئۇشبۇ ئۆيلىنىش، تالاق ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئەھكاملار شەخسنىڭ شەخسىي بىلەن بولىدىغان ئالاقىسىنى تەرتىپكە سالىدىغان جەمئىيەت نىزاملىرىدىن ھېسابلانىدۇ. ئۇلار ئەسلىدە ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدا ھاسىل بولىدىغان جەملىنىشتىن پەيدا بولغان. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ ھۆكۈملەر ئاساسلىرى ۋە پەيدا بولىشى جەھەتتىدىن «ئىجتىمائى نىزام» دە بەھسى قىلىنىدۇ. تەپسىلاتلىرى ۋە تارماقلىرى جەھەتتىدىن بولسا ئۇلار جەمئىيەت نىزاملىرىنىڭ بىر بۆلىكى بولغانلىقى ئۈچۈن مۇئامىلەر بابىدا بەھسى قىلىنىدۇ.

نىكاھ

ئەر ۋە ئاياللارنىڭ جەملىنىشىدىن ئۇلارنىڭ مەنپەئەتلىرىگە ۋە ئۇلار بىرگە ياشايدىغان جامائەتنىڭ مەنپەئىتىگە ئەڭ لايىق بولغان ئالاقىلار پەيدا بولىدۇ. بۇ ئالاقىلار جەمئىيەتتە سودا-سېتىق، ئىجارە، ۋەكالەت ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلار ئۈچۈن توپلىنىشتىن پەيدا بولىدىغان مۇئامىلالاردىن باشقادۇر. زېھنىگە دەرھال «بۇ ئالاقىلار نىكاھتىن ئىبارەت» دېگەن پىكىر كېلىدۇ. ئەسلىدە بولسا بۇ نىكاھ ئالاقىلارنىڭ بىرى بولۇپ، ئۇلار ئۈيلىنىشتىن باشقا مەسىلەرنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. شۇ سەۋەبتىن جىنسى ئالاقە جەھەتتىن بىرگە بولۇش ئەۋزى غەرىزىسىنىڭ يېگانە كۆرۈنۈشى ئەمەس. بەلكى ئۇنىڭ كۆرۈنۈشلىردىن بىرىدۇ. چۈنكى، ئەۋزى غەرىزىسىنىڭ جىنسى ئالاقە سەۋەبىدىن بىرگە بولۇشتىن باشقا كۆرۈنۈشلىرىڭ، يەنى ئانىلىق، ئاتىلىق، ئاكا - ئۇكىلىق، پەرزەنتلىك ۋە قېرىنداش - ئۇرۇق-تۇققانلىقتا ئوخشاش كۆرۈنۈشلىرىمۇ بار. شۇنىڭغا قارىغاندا ئەرلەر ۋە ئاياللارنىڭ جەملىنىشىدىن پەيدا بولىدىغان ئالاقىلار نىكاھنى ئۆز ئىچىگە ئالغانغا ئوخشاش ئانىلىق، ئاتىلىق ۋە ھاكەزالارنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. ئىجتىمائى نىزام نىكاھ بىلەن بىر قاتاردا ئۇلارنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. شەرئىئەت نىكاھقا دائىر ئەھكاملارنى ئېلىپ كەلگىنىدەك، ئانىلىق، ئاتىلىق ۋە پەرزەنتلىككە ئالاقىدارلىق ئەھكاملارنىمۇ ئېلىپ كەلگەن.

بىراق، نىكاھ ئۇئالاقىلارنىڭ ئاساسى بولۇپ، ھەممىسى ئۇنىڭدىن كېلىپ چىقىدۇ، ئەگەر نىكاھ ئەمەلگە ئاشمىسا ئانىلىق،

ئاتىلىق، پەرزەنتلىك ۋە باشقا مەسىلەرمۇ مەيدانغا كەلمەيدۇ. مانا شۇنىڭغا قارىغاندا، نىكاھ مەزكۇر ئالاقىلارنىڭ ئاساسىدۇر. ئۇلارنىڭ ھەممىسى تەرتىپ جەھەتتىن نىكاھتىن كېلىپ چىقىدۇ. شۇغرا، ئىھتىياجنى ھىس قىلىش بۇ ئىھتىياجنى قاندۇرۇشقا تەبىئى ئۇندەيدۇ. مەسىلەن، جىنسى ئىھتىياجنى ھىس قىلىش جىنسى قوشۇلۇشقا ئۇندەيدۇ. غەرىزە بولسا، جىنسى جەملىنىش كۆرۈنمىگەن ھەرىكەتكە كېلىش بىلەن قاندۇرۇشنى تەلەپ قىلمىغىنىدەك، ئانىلىق ياكى پەرزەنتلىك كۆرۈنمىگەن ھەرىكەتكە كېلىش بىلەن قاندۇرۇشنى تەلەپ قىلىدۇ. چۈنكى ئۇيلىنىشمۇ، ئانىلىقمۇ، باشقىلىرىمۇ. ئەۋئى غەرىزىسىنىڭ كۆرۈنۈشلىرى ۋە ئۇنىڭ ئۇيغۇلىرىدۇر. ئۇلارنىڭ ھەربىرى ھەققىدىكى چۈشەنچە بىلەن ئۇنىڭ ۋاقىلىكىدىن مايىللىق (خاھىش) پەيدا بولىدۇ ۋە بۇ ھالەت ھەربىرىدە يۈز بېرىدۇ.

نىكاھ - ئەر ۋە ئاياللىق ئالاقىلىرىنى، يەنى ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى جىنسى جەملىنىشنى ئۆزىگە خاس بىر نىزام بىلەن تەرتىپكە سېلىشتۇر. بۇ خاس نىزام ئەر ۋە ئاياللىق ئالاقىلىرىنى مۇئەييەن شەكىلدە تەرتىپكە سېلىشى ۋە ئۇنىڭ نەتىجىسى پەقەت نەسلى قالدۇرۇش بولىشى لازىم. بۇ نىزام ئارقىلىق ئىنسان نەۋئى كۆپىيىدۇ ۋە ئائىلە ۋۇجۇتقا كېلىدۇ. ھەمدە ئۇنىڭ ئاساسىدا خاس ھايات تەرتىپكە سېلىنىدۇ.

ئىسلام ئۇيلىنىشكە تەرغىب قىلغان ۋە ئۇنىڭغا بۇيرىغان. ئىبن مەسئۇد (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ) دىن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ شۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «ئى ياشلار جامائەسى، قايسى بىرىڭلار ئۇيلىنىشكە قادىر بولسا ئۇيلەنسۇن. چۈنكى، ئۇ كۆزنى توسغۇچى ۋە ئەۋرەتنى ساقلىغۇچىدۇر. كىم قادىر بولمىسا روزا تۇتسۇن. چۈنكى ئۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن پەردىدۇر». قەتادە

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

مەسەندىن، ھەسەن بولسا سەھرەدىن رىۋايەت قىلىدۇ: «نەبى ئەلەيھىسسالام تەركى دۇنيا بولۇشتىن قايتۇرغان». قەتادە تۆۋەندىكى ئايەتنى ئوقىدى. الله تائالا دەيدۇ:

ولقد ارسلنا رسلا من قبلك وجعلنا لهم ازواجا وذرية *

ـ«ھەقىقەتەن، سىزدىن ئىلگىرى ھەم (كۆپ) پەيغەمبەرلەر ئەۋەتكەنمىزۇ ئۇلارغا جۈپتىلار ۋە ئەۋلادلار بەرگەنمىز». (13:38)

تەركى دۇنيالىقنىڭ مەناسى نىكاھتىن ئايرىلىپ، ئىبادەتكە بېرىلىپ كېتىشتۇر. ئەبۇ ھۇرەيرە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىدۇ: «ئۈچ تائىپە ئادەملەرگە يارىدەم بېرىش اللەنىڭ زىممىسىدىكى ھەقدۇر: الله يولىدا جىھاد قىلىش ئۈچۈن چىققان شەخس، گۈناھتىن پاك يۇرۇشنى خالاپ نىكاھلانغان شەخس ۋە توختام شەرتىنى ئادا قىلىشنى خالاۋاتقان مۇكاتەپ (ئازات بولۇشقا توختام تۈزگەن قۇل)». رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «ئىسلامدا راھىبلىق يوق». راھىپلىق ۋە تەرك دۇنيالىق بولسا، ئايالالاردىن ئالاقىنى ئۈزۈش ۋە الله تائالاغا ئىبادەت قىلىش بىلەن مەشغۇل بولۇپ نېكاھنى تەركى قىلىشتۇر. قۇرئان ئۆگىنىشكە ئوچۇق - ئايدىڭ ھالدا بۇيرۇق قىلغان. الله تائالا دەيدۇ:

فانكحوا ماطاب لكم من النساء مثني وثلاث ورباع *

ـ«سىلەر ئۈچۈن نىكاھى ھالال بولغان ئايالالارغا ئىككى، ئۈچ، تۆتتىن ئۆيلىنىڭلار». (4:3)

وانكحوا الايامي منكم والصالحين من عبادكم واماءكم

*

ـ«ئۆز ئاراڭلاردىكى تۇل ئايالالارنى ھەمدە قۇل ۋە چۈرىلىرىڭلارنىڭ سالىھلىرىنى ئۆيلەپ قويۇڭلار». (24:32)

ئىسلام باكىرە (قىز)، ئوغۇلدىغان ۋە دىندار ئايالالارغا ئۆيلىنىشكە تەرغىب قىلغان. ئەنەستىن رىۋايەت قىلىنىدۇ:

«پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئائىلە تۈرۈشقا بۇيرۇپ، تەركى دۇنيالىقتىن قاتتىق توسۇپ دېدى: «مەھرىلىسىڭ، ئۇغۇمچان ئايالالارغا ئۆيلىنىڭلار». ئەلۋەتتە مەن قىيامەت كۈنى پەيغەمبەرلەر ئالدىدا سىلەرنىڭ كۆپلىكىڭلار بىلەن پەخرىلىنىمەن». مەنقەل ئىبن يەساردىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «بىر كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالدىغا كېلىپ دېدى: «مەن نەسەپلىك، چىرايلىق لېكىن ئۇغايدىغان ئايالىنى تاپتىم. ئۇنىڭغا ئۆيلىنىۋېرەيمۇ؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «ياق» -دېدى. ئۇ ئادەم ئىككىنچى قېتىم كېلىپ سورىغاندىمۇ ئۇنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قايتۇردى. ئۈچىنچى قېتىم كەلگەندە رەسۇلۇللاھ دېدى: «مەھرىلىسىڭ، ئۇغۇمچان ئايالغا ئۆيلىنىڭلار. مەن سىلەرنىڭ كۆپلىكىڭلار بىلەن پەخرىلىنىمەن». جابىر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىدۇ: رەسۇلۇللاھ «ئى جابىر، قىزغا ئۆيلەندىڭمۇ ياكى جۈگانغىمۇ؟ جابىر «جۈگانغا» - دېدى. شۇ ۋاقىتتا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «قىزغا ئۆيلەنمەپسەنغۇ، سەن ئۇنىڭ ۋاقتىنى (ھەزىل چاقچاق بىلەن) ئۇنتكۇزەتتىڭ، ئۇمۇ سېنىڭ ۋاقتىڭنى خۇشال قىلىپ ئۇنتكۇزەتتى». ئەبۇ ھۇرەيرە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىدۇ: «ئايالغا تۆرت نەرسە ئۈچۈن ئۆيلىنىلىدۇ: مالى، نەسلى - نەسەبى، جامالى ۋە دىنى ئۈچۈن. سەن دىندارىنى تاللا، بەركەت تاپسەن». دېمەك، ئەركىشى ئۆيلىنىدىغان ئايلىنىڭ ئانسى ۋەھاماچىلىرى قانداق ئايال ئىكەنلىكىنى سۈرۈشتۇرۇپ، قىزبالا، ئوغۇمچان بولۇپ ئۆنۈلغىنىنى تاللاشقا ھەمدە دىندار ئايالنى ياكى ئۆزىنى پاك ئۇتۇش ئۈچۈن چىرايلىقىنى تاللاشقا تەرغىب قىلغان. شۇنىڭدەك، نەسلى - نەسەبلىك بولغان، يەنى پەزىلەت، تەقۋا ۋە ئۇلۇغلۇقتا ئۆنۈلغان ئايالنى تاللاشقا تەرغىب قىلىنغان. لېكىن بۇ شەرت دېگەنلىك

ئەمەس. بەلكى شۇ ئاساستا تاللاش ياخشىراق ۋە ئەۋزەلرەكتۇر. بىراق ئەر كىشى ئۆزى رازى بولمىغان ئايالنى تاللىسا ۋە ئايالمۇ ئۆزى رازى بولمىغان ئەرنى تاللىسا بولمىدۇ.

ئەمدى ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى باراۋەرلىك مەسىلىسىگە (يەنى ئەر بىلەن ئايال ھەر تەرەپلىمە بىر-بىرىگە تەڭ بولۇشى مەسىلىسىگە) كەلسەك، شەرىئەتتە ئۇنىڭ ھېچقانداق ئاساسى يوق. ئۇ پەقەت يالغان ھەدىسلاردا كەلگەن. قۇرئان كەرىم ۋە سەھىھ ھەدىسلار ئۇنىڭغا قارشى تۇرىدۇ. ھەربىر مۇسلىمە ھەرقانداق مۇسلىم بىلەن تەڭدۇر ۋە ھەربىر مۇسلىم بولسا ھەرقانداق مۇسلىمە بىلەن تەڭدۇر. ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدا مال-دۇنيادا، ھۆنەردە، نەسلى - نەسەپتە ياكى باشقا جەھەتلەردىن پەرقلەر بولىشىنىڭ ھېچقانداق قىممىتى يوق. شۇنىڭغا قارىغاندا كۆچا سۈپۈرگۈچىنىڭ ئوغلى ئەسرۇلمۇئمىنىننىڭ قىزىغا تەڭ ۋە سەرتىراچنىڭ قىزى بولسا ئەمىرنىڭ ئوغلىغا تەڭ ئىيلامدا ئەن شۇنداق بارلىق مۇسۇلمانلار بىر-بىرىگە تەڭدۇر. الله تائالا دەيدۇ:

ان اكرمكم عندالله اتقاكم *

-«ئاللاھتە سىلەرنىڭ الله نەزىرىدىكى ئەڭ ھۆرمەتلىكراقىڭلار تەقۋاراقىڭلاردۇر». (49:13)

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قۇرەيش زادىسىدىن بولغان جەھشىنىڭ قىزى زەينەپنى زەيد ئىبن ھارىسقا نىكاھ قىلغان. ۋە ھالەنكى، زەيد ئازات قىلىنغان قۇل ئىدى. ئابدۇللاھ ئىبن بۇرەيدە ئانىسىدىن رىۋايەت قىلىدۇ: «بىر قىز رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىپ: «ئانام ئاكىسىنىڭ ئوغلىنىڭ ئورنىنى مەن سەۋەبىدىن كۆتۈرۈش ئۈچۈن مېنى ئۇنىڭغا تۇرمۇشقا بەردى» -دېدى. شۇنىڭدىن كېيىن قىزغا ئىختىيار بېرىلدى. قىز دېدى: «مەن ئانام قىلغان ئىشقا ئىجازەت بەردىم. لېكىن مەن ئاتىلار بارلىق ئىشقا قادىر

ئەمەسلىكىنى جۇملىدىن بىزنىڭ تاللىشىمىزغا ئۇلار ئىگە ئەمەسلىكىنى ئايالالارغا بىلدۈرۈپ قويۇشنى خالىدىم». قىزنىڭ «ئورنىنى مەن سەۋەبىدىن كۆتۈرۈش ئۈچۈن» دېگەن سۆزىنىڭ مەنالىسى ئاكىسىنىڭ ئوغلىنىڭ شەنى ماڭا ئۆيلەندۈرۈشى سەۋەبىدىن كۆتۈرۈلىدۇ، دېمەكتۇر. بۇ يەنە شۇنى نەزەردە تۇتۇدۇركى، ئاتىسى قىزنىڭ رازىلىقىسىز ئۇنى ئەرگە بەرگەن. قىز تاغىسىنىڭ ئوغلى ئۇنىڭغا تەڭ ئەمەسلىكى ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ئۆزى رازى ئەمەسلىكى سەۋەبىدىن ئۇنى ئۆزىگە ئۆيلىنىشكە لايىق ئەمەس دەپ بىلگەن. ئەبۇ ھاتىم ئەلمۇزەننىدىن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ شۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «ئەگەر سىلەرنىڭ ئالدىڭلارغا دىنى ۋە خۇلقىدىن سىلەر رازى بولىدىغان كىشى كەلسە، ئۇنى نىكاھ قىلىپ قويۇڭلار. ئەگەر شۇنداق قىلمىساڭلار، يەر يۈزىدە پىتنە ۋە چوڭ پاسادچىلىق بولىدۇ» -دېدى. ئى رەسۇلۇللاھ، ئەگەر ئۇنىڭ ھەم تېگى بولسىمۇ؟ -دېگەندە. «ئەگەر سىزنىڭ ئالدىڭىزغا دىنى ۋە خۇلقىدىن سىلەر رازى بولىدىغان كىشى كەلسە، ئۇنى نىكاھلاپ قويۇڭلار». -دەپ ئۈچ قېتىم تەپىتتى. تىرمىزىمۇ بۇ ھەدىسنى ئەبۇ ھۇرەيرىنىڭ ھەدىسىدىن رىۋايەت قىلغان. ئۇنىڭ لەپزى تۆۋەندىكىچە: رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «ئەگەر دىنى ۋەخۇلقىدىن سىزلەر رازى بولىدىغان كىشى سىلەرگە ئەلچە ئەۋەتسە، ئۇنى ئۆيلەندۈرۈپ قويۇڭلار (قىزلىرىڭلارنى بېرىڭلار) . ئەگەر شۇنداق قىلمىساڭلار يەر يۈزىدە پىتنە ۋە چوڭ پاسادچىلىق بولىدۇ». بۇ ھەدىس باشقا يوللار بىلەنمۇ رىۋايەت قىلىنغان. ئەبۇ ھۇرەيرىدىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: «ئەبۇ ھىندى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بېشىنىڭ تۆپە قىسمىدىن قان ئالدى. شۇڭاقمىتتا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «ئى بەنى بەيازە، ئەبۇ ھىندىنى ئۆيلەندۈرۈپ قويۇڭلار، ئۇنى ئۆيلەندۈرۈپ قويۇڭلار». ھەنزەلە

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئىبن ئەبۇ سۇفيان ئەلجۇمەھى ئانىسىدىن رىۋايەت قىلىدۇ: «ئابدۇراھمان ئىبن ئەۋىنىڭ سىكلىسى بىلالنىڭ ئايالى ئىكەنلىكىنى كۆردۈم». بۇ دەللەر ئەر ئايالنىڭ ئوتتۇرىسىدا ھەم تەڭلىك بولىشىنىڭ ئېتىبارى ۋە ھېچقانداق قىممىتى يوقلىغىنى ئوچۇق بايان قىلىۋېتىپتۇ. دېمەك ھەربىر ئايال بىر-ئەر ئەرنىڭ ئۆزىگە ئەر بولىشىغا رازى بولسا، ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ رازىلىقى بىلەن ئورمۇشقا چىقىدۇ. شۇنىڭدەك، ھەربىر ئەر بىر-ئەر ئايالنىڭ ئۆزىگە ئايال بولۇشقا رازى بولسا، ھەم تەڭلىككە ئېتىبار بەرمەستىن ئۇنىڭغا ئۆيلىنىۋېرىدۇ. ئەمما ئىبن ئۇمەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلغان: «ئەر-پەلەر بىر-بىرى بىلەن ھەم تەڭدۇر. قەبىلە قەبىلىنىڭ، مەھەللە مەھەللىنىڭ، كىشى كىشىنىڭ ھەم تەڭدۇر. پەقەت ئوقۇمىچى، قان ئالغۇچى (بىر-بىرى بىلەن ھەم تەڭ ئەمەستۇر)» دېگەن ھەدىس، ئاساسى يوق ۋە باتىل ھەدىستۇر. ئىبن ئەبۇ ھاتىم بۇ ھەدىس ھەققىدە، ئاتىلىرىدىن سورىغاندا، ئاتىلىرى: «ئىنكار قىلىنغان» -دېگەن. ئىبن ئابدۇلبەررە: «بۇ ھەدىس ئىنكار قىلىنغان، ئوقۇما ھەدىس» -دېگەن. بەززار مۇئازنىڭ ھەدىسىدىن كەلتۈرۈپ چىقارغان: «ئەر-پەلەر بىر-بىرى بىلەن ھەم تەڭدۇر. ئازات قىلىنغان قۇللار بولسا، بىر-بىرى بىلەن ھەم تەڭدۇر» -دېگەن ھەدىسنىڭ ئىسنادى زەئىپدۇر. ئەمدى بەربىرەنىڭ ھەدىسىغا كەلسەك: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بەربىرە ئازات قىلىنغان ۋاقىتتا ئۇنىڭغا دېدى: «سەن بىلەن بىرگە تىكاھىڭمۇ ئازات بولدى، ئۆزۈڭ تاللا». بۇ ھەدىس ھەم تەڭلىككە دالالەت قىلمايدۇ. چۈنكى ئۇنىڭ ئىرى قۇل بولغان ئىدى. ئەگەر قۇلغا تۇرمۇشقا چىققان چۈرە ئازات قىلىنسا ئۇنىڭغا قۇلنىڭ زىممىسىدا قېلىش ياكى تىكاھىنى بۇزۇش ئىختىيارى بېرىلمەيدۇ. ئۇنىڭدا ھەم تەڭلىككە دالالەت يوق. بەربىرەنىڭ ئىرى

قۇل بولغانلىقىغا دەلىل. ئۆۋەندىكى قاسىمنىڭ ئائىشىدىن قىلغان رىۋايىتىدۇر: «بەربىرە قۇلنىڭ ئايالى بولغان» ئائىشە (رەزىيەللاھۇ ئەنھا) ئۇنى ئازات قىلغاندا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «ئۆزۈڭ تاللا، خالىساڭ بۇ قۇلنىڭ ئايالى بولۇپ قالغىن، خالىساڭ بۇنىڭ بىلەن ئاجراشقىن» -دەپ ئېيتقان. مۇسلىم ئۇرۇۋەدىن، ئۇ بولسا ئائىشىدىن رىۋايەت قىلغان: «بەربىرە ئازات قىلىندى، ئۇنىڭ ئىرى قۇل ئىدى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ئىختىيار بەردى. ئەگەر ئۇنىڭ ئىرى ھۆر بولغان بولسا، بەربىرىگە ئىختىيار بەرمىگەن بولاتتى». ئەمما ئۆۋەندىكى «ئۆزلىرىڭلار بىلەن ھەم تەڭ بولغان ئايالالار بىلەنلا ئۆيلىنىڭلار ۋە ئايالالارنى ئۆزلىرىڭلارغا يېقىن ئادەملەرگىلا بېرىڭلار» دېگەن ھەدىس بولسا، ئاساسى يوق، زەئىپ ھەدىسدۇر.

يۇقىرىدا كەلتۈرگەن پىكىرلەرگە قارىغاندا، ھەم تەڭلىك (بولۇشى) لازىمىقىغا دەلىل بولىدىغان نۇسۇسنىڭ يوقلىغى مەلۇم بولىدۇ. ھەم تەڭلىك (بولىشى) ھەققىدە گەپ قىلغۇچى شەخسلەر كەلتۈرۈلگەن نۇسۇسلار بولسا، باتىل، نۇسۇسلار ياكى ئۇلارنى بىر-ئەر چەھەتتىن دەلىل قىلىپ كەلتۈرگىلى بولمايدۇ. ھەم تەڭلىكنى شەرت قىلىش رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆۋەندىكى سۆزلىرىگە زىت كېلىدۇ: «ئەرەبنىڭ ئەجەمدىن ھېچقانداق ئەۋزەللىكى يوق، ئەۋزەللىك پەقەت تەقۋادارلىق بىلەن بولىدۇ». شۇنىڭدەك، قۇرئانىڭ قەتئىي مەنىسىگىمۇ زىت كېلىدۇ. اللە تائالا دەيدۇ:

ان اكرمكم عندالله اتقاكم *

-«ئەلۋەتتە سىلەرنىڭ اللە ئالدىدىكى ئەڭ ھۆرمەتلىكراقىڭلار تەقۋادارلىرىڭلاردۇر». (49:13)

ئەمما ئۇرلۇك دىندا بولۇش مەسىلىسى بولسا، ھەم تەڭلىك

بەھىي ئەمەس، بەلكى مۇسۇلمانلارنىڭ غەيرى مۇسۇلمانلارغا ئۆيلىنىشى ھەققىدىكى بەھسىدۇر. ئۇنىڭ بايانى تۆۋەندىكىچە: الله سۆيۈملۈكۈمۇ ۋەتاتالا مۇسلىمغا ئەھلى كىتاپتىن بولغان يەھۇدى ياكى نەسرانى ئايال بىلەن ئۆيلىنىشكە رۇخسەت بەرگەن. الله تائالا دەيدۇ:

اليوم احل لكم الطيبات وطعام الذين اوتوا الكتاب حل لكم وطعامكم حل لهم والحصنات من المؤمنات والمحصنات من الذين اوتوا الكتاب من قبلكم اذا اتيتموهن اجورهن محصنين غير مسافحين ولا متخذي اخدان *

–«بۈگۈن سىلەر ئۈچۈن بارلىق پاكىزە نەرسىلەر ھالال قىلىندى. كىتاپ بېرىلگەن كىشىلەرنىڭ تائاملىرى سىلەر ئۈچۈن ھالالدۇر ۋە سىلەرنىڭ تائاملىرىڭلار ئۇلار ئۈچۈنمۇ ھالالدۇر. قاچانكى زىنا قىلماي ۋە يۇشۇرۇن ئاداش تۇتماي مەھرلىرىنى بېرىپ ئۆيلەنمەكلەر، سىلەر ئۈچۈن مۇئمىنلەر ئارىسىدىن ئۆزلىرىنى ھارامدىن ساقلىغان ئاياللار ۋە سىلەردىن ئىلگىرى كىتاب بېرىلگەن كىشىلەردىن بولغان، ئۆزلىرىنى ھارامدىن ساقلىغان ئاياللارمۇ ھالالدۇر». (5:5)

دېمەك، كىتاپ بېرىلگەن كىشىلەردىن بولغان پاكىزە ئاياللارنى مۇسۇلمانلار ئۈچۈن ھالال ئىكەنلىكىنى ئايەت ئۈچۈق بايان قىلمىدۇ. ئايەتتىكى «ئۇجۇر (ھەق) لىرى» ئۇلارنىڭ مەھرلىرىدۇر. مۇسۇلمان كىشى بۇ ئايەتكە ئەمەل قىلغان ھالدا كىتابى ئاياللا ئۆيلىنىشى جائىز. چۈنكى، كىتاپ بېرىلگەن كىشىلەردىن بولغان پاكىزە ئاياللار مۇسۇلمانلار ئۈچۈن ھالال ئىكەنلىكى زىكرى قىلىنىپ ئۆتۈلدى. يەنى ئۇلارغا ئۆيلىنىشتىكى سىلەر ئۈچۈن ھالال. ئەمما مۇسلىمە ئايال كىتابى كىشىگە تۇرمۇشقا چىقىشى بولسا شەرئەن ھارام بولۇپ، ئەسلا بولمايدۇ. ئەگەر نىكاھ قىلىشقان بولسا، بۇ قانۇنى كۆچكە ئىگە بولمىغان باتىل نىكاھ

بولىدۇ. مۇسلىمە ئايالنىڭ كىتابى كىشىگە تۇرمۇشقا چىقىشىنىڭ ھارامليقى قۇرئاندا ئۈچۈق ئېيتىلغان.

يايها الذين امنوا اذا جاءكم المؤمنات مهاجرات فامتحنوهن الله اعلم بايمانهن فان علمتموهن مؤمنات فلاترجعوهن الي الكفار لا هن حل لهم ولا هم يحلون لهن *

–«ئى مۇئمىنلار، قاچان سىلەرگە مۇئمىنلەر ھىجرەت قىلىپ كەلسە، سىلەر ئۇلارنى (يەنى ئۇلارنىڭ ئىمانلىرىنى) ئىمتىھان قىلىپ كۆرۈڭلار. الله ئۇلارنىڭ ئىمانلىرىنى ناھايىتى ياخشى بىلگۈچىدۇر. ئۇنداقتا، ئەگەر سىلەر ئۇلارنىڭ (ھەقىقى) مۇئمىنە ئىكەنلىكىنى بىلسەڭلار، ئۇ ھالدا ئۇلارنى كاپىرلارغا قايتۇرماڭلار! ئۇ مۇئمىنەلەر كاپىرلار ئۈچۈن ھالال ئەمەس ۋە ئۇ (كاپىرلار) (مۇئمىنەلەر) ئۈچۈن ھالال ئەمەسدۇر». (60:10)

بۇ دەلىلدا بىرلا مەنادىن باشقاسىنىڭ ئىھتىمالى يوق. ئۇ يېگانە مەنا شۈكى، مۇسلىمە ئايال كاپىرلار ئۈچۈن ھالال بولمايدۇ ۋە ئۆز نۆۋىتىدە كاپىرلارمۇ مۇسلىمە ئاياللار ئۈچۈن ھالال بولمايدۇ. ئەرنىڭ كاپىر بولىشى ئۇنىڭ بىلەن مۇسلىمە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى نىكاھنى قانۇنى تۈسكە كىرگۈزمەيدۇ. الله تائالا دەيدۇ:

فان علمتموهن مؤمنات فلاترجعوهن الي الكفار لا هن حل لهم ولا هم يحلون لهن *

– «بەس، ئەگەر سىلەر ئۇلارنىڭ (ھەقىقى) مۇئمىن ئىكەنلىكىنى بىلسەڭلار، ئۇھالدا ئۇلارنى كاپىرلارغا قايتۇرماڭلار! ئۇ مۇئمىنەلەر (كاپىرلار) ئۈچۈن ھالال ئەمەس ۋە ئۇ (كاپىرلار) (مۇئمىنەلەر) ئۈچۈن ھالال ئەمەسدۇر». (60:10)

ئايەت «كاپىرلار» سۆزىنى ئىشلىتىپ، «مۇشرىكلار» سۆزىنى ئىشلەتمىدى. ئۇنىڭغا «كاپىرلار» سۆزى بارلىق كاپىرنى ئۆز

ئىچىگە ئالمىدۇ، ئۇلار مۇشرىك بولامدۇ ياكى ئەھلى كىتاپ بولامدۇ بارلىق ھەممىسىگە ئۇمۇمىي بولمىدۇ. ئەھلى كىتاپ بولغان نەسرانى ياكى يەھۇدىنىڭ كاپىر ئىكەنلىكى قۇرئان دەلىللىرىدا ئوچۇق ئېيتىلغان. الله تائالا دەيدۇ:

مايود الذين كفروا من اهل الكتاب ولاالمشركين ان ينزل عليكم من خير من ربكم *

ـ«نە ئەھلى كىتابلاردىن بولغان كاپىرلار ۋە نە مۇشرىكلار سىلەرگە پەرۋەردىگارىڭلار تەرىپىدىن بىرەر ياخشىلىق (يەنى ۋەھىي) چۈشۈشىنى خالىمايدۇ». (2:105)

الله تائالا دەيدۇ:

ان الذين يكفرون بالله ورسله ويريدون ان يفرقوا بين الله ورسله ويقولون نؤمن ببعض ونكفر ببعض ويريدون ان يتخذوا بين ذلك سبيلا * اولئك هم الكافرون حقا واعتدنا للكافرين عذابا مهينا *

ـ«ئەلۋەتتە، اللهقا ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئىشەنمەيدىغان، الله بىلەن پەيغەمبەرلىرىنىڭ ئارىلىرىنى ئايرىۋېتىشنى خالايدىغان (يەنى اللهقا ئىشىنىپ، پەيغەمبەرلىرىنى ئىنكار قىلىدىغان) ۋە «بەزى پەيغەمبەرلەرگە ئىشىنىمىز، بەزىلىرىگە ئىشەنمەيمىز»، دەيدىغان ھەمدە ئارا يولىنى تۇتۇشنى خالايدىغان كىشىلەر ـ ئەنە ئاشۇلار ھەقىقى كاپىرلاردۇر. بۇنداق كاپىرلار ئۈچۈن خار قىلغۇچى ئازابنى تەييارلاپ قويغانمىز». (4:150ـ151)

ئەھلى كىتاپ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەرلىكىگە ئىمان كەلتۈرمەيدۇ. دېمەك، ئۇلار كاپىرلاردۇر. الله تائالا دەيدۇ:

لقد كفر الذين قالوا ان الله هو المسيح ابن مريم *

ـ«الله ـ مەسىھ ئىبن مەريەمدۇر»، دېگەن كىشىلەرنىڭ كاپىر بولغانلىقى ئېنىقتۇر». (5:17)

الله تائالا دەيدۇ:

لقد كفر الذين قالوا ان الله ثالث ثلاثة*

ـ«الله ـ ئۈچىنىڭ (يەنى الله، مەريەم، ئىسانىڭ) بىرىدۇر. دېگەن كىشىلەرمۇ ئېنىق كاپىر بولدى». (5:73)

الله تائالا دەيدۇ:

لم يكن الذين كفروا من اهل الكتاب والمشركين منفكين حتي تاتيهم البينة*

ـ«ئەھلى كىتابتىن ۋە مۇشرىكلاردىن بولغان كاپىر كىشىلەر تا ئۇلارغا ئوچۇق ھۆججەت كەلمىگىچە (كۇفرىدىن) ئايرىلغۇچى بولمىدى». (98:1)

الله تائالا دەيدۇ:

ان الذين كفروا من اهل الكتاب والمشركين *

ـ«ئەلۋەتتە، ئەھلى كىتابتىن ۋە مۇشرىكلاردىن بولغان كاپىر كىشىلەر» . (98:6)

بۇ ئىككى ئايەتتىكى «مىن» سۆزى «بەزىلىرى» مەناسىدا بولماي، بەلكى بايان قىلىش ئۈچۈن كەلگەن. الله تائالا دەيدۇ:

هوالذي اخرج الذين كفروا من اهل الكتاب من ديارهم لاول الحشر*

ـ«ئۇ الله ئەھلى كىتابلاردىن كاپىر بولغان كىشىلەرنى بىرىنچى قېتىملىق سۈرگۈندە ئۆز دىيارلىرىدىن ھەيدەپ چىقارغان زاتتۇر». (59:2)

الله تائالا دەيدۇ:

الم تري الي الذين نافقوا يقولون لاخوانهم الذين كفروا من اهل الكتاب *

ـ«(ئى مۇھەممەد)، مۇناپىق كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ ئەھلى كىتابلاردىن بولغان كاپىر بۇرادەرلىرىگە: «سىلەرگە ياردەم بېرىمىز»، دېيىشلىرىنى كۆرمىدىڭمۇ؟». (59:11)

ئۇشبۇ ئايەتلەردىن مەلۇم بولىدۇكى، ئەھلى كىتاپ قۇرئاننىڭ ئۇچۇق-ئايدىڭ بايان قىلىشىغا قارىغاندا كاپىرلاردۇر. «كاپىرلار» سۆزى ئۇلارنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا الله تائالانىڭ تۆۋەندىكى:

فان علمتوهن مؤمنات فلاترجعوهن الي الكفار لا هن حل لهم ولا هم يحلون لهن *

-«ئەگەر سىلەر ئۇلارنىڭ (ھەقىقى) مۆمىنە ئىكەنلىكىنى بىلسەڭلار، ئۇ ھالدا ئۇلارنى كاپىرلارغا قايتۇرماڭلار! ئۇ مۆمىنەلەر (كاپىرلار) ئۈچۈن ھالال ئەمەس ۋە ئۇ (كاپىرلار (مۆمىنەلەر) ئۈچۈن ھالال ئەمەسدۇر» (60:10).

دېگەن سۆزى ئۇچۇق بايان قىلىدۇكى، مۇسلىمە ئايال ئەھلى كىتابتىن بولغان كىشىگە تۇرمۇشقا چىقىشى ئەسلا بولمايدۇ. چۈنكى ئەھلى كىتاپ ئېنىق كاپىردۇر.

مەجۇسىلار، بۇد پەرەسلەر، يۇلدۇزلارغا سېغىنغۇچىلار ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش مۇشرىكلار بولسا ئەھلى كىتاپ ئەمەس. ئۇلار بىلەن تۇرمۇش قۇرۇش مۇتلەق بولمايدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا مۇسۇلمان ئەر مۇشرىك ئايالغا ئۆيلىنىشى ياكى مۇسلىمە ئايال مۇشرىك ئەرگە تۇرمۇشقا چىقىشى ئەسلا بولمايدۇ قۇرئان قەتئى دەلىللەر بىلەن بۇھەقتە ئۇچۇق ھۆكۈم چىقارغان الله تائالا دەيدۇ:

ولاتنكحوا المشركات حتي يؤمن ولامة مؤمنة خير من مشركة ولو اعجبتكم ولا تنكحوا المشركين حتي يؤمنوا ولعبد مؤمن خير من مشرك ولو اعجبكم *

-«مۇشىنلارغا كەلىشىچە مۇشرىك ئاياللار بىلەن ئۆيلەنمەڭلار! شۇبھىسىزكى، ئازات مۇشرىك ئايالدىن - گەرچە ئۇ سىزگە ياقسىمۇ - ئىمانى بار چۈرە ياخشىراقتۇر. ناكى ئىمانغا كەلمىگىچە مۇشرىك ئەرلەرنى (قىزلىرىڭلار بىلەن) ئۆيلىمەڭلار. شۇبھىسىزكى، ئازات مۇشرىكتىن - گەرچە ئۇ سىزگە

ياقسىمۇ - ئىمانى بار قۇل ياخشىراقتۇر». (2:221)

بۇ ئايەتتىن پەقەت بىرلا مەنا، يەنى مۇسلىم ئەرنىڭ مۇشرىكە ئايالىنى ئۆز نىكاھىغا ئېلىشى ھەمدە مۇسلىمە ئايالنىڭ مۇشرىك ئەرگە نىكاھلىنىشى قەتئى ھارام ئىكەنلىكى چۈشۈنىلىدۇ. ئەگەر شۇنىڭغا ئوخشاش نىكاھ سادىر بولسا، قانۇنى كۈچكە ئىگە بولمىغان باتىل نىكاھ بولىدۇ. ھەسەن ئىبن مۇھەممەددىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ھەجەر مەجۇسىلىرىنى ئىسلامغا دەۋەت قىلىپ ئۇلارغا خەت يازدى. ئۇلاردىن كىم ئىسلامغا كىرسە، ئۇنىڭدىن ئىسلامنى قوبۇل قىلدى، كىمكى ئىسلامغا كىرمىسە، جىزيە تۆلەيدىغان ۋە ئۇنىڭ (سويغان مېلى) يېيىلمەيدىغان ۋە ئۇنىڭغا (مۇسلىمە) ئايال نىكاھلانمايدىغان بولدى».

يۇقىرىدىكىلەردىن كۆرۈنىدۇكى، شەرىئەت ئۆيلىنىشكە ئۇندەش ۋە ئۇنىڭغا تەرغىب قىلىش بىلەن كىپايە قىلمىدى، بەلكى مۇسۇلمانلارغا قانداق ئايالغا ئۆيلىنىشى جائىزلىقىنى ۋە مۇسلىمە ئايالغا قانداق ئەرگە تۇرمۇشقا چىقىشى جائىزلىقىنى ھەمدە ھەر ئىككىسىگە تۇرمۇش قۇرۇشى ھارام (مەنئى) قىلىنغان كىشىلەرنى بايان قىلىپ بەردى. شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئۆيلىنىشنى خالاۋاتقان كىشىلەرگە ئۆز جۈپتىنى تاشلاشتا قوللانسا بولىدىغان سۆپەتلەرنىمۇ بايان قىلدى. بىراق، ئۇ ئايال باشقا كىشىنىڭ ئايالى ياكى ئىددەت تۇتۇۋاتقان ئايال بولماسلىقى شەرت قىلىندى. چۈنكى نىكاھنىڭ شەرتى ئايالنىڭ نىكاھتىن ياكى ئىددەتتىن خالى بولۇشىدۇر.

ئەمما تېخى نىكاھ تۇختىمى تۈزۈلمىگەن چاپ ئىچكۈزۈلۈۋاتقان ئايال مەسلىسىگە كەلسەك، ئۇنىڭغا قارىلىدۇ. ئەگەر ئۇ ياكى ئۇنىڭ ۋەلىسى ئەلچى قويغان كىشىنىڭ تەكلىپىنى قوبۇل قىلغان بولسا، ياكى ئۆزىنىڭ ۋەلىسىگە ئۇچۇق ياكى ئىشارە بىلەن تەكلىپنى قوبۇل قىلىشقا ياكى ئۇنىڭغا تۇرمۇشقا بېرىشكە رۇخسەت

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

بەرگەن بولسا، ئونىنچىغا ئەلچى قويغان شەخسىتىن باشقا شەخسىنىڭ بۇ ئايالغا ئەلچە تەۋەتىشى هارام بولىدۇ. بۇنىڭغا ئۇقىمە ئىبن ئامىر رەسۇلۇللاهە ئەلەيهىسسالامدىن رىۋايەت قىلغان تۆۋەندىكى هەدىس دەلىلدۇر: «مۇئمىن مۇئمىننىڭ بۇرادىرىدۇر. مۇئمىن ئۆز بۇرادىرىنىڭ سودىسىنىڭ ئۈستىدىن سودا قىلمىشى ۋە بۇرادىرى تاشلاپ كەتكىچە ئۇ ئەلچى قويغان جايغا ئەلچە قويمىشى هالال ئەمەس» . ئەبۇ هۇرەيرە پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامدىن رىۋايەت قىلىدۇ: «كىشى ئۆز بۇرادىرى ئەلچى قويغان ئايالنى تاكى ئۇ نىكاهلاپ ئالغىچە ياكى تەرك قىلمىغىچە ئۇ ئايالغا ئەلچى قويمايدۇ». ئەگەر ئەلچى قويۇلغان ئايال ئەلچى قويغان كىشىنى رەد قىلسا ياكى تېخى ئونىڭغا جاۋاپ قايتۇرمىغان بولسا، ياكى ئۇ هەققىدە سۆزۈشتۈرۈشكە باشلىسا، ئۇشبۇ هاللاردا باشقا كىشىنىڭ ئونىڭغا ئەلچى قويمىشى جائىز بولىدۇ ۋە ئۇ ئايالغا بىرەر كىشى ئەلچى قويغان، دەپ ئېتىبار قىلىنمايدۇ. بۇنىڭغا دەلىل پاتىمە بىنتى قەيس رىۋايەت قىلغان هەدىس: «ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىپ، ئۆزىگە مۇئاۋىيە بىلەن ئەبۇ جەهمى ئەلچى بولۇۋاتقانلىقىنى ئېيتتى». شۇ ۋاقىتتا رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالام، «مۇئاۋىيە مال-مۈلكى يوق كەمبەغەل. ئەبۇ جەهمى بولسا تايىقىنى يەلكىسىدىن قويمايدۇ. سەن ئۇسامە ئىبن زەيدقا تۇرمۇشقا چىققىن» - دېدى. دېمەك پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامغا مۇئاۋىيە بىلەن ئەبۇ جەهمىنىڭ ئېغىز ئاچقانلىقى خەۋەر قىلىنغاندىن كېيىن ئۇسامە ئۆچۈن ئونىڭ ماقۇل بولمىشىنى سورىدى.

ئەگەر ئايالغا ئەلچى قويۇلغان بولسا، ئۇنى قوبۇل قىلىش ياكى رەد قىلىش پەقەت ئونىڭ هەققى بولۇپ، ۋەلىلەردىن بىرەر كىشىنىڭ بۇنىڭغا هەققى يوق. هەمدە ئۆزىنىڭ رۇخسەتسىز بىرەر كىشى ئۇنى تۇرمۇشقا بېرىشى ياكى نىكاهىغا قايتۇرۇشقا بولمايدۇ.

ئىبن ئابباس رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالامدىن رىۋايەت قىلىدۇكى: «جۇگان ئۆزىگە ۋەلىسىدىن هۇقۇقلۇقراق. قىز بالىدىن بولسا رۇخسەت سورىلىدۇ. ئونىڭ رۇخسىتى - جىم تۇرۇشىدۇر». يەنى سۆكۈتتا تۇرىشىدۇر. ئەبۇ هۇرەيرەدىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: «رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالام دېدى: «تۇل ئايالدىن مەسلەهەت سورالمىغىچە ۋە قىزدىن بولسا رۇخسەت سورالمىغىچە نىكاه قىلىنمايدۇ». ئى رەسۇلۇللاه، «ئونىڭ رازىلىقى قانداق بولىدۇ» - دەپ سورىغاندا، رەسۇلۇللاه «سۆكۈت قىلىشى» - دەپ جاۋاپ بەردى. ئىبن ئابباستىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: «بىر قىز رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالامنىڭ ئالدىغا كەلدى ۋە ئاتىسى ئۇنى مەجبۇرەن تۇرمۇشقا بېرىۋاتقانلىقىنى ئېيتتى. شۇ ۋاقىتتا پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام ئونىڭ ئۆزىگە ئىختىيار بەردى». خەنسا بىنتى خەززام ئەل ئەنسارىدىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: «ئاتىسى ئۇنى ئەرگە بەردى، ۋەهالەنكى ئۇ جۇگان ئىدى. ئۇ بۇ ئىشنى ياقتۇرمىدى. كېيىن رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالامنىڭ ئالدىغا كەلگەندە، ئونىڭ نىكاهىنى بىكار قىلدى». مانا بۇ هەدىسلەر ئايال تۇرمۇشقا چىقىشقا رازى بولمىغىچە نىكاهى نىكاه بولماسلىققا ئۇچۇق دەلىلدۇر. ئەگەر بۇ نىكاهنى رەت قىلسا ياكى ئۆزى ياقتۇرماستىن تۇرمۇشقا چىقسا، توختام بىكار بولىدۇ. ئەگەر قارارىدىن قايتسا ياكى رازى بولسا، نىكاهى نىكاه بولۇپبېرىدۇ.

قۇرئان، ئەلچى كەلگەن ۋاقىتتا، ئايالنى تۇرمۇشقا چىقىشتىن توسۇشنى مەنئى قىلغان. الله تائالا دەيدۇ:

فلا تعضلوهن ان ينكحن ازواجهن اذا تراضوا بينهم بالمعروف *

- «بەس، (ئى ئاتا-ئانىلار) ئۇلارنى ئۆز - ئارا ياخشىلىق بىلەن كېلىشكەن بولسا، ئەرلەرگە قايتا نىكاهلىشىتىن توسمىغىلار!». (2:232)

مەقەل ئىبنى يەسارىدىن رىۋايەت قىلىنغان سەھىھ ھەدىستىن قارىغاندا: «مەن سىڭلىمنى بىر كىشىگە تۇرمۇشقا بەردىم. كېيىن ئۇنى تالاق قىلدى. ئىددىتى تۈگىگەن ۋاقىتتا يەنە تۇرمۇشقا بېرىشىمنى سوراپ كەلدى. شۇ ۋاقىتتا مەن ئۇنىڭغا دېدىم: «سىڭلىمنى سائا تۇرمۇشقا بەردىم ۋە سېنى پايدىلاندۇردۇم ۋە ھۆرمەت قىلدىم. كېيىن سەن ئۇنى تالاق قىلدىڭ. كېيىن ئەمدى يەنە بۇلۇشۇشنى سوراۋاتىسەن. اللەقا قەسەمكى، ئۇ سائا ھېچقاچان قايتمايدۇ». ئۇ بىزەرەر كىشى ئىدى. ئايالمۇ ئۇنىڭغا قايتىشنى خالايتتى. كېيىن اللە تائالا ئۇشبۇ ئايەتنى نازىل قىلدى. اللە تائالا دەيدۇ: فلا تعضلوهن -«بەس ئۇلارنى توسمائ !». «مەن ئەمدى نېمە قىلىمەن ئى رسۇلۇللاھ» -دېدىم. رەسۇلاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «ئۇنىڭغا نىكاھ قىلىپ بەرگىن». باشقا بىر رىۋايەتتە بولسا: «قەسىمگە كاپپارەت بېرىسەن ۋە سىڭلىڭنى ئۇنىڭغا نىكاھ قىلىپ بېرىسەن» - دەپ ئېيتىلغان. ئۇسۇشنىڭ مەناسى - ئايال تۇرمۇشقا چىقىرىشنى تەلەپ قىلغان ۋاقىتتا، ئۇنى تۇرمۇشقا چىقارماسلىق. بۇ ئىش ھارام ،بولۇپ، ئۇنى قىلغان كىشى پاسىقتۇر. ئايالنى تۇرمۇشقا چىقىشتىن مەنئى قىلغان ھەربىر كىشى بۇ ئىشى ئۈچۈن پاسىق بولىدۇ. يۇقەھالارمۇ توسقۇنلۇق قىلغان كىشى پاسىق بولىدىغانلىقىنى بايان قىلغان. قاچان ئايالغا تۇرمۇشقا چىقىشنى تەكلىپ قىلىنسا ياكى تۇرمۇشقا چىقىشنى ئۆزى تەلەپ قىلسا، قانداق يول تۇتۇش، رازى بولۇش ياكى رەت قىلىش يالغۇز ئۇنىڭ ئىختىياردا بولىدۇ.

قاچانكى ئەر بىلەن ئايال تۇرمۇش قۇرۇشقا كېلىشسە، نىكاھ تۇختىمىنى تۈزۈشلىرى كېرەك. چۈنكى، نىكاھ پەقەت شەرئى توختام بىلەنلا نىكاھ بولىدۇ. ئۇلار بىر-بىرىدىن بەھرىمەن بولسا ھالال بولىشى ئۈچۈن ۋە نىكاھ ئەھكاملىرى كۆچكە ئىگە بولىشى

ئۈچۈن نىكاھ شەرئىەت ئەھكاملىرىغا مۇۋاپىق تۈزۈلگەن شەرئى توختام بولسىلا ھەقىقى نىكاھ بولىدۇ. بۇنداق توختام بولمىسا ئەرچە ئەر ۋە ئايال ئۆزاق مۇددەت بىرگە ياشىغان بولسىمۇ، نىكاھلىرى نىكاھ بولمايدۇ. شۇنىڭدىن مەلۇم بولىدۇكى، ئىككى ئاشىق - مەشۇقلارنىڭ ئەر- خوتۇنلار قۇشۇلغاندەك قۇشۇلۇشى نىكاھ دەپ ئېتىبار قىلىنمايدۇ، بەلكى زىنا ھېسابلىنىدۇ. ھەمدە ئىككى ئەرنىڭ ئۆز ئارا بىرگە ياشاشقا كېلىشىپ جەملىنىشى نىكاھ دەپ ھېسابلانمايدۇ، بەلكى بەچچىۋازلىق دەپ ئېتىبار قىلىنىدۇ.

مەدەنى نىكاھ بولسا، ئۇ ئۆز ئارا بىرگە ياشاشقا، ئايرىلىشقا ۋە بۇنىڭغا ئالاقىدار ئىشلارغا-نەپقە، پايدىلىنىش ھوقۇقى، ئۆيدىن چىقىش، ئايالنىڭ ئەرگە، ئەرنىڭ ئايالغا ئىتائەت قىلىشى ياكى مانا شۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلارغا ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدا تۈزۈلگەن ئىتتىپاق (ئۆز ئارا كېلىشىش) دۇر. شۇنىڭدەك، بۇ ئىتتىپاقتا پەرزەنتلىنىڭ ۋە ئۇغۇل كىمگە، قىز كىمگە بولىشىغا ئوخشاش ئىشلارغا ھەمدە بىرگە ياشاش ياكى بىرگە ياشىماسلىققا ئالاقىدار مىراس، نەسەپكە ئوخشاش ئىشلارغا ئۆز ئارا كېلىشىشكەن شەرتلەر ۋە زىممىلىرىگە ئالغان مەسئۇلىيەتلەرگە بىنائەن ئەر ۋە ئايال كېلىشىۋالىدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا مەدەنى نىكاھ پەقەت نىكاھ ئىتتىپاقىلا ئەمەس، بەلكى ئۇ نىكاھنىمۇ، ئۇنىڭغا ئالاقىدار نەسلى - نەسەپ، نەپقە، مىراس ۋە باشقا ئىشلارنىمۇ ھەمدە ئەر-خاتۇنلىق ھەر ئىككىسىگە ياكى ئۇلاردىن بىرىگە باشقىسىنى تەرك قىلىشى جائىز بولىدىغان ھالەتلەرنى، يەنى تالاق (مەسىلىسى) نى ئۆز ئىچىگە ئالغۇچى ئىتتىپاقتۇر. بۇنىڭدىن ئاشقىرى ئىتتىپاق ھەربىر ئەرگە، ھەرقانداق ئايالغا ئۆيلىنىشكە ۋە ھەربىر ئايالغا ھەرقانداق ئەرگە تۇرمۇشقا چىقىشقا، ھەربىر ئىشتا ئۇلار رازى بولىدىغان ياكى ئۇلار خالايدىغان ئۆز ئارا ئىتتىپاق (كېلىشىم) گە بىنائەن

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

تولۇق ئەركىنلىك بېرىدۇ. مانا شۇنىڭدىن مەلۇم بولىدۇكى، بۇ مەدەنىي نىكاھ شەرتىدىن جائىز ئەمەس. ئۇنىڭغا ئەسلا نىكاھ ئىتتىپاقى سۈپىتىدە قارالمايدۇ. ۋە نىكاھ توختىمى دەپ ھېسابلانمايدۇ. چۈنكى شەرتىدىن ئۇنىڭ ھېچقانداق قىممىتى يوق.

ئەگەر مۇسلىم بىلەن مۇسلىمە ياكى مۇسلىم بىلەن كىتابى ئايال ئوتتۇرىسىدا مەدەنىي نىكاھ توختىمى يۈز بەرسە، ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدا ئاغزاكى ياكى يازما رەۋىشتە ھاسىل بولغان لەپزىلەرگە قارىلىدۇ. ئەگەر ئۇلار ئارىسىدا نىكاھنىڭ ئېلىش ۋە نىكاھنىڭ كېرىش لەپزىلىرى ھەمدە ئۇلار تەرىپىدىن تەكلىپ (ئىجاب) ۋە قوبۇل قىلىش مەيدانىغا كەلسە، ئىجاب - ئىككى تەرەپتىن بىرى بىرىنچى بولۇپ، ئەر - ئاياللىق ئالاقىلىرىنى پەيدا قىلىش ئارىسىدىكى خاھىش - ئىرادىسىنى ئىپادىلەپ ئېيتقان سۆزلەر، قوبۇل - شۇنىڭدىن كېيىن ئىككىنچى تەرەپ بۇ ئىشقا رازىلىقىنى ئىپادىلەپ ئېيتقان سۆزلەر)، تەكلىپ ۋە قوبۇلدا شەرئەن لازىم بولىدىغان ئەرسە تولۇق بولسا، نىكاھ ۋاقتىدا ۋەلى ۋە ئىككى گۇۋاھ مەۋجۇت بولسا، ئۇشبۇ لەپزىلەر بىلەن شۇ شەكىلگە بىنائەن ئۇ نىكاھ بولىدۇ. چۈنكى ئۇ شەرئى توختام سۈپەتلىرى ۋە شەرتلىرى تولۇق بولغان توختامدۇر. شۇنىڭغا قارىغاندا، ئۇ مەدەنىي ئىتتىپاق بىلەن ئەمەس، بەلكى شەرئى توختام بىلەن ئۇزۇلگەن نىكاھ بولىدۇ. ئەگەر ئۇلار ئارىسىدا شەرئى نىكاھ توختىمىدا مەۋجۇت بولىشى لازىم بولغان بارلىق ئەرسىلەر تېپىلمىسا نىكاھ دەپ ھېسابلانمايدۇ. ئەمما مەدەنىي نىكاھ ئىتتىپاقى ئۇز ئىچىگە ئالغان شەرتلەر گەرچە شەرىئەتكە مۇۋاپىق كەلسىمۇ، ئۇنىڭ مۇتلەق قىممىتى يوق. چۈنكى شەرىئەت ئېلىپ كەلگەن ھۆكۈملەرگە ئەمەل قىلىشنىڭ ۋاجىبلىقى ئەر ۋە ئايال ئوتتۇرىسىدىكى ئىتتىپاق بىلەن ئەمەس، بەلكى نىكاھ توختىمى ۋە

شەرىئەت بايان قىلغان ھۆكۈم بىلەن مەيدانغا چىقىدۇ. شۇ سەۋەپتىن مەدەنىي ئىتتىپاق ئۇز ئىچىگە ئالغان شەرتلەر نىكاھ ئۇچۇن ھېتىبارغا ئېلىنمايدۇ. ئەگەر بۇ شەرتلەر شەرىئەتكە زىت بولسا، ئۇنىڭ باتىللىقى ئېنىقتۇر. ئەگەر بۇ شەرتلەر تۇرمۇش قۇرۇۋاتقانلاردىن بىرى ئۇچۇن شەرىئەت رۇخسەت بەرگەن نەرسىلەردىن بولسا ۋە شەرىئەتكە خىلاپ ۋە توختام تەلەپلىرىگە زىت بولمىسا - ئەگەر ئۇلار ئوتتۇرىسىدا نىكاھ توختىمى ئېتىبارغا ئېلىنسا - ئۇ شەرتلەرمۇ ئېتىبارلىق بولىدۇ. ئەگەر ئۇلار ئارىسىدا تۇزۇلگەن نىكاھ توختىمى ئېتىبارغا ئېلىنمىسا، بۇ شەرتلەرنىڭمۇ ئەسلا قىممىتى بولمايدۇ. مەسىلەن، مۇسلىم بىلەن مۇسلىمە، ئايال ياكى مۇسلىم بىلەن كىتابى ئايال ئوتتۇرىسىدا تۇزۇلگەن مەدەنىي نىكاھ توختىمىغا ئوخشاش. ئەمما مۇسلىم بىلەن مۇشرىكە ئايال ياكى مۇشرىكلەردەك مۇئامىلە قىلىنىدىغان (يەنى مۇشرىكلاردىن دەپ ھېسابلىنىدىغان) كىشىلەر ئوتتۇرىسىدا ياكى مۇسلىمە ئايال بىلەن غەيرى مۇسلىم ئوتتۇرىسىدا تۇزۇلگەن مەدەنىي نىكاھ توختىمى بۇزۇلسا باتىل بولۇپ، قانۇنى كۈچگە ئىگە بولمايدۇ. شۇنىڭدىن مەلۇم بولىدۇكى، نىكاھ بارلىق شەرئى شەرتلىرى تېپىلغان، شەرئى توغرا نىكاھ توختىمى بىلەن تۇزۇلىشى شەرت. ئەگەر بۇنداق ئاساستا تۇزۇلمىسە ئۇ ھەرگىز نىكاھ بولمايدۇ.

نىكاھ شەرئى تەكلىپ قىلىش ۋە قوبۇل قىلىش بىلەن نىكاھ بولىدۇ. دېمەك، تەكلىپ قىلىش بولسا توختام تۇزۇگۈچىلەردىن بىرىنىڭ بىرىنچى بولۇپ ئېيتقان سۆزى، قوبۇل قىلىش بولسا توختام تۇزۇگۈچىلەرنىڭ باشقا بىرىنىڭ ئىككىنچى بولۇپ ئېيتقان سۆزى. مەسىلەن، نىكاھلىنىۋاتقان ئايال ئۆزى ئۇز نىكاھىغا ئېلىۋاتقان كىشىگە «سىزبىلەن تۇرمۇش قۇرىمەن» - دەپ ئېيتىدۇ. كېيىن نىكاھنىڭ ئالغۇچى كىشى بولسا: «قوبۇل قىلدىم» - دەيدۇ

ياكى ئەكسىنچە بولىدۇ. نىكاھ قىلىنىۋاتقانلار ئوتتۇرىسىدا تەكلىپ ۋە قوبۇل قىلىش بىۋاستە بولغاندەك، ئۇلارنىڭ ۋەكىللىرى ئوتتۇرىسىدىمۇ ياكى ئۇلاردىن بىرى بىلەن ئىككىنچىسىنىڭ ۋە كىملى ئوتتۇرىسىدىمۇ بولىشى مۇمكىن. تەكلىپتە ئۆيلىنىش ۋە نىكاھلىنىش لەپزىنىڭ بولىشى شەرت قىلىنمىدۇ. قوبۇلدا بولسا بۇ شەرت ئەمەس. بەلكى ئىككىنچى تەرەپ ئۆز رازىلىقى ۋە تەكلىپنى قوبۇل قىلغانلىقىنى بىلدۈرىدىغان خالىغان سۆز بىلەن بۇ تەكلىپكە رازى بولىشى شەرت قىلىنمىدۇ. تەكلىپ ۋە قوبۇل قىلىش «تۇرمۇش قوردۇم»، «قوبۇل قىلدىم» غا ئوخشاش ئۆتكەن زامان لەپزى بىلەن ياكى ئۇلاردىن بىرى ئۆتكەن زامان لەپزى بىلەن، ئىككىنچىسى بولسا كېلەر زامان لەپزى بىلەن بولىشى زۆرۈر. چۈنكى نىكاھ، توختام بولۇپ ئۇنىڭدا قەتئىلىك، يەنى ئۆتكەن زامان كۆرۈنۈشىدىكى لەپزى ئىشلىتىلىشى كېرەك. نىكاھ قانۇنى كۆچىكە ئىگە بولىشتا تۆرت شەرت باردۇر:

بىرىنچى شەرت: تەكلىپ سۆزىمۇ ۋە قوبۇل قىلىش سۆزىمۇ بىرجايدا ئېيتىلىشى، يەنى تەكلىپ ۋە قوبۇل ئەينەن بىر جايدا بولىشى. ئەگەر توختام تۆزگۈچىلەر ئاشۇ جايدا ھازىر بولسا، ئۇنداق بولىدۇ. ئەگەر ئۇلاردىن بىرى بىر شەھەردە ئىككىنچىسى باشقا شەھەردە بولسا ۋە ئۇلاردىن بىرى ئىككىنچىسىگە نىكاھنى تەكلىپ قىلىپ خەت يازسا، خەتنى ئالغان شەخس تەكلىپنى قوبۇل قىلسا، نىكاھ قانۇنى كۆچىكە ئىگە بولىدۇ. لېكىن بۇ ھالەتتە خەتنى ئىككى گۇۋاھچىغا ئوقۇتۇشى ياكى ئوقۇتۇشى ۋە ئۇنىڭ ئىبارىلىرىنى ئۇلارغا ئاڭلىتىشى ياكى ئۇلارغا «يالانچى مېنى ئالماقچى بولۇپ ماڭا خەت ئەۋەتتى» - دەپ ئېيتىشى ۋە مەجلىستە ئۆزىنى ئۇنىڭغا ناپىئورغاتقىغا ئۇلارنى گۇۋاھ قىلىشى شەرت قىلىنمىدۇ.

ئىككىنچى شەرت: توختام تۆزگۈچىلەرنىڭ ھەربىرى

باشقىسىنىڭ سۆزىنى ئاڭلىشى ۋە چۈشىنىشى، بۇ سۆزلەردىن نىكاھ توختىمىنى كۆزدە تۇتۇاتقانلىقىنى بىلىشى كېرەك. ئەگەر ئاڭلىمىغان ياكى چۈشەنمىگەن سەۋەبدىن نېمىنى كۆزلەۋاتقانلىقىنى بىلمىسە، نىكاھ قانۇنى كۆچىكە ئىگە بولمايدۇ. مەسىلەن، ئەرکىشى ئايالىغا «سىزبىلەن تۇرمۇش قۇردۇم» مەناسىنى بىلدۈرگۈچى سۆزنى پارانسۇز تىلىدا ئېيتسا، بۇ تىلنى بىلمەيدىغان ئايال ئۆزى چۈشەنمەستىن تۇرۇپ، ئۇنىڭغا ئۆگۈتۈلگەن سۆزنى ئېيتسا ھەمدە ئايال ئۆزى ئېيتقان سۆزدىن كۆزلەنگەن مەقسەت نىكاھ توختىمى ئىكەنلىكىنى بىلمىسە، ئەرکىشى ئۇنىڭ تەكلىپىنى قوبۇل قىلسا، نىكاھ قانۇنى كۆچىكە ئىگە بولمايدۇ. ئەگەر ئايال ئۆزى ئېيتقان سۆزدىن مەقسەت - نىكاھ توختىمى ئىكەنلىكىنى بىلسە، نىكاھ قانۇنى بولىدۇ.

ئۈچىنچى شەرت: قوبۇل ۋە تەكلىپ بىر-بىرىگە زىت كەلمەسلىكى كېرەك، بۇ ھال تەكلىپنىڭ ھەممىسىدە بولامدۇ ياكى بەزى ئورۇنلاردا بولامدۇ، پەرقى يوق.

تۆرتىنچى شەرت: ئايال مۇسلىمە ياكى كىتابى بولىشى، ئەر بولسا پەقەت مۇسلىم بولىشىغا ئوخشاش توختام قىلغۇچىلاردىن بىرىنىڭ باشقىسى بىلەن تۇرمۇش قۇرىشىغا شەرىئەت رۇخسەت بەرگەن بولىشى كېرەك.

ئەگەر بۇ تۆت شەرت توختامدا تېپىلسا، نىكاھ قانۇنى كۆچىكە ئىگە بولىدۇ. ئەگەر بىرەر شەرت تېپىلمىسا، نىكاھ قانۇنى كۆچىكە كىرمەيدۇ ۋە ئاساسى جەھەتتىن باتىل بولىدۇ. ئەگەر نىكاھ قانۇنى كۆچىكە ئىگە بولسا، ئۇنىڭ سەھىھ (ساغلام) نىكاھ بولىشى ئۈچۈن ئۇنىڭدا سەھىھ لىق شەرتلىرى تېپىلىشى كېرەك. بۇ شەرتلەر ئۆچتۇر.

1) ئايال نىكاھ توختىمىغا يارىملىق بولىشى.

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

نىكاھ قىلىشقا رۇخسەت بەرگەن بولىشى شەرتىگە كەلسەك. چۈنكى شەرىئەت بىرەر توختامنى توسىغان بولسا بۇ توختامنى تۈزۈشكە بولمايدۇ.

بۇلار توختامنىڭ قانۇنى تۈسكە كىرىشىگە نىسبەتەن ئېيتىلغان پىكىرلەردۇر. ئەمدى توختامنىڭ سەھىھ (ساغلام) بولىشىغا كەلسەك، ئەگەر شەرىئەت بۇنداق توختامنى تۈزۈشتىن قايتۇرمىغان بولسا، توختام تۈزۈلگەن بولىدۇ. ئەگەر شەرىئەت توختامنىڭ بىرەر جەھەتىنى مەنئى قىلغان بولسا، توختام ئەنە شۇ جەھەتتىن پاسىد (بۇزۇلغان) بولىدۇ، لېكىن باتىل بولمايدۇ. ئەمما ئايال نىكاھ توختىمى ئۈچۈن يارامليق بولىشىغا كەلسەك، چۈنكى شەرىئەت بەزى ئاياللارنى نىكاھ قىلىشنى ۋە بەزى ئاياللارنى بىرگە جەملەپ نىكاھقا ئېلىشنى مەنئى قىلغان. بۇنداق نىكاھى ھارام قىلىنغان ئاياللار بىلەن تۈزۈلگەن نىكاھ توختىمى سەھىھ بولمايدۇ. ئەمدى نىكاھ ۋەلىنىڭ قاتنىشىشى بىلەنلا سەھىھ بولىشىغا كەلسەك، بۇنىڭغا ئەبۇ مۇسا رىۋايەت قىلغان ھەدىس دەلىل بولىدۇ. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «نىكاھ ۋەلىنىڭ قاتنىشىشى بىلەنلا بولىدۇ». ئايال تۈزىنى تۈرمۇشقا چىقىرىشقا ۋە باشقىنى تۈرمۇشقا بېرىشكە ھەمدە تۈرمۇشقا چىقىشىدا تۈز ۋەلىسىدىن باشقا ئادەمنى ۋەكىل قىلىشى ھەقلىق ئەمەسلىكى بولسا، بۇنىڭغا ئائىشە (رەزىيەللاھۇ ئەنھا) يېغەمبىرئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىس دەلىلدۇر: «تۈز ۋەلىسىنىڭ ئىزنىسىز نىكاھ قىلغان ئايالنىڭ نىكاھى باتىلدۇر، نىكاھى باتىلدۇر، نىكاھى باتىلدۇر». ئەبۇ ھۇرەيرە يېغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىدۇكى: «ئايال ئايالنى تۈرمۇشقا چىقىرالمايدۇ، ئايال ئۆزىنمۇ تۈرمۇشقا چىقىرالمايدۇ. زىناكار ئايالا تۈزىنى تۈزى تۈرمۇشقا چىقىرىدۇ». ئەمما نىكاھ توختىمىدا ئىككى مۇسلىم گۇۋاھ ھازىر بولىشى

كېرەكلىكىگە كەلسەك، چۈنكى قۇرئان رەجئى تالاق قىلىنغان ئايالنى ئۆز ئىرىگە ئايالليققا قايتۇرۇشتا ئىككى مۇسۇلمان گۇۋاھنىڭ ھازىر بولىشىنى شەرت قىلغان. الله تائالا دەيدۇ:

فاذا بلغن اجلهن فامسكوهن بمعروف او فارقوهن بمعروف واشهدوا ذوي عدل منكم *

-«ئەمدى قاچان (تالاق قىلغان ئايالليرىگلار ئىددەت) مۇددەتلىرىگە يېتىپ قالسا، بىر ئۇلارنى ياخشىلىق بىلەن ئېلىپ قېلىگلار (يەنى قايتا نىكاھلىرىگلارغا ئېلىگلار) ياكى ياخشىلىق بىلەن (يەنى ھەقسىز - مەھرىلىرىنى بېرىپ) ئاجرىشىگلار ۋە (يارىشىپ قېلىۋاتقان ياكى ئاجرىشىپ قېلىۋاتقان ۋاقىتتا) ئۆزەڭلاردىن (يەنى مۇسۇلمانلاردىن) بولغان ئىككى ئادالەت ئىگىسىنى گۇۋاھ قىلىگلار!». (65:2)

ھەسەن بۇ ئايەت ھەققىدە شۇنداق دەيدۇ: يەنى ئىككى مۇسۇلماننىڭ گۇۋاھ قىلىشى. نىكاھ توختىمىنى داۋاملاشتۇرۇش ھېسابلانغان رەجئە (يەنى ئەرگە يەنە قايتىش) دا ئىككى مۇسۇلمان گۇۋاھنىڭ ھازىر بولىشى شەرت قىلىنغان بولسا، ئەر- ئايالليققا باشلىنىشى بولغان نىكاھ توختىمىنىڭ پەيدا بولىشىدا ئىككى گۇۋاھنىڭ قاتنىشىشى ئەلۋەتتە شەرتتۇر. بۇنىڭدىن تاشقىرى نىكاھ توختىمى ۋە نىكاھ توختىمىنىڭ داۋاملىشىشى ئۈستىدىكى ئىش بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھۆكمىمۇ بىردۇر.

مەھرەم ئاياللار

مەھرەم (نىكاھى ھارام قىلىنغان) ئاياللار بىلەن تۆۋلىنىشنىڭ ھاراملىقى قۇرئان ۋە سۈننەتتە تۈچۈق ـ ئايدەك ئېيتىلىپ تۇتۇلگەن. بۇ ھۆكۈمگە قۇرئان ۋە سۈننەت ئاساس بولۇپ، ئۇنىڭ دەلىللىرى تۆۋەندىكىلەر: الله تائالا شۇنداق دەيدۇ: ولاتنكحوا مانكح اباؤكم من النساء الا ماقد سلف انه كان فاحشة ومقتا وساء سبيلا *

ـ«ئاتىلىرىڭلار ئالغان ئاياللارنى نىكاھىڭلارغا ئالماڭلار! لېكىن ئىلگىرى ئۆتكەن بولسا (بۇ ھۆكۈم نازىل بولۇشىدىن ئىلگىرى ئالغان بولساڭلار، الله ئەپۇ قىلىدۇ). ئەلۋەتتە بۇ خۇنۇك ۋە يىرگىنىشلىك بولغان، يامان قىلىقتۇر» . (4:22)

حرمت عليكم امهاتكم وبناتكم واخواتكم وعماتكم وخالاتكم وبنات الاخ وبنات الاخت وامهاتكم اللاتي ارضعنكم واخواتكم من الرضاعة وامهات نسائكم وربائبكم اللاتي في حجوركم من نسائكم اللاتي دخلتم بهن فان لم تكونوا دخلتم بهن فلاجناح عليكم وحلائل ابنائكم الذين من اصلابكم وان تجمعوا بين الاختين الا ماقد سلف ان الله كان غفورا رحيما* والمحصنات من النساء الا ماملكت ايمانكم كتاب الله عليكم واحل لكم ماوراء ذلكم *

ـ«سىلەرگە ئانىلىرىڭلارنى، قىزلىرىڭلارنى، ھەمشىرىلىرىڭلارنى، ئاناڭلارنىڭ ھەمشىرىلىرىنى، ئاناڭلارنىڭ ھەمشىرىلىرىنى، قېرىنداشلىرىڭلارنىڭ قىزلىرىنى، ھەمشىرەڭلارنىڭ قىزلىرىنى، سۈت ئانىلىرىڭلارنى، ئىملەدەش

ھەمشىرەڭلارنى، قېيىن ئاناڭلارنى، سىلەر بىر يەردە بولغان ئاياللىرىڭلارنىڭ (باشقا ئەردىن بولغان) ئۆيۈڭلاردا تەربىلەنگەن قىزلىرىنى ئېلىش ھارام قىلىندى. ئەگەر سىلەر ئۇلارنىڭ ئانىلىرى بىلەن بىر تۇشەكتە بولمىغان بولساڭلار، بۇ چاغدا ئۇلارنى ئالساڭلار ھېچ باك يوقتۇر، يەنە ئوغۇز پۇشتىڭلاردىن بولغان باللىرىڭلارنىڭ ئاياللىرىنى ئېلىشىڭلار ۋە ئىككى ھەمشىرىنى بىرلا ۋاقىتتا ئەمرىڭلاردا ساقلىشىڭلار ھارام قىلىندى. لېكىن ئۆتكەنلەر (يەنى جاھىلىيەت دەۋرىدە قىلغىنىڭلار) ئەپۇ قىلىنىدۇ. الله ھەقىقەتەن مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، (بەندىلەرگە) ناھايىتى مېھرىباندۇر. ئەرلىك ئاياللارنى ئېلىشمۇ سىلەرگە ھارام قىلىندى. پەقەت سىلەرنىڭ باشقۇرۇشىڭلار ئاستىدىكى چوڕىلەر بۇنىڭدىن مۇستەسنا. بۇ اللەنىڭ سىلەرگە پەرز قىلغان ھۆكۈملىرىدۇر، بۇلاردىن (يەنى يۇقىرىدىكى ئېلىش دۇرۇس بولمايدىغان ئاياللاردىن) باشقىلىرىنى زىنادىن ساقلىنىپ، ئىپپەتلىك بولغان ھالدا، مالىلىرىڭلارنى سەرپ قىلىپ (يەنى مەھرىنى بېرىپ) نىكاھلاپ ئېلىشىڭلار ھالال قىلىندى. قايسىكى ئاياللارنى نىكاھلاپ ئېلىپ پايدىلانساڭلار، ئۇلارغا (نىكاھ ۋاقتىدا) بېكىتىلگەن مەھرلىرىنى بېرىڭلار، مەھرى بېكىتىلگەندىن كېيىن، ئۆز ئارا پۇتۇشكەن نەرسىلەر نوغرىسىدا (يەنى ئايالنىڭ رازىلىقى بىلەن ساقىت قىلىنغان مەھرى ئۈچۈن) سىلەرگە ھېچ گۇناھ بولمايدۇ. الله ھەقىقەتەن ھەممىنى بىلگۈچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر» . (4:23_24)

ئەمما سۈننەتتىكى دەلىلغا كەلسەك، ئەبۇ ھۇرەيرە (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ) رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىدۇ: «ئايال ئۆز ھەمشىرىسى بىلەن بىر ئەرنىڭ نىكاھىدا جەملەنمەيدۇ ۋە ئايال ئانىلىرىنىڭ ھەمشىرىسى بىلەن بىر ئەرنىڭ نىكاھىدا جەملەنمەيدۇ» . ئىمام مۇسلىم ئائىشە (رەزىيەللاھۇ ئەنھا) دىن رىۋايەت قىلىدۇكى: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «ئىملەدەشلىكمۇ بىر تۇققانلىق ھارام قىلغان نەرسىلەرنى ھارام قىلىدۇ» .

شۇنىڭغا قارىغاندا، ئانىلارنى ئېلىش مۇتلەق ھارام قىلىنغان. ئانىلار دېگەندە بالا تۇغۇلۇش جەھەتتىدىن ئۇلارغا مەنسۇپ بولغان ئاياللار چۈشىنىلىدۇ. بۇ ئانىلار تۆۋەندىكىلەر:

A) ھەقىقى مەنادا ئانا نامى بىلەن ئېيتىلىدىغان، سىزنى تۇققان ئايال.

B) كۆچمە مەنادا ئانا نامى بىلەن ئاتىلىدىغان ئاياللار، يەنى سىزنى تۇققان ئانىڭىزنىڭ ئانىسى ۋە ئۇنىڭدىن يۇقىرىدىكىلەر. ئانىڭىز ۋە ئاتىڭىزنىڭ ئانىسى بولغان چوڭ ئانىلىرىڭىز، ئانا ياكى ئانىڭىزنىڭ چوڭ ئانىلىرى، چوڭ ئانا ۋە چوڭ ئانىلىرىڭىزنىڭ چوڭ ئانىلىرى شۇلار قاتارىغا كىرىدۇ. بۇ ئايال مىراسخورلارمۇ ياكى ئۇنداق ئەمەسمۇ ھەممىسى - نەسەپتە قانچە يۇقىرى بولسىمۇ - مەھرەم ئاياللار ھېسابلىنىدۇ.

پەرزەنتى بولغان قىزلىرىغا ئۆيلىنىشىمۇ مۇتلەق ھارام قىلىنغان. ئۇلار تۇغۇلۇش جەھەتتىدىن سىزگە باغلىق پۈشتىكىزدىن بولغان قېزلار، ئوغۇل-قىزلىرىڭىزنىڭ قىزلىرى بولۇپ، ئۇلارنىڭ نەسەپ دەرىجىسى قانچە تۆۋەن تەرەپكە چۈششىمۇ مىراسخورلارمۇ ياكى ئۇنداق ئەمەسمۇ، ھەممىسى مەھرەم قىزلاردۇر.

ئۇچ تەرەپتىن بىرى ئارقىلىق ئاچا - سىڭىل بولغان، يەنى ئاتا - ئانىسى بىر ياكى ئاتا بىر ئانا باشقا ياكى ئانا بىر ئانا باشقا ئاچا-سىڭىللەربىلەن توي قىلىشمۇ مۇتلەق ھارام قىلىنغان.

ئانىلارغا ئۇچ جەھەتتىن ئاچا-سىڭىل بولغان ھەمشىرىلەرگە، ئاتا - ئانىنىڭ ئاتىسى بولغان چوڭ دادىنىڭ ئاپا-سىڭىللىرىغا ئۆيلىنىش ھارام قىلىنغان ۋە بۇنىڭدا چوڭ دادىلارنىڭ قانچىلىك يىراق ياكى يېقىن بولىشىدا ۋە مىراسخور بولۇش - بولماسلىقىدا پەرق يوق.

ئانىلارغا ئۇچ تەرەپتىن بىرى ئارقىلىق ئاچا - سىڭىل بولغان

ئانىسىنىڭ ھەمشىرىلىرىگە ئۆيلىنىش ھارام قىلىنغان. چۈنكى ھەممە چوڭ ئانىلار ئانا ھېسابلىنىپ، ئۇلارنىڭ ئاچا-سىڭىللىرى بولسا مەھرەم ئانىسىنىڭ ھەمشىرىلىرىدۇر.

ئاكا-ئۇكىلىرىنىڭ قىزلىرىغا ئۆيلىنىش ۋە ئاكا-ئۇكىلارغا تۇغۇلۇش جەھەتتىدىن باغلىق ھەممە ئايالىلارغا ئۆيلىنىش ھارام قىلىنغان، ئۇلار ئۇچ تەرەپتىن قايسى جەھەتتىدىن ئاكا-ئۇكىلار بولسىمۇ. شۇنىڭدەك، ئاچا - سىڭىللىرىنىڭ قىزلىرىغا ئۆيلىنىشمۇ ھارام قىلىنغان.

ئېمىتكەن ئانىلارغا ئۆيلىنىشمۇ ھارام قىلىنغان. ئۇلار سىزنى ئېمىتكەن ئانىلار، ئۇلارنىڭ ئانىلىرى ۋە چوڭ ئانىلىرى - گەرچە ئۇلار نەسەپتىكى دەرىجىلىرى يۇقىرىغا كەتكەن بولسىمۇ - يۇقىرىدا ئېيتىلغانغا مۇۋاپىق. ئانىسى سىزنى ئېمىتكەن ياكى ئانىڭىز ئۇنى ئېمىتكەن ھەربىر ئايال، شۇنىڭدەك، بىر ئايالنىڭ سۈتىدىن سىز ئېمىلدەش بولغان ئايال ياكى بىر ئەرنىڭ سۈتىدىن سىز ۋە ئۇ ئەمگەن بولسىڭىز - گەرچە ئېمىتكۈچى ئاياللار كۆپ بولسىمۇ - ئۇ سىزنىڭ مەھرەم ئاچا-سىڭىللىرىڭىزدۇر.

قېيىن ئانىلارغىمۇ ئۆيلىنىش ھارام قىلىنغان. كىمكى بىر ئايالغا ئۆيلەنسە، ئۇنىڭ بىلەن قۇشۇلغان ياكى قۇشۇلمىغىنىدىن قەتئىنەزەر نىكاھ توختىمى تۈزۈلگەن سەۋەبىدىن ئۇ ئايالغا نەسەپ ياكى ئېمىتىش ئارقىلىق، يېقىن ياكى ئۇزاق بولغان ھەرقانداق ئانىنىڭ نىكاھى ھارام قىلىنغان. ئەمرى ئىبن شۇئەيب ئاتىسىدىن ۋە ئاتىسى چوڭ دادىسىدىن رىۋايەت قىلىدۇكى: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «ئەگەر بىر كىشى بىر ئايالغا ئۆيلەنسە ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولماستىن ئاۋۋال تالاق قىلغان بولسا، ئۇ كىشى ئاشۇ ئايالنىڭ قىزىغا ئۆيلەنسە گۇناھ يوق، ئەمما ئۇنىڭ (يەنى شۇ قىزنىڭ) ئانىسىغا ئۆيلىنىشى ھارام».

تۇرمۇش قۇرۇپ بىرگە بولغان ئاياللىرىنىڭ قىزلىرىغا ئۆيلىنىش هارام قىلىنغان. ئۇلار تەربىيە ئاستىدىكى قىزلار بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئانىلىرى بىلەن بىرگە بولۇش سەۋەبىدىن ئۇلار مەھرەم بولۇپ قالىدۇ. بۇ قىزلار - ئايالغا ئەسەپ ياكى ئېمىتىش ئارقىلىق ئالاقىدار بولغان يىراق ياكى يېقىن ۋە مىراسخور بولغان ياكى بولمىغان قىزلاردۇر. قىزنىڭ ئانىسى بىلەن بىرگە بولغان بولسا، بۇ قىزغا ئۆيلىنىشى هارام بولىدۇ ۋە بۇنىڭدا قىزنىڭ شۇ ئەرنىڭ قارمىقىدا بولغان ياكى بولمىغانلىقىنىڭ پەرقى يوق. الله تائالا دەيدۇ:

اللاتي في حجوركم *

-«تەربىيىڭلاردا بولغان قىزلىرى». (4:23)

ئايەتتە قىزنىڭ تولا ۋاقتىدىكى هالىتى ئېپادىلەنگەن بولۇپ، ئۇنىڭ يېڭى ئاتا قارمىقىدا بولىشى شەرت قىلىنمىغان.

من نسائكم اللاتي دخلتم بهن *

-«جىنسى ئالاقىدا بولغان ئاياللىرىڭلارنىڭ». (24:23)

بۇ ئايەتتە بولسا، ئەرگە بۇ قىز مەھرەم بولىشى ئۈچۈن ئۇنىڭ ئانىسى بىلەن بىرگە بولۇش شەرت قىلىنغان. چۈنكى كېيىنكى ئايەتتە ئېيتىلغانكى:

فان لم تكونوا دخلتم بهن فلاجناح عليكم *

-«ئەگەر ئاياللىرىڭلار بىلەن جىنسى ئالاقىدا بولمىغان بولساڭلار (ئۇلارنى تالاق قىلغان دىن كېيىن ئاۋۋالقى ئېرىدىن ئوغۇلغان قىزلارنى ئۆيلەنسەڭلار)، سىلەر ئۈچۈن گۇناه يوقتۇر». (4:23)

شۇنىڭ ئۈچۈن بىر ئايال بىلەن توي قىلىپ، تېخى بىرگە بولمىغان بولسا (ئۇنى تالاق قىلغاندىن كېيىن)، ئۇنىڭ قىزى بىلەن توي قىلىش هارام ئەمەس.

ئوغۇللىرىنىڭ ئاياللىرى بىلەن توي قىلىش مۇتلەم هارام

قىلىنغان. يەنى كىشى ئەسەپ ياكى ئېمىتىش جەهەتتىدىن يېقىن ياكى يىراق بولغان ئوغۇللىرىنىڭ ئاياللىرىغا، ئەۋرىلىرىنىڭ ئاياللىرىغا (يەنى قىزلىرىنىڭ ئوغۇللىرىنىڭ ئاياللىرىغا) توي قىلىشى نىكاه توختىمى تۈزۈلگەنلىكى سەۋەبىدىن - ئوغۇل ياكى ئەۋرە ئۈزۈئايالى بىلەن بىرگە بولغان ياكى بىرگە بولمىغانلىقىنىڭ پەرقى يوق - هارام بولىدۇ.

ئاتىنىڭ ئاياللىرى بىلەن توي قىلىشمۇ هارام قىلىنغان. دېمەك ئەسەپ ياكى ئېمىتىش ئارقىلىق، مىراسخورمۇ ياكى ئۇنداق ئەمەسمۇ ياكى يىراق-يېقىن بولىشىدىن قەتئىنەزەر ئاتىنىڭ ئاياللىرى مەھرەم بولىدۇ. بەرا ئىبن ئازىبدىن ئەسەئى رىۋايەت قىلىدۇكى: «ئاغامنىڭ قولىدا بايراق كۆتۈرۈپ كېتىۋاتقان هالەتتە ئۇچراشتىم ۋە قايىقا كېتىۋاتىمىز؟ - دەپ سورىدىم. ئۇ: رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالام مېنى ئۆز ئاتىسىدىن كېيىن ئۇنىڭ ئايالى بىلەن توي قىلغان كىشىنى ئۆلتۈرگىلى ياكى پوينىنى ئۈزگىلى ئەۋەتتى» -دېدى.

ئەسەپ ياكى ئېمىتىش بىلەن بىر-بىرىگە ئالاقىدار بولغان ئىككى ئاچا-سىڭىلىنى جەملەپ توي قىلىش هارام قىلىنغان. بۇنىڭدا ئۇ ئاچا - سىڭىللارنىڭ ئاتا-ئانىلىرى بىر بولۇش ياكى ئانا ياكى ئانا بىر بولۇشىنىڭ پەرقى يوق. شۇنىڭدەك، قوشۇلۇشتىن ئاۋۋال ياكى كېيىن بولۇشىنىڭمۇ پەرق يوق. ئەگەر ئۇلارنى بىر نىكاه توختىمى بىلەن نىكاهلىغا ئالسا، نىكاه پاسىد بولىدۇ.

ئايال بىلەن ئۇنىڭ ئاتىسىنىڭ هەمشىرىسى ئانىسىنىڭ هەمشىرىسىنى جەملەپ نىكاهلىغا ئېلىشمۇ هارام قىلىنغان. ئەبۇ هۇرەيرە رىۋايەت قىلىدۇكى: «رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالام دېدى: بىركىشى ئايال بىلەن ئۇنىڭ ئاتىسىنىڭ هەمشىرىسى نىكاهتا جەملەيدۇ ۋە بىر ئايال بىلەن ئۇنىڭ ئانىسىنىڭ هەمشىرىسىنى

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

بىر نىكاھتا جەملىمەيدۇ». ئەبۇ داۋۇتنىڭ رىۋايىتىدە بولسا تۆۋەندىكىلەر كەلگەن: «ئايالنى ئۇنىڭ ئاتىسىنىڭ ھەمشىرىسى ئۈستىگە، ئاتىسىنىڭ ھەمشىرىسىنى ئاكا-ئۇكىسىنىڭ قىزى ئۈستىگە نىكاھ قىلدۇرمايدۇ. ئايالنى ئانىسىنىڭ ھەمشىرىسى ئۈستىگە ۋە ئانىسىنىڭ ھەمشىرىسى ئۆز ئاچا-سىڭلىسىنىڭ قىزى ئۈستىگىمۇ نىكاھ قىلدۇرمايدۇ. چوڭ كىچىكىنىڭ ئۈستىگە ۋە كىچىكى چوڭنىڭ ئۈستىگىمۇ نىكاھ قىلدۇرمايدۇ».

ئىبرى بار ئايالالار بىلەن توي قىلىشمۇ ھارام قىلىنغان. الله تائالا ئۇلارنى «ئۆزلىرىنى ھارامدىن ساقلىغان پاكىزە ئايالالار» دېگەن، چۈنكى ئۇلار نىكاھ ئارقىلىق ئۆزلىرىنى پاكىزە ساقلىغان.

ئېمىتىش بىلەنمۇ نەسەپ ئارقىلىق مەھرەم بولغان شەخسلەر مەھرەم بولىدۇ. چۈنكى، نەسەپ جەھەتتىدىن مەھرەم ئايالالار ئېمىتىش ئارقىلىقمۇ مەھرەم بولىدۇ. بۇلار - ئانىلار، قىزلار، ئاچا-سىڭىللار، ئاتىسىنىڭ ھەمشىرىلىرى ۋە ئانىسىنىڭ ھەمشىرىلىرى، ئاكا-ئۇكىلارنىڭ قىزلىرى ۋە ئاچا-سىڭىللارنىڭ قىزلىرى بولۇپ، ئۇلار نەسەپ ئارقىلىق نىكاھلىرى ھارام بولغانلىقىغا ئوخشاش ئېمىتىش ئارقىلىقمۇ نىكاھلىرى ھارام بولىدۇ. بۇنىڭغا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىنغان ئۇشبۇ ھەدىس ئاساس بولىدۇ: «نەسەپ سەۋەبىدىن ھارام قىلىنغان نەرسىلەر ئېمىتىش ئارقىلىقمۇ ھارام قىلىنىدۇ». مۇسۇلمانلىق رىۋايىتىدە ئېيتىلغانكى: «تۇغۇلۇش جەھەتتىدىن مەھرەم بولغان شەخسلەر بىر ئەچەكتىن ئېمىش جەھەتتىدىنمۇ مەھرەم بولىدۇ». ئائىشە (رەزىيەللاھۇ ئەنھا) رىۋايەت قىلىدۇ: «ھىجاپ ھۆكمى نازىل بولغاندىن كېيىن ئەبۇل قۇئەيسنىڭ ئاكىسى ئەپلەھ مېنىڭ ئالدىمغا كىرىش ئۈچۈن ئىزنى سورىدى. مەن: الله بىلەن قەسەمكى، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام رۇخسەت بەرمىگىچە ئۇنىڭغا

ئىزنى بەرمەيمەن دېدىم، چۈنكى مېنى ئەبۇل قۇئەيسنىڭ ئاكىسىنىڭ (ئايالى) ئېمىتكەن ئەمەس، بەلكى ئەبۇل قۇئەيسنىڭ ئايالى ئېمىتكەن ئىدى. كېيىن ئالدىمغا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام كەلدى. مەن ئۇكىشىگە: ئى اللەنىڭ رەسۇلى، پالان كىشى مېنىڭ ئالدىمغا كىرىشكە رۇخسەت سورايدۇ ئۇ بولسا مېنى ئېمىتكەن ئەمەس، بەلكى ئەبۇل قۇئەيسنىڭ ئايالى مېنى ئېمىتكەن-دېدىم. شۇ ۋاقىتتا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام مۇبارەك بولسۇن، ئۇنىڭغا رۇخسەت بەرگىن، چۈنكى ئۇ سېنىڭ تاغاڭ بولىدۇ»-دېدى. ئېمىتىش ئارقىلىق مەھرەم قىلىپ قويغان نەرسە سۈتتۇر. دېمەك كىشى ئېمىۋاتقان سۈتنىڭ ئىگىسى ئايال ياكى ئەر بولىشتىن قەتئىنەزەر، ئۇنىڭدىن ئەمگەن كىشى مەھرەم بولىدۇ ۋە ئەمگەن كىشى ئۇنىڭغا ئوغۇل بولسۇن ياكى بولمىسۇن. شۇنىڭدىن كېيىپ چىققان ھالدا شەخسى ئۆزى ئېمىلدەش ئاكا-ئۇكىسىنىڭ ئاچا-سىڭىللىرى بىلەن توي قىلىش ھالال بولىدۇ. ئۆزى بىرگە ئېمىلدەش ئاچا-سىڭىل ئاكا-ئۇكىلىرى بولسا ھالال بولمايدۇ. ئەگەر شەخسى بىر ئايالنى ئەمگەن بولسا، ئۇ ئايال ئۇنىڭغا ئېمىتكەن ئانا بولۇپ قالىدۇ ۋە ئۇنىڭ ئىرى ئۇنىڭ ئاتىسى، پەرزەنتلىرى بولسا ئاكا-ئۇكا، ئاچا-سىڭىللىرى بولۇپ قالىدۇ. لېكىن ئەمگەن شەخسنىڭ بىرتۇققان ئاكا-ئۇكا، ئاچا-سىڭىللىرى ئۇ ئېمىلدەش ئاكا-ئۇكا، ئاچا-سىڭىللارغا ئاكا-ئۇكا، ئاچا-سىڭىل بولمايدۇ ۋە ئۇلار بىر تۇققان ئاكا-ئۇكىلىرىنىڭ ئېمىلدەش ئاچا-سىڭىللىرىغا توي قىلسا بولىدۇ. دېمەك، سۈت ئادەملەرنى بىر-بىرىگە مەھرەم قىلىپ قويغۇچى نەرسە دۇر.

مەزكۇر ئايالالار بىلەن توي قىلىش ھارامدۇر. بۇلاردىن باشقا ئايالالارىلەن بولسا توي قىلىش ھالالدۇر. الله تائالانىڭ تۆۋەندىكى سۆزى بۇنىڭغا دەلىلدۇر:

واحل لكم ما وراء ذلكم *

ـ«مانا شۇلاردىن باشقا (ئايال)لار سىلەر ئۈچۈن ھالال قىلىندى». (4:24)

شۇنىڭدەك، ئىلگىرى ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك مۇشرىكە ئاياللار بىلەن ۋە ئېرى بار ئاياللار بىلەن توي قىلىشمۇ ھارامدۇر.

كۆپ ئاياللىق

الله تائالا ئۆزىنىڭ مۇقەددەس كىتابىدا دەيدۇ:

فانكحوا ما طاب لكم من النساء مثني وثلاث ورباع فان خفتم الا تعدلوا فواحدة او ما ملكت ايمانكم ذلك ادني الا تعولوا *

ـ«سىلەر ئۈچۈن نىكاھى ھالال بولغان ئاياللارغا ئىككى، ئۈچ، تۆرتتىن توي قىلىڭلار. ئەمدى ئەگەر (ئۇلار ئارىسىدا) ئادالەت قىلالمايسىلەتتىن قورقساڭلار، بىر ئايال بىلەن (توي قىلىڭلار) ياكى قول ئاستىڭلاردىكى چۈرە بىلەن (كېپايلىنىڭلار). مانا شۇ جەبرە-زۇلۇمغا ئۆتۈپ كەتمەسلىكىڭلارغا يېقىنراق ئىشتۇر». (4:3)

ئۇشبۇ ئايەت رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا ھىجرەتنىڭ سەككىزىنچى يىلى نازىل بولغان. نازىل بولۇش سەۋەبى ئاياللار سانىنى تۆرتكە چەكلەش ئىدى. ئۇنىڭدىن ئاۋۋال بولسا ئاياللىققا ئېلىنىدىغان ئاياللار سانى چەكلەنمىگەن. بۇ ئايەتنى ئوقۇش ۋە چۈشۈنۈشتىن بۇ ئايەت نىكاھقا ئېلىنىۋاتقان ئاياللار سانىنى تۆرتكە چەكلەش ئۈچۈن نازىل بولغانلىقى ئېنىق بولىدۇ. ئۇنىڭ مەناسى: «ئۆزلىرىڭلارغا ھالال بولغان ۋە ياقتۇرغان ئاياللاردىن ئىككى، ئۈچ، تۆرتكىچە توي قىلىڭلار». «مەسنا»، «سۇلاسە»، «رۇبائە» سۆزلىرى تەكرارى سانلاردىن كېلىپ چىققان، يەنى «ئۆزەڭلار ياقتۇرغان ئاياللاردىن ئىككى - ئىككىدىن، ئۈچ-ئۈچتىن ۋە تۆرت-تۆرتتىن توي قىلىڭلار» - دېگەن مانانى بىلدۈرىدۇ. بۇ خىتاپ ھەممىگە باراۋەر، شۇنىڭ ئۈچۈن بىر نەچچە ئايالغا ئۆيلىنىشنى خالاۋاتقان ھەربىر كىشى

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئۆيلىنىۋاتقان ئايالالار مەزكۇر ساندىن زىيادە بولماسلىقى شەرتى بىلەن خالىغان ئايالغا ئۆيلىنىش ئۇچۇن، يەنى ئۇنىڭغا رۇخسەت قىلىنغان ئۆلچەمدىكى ئايالالارغا توي قىلىشى ئۇچۇن ئۆلچەمنى تەكرار قىلىش ۋاجىپ بولغان. بۇنى تۆۋەندىكىچە قىياس قىلىشقا بولىدۇ. مەسىلەن، مىلك دىنارنى بىر جامائەتكە بېرىپ، «بۇ پۇلنى ھەربىر كىشىگە ئىككى دىنار-ئىككى دىناردىن ياكى ئۈچ دىنار-ئۈچ دىناردىن ياكى تۆرت دىنار-تۆرت دىناردىن تەقسىم قىلىشىڭلار» - دەيمىز. ئەگەر بۇ سۆزنى بىردىن ئىككىدىن، دەپ ئېيتىلسا، ئۇنىڭدا مەنا بولمايدۇ. دېمەك، ئىبارىدىن كۆزدە تۇتۇلغان ساناقتىن ھەربىر ئادەم خالىغانچە ئېلىشى ئۇچۇن «مەسنا، سۆلاسە ۋە رۇبائە» ئىبارىسىنى ئىشلىتىش زۆرۈردۇر. چۇنكى، الله تائالا «سىلەردىن ھەربىرىڭلار ئۆزىگە ياققان ئايالالار دىن ئىككى - ئىككىدىن، ئۈچ-ئۈچتىن ۋە تۆرت - تۆرتتىن توي قىلىڭلار» -دەيدۇ. بۇ بولسا ھەربىرىڭلار ئىككى، ئۈچ ياكى تۆرت بىلەن توي قىلىڭلار - دېگەن مەنانى بىلدۈرىدۇ. ئەمما:

فان خفتم الا تعدلوا فواحدة *.

-«ئەمدى ئەگەر (ئۆلار ئارىسىدا) ئادالەت قىلالماسلىقتىن قورقساڭلار، بىر ئايال بىلەن (توي قىلىڭلار)». (4:3)

دېگەن ئايەتنىڭ مەناسى: «ئەگەر بۇ مىقداردىكى ئايالالار ئارىسىدا ئادالەت قىلالماسلىقتىن قورقساڭلار، ئۇ ھالدا بىر بىلەن توي قىلىڭلار، ئۇنىڭدىن ئارتۇق بىلەن توي قىلماڭلار» -دېمەكتۇر. چۇنكى، بارلىق ئىشلار ئادالەت بىلەن ماڭىدۇ. دېمەك، قاچان ئادىل بولساڭلار ئۇ ھالدا بىردىن كۆپراق بىلەن توي قىلىڭلار، بىرنى ئىختىيار قىلىشىڭلار زۇلۇم قىلماسلىقىڭلارغا يېقىنراقتۇر. ئايەتتىكى «زۇلۇم قىلماسلىقىڭلارغا يېقىنراقتۇر» - دېگەن سۆزنىڭ مەناسى بولسا «زۇلۇم قىلماسلىقىڭلار ئاسانراقتۇر»

-دېمەكتۇر. چۇنكى «ئەۋل» نىڭ مەناسى جەبرى - زۇلۇمدۇر. ئائىشە رەزىيەللاھۇ ئەنھا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلغان: «ئەنلا تەئولۇ-زۇلۇم قىلماسلىقىڭلار-دېگەن مەنادا دۇر»

ئايەت كۆپ ئايالىلىق بولۇشقا رۇخسەت بېرىپ ئۇنى تۆرتكە چەكلەپ قويغان. لېكىن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ئادالەتلىك بولۇشقا بۇيرۇيدۇ ۋە ئادالەتسىزلىك قىلىپ قويىشتىن قورققان ۋاقىتتا بىردە توختاشقا تەرغىب قىلىدۇ. چۇنكى ئادالەتسىزلىكتىن قورققان ۋاقىتتا بىرگىلام چەكلىنىش زۇلۇم قىلماسلىققا يېقىنراقتۇر ۋە بۇ بولسا مۇسۇلمان كىشى ئۆزىدە گەۋدىلەندۈرۈشى لازىم بولغان سۈپەتلەردىن بىرىدۇر.

بىراق شۇنى ئەستە تۇتۇش لازىمكى، كۆپ ئايالىلىققا رۇخسەت بېرىلىشىدە ئادالەت شەرت ئەمەس، بەلكى ئادالەت قىلىش بىر نەچچە ئايال بىلەن توي قىلغان كىشى ھالىتىنىڭ ۋە بۇنداق ھالەتتە رىئايە قىلىشى لازىم بولغان ئىشنىڭ مۇكەممەلدۇر ھەمدە ئادالەتسىزلىك قىلىپ قويۇش خەۋپى بولغاندا بىرلا ئايالغا چەكلىنىشكە قىلىنغان تەرغىبدۇر. بۇنىڭ سەۋەبى شۇكى:

فانكحوا ماطاب لكم من النساء مثني وثلاث ورباع *

-«سىلەر ئۈچۇن نىكاھى ھالال بولغان ئايالارنى ئىككى، ئۈچ ۋە تۆرتتىن ئېلىڭلار». (4:3)

دېيىلىشى بىلەن جۈملە تامام بولىدۇ. بۇنىڭ مەناسى - كۆپ ئايالىلىق بولۇش مۇتلەق جائىز دېگەنلىكتۇر. كېيىن جۈملە تۆگەپ، كېيىنكى جۈملە يېڭىدىن باشلىنىدۇ: فان خفتم -«ئەمدى ئەگەر قورقساڭلار». بۇ جۈملە، يەنى «ئەمدى ئەگەر قورقساڭلار»، دېگەن جۈملە شەرت بولىشى مۇمكىن ئەمەس، چۇنكى ئۇ ئالدىنقى جۈملىگە شەرت بولۇپ باغلانمىغان، بەلكى ئۇ يېڭىدىن باشلانغان جۈملەدۇر.

ئەگەر شارئ ئونىڭ شەرت بولىشىنى خالىغان بولسا: «ئەگەر ئادالەت قىلساڭلار، ئۆزەڭلار ياقتۇرغان ئاياللاردىن ئىككىسى، ئۈچ ۋە تۆرتتىن ئۈيلىنىڭلار» - دېگەن بولاتتى. ئايەتتە بولسا بۇنداق دېيىلمىگەن. دېمەك ئادالەت شەرت ئەمەس. بەلكى ئادالەت قىلىش ئاۋۋالقى شەرتى ھۆكۈمدىن باشقا ئالاھىدە شەرتى ھۆكۈمدۇر. چۈنكى بىرىنچى ھۆكۈم تۆرتكىچە ئۈيلىنىشكە رۇخسەت بېرىدۇ ۋە كېيىن باشقا ھۆكۈمنى كەلتۈرۈپ، كىشى «كۆپ ئاياللىق بولسام ئۆلار ئارىسىدا ئادالەت قىلالمايمەن» -دەپ بىلسە، بىرگە چەكلىنىش ياخشراق ئىكەنلىكىنى بايان قىلىدۇ.

بۇنىڭدىن مەلۇم بولىدۇكى، الله تائالا كۆپ ئاياللىققا بىرەر چەكلىمىسىز، شەرتسىز ۋە ئىللەت بايان قىلماستىن رۇخسەت بەرگەن. ھەربىر مۇسۇلمان ئۆزى خالىغىنىچە ئىككى، ئۈچ ۋە تۆرت ئايال بىلەن توي قىلسا بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن الله تائالا: ماطاب لكم -«سىلەر ئۈچۈن نىكاھى ھالال بولغان»، دېگەنلىكىنى كۆرسەتمىز، يەنى «سىلەر ياقتۇرغان ئاياللاردىن» - دېمەكتۇر. يەنە مەلۇم بولىدۇكى، ئەلۋەتتە الله تائالا بىزلەرنى ئاياللار ئارىسىدا ئادالەت قىلىشقا بۇيرۇيدۇ ۋە ئۇلار ئارىسىدا زۇلۇم قىلىشتىن قورقساق، بىر ئايال بىلەن توختاشقا تەرغىپ قىلىدۇ، چۈنكى بىر بىلەن چەكلىنىش زۇلۇم قىلماسلىققا يېقىنراقتۇر.

ئەمما تەلەپ قىلىنمۇاتقان ئادالەت قىلىش - مۇتلەق ئادالەت قىلىش ئەمەس، بەلكى ئاياللار ئارىسىدا ئىنسانلار بېجىرەلەيدىغان دائىرىدىكى ئادالەت قىلىشتۇر. چۈنكى الله تائالا ئىنسانىي تاقەتى يېتىدىغان ئىشقىلا بۇيرۇيدۇ. الله تائالا دەيدۇ:

لايكلف الله نفسا الا وسعها *

-«الله ھېچبىر جانىي تاقىتىدىن تاشقىرىدىكى نەرسىگە تەكلىپ قىلمايدۇ». (2:286) توغرا، ئايەتتىكى «ئادالەت قىلىشالار» سۆزى

ئۇمۇمى سۆزەتتە كەلگەن:

فان خفتم الاتعدلوا *

-«ئەمدى ئەگەر (ئۆلار ئارىسىدا) ئادالەت قىلالماسلىقتىن قورقساڭلار»

.

بۇ بولسا ھەممە ئادالەتنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بىراق بۇ ئۇمۇمىلىقنى باشقا بىر ئايەت بىلەن ئىنسان قادىر بولغان ئىشلارغا خاس قىلىپ قويىدۇ. الله تائالا دەيدۇ:

ولن تستطيعوا ان تعدلوا بين النساء ولو حرصتم فلا تميلوا كل الميل فتذروها كالمعلقة*

-«ھەرقانچە ئۇرۇنساڭلارمۇ ئاياللىرىڭلار ئارىسىدا ئادالەت قىلىشقا قادىر بولالمايسىلەر. بەس پۈتۈنلەي (سۆيگەن ئايالىرىڭلار تەرەپكە) ئېغىپ كېتىپ (كۆڭۈلسىز بولۇپ قالغان) ئايالىڭلارنى مۇئەللەقتەك (يەنى ئېرى بارەدەكمۇ ئەمەس، يوقتەكمۇ ئەمەس ئېسىپ قويۇلغان ئايالغا) ئوخشاش تاشلاپ قويماڭلار!». (4:129)

بۇ ئايەتتە الله تائالا ئاياللارنىڭ بەزىلىرىگە پۈتكۈل مايىل بولۇپ كەتمەيدىغان ۋە ئۇلارنىڭ ھوقۇقلىرىنى كۆپ ياكى كەم ئادا قىلمايدىغان دەرىجىدە ئاياللار ئارىسىدا ئادالەت قىلىشقا قادىر ئەمەسلىكىمىزنى بايان قىلىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن سىلەردىن تولۇق ئادالەت قىلىش تەلەپ قىلىنمايدۇ، بەلكى سىلەر ھۆددىسىدىن چىقىدىغان، قادىر بولىدىغان ئادەلەت تەلەپ قىلىنىدۇ ۋە بۇنىڭ ئۈچۈن تاقىتى يەتكىنىچە ھەرىكەت قىلىشىڭلار شەرت قىلىنىدۇ. چۈنكى قادىر بولمايدىغان ئىشقا بۇيرۇش زۇلۇم دائىرىسىگە كىرىدۇ.

ولايظلم ربك احدا *

-«پەرۋەردىگارىڭلار ھېچكىمگە زۇلۇم قىلمايدۇ». (18:49)

فلاتميلوا كل الميل *

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ـ«بىر پۈتۈنلەي (سۆيگەن ئايالىرىڭلار تەرەپكە) ئېغىپ كەتمەڭلار» (4:129).

يەنە الله تائالانىڭ سۆزى

ولن تستطيعوا ان تعدلوا *

ـ«ئادالەت قىلىشقا قادىر بولالمايسىلەر». (4:129)

دېگەن سۆزنىڭ باغلىنىپ، ئۇنىڭدىن بىۋاستە كېيىن كەلگەنلىكىنىڭ مەناسى: مۇھەببەتتە ئادالەت قىلىشقا قادىر بولالمايسىلەر - دېگىنىنى ۋە مۇھەببەتتىن باشقا نەرسىلەردە ئادالەتلىك بولۇشقا بولمىدىغانلىقىنى بىلدۈرۈشكە دەلىل بولىدۇ. ئالدىنقى ئايەتتىمۇ ئەينەن شۇ نەرسە ۋاجىپ قىلىنغان. دېمەك تەلەپ قىلىنمۇاتقان ئادالەت قىلىش مۇھەببەتتىن باشقا نەرسىلەرگە خاستۇر. مۇھەببەت ۋە جىنسى ئالاقە بۇ ئادالەت قىلىشتىن مۇستەسنادۇر. چۈنكى بۇ ئىككى نەرسىدە ئادالەت قىلىش ۋاجىب ئەمەس. چۈنكى، ئىنسان ئۆز مۇھەببىتىدە ئادالەت قىلالىشى مۇمكىن ئەمەس. ئائىشە (رەزىيەللاھۇ ئەنھا) دىن رىۋايەت قىلىنغان ئۇشبۇ ھەدىسمۇ بۇ پىكىرنى قۇۋۋەتلەيدۇ. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام نەرسىلەرنىي تەقسىملەيتتى ۋە ئادالەت قىلىپ شۇنداق دەيتتى: «پەرۋەردىگارا بۇ ئۆزۈم قادىر بولغان نەرسىدىكى تەقسىماتىم ۋە سەن مېنى ئۆزەڭ قادىر بولغان ۋە مەن قادىر بولمىغان نەرسىدە مەلامەت قىلما». يەنى «مەن قادىر بولمىغان نەرسە» دېگەندە قەلبلىرىنى نەزەردە تۇتقان. ئىبن ئابباس:

ولن تستطيعوا ان تعدلوا بين النساء *

ـ«ئاياللىرىڭلار ئارىسىدا ئادالەت قىلىشقا قادىر بولالمايسىلەر». (129: 4)

دېگەن ئايەت ھەققىدە: «مۇھەببەتتە ۋە جىنسى بىرگە بولۇشتا» دېگەن ئىدى. الله تائالا ئاياللاردىن بەزىلىرىگە پۈتۈنلەي بېرىلىپ

مايىل بولۇپ كېتىشتىن ساقلىنىشقا بۇيرىغان. بۇنىڭ مەناسى: مايىل بولۇش مۇباھ، دېگىنىدۇر. چۈنكى پۈتۈنلەي مايىل بولۇشتىن قايتۇرۇشنىڭ مەناسى مايىل بولۇش مۇباھ دېگىنىدۇر. مەسىلەن، الله تائالانىڭ پۈتۈنلەي قولى ئۇچۇق بولۇشتىن قايتۇرغان ئايىتى قولى ئۇچۇق بولۇش مۇباھلىقىنى بىلدۈرىدۇ.

ولاتبسطها كل البسط *

ـ«ئۇنى پۈتۈنلەي يېيۈەتمەڭلار». (17:29)

شۇنىڭغا قارىغاندا ئەر بەزى ئاياللىرىغا مايىل بولىشىغا الله تائالا رۇخسەت بەرگەن. بىراق الله تائالا بۇ مايىل بولۇشنىڭ ھەممە نەرسىنى ئۆز ئىچىگە ئالغۇچى پۈتكۈل مايىللىق بولۇشتىن قايتۇرىدۇ. بەلكى مايىللىق مايىل بولۇش سۆزىگە ماس كېلىدىغان ئىشلاردا، يەنى مۇھەببەت ۋە جىنسى ئالاقىنى خالاشتا بولىدۇ. دېمەك، ئايەتنىڭ مەنىسى - پۈتۈنلەي مايىل بولۇشتىن ساقلىنىڭلار. چۈنكى سىلەر بەزى ئاياللىرىڭلارغا پۈتۈنلەي مايىل بولۇپ كەتمەڭلار، باشقا ئاياللىڭلارنى ئەرلىك ۋە تالاق قىلىنغان ئارلىقتىكى (مۇئەللىقە) ئايالغا ئايلاندۇرۇپ قويمىسىلەر. ئەبۇ ھۇرەيرە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دېدى: «كىمنىڭ ئىككى ئايالى بولۇپ، ئۇلاردىن بىرىگە قارىغاندا يەنە بىرىگە مايىل بولسا، قىيامەت كۈنى چۈشۈپ كەتكەن ياكى قىڭغىيىپ قالغان ئەھۋالدىكى بىر تەرىپىنى سۆرەپ كېلىدۇ».

مانا شۇنىڭغا ئاساسەن، ئەرنىڭ زىممىسىگە ۋاجىپ قىلىنغان ئادالەت قىلىش - ئەر ئۆز ئايالىرى ئارىسىدا تەڭ تەقسىم قىلىشقا قادىر ئىشلاردا - كېچىسى بىرگە يېتىش، ئوزۇق - تولۇك، ئۆي-جاي، كىيىم - كېچەك ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش ئىشلاردا بولىدۇ. ئەمما مايىللىق مەناسىدىكى ئىشلار يەنى مۇھەببەت ۋە جىنسى

ئالاقىنى خالاشتا ئادالەت قىلىش ۋاجىپ ئەمەس. چۈنكى بۇنداق ئىشقا ئىنسان قادىر ئەمەس ۋە بۇنداق مايىللىق قۇرئان ئايەتلىرىدە ئۇمۇمى مايىللىقتىن ئىستىسنا قىلىنغان.

شەرئى دەلىللەردە كەلگەن كۆپ ئايالىلىق ماۋزۇسى مانا شۇلاردىن ئىبارەتتۇر. ئۇشبۇ دەلىللەرنى ۋە ئۇلارنىڭ لۇغەۋى ۋە شەرئى مەنالىرىنى ئۆگىنىش ھەمدە ئۇلار كۆرسىتىۋاتقان مەنالارنى ۋە ئۇلاردىن ئىستىنبات قىلىنغان ھۆكۈملەرنى تەكشۈرۈش ئارقىلىق مەلۇم بولىدۇكى، الله تائالا ھېچقانداق چەكلىمە ۋە شەرتسىز كۆپ ئايالىلىق بولۇشقا رۇخسەت بەرگەن. بۇ ھەقتىكى دەلىللەر ئىللەت بايان قىلماستىن كەلگەن. الله تائالا ئۆز ھۆكمىنى ئۇنىڭدا ئىللەت يوقلىغىنى بىلدۈرگۈچى ئىبارىلەر بىلەن ئىپادىلەپ مۇنداق دېگەن:

ماطاب لكم من النساء *

-«سىلەر ئۈچۈن نىكاھى ھالال بولغان ئاياللارغا». (4:23)

شۇنىڭ ئۈچۈن بىز شەرئى دەلىل جېكىرىسىدا ۋە ئۇنىڭدىن ئىستىنبات قىلىنغان شەرئى ھۆكۈملەر جېكىرىسىدا توختىتىشىمىز زۆرۈر. بۇ ھۆكۈمنى ئادالەت، ئېھتىياج ۋە باشقا بىرەر ئىللەت بىلەن ئىللەتلىشىمىز مۇمكىن ئەمەس، چۈنكى ئايەت ھۆكۈمنى ئىللەتلىمىگەن ۋە بىرەر شەرئى دەلىلدا بۇھۆكۈمگە ئىللەت كەلگەن ئەمەس. ھۆكۈمنىڭ ئىللىتى شەرئى ئىللەت بولىشى ۋاجىپ. يەنى ئىللەت ۋاستىسىدا ئىشلەپ چىقىلغان ھۆكۈم شەرئى ھۆكۈم بولىشى ئۈچۈن ئاشۇ ئىللەت شەرئى دەلىلدە كەلگەن بولىشى شەرت. ئەگەر ئىللەت ئەقلى ئىللەت بولسا ياكى شەرئى دەلىلدە ئېيتىلمىغان بولسا، ئۇنىڭ ۋاستىسىدا ئىشلەپ چىقىلغان ھۆكۈم شەرئى ھۆكۈم بولمايدۇ. بەلكى ئىنسان تۇزگەن ھۆكۈم بولۇپ ئۇنى تەدبىق قىلىش ھارامدۇر. چۈنكى شەرئىتكە ئاساسلانمىغان ھۆكۈملەرنىڭ

ھەممىسى كۇفرى ھۆكۈملىرىدۇر. «شارئىنىڭ خىتابى» دەپ تەرجىلەنگەن شەرئى ھۆكۈم بارلىق ھۆكۈم شارئىنىڭ خىتابىدىن ئىبارەتتىن تەلەپ قىلىدۇ. بۇ ئىبارەت ياكى ئايەت - ھەدىستىن ياكى چۈشۈنۈش ئارقىلىق ياكى دالالەت جەھەتىدىن بولىدۇ ياكى مەزكۇر ئايەتتە شەرئى ھۆكۈم بارلىقىنى بىلدۈرگۈچى ئىشارە بولىدۇ. ئۇشبۇ ئىشارە مەۋجۇت بولغان ھەربىر ھۆكۈم شەرئى ھۆكۈم بولۇپ قالىدۇ. بۇ ئىشارە ئايەتتە ئوچۇق ھالدا ياكى ئىپادىسى ئارقىلىق ياكى ئىستىنبات ياكى قىياسلاش ئارقىلىق كەلگەن شەرئى ئىللەتتۇر. ئەگەر ئۇشبۇ ئىشارە يەنى ئىللەت ئايەتتە كەلمىگەن بولسا، ئۇنداق ئىللەتنىڭ قىممىتى يوق. بۇنىڭدىن مەلۇم بولىدۇكى، كۆپ ئايالىلىقنى بىرەر ئىللەت بىلەن ئىللەتلەش مۇمكىن ئەمەس، چۈنكى شارئىنىڭ خىتابىدا ئۇنىڭغا بىرەر ئىللەت كەلگەن ئەمەس. ھۆكۈمنىڭ شەرئى ھۆكۈم بولىشىدا شارئىنىڭ خىتابىدا كېلىگەن ئىللەتتىن باشقا ھەرقانداق ئىللەتنىڭ ئىسلا قىممىتى يوق.

بىراق، شەرئى ھۆكۈمنى ئىللەتلەش مۇمكىن ئەمەسلىكى مەزكۇر شەرئى ھۆكۈمنىڭ مېۋەسىدىن ھاسىل بولىدىغان ۋاقىلمكنى ۋە ئۇ مۇئالىجە قىلىدىغان مۇئامالار ۋاقىلكىنى شەرھىلەش مۇمكىن ئەمەسلىكىنى بىلدۈرمەيدۇ. لېكىن بۇ ئىش ھۆكۈمنى ئىللەتلەش ئەمەس بەلكى ۋاقىلكىنى شەرھى قىلىش بولىدۇ. ۋاقىلكىنى شەرھى قىلىش بىلەن ھۆكۈمنى ئىللەتلەش ئوتتۇرىسىدىكى پەرق شۇكى، ھۆكۈمنى ئىللەت بىلەن ئىللەتلەش ئۇنىڭدا ئىللەتنىڭ دائىم بولىشى ۋە ئۇنىڭدا مەۋجۇت بولغان بارلىق ئەرسىلەر بىلەن باشقىلىرى قىياسلىنىشى زۆرۈر. ئەمما ۋاقىلكىنى شەرھى قىلىش بولسا ۋاقىلىك ئۆز ئىچىگە ئالغان بارلىق ئەرسىلەرنى - بۇ ئەرسىلەر ئۇنىڭدا دائىمى بولماسلىقىمۇ مۇمكىن، شۇ شەرھى ئەسناسىدا بايان قىلىش بولۇپ بۇنىڭغا باشقىسىنى

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

قىياس قىلىش جائىز ئەمەس. شۇنىڭغا قارىغاندا كۆپ ئاياللىقنىڭ نەتىجىلىرىدىن مەلۇم بولىدۇكى، كۆپ ئاياللىقتا رۇخسەت بېرىلگەن جامائەت ئارىسىدا ئاداش ئوينىشىلار ھاسىل بولمايدۇ ۋە كۆپ ئاياللىقتا رۇخسەت بېرىلمەيدىغان جامائەت ئارىسىدا بولسا ئاداش ئوينىشىلار ھاسىل بولىدۇ. بۇنىڭغا قوشۇمچە قىلىشقا بولمىدۇكى، ئىنسانى جامائەت دېگەن سۆپەتنى بىلەن ئىنسانىي جامائەتنە سادىر بولىدىغان كۆپ مۇئامىلارنى كۆپ ئاياللىق ھەل قىلىدۇكى، بۇ مۇئەممالارنى ھەل قىلىش كۆپ ئاياللىقتا مۇھتاج بولىدۇ. تۆۋەندە بۇنداق مۇئامىلارنى مىسال قىلىپ كەلتۈرىمىز:

1: بەزى ئەرلەردە بىرلام ئايال بىلەن كىپايە قىلمايدىغان غەيرى ئادەتى تەبىئەتلەر مەۋجۇت بولۇپ، ئۇلار ئۇ يالغۇز ئايالىنى قىمىناپ، ئازار بېرىدۇ ياكى ئىككىنچى، ئۈچىنچى ۋە تۆرتىنچى ئايالغا ئۆيلىنىشى ئۈچۈن ئىشك ئۈچۈق بولمىغاچقا، باشقا ئاياللارغا ئىنتىلىپ قالىدۇ. بۇنىڭدا بولسا ئادەملەر ئارىسىدا پاھىشە ئىشلارنىڭ پەيىلىشى ۋە ئائىلە ئەزالىرى ئارىسىدا يامان گۇمان ۋە ئۇرۇنسىز شەك-شۇبھىلەر پەيدا بولىشىغا ئوخشاش زەرەرلەر بار. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇنداق تەبىئەتلىك كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ جىسمانى تەلەپلىرىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن اللە تۆزۈپ بەرگەن ھالال يولغا ئىشىكنى ئۈچۈق ھالدا تېپىشلىرى زۆرۈر.

2. بەزىدە ئايال كىشى تۇغماس بولىدۇ، لېكىن ئەر-ئايالنىڭ داۋام قىلدۇرۇشقا ئۇلارنى ئۈندەۋاتقان مۇھەببەت ئەر ۋە ئايالنىڭ قەلبىلىرىدە مەۋجۇت بولىدۇ. ئەر بولسا پەرزەنت كۆرۈشنى خالايدۇ ۋە بالىلارنى ياخشى كۆرىدۇ. ئەگەر بۇ ئەرگە باشقا ئايالغا رۇخسەت بېرىلمىسە ۋە ئۆيلىنىش ئۈچۈن ئىشكىنى ئۈچۈق ھالدا ئاچمىسىچۇ؟ ئۇ ھالدا ياكى ئاۋۋالقى ئايالىنى تالاق قىلىشى كېرەك، بۇ ھالەتتە بولسا، ئائىلىسى ۋە خاتىرجەملىكى بەربات بولىدۇ ۋە

خاتىرجەم ئەر-ئايالنىڭ ھاياتى يوق بولىدۇ. ياكى نەسلى قالدۇرۇش ۋە پەرزەنتى نېمىتىدىن مەھرۇم بولىشى كېرەك. بۇنىڭدا بولسا ئائىلىق نەۋئى غەرىزىسىدىن پايدىلىنىشقا توسۇق قويۇلغان بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇنداق ئەر تەلەپ قىلىۋاتقان پەرزەنتلەرگە ئىگە بولىشى ئۈچۈن ئايالى ئۈستىگە باشقا ئايال ئېلىشقا كەڭ شارائىت بولىشى لازىم.

3. بەزىدە ئايال ئۆز ئىرى بىلەن جىنسى ئالاقىدا بولىشىغا توسقۇنلۇق قىلمىدىغان ياكى ئېرىنىڭ، ئائىلىسىنىڭ ۋە بالىلىرىنىڭ ئىشلىرىنى قىلىشىغا يول بەرمەيدىغان بىرەر كېسەللىك بىلەن بېتاپ بولۇپ قالىدۇ. شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئىرى ئۈچۈن قەدىرلىك ۋە سۆيۈملىك بولىدۇ. ئەر ئۆتى تالاق قىلىشنى خالىمايدۇ ۋە باشقا ئايالسىز ئۆنىڭ تۇرمۇشى تۇرمۇش بولمايدۇ. دېمەك، شۇنداق ھالەتلەردىمۇ بىردىن ئارتۇق ئايال بىلەن توي قىلىش ئۈچۈن ئەرگە ئىشىكلەرنى كەڭ، ئۈچۈق قويۇش لازىم.

4. بەزىدە مېڭلاپ، بەلكى مىليونلاپ ئەرلەر قىرىلىپ كېتىدىغان ئۇرۇشلار ۋە قوزغىلاڭلار بولىدۇ ۋە ئەرلەر بىلەن ئاياللار سانى ئوتتۇرىسىدا بارۋەرلىك بوزۇلىدۇ. مەسىلەن، بىرىنچى ۋە ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى دەۋرىدە پۈتۈن دۇنيادا، خۇسۇسەن ياۋروپادا شۇ ھال يۈز بەرگەن. ئەگەر كىشى بىردىن ئارتۇق ئايال بىلەن توي قىلالمىسا، قالغان ئايالار نېمە قىلىدۇ؟ ئۇلار ئائىلە ھاياتى، ئائىلە خاتىرجەملىكى ۋە ئەر-ئايالنىڭ لەززىتىدىن مەھرۇم ھالدا ياشايدۇ. بۇنىڭدىن تاشقىرى نەۋئى غەرىزىسى قوزغالغان ۋاقىتتا ئەخلاققا خەتەرى بولغان ئىشلارنى كەلتۈرۈپ چىقىرىشى مۇمكىن.

5. بەزى بىر مىللەت ياكى بىر خەلق ياكى بىر ئۆلكىدە ئەر ۋە ئايالارنىڭ تۇغۇلىشى باراۋەر بولمايدۇ. بەزىدە ئايالار سانى

ئەرلەرگە نسبەتەن كۆپراق بولىدۇ ۋە ئوتتۇرىدىكى باراۋەرلىك سان يوقىلىدۇ. بۇ ھال ناھايىتى كۆپ مىللەت ۋە خەلقلەردە ئۇچرايدۇ. بۇنداق ھالدا كۆپ ئايالىلىققا رۇخسەت بېرىشتىن باشقا بىر يېشىم بۇ مۇئەممانى مۇئالىجە قىلالمايدۇ.

مانا بۇلار - مىللەت ۋە خەلقلەردىكى ئىنسانى جامائەتلەردە ئەملى يۈز بەرگەن مۇئاممالاردۇر. ئەگەر كۆپ ئايالىلىق مەنئى قىلىنسا، مەزكۇر مۇئاممالار يېشىمسىز قالىدۇ، چۈنكى ئۇلارنى پەقەت كۆپ ئايالىلىققا رۇخسەت بېرىش بىلەنلا ھەل قىلغىلى بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىنساندا سادىر بولىدىغان مۇئاممالارنى ھەل قىلىش ئۈچۈن كۆپ ئايالىلىققا رۇخسەت بېرىش لازىم: ھەقىقەتەن ئىسلام كۆپ ئايالىلىققا رۇخسەت بەرگەن، لېكىن ئۇنى ۋاجىپ قىلمىغان. كۆپ ئايالىلىققا رۇخسەت بېرىش ئۇرۇر ئىشتۇر. لېكىن، بىلىپ قويۇش لازىمكى، يۇقىرىدا سېيتىلغان مىسالار ئىنساندا ۋە ئىنسانى جامائەتتە بەزىدە سادىر بولۇپ قالىدىغان ئەملى بەزى مۇئاممالار بولۇپ، ئۇلار كۆپ ئايالىلىق ئۈچۈن ئىللەتمۇ ئەمەس. ۋە ئۇنىڭ بولىدىغانلىقى شەرت ئەمەس، بەلكى ئۇلار سادىر بولىدىغان ئەملى مۇئاممالاردۇر. بەلكى ئەر كىشى ئىككىنچىسى، ئۈچۈنچىسى ۋە تۆرتىنچىسى بىلەن توي قىلىشقا مۇتلەق ھەقلىقتۇر ۋە بۇنىڭدا كۆپ ئايالىلىققا مۇھتاج بولىدىغان مۇئاممالار سادىر بولۇش ياكى بولماسلىقىنىڭ ئېتىبارى يوق. چۈنكى الله تائالا دەيدۇ:

فانكحوا ماطاب لكم من النساء مثني وثلاث ورباع *

-دەسلەر ئۈچۈن نىكاھى ھالال بولغان ئاياللارغا ئىككى، ئۈچ، تۆرتتىن توي قىلىڭلار».

دېمەك الله تائالا بۇ ئايەتتە: ماطاب -«نىكاھى ھالال بولغان» دېگەن ۋە ئۇنى ھېچقانداق چەكلىمە ۋە شەرتسىز ئۇمۇمى قىلغان.

ئەمدى بىرلا ئايال بىلەن كىپايە قىلىشقا كەلسەك، ھەقىقەتەن شەرىئەت بۇنىڭغا پەقەت بىر ھالەتتە، يەنى ئادالەتسىزلىكتىن قورقۇش ھالىتىدىلا تەرغىب قىلغان. بۇنىڭدىن باشقا جايدا نە قۇرئاندا ۋە نە ھەدىستا بىرلا ئايالغا چەكلىنىشكە تەرغىب قىلىنمىغان. كۆپ ئايالىلىق قۇرئان كەرىم دەلىللى بىلەن ئوچۇق-روشەن كەلگەن شەرئى ھۆكۈم بولسىمۇ، كاپىتالىستىك ساقايەت ۋە (باشقا دىنلارغا ئەمەس) ئۇيغۇن ئىسلامغا قارشى ئېلىپ بېرىلىۋاتقان غەرب ئاممىۋى - ئاخبارات ۋاستىلىرى كۆپ ئايالىلىقنى ناھايىتى سەت مۇئامىتە تەسۋىرلىدى ۋە ئۇنى دىننى كەمسىتكۈچى ئايروپىسىزلەندۇرگۈچى ئىشقا ئايلاندۇردى. ئۇلارنىڭ بۇ ئىشقا ئۇندەۋاتقان ئامىل اللەنىڭ ھۆكۈملىرىدىن مۇلاھىزە قىلىنغان ئېيىب -نۇقسان ئەمەس، بەلكى ئىسلامغا زەربە بېرىشتۇر. ئۇلارنى بۇنىڭدىن باشقا نەرسە ئۇندىگەن ئەمەس. بۇ تەرغىباتلار مۇسۇلمانلارغا، خۇسۇسەن ھاكىملارغا، ئۇقۇغۇچى ياشلارغا تەسىر قىلدى ۋە ئىسلام ئۇيغىلىرى قەلبلىرىدىن يوقالىغان نۇرغۇن كىشىلەرنى ئىسلامنى ھىمايە قىلىشقا ھەمدە ئىسلام دۈشمەنلىرى راۋاجلاندۇرغان باتىل تەرغىباتلاردىن تەسىرلەنگەنلىكى ئۈچۈن كۆپ ئايالىلىقنى توسۇغۇچى باتىل - ناتوغرا تەئۋىل قىلىشقا ئۇنىدى. شۇنىڭ ئۈچۈن شەرىئەت چىرايلىق دەپ بەلگىلىگەن ئىش چىرايلىق ۋە سەت دېگەن ئىش سەت، ئۇ ھالال قىلغان ئىش چىرايلىق ۋە ھارام قىلغان ئىش سەت ئىكەنلىكىنى مۇسۇلمانلارنى ئاگاھلاندۇرۇش لازىم. كۆپ ئايالىلىق ياخشى نەتىجە بېرەمدۇ ياكى ئۇنداق ئەمەسمۇ ھەمدە پەيدا بولغان مۇئاممالارنى ھەل قىلامدۇ ياكى ئۇنداق ئەمەسمۇ بۇنىڭدىن قەتئىنەزەر شەرىئەت ئۇنىڭغا رۇخسەت بەرگەن ۋە قۇرئاندا بۇ ھەقتە ئايەت كەلگەن ئىكەن، دېمەك ئۇ چىرايلىق ئىش، ئۇنى توسۇش بولسا سەت ئىشتۇر. چۈنكى كۆپ

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئاياللىقنى توسۇش كۆڭرى مۆكمىدۇر. شۇنەرسە روشەن بولۇشى لازىمكى، ئىسلام كۆپ ئاياللىقنى يەرزمۇ ، مەندۇپمۇ قىلغان ئەمەس، بەلكى ئەگەر مۇسۇلمانلار لازىم تاپسا، بېجىرىشقا بولىدىغان مۇباھ ئىش دەپ بەلگىلىگەن. ئۇنىڭ مۇباھ قىلىنغانلىقى ئۇنىڭ كېرەكلىك ۋاقىتتا ئادەملەرنىڭ پايدىلىنىشىغا بولىدىغان ئىماكانىيەت يارىتىپ بەرگەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. ئەگەر خالىما ئۇزلىرى ياقتۇرغان ئاياللاردىن ئۇزلىرىنى مەھرۇم قىلماسلىقى ئۈچۈن ئىسلام رۇخسەت بەرگەن ئىمكانىيەتتىن پايدىلىنىدۇ. كۆپ ئاياللىقنى ۋاجىپ ئەمەس، بەلكى مۇباھ قىلىنغانلىقى ئۇنى ئىنسانىيەت ئالدىدىكى جەمئىيەت ۋە جامائەتلەر ئۈچۈن ئەڭ ئۇنۇملۇك بېشىم قىلىپ قويىدۇ.

رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيلىنىشى

الله تائالانىڭ:

فانكحوا ماطاب لكم من النساء مثني وثلاث ورباع فان خفتم الا تعدلوا فواحدة اوماملكت ايمانكم *

-«سىلەر ئۈچۈن نىكاھى ھالال بولغان ئاياللاردىن ئىككى، ئۈچ، تۆرتتىن ئېلىڭلار. ئەمدى ئەگەر (ئۇلار ئارىسىدا) ئادالەت قىلالماسلىقتىن قورقساڭلار، بىر ئايال (ئېلىڭلار) ياكى قول ئاستىڭلاردىكى چۈرەلەر بىلەن (كۆپايىلىنىڭلار)». (4:3)

دېگەن ئايىتى ھىجرى سەككىزىنچى يىلىنىڭ ئاخىرلىرىدا، رەسۇللاھ ئەلەيھىسسالام ھەممە ئاياللىرى بىلەن توي قىلىپ بولغاندىن كېيىن نازىل بولدى. بۇ ئايەت نازىل بولغان ۋاقىتتا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام تورتتىن كۆپراق ئايال بىلەن توي قىلغان ئىدى. ئۇلاردىن بىرەرسىنمۇ تەركى قىلماستىن ھەممىسى بىلەن ئۆتىۋەردى. چۈنكى. تۆرتتىن ئارتۇق ئايال بىلەن توي قىلىش رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزىگە خاس - باشقا مۇسۇلمانلارغا ئەمەس - خۇسۇسىيەتلىرىدۇر. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆرتتىن ئارتۇق ئايال ئالغانلىقى ۋە ئاياللارنى تۆرتكە چەكلىگەن ئايەت نازىل بولغاندىن كېيىنمۇ ئۇلار بىلەن ئۆتىۋەرگەنلىكى، تۆرتتىن ئارتۇق ئايال ئېلىش رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزىگە خاس خۇسۇسىيەتلىرىدىن ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. چۈنكى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ قىلىۋاتقان ئەمەللىرى ئېيتىۋاتقان سۆزلىرىگە زىت بولمايدۇ. ئەگەر سۆزلىرى بىلەن ئەمەللىرى ئارىسىدا زىددىيەت پەيدا بولسا، ئەمەللىرى ئۆزلىرى ئۈچۈن خاس

ۋە سۆزلىرى پۈتۈن ئۈممەتكە ئۈمۈمى بولىدۇ. چۈنكى ئۇسۇل ئىلمىدە «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ پىئىللىرى ئۈممەتكە خاس بولغان سۆزلىرىگە زىت بولمايدۇ، بەلكى ئۆزىگە خاس بولىدۇ» دېگەن قائىدە بار (يەنى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ پىئللىرى ئۈممەتكە خاس بولغان سۆزلىرىگە زىت بولسا، بۇ پىئىل ئۇ زاتنىڭ ئۆزىگە خاس پىئىل (ئىش ھەرىكىت) بولىدۇ). چۈنكى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇيرۇقلىرى ئۈممەتكە خاس بولۇپ، ئۇ بۇيرۇقلار خۇسۇسەن ئۇ زاتقا سۆز ۋە ئەللەردە نەمۇنە ئىلىش بىلەن ئەگىشىشنى تەلەپ قىلغان دەلىللەردۇر. دېمەك ئۈمۈمىلىك خاسقا ئاساسلىنىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۈممەتكە بۇيرۇلغان ئىشقا زىت بولغان بۇ ئىشتىن نەمۇنە ئىلىشقا بولمايدۇ. چۈنكى، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆرتتىن كۆپ ئايال ئىلىشى ۋە ئۆزىنى ھەدىيە قىلغان ئايالدىن بەھرىمەن بولىشىنى قۇرئان كەرىم ئايەتلىرى ئېيتىپ ئۆتكەن. الله تالا دەيدۇ:

يايها النبي انا احللنا لك ازواجك اللاتي اتيت اجورهن وما ملكت يمينك مما افاء الله عليك وبنات عمك وبنات عماتك وبنات خالك وبنات خالاتك اللاتي هاجرن معك وامراة مؤمنة ان وهبت نفسها للنبي ان اراد النبي ان يستنكحهاخالصة لك من دون المؤمنين قد علمنا مافرضنا عليهم في ازواجهم وما ملكت ايمانهم لكيلا يكون عليك حرج *

-«ئى پەيغەمبەر! ساڭا بىز سەن مەھرلىرىنى بەرگەن ئايالىرىڭنى، الله ساڭا غەنىمەت قىلىپ بەرگەن، ئەسىر چۈشكەن ئايالاردىن ئۆزىڭ مالىك بولغانلارنى ھالال قىلدۇق، ئاناڭنىڭ ئەر قېرىندىشى ۋە ھەمشىرە قېرىندىشىنىڭ قىزلىرىنى، ئاناڭنىڭ ئەر قېرىندىشى ۋە ھەمشىرە قېرىندىشىنىڭ قىزلىرىنى

(ساڭا ھالال قىلدۇق). بۇلار سەن بىلەن بىرلىكتە ھىجرەت قىلدى. ئەگەر ... مۇئمىن ئايال ئۆزىنى پەيغەمبەرگە بەخش قىلسا، پەيغەمبەر ئۇنى ... ھەرىسىز) ئېلىشنى خالسا، بۇنى مۇئمىنلارغا ئەمەس، يالغۇز ساڭىلا (ھالال قىلدۇق)، ئۇلارنىڭ ئايالىرى ۋە چۆرىلىرى توغرۇلۇق بىزنىڭ چىقارغان بەلگىلىمىلىرىمىز بىزگە مەلۇمدۇر، ساڭا ھەرەج بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن (سېنى ئالاھىدىلىكلەرگە ئىگە قىلدۇق)، الله ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر». (33:50)

بۇ ئايەت:

خالصة لك من دون المؤمنين *

-«(ئۆزىنى ھەدىيە قىلغان ئايالغا ھەقنى مەھرىنى بەرمەستىن ئېلىش ئىجازىتى) مۇئمىنلار ئۈچۈن ئەمەس، پەقەت سىز ئۈچۈندۇر». (33:50) دەيدۇ. ئايەتتىكى «خالىسەتەن» سۆزى ئۆزىدىن ئالدىنقى جۈملەر مەناسىنى تەكىتلەش ئۈچۈن كەلگەن ئەمەسدۇر. سۆز ئىنگىزىدۇر. يەنى مەنايى: «سىزگە رۇخسەت قىلىنغان. بۇ ئىش پەقەت سىز ئۈچۈن خالىس قىلىندى». بۇنىڭ ئۆزىدىن ئالدىن كەلگەن بارلىق ئىشلارنىڭ رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا خاس قىلىنغانلىقىنى ئۆز ئىچىگە ئالغانلىقىغا دەلىل شۇكى، ئۇ تۆرت ھالال قىلىنغان نەرسىدىن كېيىن كەلگەنلىكىدۇر، يەنى بۇ تۆرت ھالال قىلىنغانلار: ئايالارنىڭ ھالال بولىشى، بىۋاسىتە ئولجا بولۇپ ئەسىرگە چۈشكەن چۆرىلەر، ئۇ زات بىلەن ھىجرەت قىلغان تۇققانلىرىنىڭ قىزلىرى ۋە ئايالىنىڭ ئۆز. ئۆزىنى سوغات قىلىشى قاتارلىقلاردۇر دېمەك، بو سۆز ئۇلارنىڭ ھەممىسى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا خاس ئىكەنلىكىنى تەكىتلەش يولى بىلەن كەلگەن. بۇ مەنا ئاخىرىغا يەتكەندىن كېيىن ۋە:

FT3NCK ‖ من دون المؤمنين

-«مۇئمىنلار ئۈچۈن ئەمەس»، (33:50)

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

سۆزىدىن كېيىن:

قد علمنا مافرضنا عليهم في ازواجهم ومامملكت ايمانهم

*

ـ«بىزنىڭ (مۇئمىنلارغا) ئايالىرى ۋە قول ئاستىدىكى چۈرىلىرى ھەققىدە پەرز قىلغان ھۆكۈملىرىمىز بولسا ئېنىق مەلۇمدۇر». (33:50)

سۆزى كەلگەنلىكىمۇ يۇقىرىدىكىلەر رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا خاس ئىكەنلىكىنى قۇۋۋەتلەيدۇ. بۇنىڭ مەناسى شۇكى، بۇ ئۇلارغا پەرز قىلغان ئىشلىرىمىزدىن باشقادۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ھەممىسىدىن كېيىن اللەنىڭ:

لكيلا يكون عليك حرج *

ـ«تاكى سىزگە ھەرەج تەگمىسلىك بولماسلىقى ئۈچۈن (بىز سىزگە مەزكۇر ئىمتىيازلارنى بەردۇك)». (33:50)

دېگەن سۆزلىرى كەلگەن، يەنى سىزگە قىيىن بولماسلىقى ئۈچۈن.

شۇنىڭ ئۈچۈن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇي قىلىشى ئەمەلدە ئەمۇنە قىلىۋېلىنمايدۇ ۋە قانۇن ئىشلەپ چىقىشتا بەھىي تاۋۇزۇسى قىلىنمايدۇ، چۈنكى بۇ ئىش رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆزىگە خاس ئىشلاردىندۇر. بۇنىڭ ئۈستىگە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ تۇي قىلىشى شۇنى كۆرسىتىدۇكى، ئۇ ئەرلىك-ئايالىق ئالاقىسى جەھەتتىدىن ئۆزىنىڭ جىنسى ئەلۋېنى قاندۇرۇش مەقسىتىدە جىنسى ئالاقە ئۈچۈنلار بىرگە بولۇش ئۈچۈن ئۆيلەنگەن كىشىنىڭ ئۆيلىنىشىدەك ئەمەس، بەلكى ئۇ پەيغەمبەرنىڭ ئۆيلىنىشى بولغان. تارىخى ھەقىقەتكە مۇراجىئەت قىلىشىمىز بىلەن بىلىمىزكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يىگىرمە ئۈچ يېشىدا خەدىچە (رەزىيەللاھۇ ئەنھا) بىلەن تۇي قىلغان ۋە خەدىچە يالغۇز ئۆزى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا يىگىرمە سەككىز يىل ئايال بولدى. خەدىچە ئانىمىز پەيغەمبەرلىكىنىڭ ئون بىرىنچى يىلىدا، يەنى

ھىجرەتتىن ئىككى يىل ئالدىن توختام سەھىپىسى بىكار بولۇپ، بىر نەچچە ئايدىن كېيىن ۋە رەسۇلۇللاھ تائىپىگە چىقىشتىن نارلا ئالدىن ۋاپات بولدى. بۇ ۋەقە مىلادىيەتنىڭ 620-يىلى بولغان، بۇ چاغدا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام 50 ياشتا ئىدى. ئاشۇ دەۋردە كۆپ ئايالىق بولۇش ئەرەپلەر ئارىسىدا قانچىلىق كەڭ تارقالغان بولسىمۇ، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام خەدىچە ئانىمىزنى ئالغاندىن كېيىن تاكى ئۇ ۋاپات بولغىچە ئۈستىگە ئايال ئېلىشتى ئويلىمىغان. خەدىچە بىلەن بىرگە پەيغەمبەرلىكتىن ئالدىن ئون يەتتە يىل تېنچ - خاتىرجەم ھايان كەچۈردى، پەيغەمبەرلىك كەلگەندىن كېيىنمۇ ئۇنىڭ بىلەن دەۋەت ۋە كۈفرى پىكىرلىرىگە قارشى كۈرەش جەريانىدا ئون بىر يىل بىرگە ياشىدى. شۇنىڭ بىلەن بىرگە ئۆيلىنىش ھەققىدە ئويلاپمۇ قويمىدى. خەدىچە (رەزىيەللاھۇ ئەنھا) نى ئالغاندىمۇ ۋە ئۇنىڭدىن ئالدىندىمۇ رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئايالىرىنىڭ كۆزەللىكىگە قىزىققانلىقى كۆرۈلمىگەن. ھالبۇكى جاھىلىيەت ئايالىرىنىڭ ياسىنىپ ئوچۇق-ساچۇق يۈرۈشلىرى ئادەملەرنى ئۆزىگە جەلىپ قىلاتتى. رەسۇلۇللاھ ياشلىرى ئەللىكتىن ئۆتكەندىن كېيىن بولسا، بىر ئايالغا قانائەت قىلماي ئۇشتۇمتۇت ئۆزگىرىش قىلىپ، ئۈستى - ئۈستىگە ئۆيلەنگەنلىكىنى ۋە ئونبىر ئايالىنى نىكاھىغا ئالغانلىقىنى كۆرىشىمىز غەيرى تەبىئى ئەھۋالدۇر. ئەللىك بەش يېشىدا يەتتە ئايالىنى ئۆز نىكاھىدا جەملىگەن. ئەللىك بەش ياشتىن ئۆتۈپ ئۆمۈرلىرىنىڭ ئاخىرىدىكى يەتتە يىل مابەينىدە بولسا، توققۇز ئايالىنى نىكاھىدا ساقلىغان. شۇ پېتىغا يېتىپ قالغان كىشىدىن ئۈشبۇ ئىشلار سادىر بولىشى ئايالالارغا بولغان رىغبەتتىن ۋەجىنسى ئالاقە كۆرۈنۈشىدىكى ئەۋزىل غەرىزىسىنى قاندۇرۇشقا ئىنتىلىشتىن سادىر بولىشى مۇمكىنمۇ؟ ياكى بۇ ئىشلار رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام كىرىشىپ كەتكەن ھايات

ۋاقىلىكى، يەنى ئادەملەرگە يەتكۈزۈشكە بۇيرۇلغان پەيغەمبەرلىك هاياتى ۋاقىلىكى تەلەپ قىلغان باشقا ئامىللار تۈپەيلىدىن بولغانمۇ؟ بۇنى چۈشىنىش ئۈچۈن پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ ئۆيلىنىشىنى كۆرۈپ چىقمىز.

پەيغەمبەرلىكنىڭ ئونبىرىنچى يىلىدا، يەنى خەدىچە (رەزىيەللاهۇ ئەنها) ۋاپات بولغان يىلدا رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالام توي قىلىش هەققىده ئويلىدى. بۇ ۋاقىتتا يېشى ئەللىكتە ئىدى. شۇنىڭدىن كېيىن دوستى ۋە بىرىنچى بولۇپ ئىمان كەلتۈرگەن كىشى - ئەبۇبەكرنىڭ قىزى ئائىشەگە ئەلچى ئەۋەتتى. ئائىشە ئالتە ياشلىق قىزچاق بولغانلىقى سەۋەبىدىن نىكاهلىرىغا ئېلىپ قويدى. كېيىن قۇشۇلۇشى بولسا، ئۇچ يىل كېيىن، مەدىنىگە هىجرەت قىلىپ ئائىشە توققۇز ياشقا يەتكەنده بولدى. لېكىن رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالام ئائىشىگە نىكاهلانغان ۋاقىتلىرىدا زەمئەنىڭ قىزى سەۋدەنىمۇ ئالغان ئىدى. سەۋدە هەبەشىستانغا هىجرەت قىلىپ، كېيىن مەككىگە قايتقان ۋاقىتتا ۋاپات بولغان مۇسۇلمانلاردىن بىرى سەكران ئىبن ئەمرى ئىبن ئەبى شەمسنىڭ تۇل قالغان ئايالى ئىدى. سەۋدىمۇ سەكران بىلەن بىرگە ئىسلامغا كىرگەن، بىرگە هىجرەت قىلغان ۋە ئۇنىڭ بىلەن مەشەققەت ۋە ئەزىيەتلەرنى بىرگە تارتقان ئىدى. ئىبرىنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالام ئۇنى ئالدى. سەۋدەده ئۇنى ئېلىشقا قىزىقتۇرىدىغان دۇنيا تەمەلىرىدىن بىرەرسى نە هۆسۈن - جامال، نە بايلىق، ۋە نە مەرتىبە بارلىقى رىۋايەت قىلىنمىغان. رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالامنىڭ ئۇ ئايالنى ئىبرىنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن ئالغانلىقىدىن ئۇنىڭ ئۆز قارىمىقىغا ئېلىش ۋە مەرتىبىسىنى مۇئمىنلار ئانىسى دەرىجىسىگە كۆتىرىش بولغانلىقى چۈشىنىلىدۇ. رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالام هىجرەتتىن كېيىن سەۋدە ئۈچۈن مەسجىد يېنىغا ئۆي سېلىپ بەردى

ۋە بۇ ئۆي ئۇ زاتنىڭ ئايالىرى ئۈچۈن سېلىنغان ئەڭ ئاۋۋالقى ئۆي ئىدى.

كېيىن هىجرەتنىڭ بىرىنچى يىلىدا ئەنسارلار بىلەن مۇهاجىرلارنىڭ ئارىسىنى بۇزادەرلەشتۇرۇش ئىشلىرىنى ئاخىرلاشتۇرغاندىن كېيىن پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالام سەۋدىگە خوشنا قىلىپ مەسجىد يېنىدىكى ئۆيگە ئائىشىنىمۇ ئورۇنلاشتۇردى ۋە ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولدى. دوستى ۋە قوللۇغۇچىسى ئەبۇبەكرى (رەزىيەللاهۇ ئەنهۇ) غىمۇ قىزىنىڭ ئالدىغا كەلگەچ ئۆيگە كېلىشكە ئىزنى بەردى.

كېيىن هىجرەتنىڭ ئىككىنچى يىلىدا بەدرى غازىتىدىن كېيىن ۋە ئۇهۇد غازىتىنىڭ ئالدىدا ئۇمەر ئىبن خەتتابنىڭ قىزى هەپسىنى ئالدى. هەپسە بۇنىڭدىن ئالدىن ئىسلامغا بىرىنچىلەر قاتاردا كىرگەن هەنىشنىڭ ئايالى ئىدى ۋە هەنىشنىڭ ۋاپاتىغا يەتته ئاي بولغان ئىدى. رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالام هەپسە ئانىمىزنى ئېلىش بىلەن ئىككىنچى قوللۇغۇچىسى ۋە دوستى ئۇمەر ئىبنى خەتتابنىمۇ ئۆيلىرىگە قىزلىرىنىڭ يېنىغا كېلىدىغان قىلدى. رەسۇلۇللاه ئائىشە ۋە هەپسىنى ئېلىشى ئىككى قوللۇغۇچىسى ۋە يارەمچىسى، دەۋەتى، هاكىمىيىتى، ئۇرۇش ۋە بۇنىڭدىن باشقىلاردا يېنىدا تۇرىدىغان ئىككى مۇلازىمىنىڭ قىزلىرىنى ئېلىش بولۇپ، يەقەتلا ئايال ئېلىش ئەمەس ئىدى. ئائىشە رەسۇلۇللاه ئەلەيهىسسالام ئۈچۈن سۆيۈملىك ۋە چىرايلىق بولغان بولسىمۇ، هەپسە ئانىمىزدا بۇنداق مەنا يوق ئىدى. بۇ بولسا ئۇلارنىڭ هەر ئىككىسىنى ئېلىشى جىنسى ئېهتىياجنى قاندۇرۇشتىن باشقا مەقسەت بولغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

كېيىن هىجرەتنىڭ بەشىنچى يىلىدا «بەنۇ مۇستەلەق» غازىتىدا هارىس ئىبن ئەبۇ زىرارنىڭ قىزى جۇۋەيرىيەنى ئالدى.

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

بۇ ئايالنى ئېلىشىنىڭ سەۋەبى ئۇنىڭ ئاتىسىنى ئۆزىگە يېقىن قىلىش ۋە ئايالىنىڭ مەرتىۋىسىنى كۆتۈرۈش ئىدى. چۈنكى بۇ ئايال بەنۇ مۇستەلەقتىن ئەسىر ئېلىنغانلار ئىچىدە بولۇپ، بىر ئەنسارنىڭ غەنىمىتىدە ئىدى. بەنۇ مۇستەلەق قەبىلىسىنىڭ باشلىغىنىڭ قىزى بولغان جۇۋەيرىيە ئۇنىڭغا خوجايىن بولۇپ قالغان كىشىدىن ئۆزىنى پىدىيە (يەنى ئەسىرنى قويۇپ بېرىش بەدىلىگە ئېلىنىدىغان پۇل) بىلەن سېتىۋېلىشنى خالىدى. ئەنسارى بولسا ئۇنىڭ بەنى مۇستەلەق باشلىقىنىڭ قىزى ئىكەنلىكىنى بىلگەن سەۋەبىدىن پىدىيە نەرقىنى قىممەت دەپ تۇرىۋالدى. ئاتىسى قىزىنى ئازات قىلىش ئۈچۈن پىدىيىنى ئېلىپ، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كەلدى. رەسۇلۇللاھ پىدىيەسىنى قوبۇل قىلىپ ئۇنى ئازات قىلىۋەتتى. ئاتىسى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ پەيغەمبەر ئىكەنلىكىگە ئىشەنچ ھاسىل قىلىشى بىلەن ئىسلامغا كىردى. كېيىن قىزى جۇۋەيرىيەنىمۇ پەيغەمبەرنىڭ يېنىغا ئېلىپ كەلدى ۋە قىزمۇ ئاتىسىغا ئوخشاش ئىسلامغا كىردى. كېيىن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭ ئاتىسىدىن قىزىنى بېرىشكە ئەلچى ئەۋەتتى ۋە ئاتىسى قىزىنى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا بەردى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ جۇۋەيرىيەنى ئېلىشى بويسۇنغان قەبىلە باشلىقىنىڭ قىزىنى ئېلىش بولغان ئىدى ۋە شۇنىڭ بىلەن قەبىلە باشلىقىنىڭ دوستلۇقىنى قولغا كەلتۈرۈشنى ئىرادە قىلغان ئىدى.

ھىجرەتنىڭ يەتتىنچى يىلىدا خەيبەر ئۇستىدىن غەلىبە قازانغاندىن كېيىن يەھۇدى باشلىقلىرىدىن بىرى ھۇيەي ئىبن ئەختەپنىڭ قىزى سەپىيەنى ئالدى. ئۇيلىنىشنىڭ ھىكايىسى شۇكى، سەپىيە خەيبەر قورغىنىدىن ئەسىر ئېلىنغانلار ئىچىدە ئىدى. مۇسۇلمانلارنىڭ بەزىلىرى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا:

«سەپىيە بەنۇ قۇرەيزە ۋە نەزىر قەبىلىلىرىنىڭ ئۇلۇغ ئايالى ئۇ پەقەت سىزگىلا مۇۋاپىقتۇر» - دەيىشتى. رەسۇلۇللاھ ئۇنى ئازات قىلىپ، كېيىن ئۇنى ئالدى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنى قوللۇقتىن ئازات قىلدى ۋە ئۇنىڭ ئابرويىنى ساقلاپ قالدى، مەرتىۋىسىنى كۆتەردى. رىۋايەت قىلىنىشىچە ئەبۇ ئەيۇپ خالىدىل ئەنسارى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام تەرىپىدىن ئۆلتۈرۈلگەن ئاتىسى، يولدىشى ۋە قەۋمىنىڭ ئەلىمىدىن ئۇ كىشىگە قارشى ئاداۋەت سەپىيە قەلبىدە قوزغىلىپ قېلىشىدىن قورقتى. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام خەيبەردىن قايتىشىدا سەپىيە بىلەن توي ئۆتكۈزگەن چېدىرنىڭ ئەتراپىدا قوراللانغان ھالدا كېچىسى ساقچىلىق قىلدى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئەتتىگەندە ئۇنى كۆرۈپ قېلىپ: «بۇ يەردە نېمە قىلىۋاتىسەن؟» دېدى. ئەبۇ ئەيۇپ: «بۇ ئايالدىن سىزگە زەرەر يېتىپ قېلىشتىن قورقتۇم، چۈنكى سىز ئۇنىڭ ئاتىسى، ئىنىسى ۋە قەۋمىنى ئۆلتۈرگەنسىز، ئۆزى بولسا كۇپرىدىن ئەمدى قوتۇلغان» - دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى خاتىرجەم قىلدى. سەپىيە بولسا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋاپاتىغىچە قەدەر سادىقەتلىك ۋە ۋاپادار بولۇپ بىرگە ياشىدى.

كېيىن ھىجرەتنىڭ سەككىزىنچى يىلى تاغلىرى ئىباس ئىبنى ئابدۇل مۇتتەلىبنىڭ ئايالى ئۇممۇل پەزلىنىڭ سىڭلىسى مەيمۇنىنى ئالدى. بۇ ۋەقەلىك «ئۇمرەتۇل قەزا» نىڭ ئاخىرىدا بولغان ئىدى. ئۇيلىنىشنىڭ ھىكايىسى، مەيمۇنە يىگىرمە ئالتە ياشتا بولۇپ، تۇرمۇشقا چىقىرىشتا ئاچىسى ئۇممۇل پەزلىنى ۋەكىل قىلغان ئىدى. مەيمۇنە «ئۇمرەتۇل قەزا» دا مۇسۇلمانلارنىڭ ھالىنى كۆرۈپ، ئىسلامغا ھىممىتى كۈچەيدى ۋە ئابباستىن ئۆز جىيەنى سەييىدىمىز مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنا تەكلىپ بىلەن ئونتۇرغا قويدى ۋە ئۆزىنى ئۇ زاتقا نىكاھلىغا ئېلىشىنى تەكلىپ قىلدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بۇ تەكلىپنى قوبۇل قىلدى. ھۇدھۇدنىڭ ئەھدى نامىسىدا كۆرسىتىلگەن ئۇچكۇن ئاخىرىغا يەتكەن ئىدى. لېكىن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام مەيمۇنىنى ئېلىشنى ئۆزلىرى بىلەن قۇرەيش ئوتتۇرىسىدىكى چوڭقۇرلاشتۇرۇش ئۈچۈن ۋاستە قىلماقچى بولدى. يېنىغا سۈھەيلى ئىبن ئەمرى بىلەن ھۇۋەيتىپ ئىبن ئابدۇلئۇززا قۇرەيش تەرىپىدىن ئەلچە بولۇپ كېلىپ «بۇ يەردە تۇرۇش مۇددىتىگلار ئاخىرلاشتى. ئەمدى چېقىپ كېتىگلار» دېدى. ئۇلارغا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام «سىلەرنىڭ ئالدىڭلاردا توي قىلسام ۋە سىلەرگە زىياپەت بەرسەك نېمە دەيسىلەر؟» دېدى. ئۇلار بولسا: «سىزنىڭ زىياپىتىڭىزنىڭ بىزگە كېرىكى يوق، چېقىپ كېتىڭ» دەپ جاۋاپ بەردى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ھېچ ئىككىلەنمەي چېقىپ كەتتى ۋە ئارقىدىن مۇسۇلمانلارمۇ ئەگەشتى.

زەينەپ بىنتى خۇزەيمە ۋە ئۇممۇ سەلەمەلەرنى ئېلىشى بولبا، ئۇرۇش مەيدانلىرىدا شەھىد بولغان ئىككى ساھابىنىڭ ئۆل ئايالىرىنى ئېلىش بولغاندۇر. زەينەپ بىنتى خۇزەيمە بەدرى غازىتىدا شەھىد بولغان ئۇبەيدە ئىبنى ھارىس ئىبنى مۇتتەلىبنىڭ ئايالى بولۇپ، چىرايلىق ئايال ئەمەس ئىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ پاكلىقى ۋە ئىھسان كارلىقى بىلەن ئۇممۇل مەساكىن (مىسكىنلار ئانىسى) دەپ ئاتالغان ئىدى. ئۇ ئايال ياشتا خېلىلا چوڭ ئايال ئىدى. ھىجرەتنىڭ ئىككىنچى يىلىدا ئۇنىڭ ئېرى بەدرى غازاتىدا شەھىد بولغاندىن كېيىن نىكاھىغا ئالدى. تۇرمۇشىغا ئىككى يىل بولماستىن زەينەپ بىنتى خۇزەيمە ۋاپات بولۇپ كەتتى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىدا ۋاپات بولغان خەدىچە ئانىمىزدىن كېيىن ۋاپات بولغان ئايالىرى بولدى، (باشقىلار رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام) ۋاپات بولغان ۋاقتىدا ھايات ئىدى). ئۇممۇ سەلەمە

بولسا، ئەبۇ سەلەمەنىڭ ئايالى ئىدى، ئۇنىڭدىن بىر نەچچە ئوغۇللىرى بار ئىدى. ئوھۇد غازىتىدا ئەبۇ سەلەمە يارلاندى ۋە بۇ جاراھەت ساقايغاندىن كېيىن، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇنى بەنۇ ئەسەد قەبىلىسىگە قارشى ئۇرۇشقىلى بايراقدار قىلىپ ئەۋەتتى. ئۇلارنى يېڭىپ، غەنىمەت بىلەن قايتتى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭ ئوھۇددا جاراھەتلەنگەن جاراھىتى ئېشىپ كەتتى ۋە شۇ جاراھەت بىلەن ۋاپات بولۇپ كەتتى. ئەبۇ سەلەمە ئۇلۇم پىراقىدا ياتقىنىدا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇنى كۆرگىلى كەردى ۋە ئۇنىڭ يېنىدا ياخشى دۇئالارنى قىلغان ھالدا جان تەسلىم قىلغىچە ئولتۇردى ۋە كۆزىنى يېپىشتۇرۇپ قويدى. ئەبۇ سەلەمەنىڭ ۋاپاتىدىن تۇرت ئاي ئۆتۈپ، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇممۇسەلىمگە ئەلچى ئەۋەتتى. ئۇ بولسا پەرزەنتلىرىنىڭ كۆپلىكى ۋە يېشىنىڭ ئۆتۈپ كەتكەنلىكىنى ئېيتىپ ئۆزرە سورىدى. لېكىن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بۇ تەلەپلىرىدە قاتتىق تۇردى ۋە ئۇنى ئالدى ھەمدە ئوغۇللىرىنى تەربىيە قىلىشقا ئېتىبار قىلدى. دېمەك، بۇ ئىككى ئايالغا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام جەڭدە شەھىد بولغان ،ئىككى بۇرادىرىنىڭ ئائىلىسىگە غەمخورلۇق قىلىش ئۈچۈنلا ئۆيلەنگەن.

ئۇممۇ ھەبىبە بىنتى ئەبۇ سۇفيانىنى ئېلىشى بولسا، ھەبەشىستانغا دىنى ئۈچۈن ھىجرەت قىلغان، ئىسرى ئىسلامدىن قايتىپ مۇرتەد بولۇپ كەتكەندىن كېيىنمۇ دىن يولىدا جاپا-مۇشەققەتلەرگە سەبرى قىلغان مۇئمىنە ئايالىنى ئېلىش ئىدى. ئۇممۇ ھەبىبىنىڭ ئەسلى ئىسمى رەملە بولۇپ، ئۇ مەككە باشلىقى ۋە مۇشرىكلارنىڭ يېتەكچىسى ئەبۇ سۇفيانىنىڭ قىزى ئىدى. ئۇ رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاتىسىنىڭ ھەمشىرىسىنىڭ ئوغلى ئۇبەيدۇللاھ ئىبنى جەھشى ئەسەدنىڭ ئايالى ئىدى. ئۇممۇ ھەبىبە ئاتىسىنىڭ كاپىرلىق ۋاقتىدا ئېرى ئۇبەيدۇللاھ ئىسلامغا

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

كىرگەندىن كېيىن ئىسلامنى قوبۇل قىلغان ۋە ئاتىسىنىڭ زەردە بېرىشىدىن قورقۇپ، ھامىلدار بولىشىغا قارىماستىن ئېرى بىلەن ھەبەشىستانغا ھىجرەت قىلغان ئىدى. ھىجرەتتە ـ قىز تۇغدى ۋە ئۇنى ھەببە بىنتى ئۇبەيدۇللاھ دەپ ئىسىم قويدى. رەملەنىڭ ئۇممۇ ھەببە (ھەببەنىڭ ئانىسى) دەپ ئاتىلىشىمۇ شۇ قىزدىن ئىدى. لېكىن ئۇبەيدۇللاھ ئىبن جەھشى ئۇزاق ئۆتمەي ئىسلامدىن قايتتى ۋە ھەبەشلەرنىڭ دىنى بولغان نەسرانىلىقنى قوبۇل قىلدى ۋە ئايالى رەملەنمۇ ئىسلامدىن قايتۇرۇشقا ئۇرۇندى ۋە رەملە سەبرە قىلىپ، ئۆز دىنى بولغان ئىسلامدىن قايتمىدى. كېيىن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام نەجاشىغا ئەلچە ئەۋەتىپ، ئۇنىڭدىن ئۇممۇ ھەبىبىگە ئەلچە بولىشنى سورىدى. نەجاشى بۇ خەۋەرنى ئۇممۇ ھەبىبىگە يەتكۈزدى. ئۇممۇ ھەبىبىمۇ ئۆز تەرىپىدىن خالىد ئىبن سەئىد ئىبن ئاسنى نىكاھ توختىمىغا ۋەكىل قىلدى. شۇنداق قىلىپ ئۆلارنىڭ نىكاھلىرى ئەملگە ئاشتى. نىكاھتا خالىد ئۇممۇ ھەببە تەرىپىدىن، نەجاشى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام تەرىپىدىن ۋەكىل بولدى. خەيبەر ئۇرۇشىدىن كېيىن ھەبەشىستان مۇھاجىرلىرى مەدىنىگە قايتقاندىن كېيىن ئۇلار بىلەن بىرگە ئۇممۇ ھەبىبىمۇ قايتتى ۋە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيىگە كىردى. مەدىنىدە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام تويىنى قىلدى ۋە ئۇممۇ ھەببە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆيىدە ياشاشقا باشلىدى.

ئەمما زەينەپ بىنتى جەھشنى ئېلىشى بىرنەچچە ھۆكۈملەرنى قانۇنلاشتۇرۇش ئۈچۈن بولغان ئىدى. ئاتىسىنىڭ ھەمشىرىسىنىڭ قىزى، زەينەپنى قۇرەيش ئېسىل زاتلىرىدىن بولىسىمۇ ئازات قىلىنغان قۇل بولغان زەيدقا بېرىش بىلەن ئەدەملەر ئارىسىدىكى ئۇرمۇش قۇرۇشتا ئەر ۋە ئايال ھەم تەڭ بولىشى كېرەك، دېگەن ئادەتنى بىكار قىلىشنى قانۇنلاشتۇرۇش ئىدى. يەنە ئاشۇ ۋاقىتلاردا

بېقىۋېلىنغان بالا بېقىۋالغان كىشىگە ئۆز پەرزەنتىدەك بولۇپ، ئۇنىڭ ئايالىنى ئېلىشقا بولمايتتى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بۇ ئادەتلەرنى بىكار قىلىش ئۈچۈن ئازات قىلىنغان قۇللىرى زەيد ئۆز ئايالىنى تالاق قىلغاندىن كېيىن ئۇ ئايالىنى نىكاھىغا ئالدى. بۇ ۋەقە شۇنداق بولغان ئىدى. زەينەپ بىنتى جەھش ئابدۇل مۇتتەلىبنىڭ قىزى ئۇمەيمنىڭ، يەنى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاتىسىنىڭ ھەمشىرىسىنىڭ قىزى بولۇپ، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ كۆز ئالدىدا چوڭ بولغان ئىدى. شۇ سەۋەبتىن ئۇ رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا قىزلىرىغا ئوخشاش ياكى سىڭىللىرىغا ئوخشاش بولۇپ قالغان ئىدى. ئۇنىڭ زەيدقا ئۇرمۇشقا چىقىشىدىن ئالدىنمۇ مەپتۇن كار ياكى مەپتۇن كار ئەمەسلىكىنى بىلەتتى. زەينەپنى كىچىكىدىن بىلەتتى ۋە ئۇ زاتقا زەينەپ ناھايىتى ياخشى مەلۇم ئىدى، خۇددى ئۆز قىزىدەك ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنى زەيد بىلەن ئۇرمۇشقا چىقىشىنى سوراپ ئەلچى بولغان ئىدى. ئەمما ئۇنىڭ ئاكىسى ئابدۇللاھ ئىبن جەھشى قۇرەيشنىڭ ھاشىملەر ئەۋلادىدىن بولغان، بۇنىڭ ئۈستىگە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئاتىسىنىڭ ھەمشىرىسىنىڭ قىزى بولغان سىڭلىسىنى خەدىچە سېپىۋالغان، كېيىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئازات قىلغان قۇلغا ئايال بولىشقا ئونىمىدى ۋە بۇنى زەينەپ ئۈچۈن ناموس دەپ بىلدى. ھەقىقەتەنمۇ بۇ ئاشۇ ۋاقىتدىكى ئەرەبلەردە قاتتىق ئۇمۇس سانىلاتتى. ئۇلار ئۇلۇغ ئائىلىگە مەنسۇپ قىزلارنى ئازات بولغان قۇللارغا بەرمەس ئىدى. لېكىن مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام ئىرقىچىلىككە ئاساسلانغان بۇ بۇزۇق ئادەتنى يوقىتىشنى ۋە ئەرەبلەر باشقىلاردىن تەقۋالىق بىلەنلا ئۈستۈن بولالايدىغانلىقىنى ۋە اللەنىڭ ئۇشبۇ:

ان اكرمكم عند الله اتقاكم *

ـ«ئەۋەتتە سىلەرنىڭ الله ئەزەلدىكى ئەڭ ھۆرمەتلىكراقىڭلار تەقۋادارراقتۇلاردۇر» ، (49:13)

ئايەتنىڭ مەناسىنى مۇسۇلمانلار چۈشىنىشىنى خالاشتى. بۇ ئىشقا يات ئايالنى مەجبۇر قىلىشنى خالىمايتتى. شۇڭلاشقا، ئادەملەردىن ئاڭلاشقا ئېغىر بولغان گەپ-سۆزلەرگە دۇچ كەلسىمۇ، ئەرەپلەرنىڭ ئۇشبۇ ئۇرۇپ-ئادەتلىرىنى پارچىلاپ تاشلىغۇچى بۇ ئىشنى ئاتىنىڭ ھەمشىرىسىنىڭ قىزى زەينەپ كۆتۈرۈپ چىقىۋىن، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ بېقىۋالغان قۇلى ۋە شۇ دەۋرى ئادىنى بويىنچە باشقا ئوغۇللىرى قاتاردا مىراس ئېلىش ھوقۇقىغا ئىگە بولغان زەيد، زەينەپنى ئېلىپ، بېقىۋالغان باللىرىنى ئۆز باللىرىدەك ھوقۇقلۇق قىلىۋالغانلار ئۇچۇن بۇيۇك شارائ تەييارلىغان پىداكار بولىشقا تەييار بولسۇن دەپ، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام زەينەپ زەيدنىڭ ئايالى بولىشىنى ۋە ئۇنىڭ ئاكىسى بۇنىڭغا رازى بولىشىنى تەلەپ قىلىپ قاتتىق تۇرۇۋالدى. زەينەپ ۋە ئاكىسى ئابدۇللاھ بولسا بۇنى رەت قىلىشتا مەھكەم تۇردى. الله تائالا ئۇشبۇ ئايەتنى نازىل قىلدى:

وما كان لمؤمن ولا مؤمنة اذا قضي الله ورسوله امرا ان يكون لهم الخيرة من امرهم ومن يعص الله ورسوله فقد ضل ضلالا مبينا *

ـ«الله ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرى بىر ئىشنى ھۆكۈم قىلغان - بۇيرىغان ۋاقتىدا بىرەر مۇئمىن ياكى مۇئمىنەنىڭ (اللەنىڭ ھۆكمىنى قويۇپ) ئۆز ئىشلىرىنى ئىختىيارلىقى بولمايدۇ. كىمكى الله ۋە ئۇنىڭ پەيغەمبىرىگە ئاسى بولسا، بەس ئوچۇق بولدىن ئېزىش بىلەن بولدىن ئازغان بولىدۇ» . (36: 33)

شۇنىڭدىن كېيىن ئاكا-سىڭىلىنىڭ بويسۇنۇشىدىن باشقا چارىلىرى قالمىدى ۋە «ئى رەسۇلۇللاھ، بىز رازىمىز» -دېدى.

رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام زەينەپنىڭ مەھرىنى بەرگەندىن كېيىن زەيد ئۇنىڭ بىلەن توي قىلدى. لېكىن زەيد بىلەن زەينەپ ئارىسىدىكى تۇرمۇش كۆڭۈلدىكىدەك بولمىدى، بەلكى قانداق سوۋۇق ۋە ئىزتىراپلىق باشلانغان بولسا، كېيىنمۇ شۇنداق سوۋۇق ۋە ئىزتىراپلىق داۋام قىلدى. بۇ ئىش الله ۋە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇيرۇقى ئىكەنلىكى مەلۇم بولسىمۇ زەينەپنىڭ كۆڭلى بۇ ئىشتىن خاتىرجەم بولمىدى ۋە ئېرىنگە ئىتائەت قىلمىدى، قەلبى ئۇنىڭغا مايىل بولمىدى. بەلكى زەيدقا ئۆزىنىڭ قۇل بولىغانلىقىنى ئېيتىپ پەخرىلىنىشتە ۋە ئۇنىڭ تۇرمۇشىنى يامانلىتىشتا داۋام قىلمۇبردى. زەيد بۇ ھەقتە بىر نەچچە قېتىم رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا شىكايەت قىلدى ۋە ئايالىنىڭ يامان مۇئامىلىسىنى ئېيتتى. ئۇنى تالاق قىلىشقا كۆپ قېتىم ئىزنى سوردى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام «ئايالىڭنى مەھكەم تۇت» -دېگەن مەزمۇندا جاۋاپ بېرەتتى. الله تائالا ئۆز پەيغەمبىرىگە زەينەپ كېلەچەكتە ئۇنىڭ ئايالى بولۇش ھەققىدە ۋەھيى ئەۋەتتى. بۇ ئىش رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا ئېغىر كەلدى، چۈنكى ئادەملەر «مۇھەممەد ئوغلىنىڭ ئايالىنى ئالدى» - دېيىشىدىن ۋە ئېيىپ قىلىشىدىن قورقاتتى. لېكىن زەيدمۇ تالاق قىلىشقا ئىزنى سوراپ قاتتىق تۇرۇۋالدى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ۋەھيى يولى بىلەن يېقىنداڭ زەينەپ ئۆزىگە ئايال بولىشىنى بىلگەن بولسىمۇ، زەيدقا:

امسك عليك زوجك واتق الله *

ـ«ئايالىڭنى ئۆز ئالدىڭدا مەھكەم تۇتقىن(يەنى تالاق قىلىشقا ئالدىرما) ، اللەدىن قورققىن» . (33:37)

دەپ جاۋاپ بەردى. شۇ ۋاقتىدا الله پەيغەمبىرىگە كايىدى، يەنى «مەن سىزنى زەينەپ بىلەن توي قىلدۇرمەن - دەپ خەۋەر بەردىم، سىز بولسىڭىز الله ئاشكارا قىلغان نەرسىنى مەخپى قىلماقچىسىز»

-دېدى. بۇ تۆۋەندىكى ئايەتنىڭ مەنىسىدۇر:

وتخفي في نفسك ماالله مبديه *

-«الله ئاشكارا قىلغۇچى بولغان نەرسىنى ئىچىڭىزدە يوشۇرغان ئىدىڭىز» (33:37).

رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام يوشۇرۇنۇاتقان نەرسە - بېقىۋالغان ئوغۇلنىڭ ئايالى بولسىمۇ، يېقىندا زەينەپ بۇ زاتنىڭ ئايالى بولىدىغانلىقىنى بىلگەنلىكى ئىدى. ئۇشبۇ ئىش الله ئاشكارا قىلغان نەرسە، يەنى بېقىۋالغان ئوغۇللىرى تالاق قىلغان ئايالىنى ئېلىش ئىدى. الله ئاشكارا قىلغان ئۇشبۇ توي قىلىشنى يوشۇرۇشىنىڭ سەۋەبى ئاشۇ دەۋرىدىكى ئەرەپلەرنىڭ ئادىتىچە، بېقىۋالغان ئوغۇللار ئۇلارنىڭ ئۆيلىرىگە كىرىپ - چىقىپ يۈرۈشەتتى، نەسەپلىرىگە قوشۇلاتتى. ۋە بېقىۋالغان ئوغۇلغا ھەقىقى ئوغۇللارغا بېرىلىدىغان بارلىق ھوقۇقلارنى بېرىشەتتى، ئۇلارغا ئوغۇللۇق ھوقۇقىنى بارلىق ئېشلارداً، ھەتتا مىراس ۋە نەسەپتە ئىجرا قىلىشاتتى. الله تائالا بېقىۋالغان ئوغۇلنىڭ ئايالى زەينەپ يېقىن كۆنلەردە ئۇ زاتقا ئايال بولىشىنى بىلدۇرگەندىن كېيىن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بۇ خەۋەرنى مەخپى تۇتتى ۋە زەيدنىڭ ئارقىمۇ-ئارقا شىكايىتىگە قارىماستىن، ئۇلار ئارىسىدىكى تۇرمۇش بېشىدىنلا مۇھەببەت ۋە ئەر-ئايالىق ھاياتى ئىزغا چۈشمىگەنلىكىگە قارىماستىن، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام زەيدنىڭ تالاق قىلماسلىقىغا ۋە ئايالىنى مەھكەم تۇتۇشىغا قاتتىق تۇردى. لېكىن زەيد بۇ تەلۈبدە قاتتىق تۇرىۋالدى. ئاخىر رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ئىزنى بەردى. كېيىن زەيد زەينەپنى تالاق قىلدى. لېكىن بو ۋاقىتتا نە زەيد ۋە نە زەينەپ رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ زەينەپنى ئېلىشنى بىلمەيتتى. ئىمام ئەھمەد، مۇسلىم ۋە نەسەئىلار سۇلايمان ئىبن مۇغىرە ئارقىلىق سابىت ئۇ ئەنەستىن رىۋايەت قىلىدۇ:

«زەينەپنىڭ ئىددىتى ئاخىرلاشقاندا، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام زەيدقا: ئۇنىڭغا مېنى ئەسلىتىپ قويغىن-دېدى. زەيد: بېرىپ، ئى زەينەپ«خۇش خەۋەرنى قوبۇل قىلغىن» ، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ساڭا ئەسلىتىپ قويۇشۇمنى ئېيتتى»-دېدى. زەينەپ: «رەببىمگە ئىستىخارە نامىزىنى ئۇقۇمىغىنىمچە مەن ھېچنەرسە قىلمايمەن»-دېدى ۋە جەينەماز تەرەپكە ماڭدى. كېيىن قۇرئان ئايىتى نازىل بولدى. الله تالا تۆۋەندىكى ئايەتنى نازىل قىلىنغانلىقتىن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام زەينەپنىڭ ئالدىغا ئىزنىسىز كىردى:

فلما قضي زيد منها وطرا زوجناكها لكي لايكون علي المؤمنين حرج في ازواج ادعيائهم *

-«بەس، قاچانكى زەيد ئۇنىڭدىن (يەنى زەينەپتىن) ھاجىتىنى ئادا قىلغاندىن كېيىن (يەنى ئۇنى تالاق قىلغاندىن كېيىن)، بىز سىزنى ئۇنىڭغا ئۆيلەندۈردۇق. تاكى مۆئمىنلارغا بېقىۋالغان باللىرى ئۆز ئايالىلىرىدىن ھاجەتلىرىنى ئادا قىلغان بولسا(يەنى ئۇلارنى تالاق قىلغاندىن كېيىن) ئۇلارنىڭ (ئايالىرىنى ئېلىشدا) تەكلىك بولماسلىقى ئۈچۈن (شۇنداق قىلدۇق)». (33:37)

ئەگەر بۇ ئىشنى زەينەپ ۋە زەيد ئاۋۋالدىن بىلگەن بولسا زەيد ئۇنىڭغا: «خۇش خەۋەرنى قوبۇل قىلغىن»-دېمىگەن بولاتتى ۋە زەينەپمۇ: «رەببىمگە ئىستىخارە نامىزىنى ئۇقۇمىغىنىمچە. . . » ، يەنى: «بۇ تۇرمۇش قۇرۇشۇمدا ياخشىلىق بېرىشىنى رەببىمدىن سورىمىغىنىمچە»-دېمىگەن بولاتتى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام زەينەپنى ئېلىشىنىڭ ئىللىتى (سەۋەبى) : «بېقىۋالغان ئوغۇلنىڭ ئايالىنى ئېلىشتا مۆسۈلمانلارغا توسۇق بولماسلىقىدۇر» .

يۇقىرىدا پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئۆز ئايالىلىرىنى ئېلىشى ھەققىدە ھىكايە قىلىنىدى. ئۇلاردىن بۇ توي قىلىشلار پەقەت

توي قىلىش مەقسىتىدە بولماي، باشقا ئىشلارمۇ كۆزدە تۇتۇلغىنىنى كۆرىمىز. شۇنىڭ بىلەن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ تۆرتتىن ئارتۇق ئايالىنى ئۆز نىكاھىغا ئالغانلىقىنىڭ مەناسى ۋە بۇ ساندىن ئارتۇقى ئۈممەتتىن ئايرىم ئۇ زاتقا خاس ئىكەنلىكىنىڭ مەناسى چۈشۈنىلمىدۇ. بۇ مەنا يېشى ئەللىكتىن ئاشقان، دەۋەت ۋە دۆلەت بىلەن بەنت بولغان، پەرۋەردىگارىنىڭ پۈتۈن ئالەمگە ئەۋەتكەن رىسالىتى بىلەن بەنت بولغان، بۇنىڭ بىلەن پۈتكۈل خەلقنى بىرپۈتۈن ئۈممەت قىلىپ، دەس ئورنىدىن تۇرغىزىشنى مەقسەت قىلغان، ھاياتتىن مەقسىتى اللەنىڭ رىسالىتىنى پۈتۈن ئالەمگە يەتكۈزۈش، كونا چىرىك ھاكىمىيەتنى بوزۇپ، ئورنىغا يېڭى جەمئىيەتنى قۇرۇش ۋە پۈتكۈل ئىنسانىيەتكە ئىسلامىي دەۋەتنى يەتكۈزۈش ئۈچۈن يۈزمۇ-يۈز تۇرغان دۇنياغا قارشى بىر دۆلەت قۇرۇش بولغان كىشىنىڭ جىسمىدىكى جىنسىي غەرىزىنىڭ قوزغىلىشى ئەمەسلىكى چۈشۈنىلمىدۇ. چۈنكى بۇ كىشىنىڭ زېھنىنى بەنت قىلغان پۈتۈن پىكىر ئۈممەتنى ئويغىتىش ۋە دۆلەتنى بەرپا قىلىش جەمئىيەتنى شەكىللەندۈرۈش ۋە پۈتۈن ئالەمگە رىسالەتنى يەتكۈزۈش ئىدى. بۇنداق كىشىنىڭ خىيالىنى ئايالىلار بەنت قىلىشى ۋە ئۇلارغا مايىل بولۇپ كېتىشى ۋە ھەرىيلى بىردىن ئايال ئېلىشى مۇمكىن ئەمەس. بەلكى پۈتۈن دىققەت ئېتىبارىنى دەۋەتكە قارىتىپ، ئەر-ئايالىق ھاياتتىن ھەربىر ئىنسانىيەتنى بولغاندەك بەھرىمەن بولاتتى.

ئەر - ئايالىق ھايات

ئايال ئەرنىڭ ھاياتىدىكى شېرىكى ئەمەس، بەلكى ئۇ، ئۇنىڭ دوستىدۇر. ئۇلار ئوتتۇرىسىدىكى ھايات شېرىكلىك ھاياتى ئەمەس ۋە پۈتۈن ھاياتى مابەينىدە شېرىكلىك قىلىشقا مەجبۇر ئەمەس، بەلكى ئۇلار ئوتتۇرىسىدىكى ھايات دوستانە ھايات بولۇپ، بىر-بىرىگە ھەمە تەرىپلەردىن تولۇق دوست بولىدۇ، بىر-بىرى بىلەن خاتىرجەم بولۇپ ياشايدۇ. چۈنكى، اللە ئايالىلارنى ئەرلىرى ئارام ئالىدىغان ئورۇن قىلىپ بەلگىلىگەن. اللە تائالا دەيدۇ:

هوالذي خلقكم من نفس واحدة وجعل منها زوجها ليسكن اليها *

-«ئۇ (اللە) شۇنداق زاتكى، سىلەرنى بىرجاندىن (ئادەمدىن) پاراتتى ۋە ئۇنىڭ ئۆزىدىن ئارام - خاتىرجەم بولسۇن، دەپ ئۇنىڭ جۈپتىنى ۋۇجۇدقا كەلتۈردى». (7:189)

ومن اياته ان خلق لكم من انفسكم ازواجا لتسكنوا اليها وجعل بينكم مودة ورحمة*

-«ئۇنىڭ ئايەتلىرىدىن (يەنە بىرى) - ئۇ زات سىلەر خاتىرجەم بولىشىڭلار ئۈچۈن تېپىڭلاردىن جۈپتى يارىتىشى ۋە ئاراڭلاردا دوستلۇق ۋە مېھرى-مۇھەببەت پەيدا قىلىشىدۇر». (30:21)

بۇ يەردىكى «سەكەن» دىن مۇرات خاتىرجەملىكتۇر، يەنى ئەر ئايالى بىلەن، ئايال ئەر بىلەن خاتىرجەم بولىشى، بىرى ئىككىنچىسىگە مايىل بولىشى ۋە ئۇنىڭدىن نەپرەتلەنمەسلىكىدۇر. ئۆيلىنىشنىڭ ئەسلى خاتىرجەملىك ۋە ئائىلىۋى ھاياتنىڭ ئەسلىمۇ خاتىرجەم

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

بولۇشتۇر. ئايال ۋە ئەر ئارىسىدىكى مۇناسىۋەت (دوستلۇق) تېنىچلىق ۋە خاتىرجەم دوستلۇقى بولىشى ئۈچۈن شەرىئەت ئايالنىڭ ئەر ئۈستىدىكى ھوقۇقلىرىنى ۋە ئەرنىڭ ئايال ئۈستىدىكى ھوقۇقلىرىنى بايان قىلدى. بۇ ھەقتە ئوچۇق - ئايدىڭ ئايەت ۋە ھەدىسلار كەلگەن. الله تائالا دەيدۇ:

ولهن مثل الذي عليهن بالمعروف *

-«ۋە مەلۇم ئەمەللەردە ئۇلار (ئاياللار) ئۈچۈن ئەرلەرنىڭ ئالدىدىكى بۇرۇچلىرى باراۋېرىدە ھوقۇقلىرىمۇ بار». (2:228)

يەنى ئاياللارنىڭ ئەرلىرى ئۈستىدىمۇ ئەرلەرنىڭ ئاياللىرى ئۈستىدە بولغانغا ئوخشاش ئەر-ئاياللىق ھوقۇقلىرى بار. -شۇنىڭ ئۈچۈن ئىبن ئابباس (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ): «ئاياللىم ماڭا زىننەتلەنگىنىگە ئوخشاش مەنمۇ ئۇنىڭغا زىننەتلىنىشىنى خالايمەن. مېنىڭ ئۈستۈمدىكى ھوقۇقلىرىنى تەلەپ قىلغانغا ئوخشاش ئۇنىڭدىنمۇ ئۆز ھوقۇقلىرىنى تەلەپ قىلىپ ئېلىشنى خالايمەن. چۈنكى الله تائالا دەيدۇ:

ولهن مثل الذي عليهن بالمعروف *

-«ۋە ياخشى ئەمەللەردە ئۇلار (ئاياللار) ئۈچۈن زىممىلىرىدىكى ئەرلىرى ئالدىدىكى بۇرۇچلىرى باراۋېرىدە ھوقۇقلىرىمۇ بار». (2:228)

يەنى گۇناھكار بولمايدىغان زىننەتتۇر». -دېدى. يەنە ئىبنى ئابباستىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: «ئاياللار ئەرلىرىگە كىتابەت قىلىشى ۋاجىپ قىلىنغىنىغا ئوخشاش ئەرلىرىمۇ ئۇلارغا ياخشىلىق بىلەن دوستانە مۇئامىلە قىلىشى ۋاجىپتۇر».

ھەققەتتە، الله تائالا ئەر-ئايالغا چىرايلىق ھايات كېچۈرۈشنى نەسىھەت قىلىپ بۇيرۇيدۇ. الله تائالا مەرھەمەت قىلىدۇ:

وعاشروهن بالمعروف *

-«ئۇلار بىلەن چىرايلىقچە تېنچ - خاتىرجەم ياشاڭلار». (4:19)

فامساك بمعروف *

-«كېيىن (ئائىلىنى) ياخشىلىق بىلەن ساقلاش». (2:229)

ئىشرەتنىڭ مەنىسى مۇئامىلە قىلىش، ئارىلىشىش دېمەكتۇر. الله تائالا ئەرلەرگە ئۆز نىكاھىغا ئالغان ئاياللارغا نىسبەتەن چىرايلىق مۇئامىلىدە بولۇشنى بۇيرۇيدۇ، شۇڭاغدا ئۇلار ئارىسىدىكى كىرىشىش ۋە ئۆز ئارا دوستلۇق تولۇق بولىدۇ، چۈنكى بۇ نەرسە قەلبلەرنىڭ خاتىرجەملىكىنى ۋە تۇرمۇش خاتىرجەملىكىنى كۆپەيتىدۇ. ئەركىشىنىڭ ئايالىغا ياخشى مۇئامىلىدە بولۇشى ئۇنىڭغا مەھرى بېرىش، بېقىشقا ئوخشاش ھەقلىرىنى ئادا قىلىشتىن تاشقىرى ئايالدىن ئەيىپ ئۆتمەكنى ۋاقىتتا ئۇنىڭغا قاپىقىنى تۇرىۋالماسلىق، ئوچۇق يۈزى بىلەن سۆز قىلىش، قۇپال ۋە قاتتىق مۇئامىلە قىلماسلىق ۋە باشقا ئايالغا مايىللىقىنى ئاشكارا قىلماسلىقتۇر.

ھەقىقەتەن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئەرلەرنى ئۆز ئاياللىرىغا ياخشىلىق قىلىشقا كۆپ ۋەسىيەت قىلغان. ئىمام مۇسلىم ئۆز «سەھىھ»ىدا جابىر (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ)دىن رىۋايەت قىلدۇكى، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام خوشلىشىش ھەججىدىكى خۇتبىلىرىدا شۇنداق دېگەن: «ئاياللىرىڭلار ھەققىدە اللەتتىن قورقۇڭلار، چۈنكى سىلەر ئۇلارنى اللەتتىن ئامانەت ئالغانسىلەر، اللەنىڭ كەلىمىسى بىلەن ئۇلارنى ئۆزەڭلارغا ھالال قىلغانسىلەر، سىلەرنىڭ ئۇلار ئۈستىدىكى ھەققىڭلار-سىلەر يامان كۆرىدىغان بىرەر كىشىنى ئۆيەڭلارغا كىرگۈزمەسلىكىدۇر، ئەگەر شۇنداق قىلسا، ئۇلارنى ئاغرىتماستىن ئۇرۇڭلار. ئۇلارنىڭ سىلەر ئۈستىدىكى ھەقلىرى بولسا، ياخشىلىق بىلەن يېگۈزۈش-ئىچكۈزۈش ۋە كىيىم بىلەن تەمىنلەشتۇر». يەنە رىۋايەت قىلىنىدۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دېدى: «سىلەرنىڭ ياخشىراقىڭلار ئەھلى-ئايالىغا

ياخشىراقتىكلاردۇر. ۋە مەن سىلەرنىڭ ئىچىڭلاردىكى ئەھلى-ئايالغا ئاق ياخشىراقتىكلاردىندۇر مەن». يەنە رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئەھلى-ئايالىرى بىلەن چىرايلىق مۇئامىلىدە بولۇپ، ئويۇنداتتى ۋە يۈمشاق مۇئامىلىدە بولاتتى. كۆلۈشپ تۇراتتى. ھەتتا مۆمىنلارنىڭ ئانىسى ئائىشىنىڭ كۆڭلىنى ئېلىش ئۈچۈن ئۇنىڭ بىلەن يۈگۈرۈشۈپ مۇسابىقە قىلىشاتتى. ئائىشە (رەزىيەللاھۇ ئەنھا) دەيدۇ: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىلەن يۈگۈرۈشتە مۇسابىقىلاشتۇق ۋە مەن ئېشىپ كەتتىم». بۇ ۋەقە قامىتىم تولىماستىن ئاۋۋال ئىدى. «كېيىن بولسا قامىتىم تولغاندا كېيىن مۇسابىقىلاشتۇق ۋە مەندىن ئېشىپ كەتتى ۋە: - «ئەمدى تەڭ بولدى» - دېدى». رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام خۇپتەن نامىزىنى ئوقۇغاندىن كېيىن يېتىشتىن ئالدىن ئۆيلىرىگە كىرىپ ئەھلىلىرى بىلەن ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى ئېلىش ئۈچۈن سۆھبەتلىشىپ ئولتۇراتتى. ئىبنى ماجە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىدۇ: «سىلەرنىڭ ئەڭ ياخشىلار ئايالىرىغا ئەڭياخشى مۇئامىلىدە بولغىنىڭلاردۇر».

بۇلارنىڭ ھەممىسى ئەرلەر ئايالىرىغا چىرايلىق مۇئامىلىدە بولىشى زۆرۈرلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ئائىلىۋى ھاياتتا تېنىچلىقنى بۇزغۇچى ھادىسىلەر بولۇپ، تۆرغان سەۋەبتىن الله تائالا ئائىلە يېتەكچىلىكىنى ئەر زىممىسىگە يۈكلىدى ۋە ئۇنى ئايالىغا رەھبەر قىلدى. الله تائالا دەيدۇ:

الرجال قوامون علي النساء *

-«ئەرلەر ئاياللار ئۈستىدىن رەھبەردۇر». (4:34)

ولهن مثل الذي عليهن بالمعروف وللرجال عليهن درجة *

-«ۋە مەلۇم ئەھۋالدا ئۇلار (ئاياللار)ئۈچۈن ئەرلىرى ئالدىدىكى

بۇرۇچلىرى باراۋەردە ھوقۇقلىرىمۇ بار. ۋە ئەرلەر ئۈچۈن (ئاياللار ئۈستىدە بىر دەرىجە (ئىمتىياز) بار». (2:228)

ئەرگە ئىتائەت قىلىشنى ئايالغا تەۋسىيە قىلىپ، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دەيدى: «ئەگەر ئايال كىشى ئېرىنىڭ تۇشكىدىن باشقا جايدا ياتسا، تا قايتمىغىچە پەرىشتىلەر ئۇنىڭغا لەنەت قىلىدۇ». رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ھەزرەتلىرى بىر ئايالغا: «سېنىڭ ئېرىڭ بارمۇ؟-دېدى. ئايال: ھەئە - دېدى. شۇ ۋاقىتتا: سېنىڭ جەننىتىڭمۇ، دوزخىڭمۇ ئاشۇدۇر»-دېدى. ئىمام بۇخارى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىدۇ: «ئايال ئۆز ئېرىنىڭ رۇخسىتىسىز، ئۇ ئۆيىدە بولغان ۋاقىتدا نەپلى روزا تۇتۇشقا بولمايدۇ، ئۇنىڭ رۇخسىتىسىز ئۆيىگە بىرەرسىنى كىرگۈزۈشكە بولمايدۇ ۋە ئېرىنىڭ رۇخسىتىسىز بىرەر نەپىقە قىلسا (يەنى ئېرىنىڭ مالىدىن سەدىقە قىلسا)، يېرىم ئەجرى ئېرگە بولىدۇ». ئىبن بەتتە «ئاياللار ھۆكۈملىرى» بارىسىدا ئەنەس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن رىۋايەت قىلىدۇكى، بىر كىشى سەپەرگە چىققان ۋە ئايالىنى ئۆيىدىن چىقىشتىن مەنئى قىلغان ئىدى. ئايالىنىڭ ئاتىسى كېسەل بولدى ۋە ئۇ رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن ئاتىسىنى زىيارەت قىلىش ئۈچۈن ئىزنى سورىدى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام «اللەتىن قورق ۋە ئېرىڭگە خىلاپ ئىش قىلما» - دېدى. كېيىن ئاتىسى ۋاپات بولدى ۋە ئايال جىنازىغا بېرىش ئۈچۈن ئىزنى سورىدى. شۇ ۋاقىتدا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام «اللەتىن قورق ۋە ئېرىڭگە خىلاپلىق قىلما» كېيىن الله رەسۇلىغا: «مەن بۇ ئايالىنىڭ ئېرىگە ئىتائەت قىلغانلىقى سەۋەبىدىن بارلىق گۇناھلىرىنى كەچۈردۇم»-دەپ ۋەھىي قىلدى. شەرىئەت ئەرگە ئايالىنى ئۆيىدىن چىقىشتىن مەنئى قىلىش ھوقۇقىنى بەردى، بۇ چىقىش مەيلى ئاتا-ئانىسىنى زىيارەت قىلىش ياكى ئەڭ زۆرۈر ئىشلارنى بېجىرىش

ئويغۇر كتاب توربېكتى
www.uyghurkitap.com

ياكى سەيله قىلىش ئۈچۈن بولىشىدىن قەتئىنەزەر، ئۆيىدىن ئىرىنىك رۇخسەتسىز چىقىشى جائىز ئەمەس. لېكىن ئىرى ئاتا-ئانىسىنى زىيارەت قىلىشتىن مەنئى قىلىشى ياخشى ئەمەس، چۈنكى بۇ ھالدا ئايال ياكى ئاتا-ئانىسىدىن ئۆزۈلۈپ قېلىشى ياكى ئەرگە ئىتائەت قىلىشتىن باش تارتىشىغا توغرا كېلىدۇ. الله تائالا ئۆلارغا ياخشى مۇئامىله قىلىشنى بۇيرۇغان. ھالبۇكى، ئايالنى ئاتا-ئانىسىنى كۆرۈشكە ببرىش ۋە زىيارەت قىلىشتىن مەنئى قىلىش ياخشى مۇئامىلىدىن ئەمەس. شۇنىڭدەك، ئەر ئۆز ئايالىنى مەسجىدكە چىقىشتىن مەنئى قىلىشقىمۇ ھەققى يوق، چۈنكى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «الله‌نىڭ چۆرلىرىنى الله‌نىڭ مەسجىدلىرىدىن مەنئى قىلمانلار!». ئەگەر ئايال ئېرىگە قارشى چىقسا ۋە ئىتائەت قىلمىسا، الله تائالا ئەرگە ئۇنىڭغا ئەدەپ ببرىش ھوقۇقىنى بەرگەن. الله تائالا دەيدۇ:

واللاتي تخافون نشوزهن فعظوهن واهجروهن في المضاجع واضربوهن فان اطعنكم فلا تبغوا عليهن سبيلا *

ـ«ئايالىرىڭلارنىڭ ئىتائەت قىلماسلىقىدىن قورقساڭلار، ئاۋۋال ئۇلارغا پەندى-نەسىھەت قىلىڭلار، كېيىن (يەنى نەسىھەتلىرىڭلار كار قىلمىسا) ئۇلارنى ياتاقلىرىدا يالغۇز تاشلاپ قويۇڭلار (ئۇلار بىلەن برجايدا ياتماڭلار، يېقىنلاشماڭلار)، كېيىن (شۇنداممۇ سەلەرگە بويسۇنمىسا) ئۇرۇڭلار. ئەمما سەلەرگە ئىتائەت قىلسا، ئۇلارغا قارشى باشقا يول ئىزدىمەڭلار». (4:34) بۇ يەردىكى ئۇرۇش يەڭگىل ئۇرۇش بولىشى كېرەك. چۈنكى، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام خوشلىشىش ھەججىدىكى خۇتبىسىدە «ئەگەر ئايالىرىڭلار جىنايەت ئۆتكۈزسە، ئاغرىتماستىن ئۇرۇڭلار» -دېگەن. ئەگەردە ئايال ئىتائەت قىلمىسائەرگە ئۇنىڭ جازالاش ھوقۇقى ببرىلگەن. چۈنكى ئەر ئائىله ئىشلىرىنى باشقۇرۇشقا

رەھبەردۇر. شەرئەت ئايالغا بېجىرىشىنى بۇيرىغان ئىشلارنى ئىتائەتسىزلىكىدىن باشقىلاردا ئايالىنى ئۇرۇشى، قىينىشىغا بولمايدۇ.

فان اطعنكم فلا تبغوا عليهن سبيلا *

ـ«ئەمما سەلەرگە ئىتائەت قىلسا، ئۇلارغا قارشى باشقا يول ئىزدىمەڭلار» (4:34).

ئەر ئۆز ئايالىغا مېھرىبان بولىشى ۋە بەرەر نەرسىنى سورىغاندا ياخشى مۇئامىلىدە بولىشى، ھەتتاكى ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولىشىنى ئىزدىسە، ئايالىغا مۇناسىپ ياخشى شەرت-شارائىتلارنى تەييار قىلىپ ببرىشى لازىم. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «ئايالار چۈۋۈلغان چاچلىرىنى تاراپ، پاكلايدىغان جايلىرىنى پاكلىغىچە كېچىسى ئالدىغا كىرمەڭلار (يەنى سەپەردىن قايتقاندا ئۆيلىرىڭلارغا تۇساتتىن كىرمەڭلار)». ئەرنىڭ ئايالغا ۋە ئائىلىگە يېتەكچى ئىكەنلىكىنىڭ مەناسى، ئۇ يالغۇز ھۆكۈمران ۋە بۇيرۇقى قايتۇرۇلمايدىغان ھاكىم دېگىنى ئەمەس، بەلكى ئائىلىگە ئەر رەھبەرئىكەنلىكىنىڭ مەناسى، ئۇ ئائىله ئىشلىرىنى تەرتىپكە سالغۇچى ۋە ئۇنىڭغا غەمخورلۇق قىلغۇچى ئىكەنلىكىدۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن ئايال ئېرىنىڭ سۆزىگە سۆز قايتۇرۇشى ۋە ئۇنىڭ بىلەن مۇنازىرىلىشىشى، گەپ قىلغان ۋاقىتلىرىدا ئۇنىڭغا مۇراجىئەت قىلمىشقا بولمايدۇ. چۈنكى ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىلىسى ئۆز-ئارا دوست بولۇپ، بىرى ھاكىم، ئىككىنچىسى مەھكۇم ئەمەس، بىرى ئەمىر، ئىككىنچىسى پۇقرا ئەمەس، بەلكى ئۇلار ئىككى دوست بولۇپ، ئىشلىرىنى باشقۇرۇشدا ۋە ئائىلىگە غەمخورلۇق قىلىشتا بىرى ئىككىنچىسىگ ياشلىق قىلىشقان. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنۇ ئائىلىدە ئايالىلىرىغا دوست بولغان، دۆلەت باشلىقى ۋە پەيغەمبەر بولسىمۇ، ئائىلىدە يەككى ھاكىم ۋە ھۆكۈمران ئەمەس ئىدى.

ئۇمەر ئىبن خەتتاپ (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ) ھەدىسلىرىدە شۇنداق دېگەن: «اللە بىلەن قەسەمكى، اللە تائالا ئايالالار ھەققىدىكى ئايەتنى نازىل قىلىپ، ئۇلارغا ھوقۇقلىرىنى بەلگىلەپ بەرمىگىچە، بىز جاھىلىيەتتە ئايالالارنى بىرەر ئىشتا ئىنتىيازغا ئىگە دەپ، سانىمايتتۇق. كېيىن ئۇلارغا بىرنەچچە ھوقۇق بېرىلدى. بىر ئىشنى قىلماقچى بولۇپ تۇرغىنىمدا كۆتۈلمىگەندە ئايالىم: «بۇنداق-بۇنداق قىلسىڭىز بولامدۇ؟» -دەپ قالدى. مەن ئۇنىڭغا: سېنىڭ بۇ ئىشقا نېمە ئالاقاڭ بار، مەن قىلماقچى بولغان ئىشقا نېمە ئىشقا ئارىلىشىسەن؟ - دېدىم ئايالىم: - ۋاھ ئەجەپ، ئى خەتتابنىڭ ئوغلى، سىزلا مۇراجىئەت قىلىنىشىنى خالىمايسىز، ھالبۇكى قىزىڭىز رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىلەن بەھىي قىلىشىدۇ، ھەتتا ئۇ كىشى كەچكىچە غەزەپلىنىپ يۈرۈيدۇ-دېدى. ئۇمەر دەيدۇ: تونۇمنى ئېلىپ ئۆيدىن چىقتىم ۋە ھەپسىنىڭ ئۆيىگە باردىم ۋە ئۇنىڭغا، ئى قىزىم، سەن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىلەن سۆز ئېتىشىپ، ئۇ كىشى ھەتتا كۈن بويى غەزەپلىنىپ يۈرەمدۇ؟ - دېدىم. ھەپسە دېدى: بىز اللە بىلەن قەسەمكى، ھەممىمىز ئۇ كىشىگە سۆز قايتۇرىمىز. مەن دېدىم: بىلىپ قوي ئى قىزىم، مەن سېنى اللەنىڭ ئازابى ۋە رەسۇلى غەزىبىدىن ئاگاھلاندۇرىمەن. چىرايى بىلەن خۇرسەن بولغان ۋە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇھەببىتىگە سازاۋەر بولغان بۇ ئايال (يەنى ئائىشەنى دېمەكچى) سېنى ئالداپ قويمىسۇن! كېيىن ئۇنىڭ ئالدىدىن چىقتىم ۋە ئۇققانچىلىقمىز بارلىقى سەۋەبىدىن ئۇممۇ سەلەمەنىڭ ئالدىغا كىردىم ۋە ئۇنىڭ بىلەن سۆزلەشتىم. ئۇممۇ سەلەمە ماڭا: ساڭا ھەيرانمەن ئى ئىبن خەتتاپ، سەن ھەممە ئىشقا ئارىلىشىسەن، ھەتتا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ۋە ئايالىلىرى ئارىسىغىمۇ ئارىلىشىسەن، - دېدى. ئۇمەر دەيدۇ: ئۇممۇ سەلەمە

شۇنداق بىلەن مېنى شۇنداق باپلىدىكى، قەلبىمگە تۇگۈپ قويغان بەزى يىكىرلىرىمدىنمۇ قايتۇرۇۋەتتى ۋە ئۇنىڭ ئالدىدىن چىقتىم» . مۇسلىم رىۋايىتىگە قارىغاندا، ئەبۇ بەكرى (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ) رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كىرىشكە رۇخسەت سورىدى ۋە رۇخسەت بولغاندىن كېيىن كىردى. كېيىن ئۇمەر (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ) رۇخسەت سورىدى ۋە رۇخسەت بولغاندىن كېيىن كىردى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئايالىرىنىڭ ئىچىدە جىم ئولتۇراتتى. شۇ ۋاقىتتىدا ئۇمەر : «بىر سۆز ئېيتىپ، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنى كۈلدۈرىمەن، - دېدى ۋە: ئى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام، مەندىن بىنتى خارىجە (يەنى ھەزرىتى ئۇمەرنىڭ ئايالى) نەپىقە سورىغىنىنى كۆرسەم، ئورنىمدىن تۇرۇپ بوينىغا بىرنى ئۇرسام دەيمەن-دېدى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام كۈلۈۋەتتى ۋە: «مانا بۇلارمۇ ئەتراپىمدا پۈل سوراپ ئولتۇرۇشۇپتۇ، -دېدى» . بۇنىڭدىن مەلۇم بولىدۇكى، ئەرنىڭ ئايال ئۈستىدىكى رەھبەرلىكى - ئىشلارغا پېتەكچىلىك قىلىش بولۇپ، بۇ رەھبەرلىك ھۆكۈمرانلىق ۋە ھاكىملىق ئەمەس، بەلكى دوستانە رەھبەرلىكتۇر. شۇنىڭ ئۈچۈن ئايالمۇ سۆز قايتۇرىشى ۋە مۇنازىرلىشىشكە بولىدۇ.

ئىشرەت (بىرگە ياشاش) تەرىپىدىن بولمىغان مۇئامىلە مانا شۇنداق بولىدۇ. ئەمما ئۇي ئىشلىرىنى قىلىش تەرىپىدىن بولسا، بۇ تەرەپتىن ئايال ئەرگە خىمىر يۇغۇرۇش، نان ۋە تاماق تەييارلاش، ھويلىنى نازىلاش ۋە پاكىزە قىلىش بارىسىدا خىزمەت قىلىشى ۋاجىپ. ئەگەر ئەر سۆز تەلەپ قىلسا، ئۇنىڭغا سۆ بېرىشى، تاماق يېيىشنى خالىسا تاماق ئېتىپ بېرىشى ۋە ئۇي ئىچىدە لازىم بولىدىغان بارلىق ئىشلارنى ئەرگە خىزمەت قىلىشى زۆرۈر. شۇنىڭدەك، ئۇي ئىچىدە ھايات كېچۈرىشى ئۈچۈن كېرەكلىك بولغان بارلىق ئىشلارنى پېتەرلىك دەرىجىدە تەييار قىلىشى زۆرۈر.

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئەر بولسا ئائىلە ئۈچۈن زۆرۈر بولغان سۇ ئەكىلىش، ئەخلەتلەرنى چىقىرىپ تاشلاش، تىرناق ئېلىش، زىننەتلىنىشىگە زۆرۈر بولىدىغان نەرسىلەر ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش باشقا نەرسىلەرنى ئۈيدىن تاشقىرىدىن ئۈيگە ئېلىپ كېلىشى زۆرۈر.

خۇلاسە شۇكى، ئۆينىڭ ئىچىدە قىلىنىدىغان بارلىق ئىشلارنى قىلىش ئايال زىممىسىگە، تاشقىرىدا بولىدىغان ئەھمىيەتلىك ھەممىسى، قانداق ئەمەل بولىشىدىن قەتئىنەزەر ئەر زىممىسىگە يۈكلەنگەن. ئەلى ۋە پاتىمە (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇم) ھەققىدە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىسقا قارىغاندا، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قىزى پاتىمەگە ئۆي ئىچىدىكى ئىشلارنى قىلىشنى، ئەلىگە بولسا تاشقىرىدا قىلىنىدىغان ئىشلارنى قىلىشنى يۈكلىگەن. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۆيلىرىدە ئايالىرىغا ئۆي خىزمەتلىرىنى بۇيرانتتى ۋە: «ئى ئائىشە، ماڭا سۇ بەرگىن، ئى ئائىشە، ماڭا تاماق بەر، ئى ئائىشە، پىچاقنى ئېلىپ كەل، ئۇنى ئاشقا بىلەپ ئىتتىكلەتكىن»، دەيتتى. رىۋايەت قىلىنىدۇكى، «پاتىمە ئانىمز ئانىسى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا كېلىپ، قول تۇگمىنىدە ئۇن يەتكەن قاپارغان قولىدىن شىكايەت قىلدى ۋە بۇنى قىلىدىغان خىزمەتچى يالالاشنى سورىدى» . بۇ دەلىللەر شۇنى كۆرسىتىدۇكى، ئۆي ئىچىدە ئەرنىڭ خىزمىتىنى ۋە ئائىلە خىزمىتىنى قىلىش - ئايال قىلىشى كېرەك بولغان ۋەزىپىلەر دائىرىسىگە كىرىدۇ. لېكىن بۇلارنى قىلىش ئۇنىڭ كۈچ تاقىتى يېتىدىغان دەرىجىدە بولىشى كېرەك. ئەگەر بۇ ئىشلار ئايالغا قىيىنچىلىق تۇغدۇرۇدىغان دەرىجىدە كۆپ بولسا، ئەر بۇ ئىشلارنى قىلىشقا خىزمەتكار يالىلىشى زۆرۈر. بۇنى ئايالمۇ تەلەپ قىلسا بولىدۇ. ئەگەر ئىشلار كۆپ بولمىسا ۋە ئايالنىڭ كۈچى يېتىدىغان بولسا، ئەر خىزمەتكار يالالاشقا مەجبۇر ئەمەس، بەلكى

بۇ ئىشلارنى ئايال ئۆزى قىلىشى شەرت. چۈنكى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام قىزى پاتىمىگە ئۆي ئىشىنى قىلىشنى يۈكلىگەن. شۇنداق قىلىپ، ئەرلەر ئايالالارغا ياخشى مۇئامىلىدە بولىشى زەرۇر ۋە ئايالالارمۇ ئەرلەرگە ياخشى خىزمەت قىلىش بىلەن ياخشى مۇئامىلە قىلىشى ۋاجىپ، شۇچاغدا ئۇلارنىڭ ئارىسىدىكى ئائىلىۋى ھايات اللەنىڭ ئۇشبۇ سۆزى ئەمەلگە ئاشىدىغان دەرىجىدىكى تېنچ ھايات بولىدۇ.

ومن اياته ان خلق لكم من انفسكم ازواجا لتسكنوا اليها وجعل بينكم مودة ورحمة *

-«ئۇنىڭ ئايەتلىرىدىن (يەنە بىرى) - ئۇ زات سىلەر خالىرىڭلاردىن بولىشىڭلار ئۈچۈن تىنىڭلاردىن جۈپتى يارىتىشى ۋە ئوتتۇرۇڭلاردا دوستلۇق ۋە مەھرى-مۇھەببەت پەيدا قىلىشىدۇر». (30:21)

ئەزلى

ئەزلى - جىنسى ئالاقە ۋاقتىدا، شەھۋەت سۈيى ئاجرىشى يېقىنلاشقاندا، سۈنى تاشقىرىغا تۆكۈش ئۈچۈن ئەر ئۆز ئالىتىنى ئايالىنىڭ پەرجىدىن چىقىرىۋېلىشىدۇر. ئەزلى قىلىش شەرىئەتتە جائىزدۇر. دېمەك ئەر ئۆز ئايالى بىلەن جىنسى ئالاقىدا بىرگە بولۇپ، شەھۋەت سۈيى ئاجرىلىش ۋاقتىدا ئۇنى تاشقىرىغا تۆكمە بولىدۇ. بۇخارى ئەتادىن، ئەتا جابىردىن رىۋايەت قىلىدۇكى: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دەۋرىلىرىدە بىز ئەزلى قىلاتتۇق ۋە قۇرئان نازىل بولۇپ تۇراتتى». ئەتادىن جابىرنىڭ بۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «بىز ئەزلى قىلاتتۇق، ھالبۇكى قۇرئان نازىل بولۇپ تۇراتتى». ئىمام مۇسلىم رىۋايەت قىلغان ھەدىستا: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دەۋرىلىرىدە ئەزلى قىلاتتۇق ۋە ئۇنىڭ خەۋىرى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا يېتىپ بارىدى ۋە بىزنى ئەزلىدىن قايتۇرمىدى». بۇ بولسا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئەزلىنى تەستىقلىغانلىقى بولۇپ، ئۇنىڭ جائىزلىقىنى كۆرسىتىدۇ. چۈنكى ئەزلى ھارام ئىش بولغان بولسا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام جىم تۇرمايتتى. ۋە بۇنىڭدىن تاشقىرى ئەزلىنىڭ ھۆكمى ساھابىلار تەرىپىدىن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام زامانىغا ئۇلاشقان. ئەگەر ساھابە بىرەر ھۆكۈمنى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام زامانىغا ئۇلىسا ئۇ مەرپۇ ھەدىس ھۆكمىدە بولىدۇ. چۈنكى ساھابىلارنىڭ ھۆكۈملەر ھەققىدە سوراشقا تولۇق ئاساسى بولغانلىقى سەۋەبىدىن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بۇنىڭدىن خەۋەردار بولغان ۋە ئۇنى تەستىقلىغان. ئەزلىنىڭ بولىدىغانلىقى ھەققىدە بىر قانچە سەھىھ ھەدىسلار كەلگەن. ئىمام ئەھمەد، مۇسلىم ۋە ئەبۇ داۋۇت

جابىردىن رىۋايەت قىلىدۇ: «بىركىشى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئالدىغا كېلىپ: مېنىڭ خوتۇنۇم قىلىدىغان ۋە خورسىلىرىنى پەرۋىرىش قىلىدىغان چۈرەم بار. مەن ئۇنىڭ ئالدىغا كىرىپ تۇرسەم ۋە ئۇنىڭ ھامىلدار بولۇپ قېلىشىنى خالىمايمەن - دېدى. شۇ ۋاقىتتا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «خالىساڭ ئەزلى قىلغىن، چۈنكى ئۇنىڭغا تەقدىر قىلىنغان نەرسىنى تۇغۇۋېلىرىدۇ». ئىمام مۇسلىم ئەبۇ سەئىددىن رىۋايەت قىلىدۇ: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بىلەن بەنۇ مۇستەلەق غازاتىغا چىقتۇق ۋە ئەرەبلەردىن ئەسىر ئالدۇق. ئايالىلار بىلەن بىرگە بولىشنى خالاپ قالدۇق. بىزنى بويتاقلىق قاتتىق قىينىدى بىز ئەزلى قىلىشنى خالىدۇق ۋە بۇ ھەققىدە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن سورىدۇق». ئۇ زات دېدى: «بۇنداق قىلىساڭلار سىلەرگە گۇناھ يوق، چۈنكى اللە تائالا قىيامەتكىچە يارىتىدىغان نەرسىلىرىنىڭ ھەممىسىنى يارىتىپ قويغان». ئىمام ئەبۇ داۋۇت جابىردىن رىۋايەت قىلىدۇ: «ئەنسارىلاردىن بىر كىشى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئالدىغا كېلىپ دېدى: مېنىڭ چۈرەم بار. مەن ئۇنىڭ ئالدىغا كىرىپ تۇرسەم ۋە ھامىلدار بولۇپ قېلىشىنى خالىمايمەن- دېدى. شۇۋاقىتتا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «ئەگەر خالىساڭ ئۇنىڭدىن ئەزلى قىلغىن، چۈنكى ئۇنىڭغا تەقدىر قىلىنغان نەرسىنى تۇغۇۋېلىرىدۇ». ئەزلى قىلغۇچىنىڭ مەقسىتى قانداق بولىشىدىن قەتئىنەزەر، مەيلى پەرزەنتنى كۆرمەسلىك، مەيلى ئازراق پەرزەنتلىك بولۇش ياكى ئايالىنىڭ ئاجىزلىقى سەۋەبىدىن ھامىلدارلىقتىن قىتىمالماسلىقى ياكى تۇرمۇشتا دائىم پاش پېتى چاقىلان بولىشى ئۈچۈن قىينىماسلىق ياكى بۇنىڭدىن باشقا نېمە مەقسەت قىلىنىشىدىن قەتئىنەزەر، ئەركىشى ئەزلى قىلسا بولىدۇ. چۈنكى بۇ توغرىلىقى دەلىللەر مۇتلەق كەلگەن ۋە بىرەر ھالەت بىلەن چەكلەپ

قويۇلمىغان. ھەمدە ھېچقانداق ئىشقا خاسلاپ قويماي ئۇمۇمى كەلگەن. دېمەك ھۆكۈم ئۇمۇملىقتىدا ۋە مۇتلەقلىقتىدا قېلىۋېرىدۇ. «ئەزلى قىلىش - تۇغۇلمىغان بالىنى ئۆلتۈرۈش» -دېيىلمەيدۇ، چۈنكى بۇنى رەت قىلغۇچى ئوچۇق ھەدىسلەر كەلگەن. ئىمام ئەبۇ داۋۇت ئەبۇ سەئىددىن رىۋايەت قىلىدۇ، بىر كىشى: «ئى رەسۇلۇللاھ، مېنىڭ چۈرەم بار ئۇنىڭدىن ئەزلى قىلمەن، لېكىن ئۇنىڭ ھامىلدار بولۇشىنى خالىمايمەن. مەنمۇ ئەرلەر خالايدىغان نەرسىنى خالايمەن». شۇنىڭ بىلەن بىرگە يەھۇدىلار: «ئەزلى - بالىنى تىرىك كۆمۈشنىڭ كىچىكراقى دېيىشىدۇر» -دېدى. شۇ ۋاقىتتا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام «يەھۇدىلار يالغان ئېيتىدۇ، چۈنكى ئەگەر اللە يارىتىشنى خالىغان بولسا، مەن قايتۇرالمايمەن» دېدى. بالا بولماسلىقى مەقسىتىدە ئەزلى قىلىشقا بولمىدىغانلىقى ھەدىستە كەلگەن. ئىمام ئەھمەد ۋە مۇسلىم ئۇسامەئىبن زەيددىن رىۋايەت قىلىدۇ: بىركىشى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئالدىغا كېلىپ دېدى: «مەن ئايالىمدىن ئەزلى قىلمەن. رەسۇلۇللاھ ئېيە ئۇچۇن شۇنداق قىلمەن؟ -دېدى. تۇغۇلىدىغان بالىغا ياكى ئالدىنقى بالىغا رەھىم كېلىدۇ-دېدى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئەگەر بۇنداق قىلىش زەرەرلىك بولسا پارىسلار ۋە رۇملۇقلارغا زەرەر قىلغان بولاتتى-دېدى». بۇ جايدا رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام «نېمە ئۇچۇن بۇنداق قىلمەن؟» -دېدى ۋە «بۇنداق قىلما» دېمىدى. بۇ ھەدىستىن شۇ نەرسە مەلۇم بولىدۇكى، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئەزلىگە رۇخسەت بەرگەن، لېكىن ئۇ كىشىگە بالىلارنىڭ كۆپ تۇغۇلۇشىغا زەرەرلىك ئەھۋالىكى ھەققىدە خەۋەر بەرگەن. ئىمام مۇسلىم ئۇسامە ئىبن زەيددىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسۇ بۇنىڭدا دەلىل بولىدۇ: «بىر كىشى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئالدىغا كېلىپ دېدى: «مەن بالىغا رەھىم كېلىپ

ئايالىمدىن ئەزلى قىلمەن. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: ئەگەر مەقسىتىڭ شۇ بولسا بۇنداق قىلما، چۈنكى بۇ ئىش (يەنى كۆپ تۇغۇش) پارىس ۋە رۇملۇقلارغا زىيان قىلمىغان». ئىمام مۇسلىم ئايدۇررراھمان ئىبن بىشر ئارقىلىق ئەبۇ سەئىددىن رىۋايەت قىلغان ھەدىستە تۇۋەندىكى سۆزلەر كەلگەن: «ئېمىۋاتقان بالىغا ھامىلە زەرەر قىلىشىدىن قورقۇپ». رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئېمىۋاتقان بالىغا زەرەر قىلماسلىقى ئۈچۈن ھامىلىنىڭ ئالدىنى ئېلىش مەقسىتىدىكى ئەزلىنى تەستىقلىغان ئىكەن، دېمەك يالا كۆپەيتمەسلىك ياكى ئۇمۇمەن پەرزەنتنى كۆرمەسلىك ياكى ئۇنىڭدىن باشقا بىرەر مەقسەت بىلەن ئەزلى قىلىشنىمۇ تەستىقلىغان بولمىدۇ. چۈنكى، اللە ئەگەر پەرزەنت تۇغۇلىشىنى خالىغان بولسا، ئەزلى قىلىش ياكى قىلماسلىقتىن قەتئىنەزەر، بالا تۇغۇلىدۇ، بۇنىڭدىن قېچىپ قۇتۇلغىلى بولمايدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن ئىبن ھىببان ئەنەس (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ) دىن رىۋايەت قىلىدۇ: «بىركىشى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن ئەزلى قىلىش ھەققىدە سورىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دېدى: ئەگەر پەرزەنت تۇغۇلىشى تەقدىر قىلىنغان بولسا بىرەر تاش ئۈستىگە تۆككەن بولساڭمۇ، اللە تائالا ئۇنىڭدىن پەرزەنت چىقىرىشى مۇقەررەر». نەسلىنى كەمەيتىش - رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام كۆپ پەرزەنتلىك بولۇشقا ئۇندىگەن تۇۋەندىكى: «نىكاھلىنىڭلار، نەسلى قالدۇرۇڭلار-كۆپەيگىلار». «كۆپ تۇغىدىغان قارا ئاياللار تۇغمايدىغان چىرايلىق ئاياللاردىن ئەۋزەلدۇر» دېگەن ھەدىسلەرنىمۇ زىت كېلىدۇ دەپ ئېيتىلمايدۇ. بۇنداق دېمەسلىك كېرەك. چۈنكى ئەزلىگە رۇخسەت بېرىش نەسلىنى كۆپەيتىشكە قىلىنغان تەرغىبقا زىت ئەمەس. بۇلار باشقا-باشقا ھۆكۈملەر بولۇپ، بىرى - نەسلى كۆپەيتىشكە تەرغىب، ئىككىنچىسى - ئەزلىنىڭ ماباھلىقىدۇر. ئەما ئىمام ئەھمەد

جۈزەيمە بىنت ۋەھىبىل ئەسەدىدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسقا كەلسەك: بۇ ئايال ئېيتىدۇ: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئالدىدا بىرقانچە كىشىلەر تۇرغان ۋاقتىدا باردىم. ئۇ كىشى شۇنداق دەۋاتقان ئىكەن: مەن كۆپ پەرزەنتلىك بولۇشتىن قايتۇرۇشنى مەقسەت قىلدىم. پارس ۋە رۇملۇقلارغا قارىدىم ۋە ئۇلارنىڭ كۆپ پەرزەنتلىك ئىكەنلىكىنى ۋە بۇنىڭ ئۇلارنىڭ پەرزەنتلىرىگە ھېچقانداق زەرەرلىك ئەمەسلىكىنى كۆردۈم. كېيىن ئۇ كىشىلەر ئەزلى ھەققىدە سورىدى. پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام دېدى: ئۇ بالىلارنى تىرىك كۆمۈشنىڭ مەخپىسىدۇر ۋە:

واذا الموءودة سئلت *

-«تىرىك كۆمۈلگەن قىزلار سورالغان ۋاقتىدا». (81:8)

ئايىتىنى ئوقۇدى». بۇ ھەدىس ئەزلىنىڭ جائىزلىقى ھەققىدىكى بىر قانچە سەھىھ ھەدىسلارغا زىت كېلىدۇ. ئەگەر بىر ھەدىسنىڭ مەناسى ناھايىتى كۆپ يوللار بىلەن رىۋايەت قىلىنغان باشقا ھەدىسلارغا زىت كەلسە، كۆپ يوللار بىلەن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىسلار ئېلىنمىدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا مەزكۇر ھەدىس ئۆزىدىن ئالدىن كەلتۈرۈلگەن كۆچلۈك ۋە كۆپ يوللار بىلەن رىۋايەت قىلىنغان ھەدىسلارنىڭ مەناسىغا زىت بولغانلىقىنى ئۈچۈن رەت قىلىنىدۇ.

بۇ ھەدىس بىلەن ئەزلىنىڭ بولمىغانلىقىنى كۆرسەتكۈچى باشقا ھەدىسلار ئاز بولسىمۇ سېلىشتۇرۇش ئارقىلىق بۇ ھەدىس ئەزلىنىڭ مەكرۇھلىقىنى كۆرسىتىدۇ - دەپ ئېيتىلمايدۇ، ئەگەر بۇ ھەدىستا كەلگەن مانانى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام رەت قىلغان بولسىدى شۇنداق بولۇشى مۇمكىن ئىدى. مەسىلەن، ئىمامى ئەھمەد ۋە ئەبۇ داۋۇت ئەبۇ سەئىددىن رىۋايەت قىلغان ئۇشبۇ ھەدىس: «!. . . يەھۇدىلار ئەزلى - بالىنى تىرىك كۆمۈشنىڭ كىچىكراق كۆرۈنۈشى،

دەيدۇ-دېيىلگىنىدە، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام يەھۇدىلار يالغان چىتىپتۇ، -دېگەن». جۈزامىنىڭ: رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن «بۇ بالا كۆمۈشنىڭ مەخپى كۆرۈنۈشى» ۋە «تىرىك كۆمۈلگەن قىز سورالغان ۋاقتىدا» - دېگەنلىرىنى رىۋايەت قىلغان ھەدىسقا كەلسەك، بۇ ئىككى ھەدىسنى بىرلەشتۈرۈش مۇمكىن ئەمەس. ئۇلاردىن بىرى (مەنسۇخ) بىكار قىلىنغان بولىشى كېرەك. ياكى ئۇلاردىن بىرى ئىككىنچىسىدىن كۆچلۈكراق بولۇپ، زەئىپراقى رەت قىلىنىشى لازىم. يۇقىرىدا كەلتۈرۈلگەن ئىككى ھەدىسنىڭ تارىخى نامەلۇم بولغانلىقى ۋە ئەبۇ سەئىدنىڭ ھەدىسى باشقا بىر نەچچە ھەدىسلار بىلەن قوللاپ - قۇۋۋەتلەنگەنلىكى ۋە تۇرلۇك يوللار بىلەن كەلگىنى ھەمدە جۈزامىنىڭ ھەدىسى يالغۇز ھالەتتە كەلگىنى ۋە بىرەر نەرسە بىلەن قوللاپ-قۇۋۋەتلەنمىگەنلىكى سەۋەبىدىن كېيىنكى ھەدىس رەت قىلىنىدۇ ۋە ئۇنىڭدىن كۆچلۈكراقى ئېلىنىدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا ئەزلى قىلىش مۇتلەق جائىز بولۇپ، ئۇ مەكرۇھ ئەمەس ۋە ئەللەر ئۇمۇمىي كەلگەنلىكى ئۈچۈن ئەزلى قىلغۇچىنىڭ بۇنىڭدىن كۆزلىگانلىرى مەقسىتىنىڭ ھېچقانداق ئەھمىيىتى يوق. كىشى ئەزلى قىلىشتا ئايالىنىڭ رۇخسىتىگە مۇھتاج ئەمەس، چۈنكى بۇ ئەرگە باغلىق ۋە ئايالغا باغلىق ئەمەس. قۇشۇلۇش ئايالىنىڭ ھەققى سۈمۈ ئۇنىڭ ھەققى بولۇپ قالدى، دېمەك سۈنى ئايالىنىڭ پەرزىدىن تاشقىرىغا تۆكۈشمۇ ئۇنىڭ ئىزنى بىلەن بولىشى شەرت - دېيىلمەيدۇ. چۈنكى بۇ شەرئى دەلىل ئەمەس، بەلكى ئەقلى ئىللەت بولۇپ، ئۇنىڭ قىممىتى يوق. بۇنىڭدىن تاشقىرى بۇ سۆز ئايالىنىڭ ھەققى «سۈ چۈشۈشى» ئەمەس، جىما (جىنسى ئالاقىدە بىرگە بولۇش) دېگەن گەپ بىكارچە گەپ بولىدۇ. ئۇنىڭغا دەلىل جىنسى ئاجىز كىشى ئايالىغا يېقىنلىق قىلسىمۇ، سۈ تۆكمىسە، بۇنداق ھالەتتىمۇ شۇ بىرگە بولۇش بىلەن

ئايالنىڭ ھەققى ئادا بولدى دەپ ھېسابلىنىدۇ ۋە شۇنىڭغا قارىغاندا ئايالغا ئۇ كىشىنى جىنسى ئاجىز، دېگەن ئېيىپ بىلەن نىكاھىنى بۇزۇش ھوقۇقى بېرىلمەيدۇ. ئەمما ئىبن ماجە ئۇمەر ئىبن خەتتابتىن رىۋايەت قىلغان: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ھۆر ئايالدىن ئۇنىڭ رۇخسىتىسىز ئەزلى قىلىشتىن مەنئى قىلدى»، ھەدىسىغا كەلسەك بۇ ھەدىس زەئىپدۇر. ئۇنىڭ ئىسنادىدا ئىبن لۇھەيئە بولۇپ، ئۇنىڭ ھەققىدە تۈرلۈك گەپ سۆز باردۇر. شۇ سەۋەپتىن ئەزلىنىڭ جائىزلىقى ھەققىدىكى ھەدىسلار مۇتلەقلىكىدە قالمىدۇ.

ئەزلى توغرىسىدىكى بۇ ھۆكۈم ھامىلىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن دارى ئىستىمال قىلىش، تۇغۇتتىن ساقلىنىش قاتارلىقلاردىن پايدىلىنىش ياكى ھالقىدىن پايدىلىنىشقىمۇ توغرا كېلىدۇ، چۈنكى ئۇلارنىڭ ھەممىسى بىر تۈرگە كىرىدۇ. ئەزلىنىڭ جائىزلىقى ھەققىدىكى ھۆكۈم ئۇلارغىمۇ مۇتلەق ماس كېلىدۇ ۋە ئۇنىڭ مەسىلىلىرىگە كىرىدۇ. چۈنكى، ھۆكۈم ئەزلى بولۇشى ياكى بولماسلىقىدىن قەتئىنەزەر ئەركىشىنىڭ ھامىلىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن قىلىدىغان ئىشىنىڭ جائىزلىقىدۇر. ئەرگە مۇمكىن بولغان ئىش ئايالغىمۇ بولىدۇ. چۈنكى ھۆكۈم - قايسى ۋاستە بىلەن بولمىسۇن، ھامىلىنىڭ ئالدىنى ئېلىشنىڭ جائىزلىقىدۇر.

ھامىلىنى مەنئى قىلىشنىڭ جائىزلىقى ھامىلىنى ۋاقتىنچىلىق توختىتىشقا خاسدۇر. لېكىن دائىمى رەۋىشتە ھامىلىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ۋە توغاسلىقنى پەيدا قىلىش بولسا ھارامدۇر. ھامىلىنىڭ يۇقۇلىدىغان ۋە نەسلىنى قۇرۇتىدىغان دارىلارنى ئىستىمال قىلىش ۋە جەررالىق يەنى تۇغماسلىق ئوپراتسىيەسى ئىشلىرىنى قىلدۇرۇش ھارام ۋە بۇنداق ئىشلارنى قىلىش ئەسلا جائىز ئەمەس، چۈنكى بۇ ئاختا قىلىشنىڭ بىر تۈرى بولۇپ، ئۇنىڭ

دائىرىسىگە كىرىدۇ ۋە ئۇنىڭ ھۆكمىنى ئالىدۇ. چۈنكى بۇ نەرسىلەرمۇ خۇددى ئاقتا قىلىشقا ئوخشاش نەسلىنى يوقۇلىدىغان قۇرۇتۇپ تاشلايدۇ. ئاقتا قىلىشتىن قايتۇرغان ھەدىسلار ئۈچۈق كەلگەن. سەئىد ئىبن ئەبى ۋەققاستىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇسمان ئىبن مەزئۇننى تەبەتتۇل (تەركى دۇنيا) بولۇشتىن قايتۇردى، ئەگەردە بۇنىڭغا رۇخسەت بەرگەن بولسا، بىز ئۆزىمىزنى ئاقتا قىلاتتۇق- دېدى. ئۇسمان ئىبن مەزئۇن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالدىغا كەلدى ۋە: «ئى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام، بويتاقلىققا بەرداشلىق بېرىش مەن ئۈچۈن قىيىن بولمۇاتىدۇ ماڭا ئاقتا بولىشقا رۇخسەت بېرىڭ. دېدى. ئۇ كىشى بولسا: ياق، لېكىن مەن روزى تۇتمەن - دېدى». باشقا لەپزىدە بولسا: «ئى رەسۇلۇللاھ، سىز ماڭا ئاقتا بولۇشقا رۇخسەت بېرەمسىز؟ - دېگەندە، رەسۇلۇللاھ الله بىزگە راھىبلىق (تەركى دۇنياچىلىق) ئورنىغا ھەنەپىلىكنى، يەنى ھەققە مايىل كەلگە يولنى بەردى، - دېدى». ئەنەس (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ) ئېدى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنى ئۆيلىنىشكە بۇيرىتتى ۋە تەركى دۇنياچىلىقتىن قاتتىق قايتۇراتتى ۋە: «كۆپ پەرزەنت تۇغدىغان يېقىملىق ئايالارنى ئېلىڭلار، چۈنكى مەن قىيامەت كۈنى ئۈممەتلەر ئىچىدە سىلەرنىڭ كۆپلىكىڭلار بىلەن پەخىرلىنىمەن - دېدى».

شۇنىڭدەك، نەسلىنى يوقۇلىدىغان قۇرۇتۇپ قويۇش شارائىتى قالدۇرۇش ۋە پەرزەنتنى كۆرۈشنى ئائىلە قۇرۇشنىڭ ئاساسىي قىلغانلىقىغا زىت كېلىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن الله تائالا ئادەملەرگە مىننەت قىلىپ ئېيتىدۇ:

وجعل لكم من ازواجكم بنين وحفدة*

-«الله تائالا ئايالىرىڭلاردىن سىلەر ئۈچۈن بالىلار، نەۋرىلەر پەيدا قىلدى». (16:72)

ھەققىتەن، شارئ كۆپ بالا كۆرۈشنى مەندۇپ ماختاشقا لايىق ئىش قىلغان، ئۇنىڭغا قىزغىنلىق ۋە كۆپ بالىلىق كىشىنى ماختىغان. ئەنەس (رەزىيەللاھ ئەنھۇ) پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىدۇ: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بىزنى ئۆيلىنىشكە بۇيرانتى ۋە تەركى دۇنيا بولۇشتىن قاتتىق قايتۇرانتى ۋە: «كۆپ پەرزەنتى تۇغىدىغان يېقىملىق ئايالالارنى ئېلىڭلار، چۈنكى مەن قىيامەت كۈنى ئۈممەتلەر ئىچىدە سىلەرنىڭ كۆپلىكىڭلار بىلەن پەخىرلىنىمەن- دەيتتى». ئابدۇللاھ ئىبن ئۈمەر (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ) دىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «تۇغۇمچان ئايالالارنى ئېلىڭلاز، چۈنكى مەن سىلەر بىلەن قىيامەت كۈنى پەخىرلىنىمەن». مەئقەل ئىبنى يەساردىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئالدىغا بىر كىشى كېلىپ دېدى: مەن نەسلى - نەسەپلىك ۋە ساھىب جامال ۋە توغمايدىغان بىر ئايالنى ياخشى كۆرۈپ قالدىم، شۇنى ئالايمۇ؟ رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ياق -دېدى. كېيىن ئىككىنچى قېتىم كەلدى ۋە رەسۇلۇللاھ ئۇنى رەت قىلدى. ئۈچىنچى قېتىم كەلدى. شۇڭاقىتتا دېدى: كۆپ تۇغىدىغان مېھرىبان ئايالالارنى ئېلىڭلار، چۈنكى مەن سىلەرنىڭ كۆپلىكىڭلار بىلەن ماختىنىمەن».

ھاسىلەنى ئەزلى قىلىش ياكى باشقا ۋاستىلەر بىلەن ۋاقىتىنچىلىق توختىتىپ تۇرۇشنىڭ جائىزلىقى ھاسىلىنى چۈشۈرۈشنىڭ جائىزلىقىنى بىلدۈرمەيدۇ. قانداق يول بىلەن بولسىمۇ، دارى ئىچىش، ئېغىر ھەرىكەتلەر قىلىش، تىبىبى يوللار بىلەن مەيلى ئانا مەيلى ئانا ۋە ياكى تېبىب تەرىپىدىن قىلىنىشىدىن قەتئىنەزەر، ھاسىلىنى چۈشۈرۈش - ئەگەر ئۇنىڭغا جان كىرگەن بولسا ھارامدۇر. چۈنكى ئۇ بىگۇناھ ئادەمنى ئۆلتۈرۈش ھېسابلىنىدۇ. ئۇ خۇن (دىيەت) تولىنىشى تەلەپ قىلىنىدىغان

جىنايەت بولۇپ، مىقدارى بىر قۇل ياكى چۈرىنى ئازات قىلىش بىلەن بولىدۇ ۋەقىمىتى كامىل ئىنسان خۇنىنىڭ ئوندىن بىرىگە باراۋەر كېلىدۇ. الله تائالا دەيدۇ:

ولاتقتلوا النفس التي حرم الله الا بالحق *

-«الله (ئۆلتۈرۈشنى) ھارام قىلغان جانلارنى ئۆلتۈرمەڭلار، مەگەر ھەق بىلەن». (6:151)

ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم ئەبۇ ھۇرەيرىدىن رىۋايەت قىلىدۇ: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بەنۇ لىھيان قەبىلىسىدىن ئازات بولغان بىر ئايالنىڭ چۈشۈرۈلگەن ھاسىلىسى ھەققىدە بىر قۇل ياكى چۈرە ئازات قىلىشقا ھۆكۈم قىلدى». خۇن تۆلەش ۋاجىپ بولىدىغان ھاسىلىدا ئادەم جىسمى ئەزالىرىنىڭ بەزىسى، يەنى بارماق، قول، پۇت، باش، كۆز ياكى تىرناقتا ئوخشاش ئەزالىرىدىن بىرى پەيدا بولۇپ قالغانلىقى كۆرۈنۈشى شەرت.

ئەمما ھاسىلىگە رۇھ كىرىشىدىن (جان كىرىشىدىن) ئاۋۋال چۈشۈرۈشكە كەلسەك، ئەگەر چۈشۈرۈش ھامىلە پەيدا بولغاندىن قىرىق كۈن ئۆتكەندىن كېيىن سادىر بولسا ۋە ھامىلە شەكىللىنىۋاتقان ۋاقىتتا بولسا، بۇ ھالدىمۇ ھاسىلىنى چۈشۈرۈش ھارام بولىدۇ. جان كىرگەندىن كېيىن ھاسىلىنى چۈشۈرۈش ھاراملىق ھۆكمىنى ئېلىپ، قۇل ياكى چۈرە ئازات قىلىشقا ئوخشاش خۇن تۆلەش ۋاجىپتۇر. بۇنىڭ سەۋەبى شۈكى، ئەگەر ھاسىلىگە جان كىرسە ۋە ئۇنىڭ ئەزالىرى شەكىللىنىشكە باشلىسا، ئۇ تولۇق قانلىق ئىنسان بولۇشىنى خالىغان بىر تىرىك ھامىلە ئىگەنلىكى ئېنىق بولىدۇ. شۇ سەۋەبتىن ئۇنىڭغا ناچاۋۇز قىلىشۇ بىگۇناھ ئىنسان ھاياتىغا ناچاۋۇز قىلىشقا ئوخشاش بولىدۇ. ۋە الله ھارام قىلغان «بالىنى تىرىك كۆمۈش» ھېسابلىنىدۇ. الله تائالا دەيدۇ:

واذا الموءودة سئلت * باي ذنب قتلت *

ـ«تېرىك كۆمۈلگەن (ھەربىر) قىزدىن قانداق گۇناھ سەۋەبىدىن ئۆلتۈرۈلگىنى سورالغاندا». (81:8-9)

شۇنىڭ ئۈچۈن ئاتا، ئانا ياكى تېببىكە ھامىلىنىڭ پەيدا بولغىنىدىن قىرىق كۈن ئۆتكەندىن كېيىن ئۇنى چۈشۈرۈش ھارام بولىدۇ. ۋە بۇ ئىشنى قىلغان كىشى جىنايەت ۋە گۇناھ ئىشنى قىلغان بولىدۇ. بۇخارى ۋە مۇسلىم ھەدىسلىرىدا كەلگىنىگە ئوخشاش بىر قۇل ياكى چۈرىنى ئازات قىلىشقا ئوخشاش خۇن تۆلىشى ۋاجىپ بولىدۇ.

مەيلى شەكىللىنىشىنىڭ ئاۋۋالقى دەۋرىدە ياكى روھ كىرگەندىن كېيىن بولىشىدىن قەتئىنەزەر ئىنى چۈشۈرۈشكە رۇخسەت قىلىنمايدۇ. لېكىن ئىستىسنا تەرىقىسىدا ھامىلە ئانىنىڭ قۇرسىقىدا قېلىشى ئانا ۋە ھامىلىنىڭ ئۆلىمىگە ئېلىپ كېلىش ھەققىدە ئادالەتلىك دوختۇرلار قارار قىلىشسا، ئۇ ھالدا ئانىنىڭ ھاياتىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن ھامىلىنىڭ چۈشۈرۈشكە رۇخسەت قىلىنىدۇ.

تالاق

الله نىكاھنى قانۇنلاشتۇرغىنى (شەرئى ھۆكۈم قىلغىنى) غا ئوخشاش تالاقنىمۇ قانۇنلاشتۇردى. ئۇنىڭ شەرئى ھۆكۈملىكىگە قۇرئان، سۈننەت ۋە ساھابىلار ئىجماسى ئاساس بولىدۇ. قۇرئاندا الله تائالا دەيدۇ:

الطلاق مرتان فامساك بمعروف اوتسريح باحسان *

ـ«(ئەر ئايالىنى قايتا نىكاھىغا ئالسا بولىدىغان) تالاق ئىككى قېتىمدۇر. كېيىن (ئائىلىنى) ياخشىلىق بىلەن ساقلاش ياكى چىرايلىق سۈرەتتە ئاجرىشىش (لازىم)». (2:229)

يايها النبي اذا طلقتم النساء فطلقوهن لعدتهن *

ـ«ئى پەيغەمبەر، قاچان سىلەر (يەنى مۆتىمىنلار) ئايالىرىڭلارنى تالاق قىلىنائىلار، ئۇلارنىڭ ئىددەتلىرىدە (يەنى پاكلىق پەيتىلىرىدە) تالاق قىلىڭلار». (65:1)

ئۇمەر ئىبن خەتتابتىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى: «پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھەپسىنى تالاق قىلدى ۋە قايتا نىكاھىغا ئالدى». يەنە ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇمەردىن رىۋايەت قىلىنىدۇ: «مېنىڭ ياخشى كۆرگەن بىر ئايالىم بارئىدى ۋە ئاتام ئۇنى يامان كۆرەتتى. ئاتام ماڭا ئۇنى تالاق قىلىشىمنى بۇيرۇدى ۋە مەن ئۇنىمىدىم. كېيىن بۇنى ئاتام رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا ئېيتتى ۋە ئۇ زات ماڭا: ئى ئابدۇللاھ ئىبنى ئۇمەر ئايالىڭنى تالاق قىلغىن - دىدى». ساھابىلارمۇ تالاقنىڭ شەرئىيەت تەرىپىدىن بەلگىلەنگەنلىكىگە ئىجماغ قىلغان.

تالاق نىكاھ ئالاقىسىنى ئۈزۈش ۋە نىكاھ توختىمىنى بىكار

قىلىش دېمەكتۇر. تالاقنىڭ جائىزلىقىغا ھېچقانداق شەرئى ئىللەت يوق، چۈنكى ئۇ توغرىسىدا كەلگەن دەلىللەرنىڭ ھېچبىرى، نە قۇرئان دەلىللىرى ۋە نە سۈننەت دەلىللىرى بىرەر ئىللەتنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ئەمەس. ئۇنىڭ ھالاللىقى بىرەر سەۋەب بىلەن ئەمەس، بەلكى شەرئىئەت ھالال قىلغانلىقى ئۈچۈندۇر. شەرئى تالاق قىلىش ئۈچ قېتىم تالاق قىلىش بولۇپ، بۇلار ئارقا-ئارقىدىن بولىدۇ. ئەگەر بىر قېتىم تالاق قىلسا، بىر تالاق بولىدۇ ۋە ئەر ئايالىنى ئىددەت مۇددىتى ئۆتمىسە يېڭىدىن نىكاھ ئوقۇتماستىن قايتۇالسا بولىدۇ. ئەگەر ئىككىنچى قېتىم تالاق قىلسا، ئىككى تالاق بولىدۇ ۋە ئىددەت مۇددىتى ئىچىدە يېڭىدىن نىكاھ توختىمى تۇزمەستىن قايتا نىكاھىغا ئالسا بولىدۇ. ئەگەر بۇ ئىككى ھالەتتە ئىددەت مۇددىتى ئۆتۈپ كەتسە، تالاقى رەجئى (قايتىشقا بولىدىغان تالاق) دىن كېچىك بائىن (ئاجراتقۇچى) تالاقتا ئايلىنىدۇ ۋە ئەمدى ئەر يېڭى نىكاھ توختىمى تۇزمەي ۋە مەھرى بەرمەي تۇرۇپ ئايالىنى قايتا نىكاھىغا ئالالمايدۇ. ئەگەر ئۈچۈنچى بارە تالاق قىلسا، چوك بائىن (ئاجراتقۇچى) تالاق بولىدۇ ۋە ئەمدى ئەر ئۆز ئايالىنى قايتا نىكاھىغا ئېلىشىغا بولمايدۇ. پەقەتلا باشقا ئەرگە تەگسە، ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولۇپ، كېيىن بۇ ئەر ئۇنى تالاق قىلسا ۋە ئىددەت مۇددىتى ئايىغلاشسا ئۇنى قايتا نىكاھىغا ئېلىشقا بولىدۇ. الله تائالا دەيدۇ:

الطلاق مرتان فامساك بمعروف اوتسريح باحسان ولايحل لكم ان تاخذوا مما اتيتموهن شيئا الا ان يخافا الا يقيما حدود الله فان خفتم الا يقيما حدود الله فلا جناح عليهما فيما افتدت به تلك حدود الله فلا تعتدوها ومن يتعد حدود الله فاولئك هم الظالمون * فان طلقها فلا تحل له من بعد حتي تنكح زوجا غيره فان طلقها فلا جناح

عليهما ان يتراجعا ان ظنا ان يقيما حدود الله وتلك حدود الله يبينها لقوم يعلمون *

-«(قايتا يارىشىقا بولىدىغان) تالاق ئىككى قېتىمدۇر، ئۇنىڭدىن كېيىن (خوتۇننى) چىرايلىقچە تۇتۇش، ياكى ياخشىلىق بىلەن (يەنى زۇلۇم قىلماي، يامان كۆپنى قىلماي، كىشىلەرنى ئۇنىڭدىن يىراقلاشتۇرماي) قويۇۋېتىش لازىم. اللەنىڭ بەلگىلىمىلىرىگە رىئايە قىلالماسلىق خەۋپى (يەنى ياخشى ئۇنۇملىمسلىك، الله بەلگىلىگەن ئەر-خوتۇنلۇق ھوقۇقلىرىغا رىئايە قىلالماسلىق خەۋپى) بولمىسلا، ئۇلارنىڭ ئايالىرىنىڭلارغا (مەھرى ئۈچۈن) بەرگەن مال-مۈلۈكتىن ھېچقانداق نەرسىنى قايتۇرۇۋېلىش دۇرۇس بولمايدۇ. ئەگەر سىلەر ئۇلار (يەنى ئەر-ئايال)نىڭ اللەنىڭ بەلگىلىمىلىرىگە رىئايە قىلالماسلىقىدىن قورقساڭلار، خوتۇننىڭ (تالاق خېتىنى ئېلىش مەقسىتىدە) مال بەرگەنلىكى ئۈچۈن ئۇ ئىككىسىگە (يەنى ئەر-خوتۇنغا) گۇناھ بولمايدۇ. ئەنە شۇلار اللەنىڭ بەلگىلىمىلىرىدۇر، ئۇنىڭغا خىلاپلىق قىلماڭلار اللەنىڭ بەلگىلىمىلىرىگە خىلاپلىق قىلغۇچىلار زالىملاردۇر. ئەگەر (ئۇ) ئۈنى (يەنى خوتۇننى) (ئۈچ قېتىم) تالاق قىلسا، (خوتۇن) باشقا ئەرگە تەگمىگىچە ئۇنىڭغا دۇرۇس بولمايدۇ، كېيىنكى ئەر ئۇنى تالاق قىلغاندىن كېيىن (ئىددەتنىنى توشقۇزۇپ)، بۇرۇنقى ئەر بىلەن قايتا ياراشسا، ئۇلارغا ھېچ گۇناھ بولمايدۇ. ئەگەر ئۇلار اللەنىڭ بەلگىلىمىلىرىگە رىئايە قىلالايدىغانلىقىنى (يەنى قايتا ياراشقاندىن كېيىن ياخشى ئۆتەلەيدىغانلىقىنى) تەسەۋۋۇر قىلسا، بۇ اللەنىڭ بەلگىلىمىلىرىدۇركى، الله ئۇنى بىلىدىغان (يەنى ئىشنىڭ ئاقىۋىتىگە پەمى يېتىدىغان) قەۋم ئۈچۈن بايان قىلىدۇ».(230-2:229)

چۈنكى، الله تائالا مۇسۇلمانلارغا تالاق قىلىشنىڭ ئايەتتە ئۇقتۇرغان:

الطلاق مرتان *

-«(ئەر ئايالىنى قايتا ئېلىشقا بولىدىغان) تالاق ئىككى قېتىمدۇر» (2:229)

ۋە كېيىن ئۇلارغا ئايالىرىغا چىرايلىق مۇئامىلە ۋە ھەقلىرىنى ئادا قىلىش بىلەن تۇتۇپ قېلىش ۋە ياكى ياخشىلىق بىلەن ئاجرىشىش ئىختىيارىنى بەردى. كېيىن دەيدۇ:

فان طلقها فلاتحل له من بعد حتي زوجا غيره *

-«ئەمدى ئېر ئەگەر ئۈنى (ئۈچۈنچى قېتىم) تالاق قىلسا، ئۇ ئايال ئاكى باشقا ئېر بىلەن تۇرمۇش قۇرمىغىچە ئاۋۋالقى ئېرگە ھالال بولمايدۇ» . (2:230)

يەنى ئۈتكەن ئىككى تالاقتىن كېيىن ئۈچۈنچى قېتىم تالاق قىلسا، باشقا بىرسىگە تۇرمۇشقا چىقمىغىچە قايتۇبلىش ھالال بولمايدىغانلىقىنى ئۇقتۇردى. كېيىن دېدى:

فان طلقها فلا جناح عليهما ان يتراجعا *

-«كېيىن ئەگەر (كېيىنكى ئېرمۇ) تالاق قىلسا، بۇ ھالدا بىر-بىرىگە قايتىشىنىڭ، يەنى قايتا تۇرمۇش قۇرۇشنىڭ گۇناھى يوقتۇر» . (2:230)

يەنى كېيىنكى ئېر ئۈنى تالاق قىلسا، ئالدىنقىسى يېڭى نىكاھ ۋە يېڭى مەھرى بىلەن قايتا نىكاھىغا ئالسا بولىدۇ. «ئەگەر تالاق قىلسا» ، يىتىلىنىڭ پائىلى (بىجىرگۈچۈسى) ئۆزىگە ئائ يېقىن تۇرغان كەلىسىگە، يەنى (باشقا ئېرگە. . .) سۆزلىدىكى ئىككىنچى ئېرگە قايتىدۇ ۋە «ئېر ۋە ئايال قايتا تۇرمۇش قۇرۇشسى» ، يىتىلىنىڭ پائىلى ئاۋۋالقى ئېرگە قايتىدۇ. يەنى ئاۋۋالقى ئېر ۋە ئايال ئەگەر خالسا، قايتا تۇرمۇش قۇرۇشىغا توسالغۇ بولمايدىغان ھېچنەرسە يوق. بۇنىڭغا قارىغاندا ئېر ئايالىنى ئۈچ قېتىم تالاق قىلسا بولىدۇ. بۇلاردىن ئىككىسىدە ئۇ ئايالىنى قايتا نىكاھىغا ئالسا بولىدۇ. ئۈچۈنچىسىدىن كېيىن بولسا ئاكى باشقا ئېرگە تەگمىگىچە قايسا نىكاھىغا ئېلىشقا بولمايدۇ.

تالاق ئېرنىڭ قولىدا بولۇپ، ئايالنىڭ قولىدا بولمايدۇ. تالاق ئېمىشقا ئېرنىڭ قولىغا بېرىلگەنلىكىگە كەلسەك، الله تائالا شۇنداق

ھۆكۈم قىلغان ۋە شەرىئەتتە بۇنىڭغا ئىللەت كەلمىگەنلىكى ئۈچۈن ئىللەتلەنمەيدۇ. نىكاھ ۋە تالاقنىڭ ۋاقىلىكىنى چوڭقۇر تەكشۈرۈش شۇنى كۆرسىتىدۇكى، تۇرمۇش قۇرۇش يېڭى ئېر-ئايالىنىڭ ھاياتىنىڭ باشلىنىشى بولغانلىقى سەۋەبىدىن ئېر ۋە ئايال ئۆزى خالىغان ئايالنى تاللاشتا ئىختىيارى بارىدۇر ۋە ئۇلاردىن ھەربىرى خالىغان كىشى بىلەن تۇرمۇش قۇرۇشنى تاللىشى ياكى رەت قىلىشقا بولىدۇ. لېكىن ئەمەلدە تۇرمۇش قۇرغاچقا ۋە ئائىلە پېتەكچىلىكىگە ۋە ئايالغا رەھبەرلىك قىلىش، ئېر زىممىسىگە چۈشكەنلىكتىن تالاق قىلىش ھوقۇقى ئېرگە بېرىلىشى لازىمدۇر. چۈنكى ئۇ ئائىلە باشلىقى ۋە تەربىيەتچىسىدۇر. ئائىلىنىڭ مۇئامىلىرى ۋە مەسئۇلىيىتى پۈتۈنلەي ئۇنىڭغا يۈكلەنگەنلىكتىن ئائىلە ئەھدى نامىسىنى بىكار قىلىش ھوقۇقىمۇ ئۇنىڭغا بېرىلىشى زۆرۈر. چۈنكى ھوقۇقىمۇ مەسئۇلىيەت مىقدارىچە بولىدۇ. ئېر-ئايال ئارىسىنى ئاجرىتىشمۇ ئۇلاردىن ئىككىنچىسىگە رەھبەر بولغىنىغا بېرىلىدۇ. بىراق بۇ شەرئى ھۆكۈمنى ئىللەتلەش ئەمەس، بەلكى مەۋجۇت ۋاقىنى سۈپەتلەشدۇر، چۈنكى شەرئى ھۆكۈمنىڭ ئىللىتى پەقەتلام شەرئى دەلىلدا كەلگەن شەرئى ئىللەت بولىشى لازىم.

بۇنىڭدىن تاشقىرى تالاقنىڭ ئېر قولىدا ئىكەنلىكى ۋە تالاق قىلىش ئۇنىڭ ھەققى ئىكەنلىكىنىڭ مەناسى - ئايال ئۆزىنى تالاق قىلىشى ۋە ئىرى بىلەن ئارىسىنى ئوچۇق قىلىشى جائىز بولمايدۇ، دېگىنى ئەمەس. بەلكى بۇ ھوقۇق ئەلىدە بېرەر ھالەتكە قەيت قىلىنماي، مۇتلەق ئېرنىڭ قولىدا ۋە ئېر ھېچبىر سەۋەبسىزمۇ ئايالىنى تالاق قىلسا بولىدۇ دېگىنىدۇر. لېكىن ئايالمۇ شەرئەت دەلىل كەلتۈرگەن مۇئەييەن ھالەتلەردە ئۆزىنى تالاق قىلىشى ۋە ئېرى بىلەن ئۆزى ئارىسىدىكى نىكاھ توختىمىنى بىكار قىلىشقا بولىدۇ. شەرئەت ئايالغا تۆۋەندە كەلتۈرگەن ھالەتلەردە نىكاھ

توختىمىنى بىكار قىلىش موقۇقىنى بېرىدۇ:

1. ئەگەر ئەر تالاق قىلىش ئىشىنى ئايالغا تاپشۇرغان بولسا. بۇ ئىمكانىيەت بىلەن ئۇ ئۆزىنى تالاق قىلسا بولىدۇ. ئۇ ئېيتىدۇ: «مەن ئۆزۈمنى ئىرىم پالانچىدىن تالاق قىلدىم» ياكى «سەندىن ئۆزۈمنى تالاق قىلدىم» دەپ خىتاپ قىلسا بولىدۇ، لېكىن ئىرىگە «سېنى تالاق قىلدىم» ياكى «سەن تالاق قىلغۇچىسەن» دېيىشى جائىز ئەمەس. چۈنكى تالاق ئايالى تەرەپتىن سادىر بولغان بولسىمۇ، ئەرنىڭ ئۈستىگە ئەمەس ئايالنىڭ ئۈستىگە ۋاقى بولىدۇ. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئايالىرىغا ئىختىيار بەرگەنلىكى ۋە ساھابىلارمۇ شۇنىڭغا ئىجما قىلغانلىقىغا قارىغاندا، ئەر تالاق ئىشىنى ئايالى قولىغا تاپشۇرسا بولىدۇ.

2. ئەگەر ئايال ئىرىدە جىنسى ئاجىزلىق ۋە ئاقىتىلىسقا ئوخشاش جىنسى ئالاقىغا توسالغۇ بولغۇچى ئىللەت بارلىقىنى بىلسە ۋە ئۆزى جىنسى ئالاقىغا توسالغۇلۇق قىلغۇچى ئىللەتلەردىن ساق-سالامەت بولسا. بۇنىڭغا ئوخشاش ھالەتلەردە ئۇ نىكاھىنى بىكار قىلىشنى ئىرىدىن تەلەپ قىلسا بولىدۇ. ئەگەر ھاكىم بۇ ئىپپىتىنىڭ بارلىقىنى ئېنىقلىسا، بىر يىل مۇددەت بېرىدۇ. بۇ مۇددەت ئىچىدە ئەر ئايالى بىلەن بىرگە بولالمىسا، ئايالنىڭ تەلىۋى قانداۋرۇلىدۇ ۋە نىكاھ بىكار بولىدۇ. رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ئىبنى مۇنزىر ئاقتا بولۇپ تۇرۇپ، بىر ئايالنى ئالدى. ئۇمەر (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ) ئۇنىڭغا: «ئايالىڭغا يۇنى دېدىڭمۇ؟ - دېدى. ياق - دېدى ئىبنى مۇنزىر. شۇ ۋاقىتتا ئۇمەر (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ): ئۇنىڭغا ئېيت ۋە ئىختىيار بەرگىن - دېدى». شۇنىڭدەك ئۇمەر رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ ئالتى ئىشلىمەيدىغان كىشىگە بىر يىل ۋاقىت بەرگەنلىكى رىۋايەت قىلىنغان. ئەگەر ئايال ئىرىنىڭ ئالتى كېسىپ تاشلانغان ياكى ئىشلىمەيدىغانلىقىنى بىلسە، بىلگەن ۋاقىتتىن باشلاپ ئىختىيارى

ئۆزىدە بولىدۇ. بۇ ئايالغا مۇددەت قويۇلمايدۇ، چۈنكى بۇنداق ھالەتتە جىنسى ئالاقىغا ئۈمىدۋار يوق ۋە ئۇنۇ كۈتۈشنىڭمۇ مەناسى يوق.

3. ئەگەر ئەر بىلەن ئايال بىرگە بولۇشتىن ئاۋۋال ياكى كېيىن ئەر بىلەن بىرگە ساغلام ياشاش مۇمكىن بولمايدىغان بىرەر خەۋپلىك كېسەللىك، مەسىلەن: جەۋزان، ئاق كېسەل، جىنسى كېسەل، سىلىغا ئوخشاش كېسەللىكلەر ئىرىدە بارلىقى ياكى يۇقىتانلىقى مەلۇم بولسا، ئايال قازىغا مۇراجىئەت قىلىپ، ئىرى بىلەن ئارىسىنى ئاجرىتىشنى تەلەپ قىلسا بولىدۇ. ئەگەر مەزكۇر كېسەللىكنىڭ بارلىقى ئېنىقلانسا ۋە ئۇنىڭدىن مەلۇم مۇددەت ئىچىدە داۋالىنىشنىڭ ئىلاجى يوقلىغى بىلىنسە ئايالنىڭ تەلىۋى قانداۋرۇلىدۇ. ئۇنىڭ ئىختىيارى داۋاملىق بولۇپ، مەلۇم ۋاقىتتا چەكلەنگەن ئەمەس. بۇنىڭ دەلىلى، ئىمام مالىك «مۇئەتتا» كىتابىدا رىۋايەت قىلىدۇكى: ئۇنىڭغا سەئىد ئىبنى مۇسەييەپتىن ئۇشبۇ سۆز يەتكەنلىكىنى ئېيتىدۇ: «قايسى بىر كىشى بىرەئايالىنى ئالسا ۋە ئۇنىڭدا سارائىلىق ياكى بىۋەر زەرەرلىك كېسەللىك بولسا، بۇ ئايالغا ئىختىيار بېرىلىدۇ، ئەگەر خالسا بىرگە ياشايدۇ، خالسا ئاجرىشىدۇ».

4. ئەگەر نىكاھتىن كېيىن ئەر سارائ بولۇپ قالسا، ئايال قازىغا مۇراجىئەت قىلىپ، ئىرىدىن ئاجرىشىشنى تەلەپ قىلسا بولىدۇ. قازى ئاجرىشىشنى بىر يىل مۇددەتكە كېچىكتۈرىدۇ. ئەگەر بۇ مۇددەت ئىچىدە ئەر سارائلىقتىن ئوڭالمىسا ۋە ئايال ئاجرىشىش پىكرىدىن قايتمىسا، قازى ئاجرىشىشقا ھۆكۈم قىلىدۇ. بۇنىڭغىمۇ مۇئەتتادا كەلگەن ھەدىس دەلىل بولىدۇ.

5. ئەگەر ئەر ئۆزاق ياكى يېقىن سەپەرگە چىقىپ، ئىزدىرەكسىز يوقالسا ۋە ئۇنىڭ ھەققىدە ھېچقانداق خەۋەر بولمىسا

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى www.uyghurkitap.com

ھەمدە ئايالغا ھايات كېچۈرۈش ئۈچۈن نەپقە تېپىش قىينىلىشىپ، ئىمكانى بولماي قالسا، ئۇ ھالدا ئەرنى ئىزدەش ۋە تېپىشقا بارلىق ئىمكانىيەتلەرنى سەرپ قىلغاندىن كېيىن ئايال ئاجرىشىشنى تەلەپ قىلسا بولىدۇ. بۇنىڭ دەلىلى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «مېنى يېدۈرۈپ ئىچۈر. ئەگەر يىگۈزۈپ-ئىچۈرمىسەڭ مېنى قويىۋەت» -دەپ ئۆز ئېرىگە ئېيتقان ئايال ھەققىدىكى ھەدىسلەرى دەلىل بولىدۇ. ئاجرىشىشقا يېمىلىكى ۋە ئىچىملىكىنى بەرمەسلىك ئىللەت بولىدى.

6. ئەگەر باي بولاپ تۇرۇپ، ئايالىنى بېقىشتىن باش تارتسا ۋە ئايال تۇرمۇشى ئۈچۈن زۆرۈر بولغان نەپقىنى ئېرىنىڭ بايلىقىدىن ھەرگىز ئالالمىسا، ئۇ ھالدا ئايال تالاقنى تەلەپ قىلسا بولىدۇ. قازى بىرەر مۆھلەت قويماي، شۇ ۋاقىتتا نىكاھنى بىكار قىلىشى لازىم. چۈنكى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دەيدۇ: «ئايالىڭ سەن باقمىغان ئائىلەڭنىڭ ئەزالىرىدىندۇر. ئۇ ئېيتمىشى مۇمكىن: مېنى يېمەك -ئىچمەك بىلەن تەمىنلە، يېمەك - ئىچمەك بىلەن تەمىنلىمىسەڭ مېنى قويىۋەت». ئۇمەر (رەزىيەللاھۇ ئەنھۇ) ئايالى ئالدىغا ئۇمۇمەن كەلمىگەن كىشىلەرگە «ياكى نەپقە بېرىڭلار ياكى تالاق قىلىڭلار» -دەپ خەت يازغان. ساھابىلار بۇنى بىلگەن ۋە ئىنكار قىلمىغان. دېمەك بۇ ئۇلارنىڭ ئىجماسى بولغان.

7. ئەگەر ئەر-ئايال ئارىسىدا نىزا ۋە كېلىشمەسلىك چىقىپ قالسا، ئايال ئاجرىشىشنى تەلەپ قىلسا بولىدۇ. قازى ئەرنىڭ ئۇققانلىرىدىن بىر ھەكەمنى، ئايالنىڭ ئۇققانلىرىدىن بىر ھەكەمنى تەئىين قىلىشى ۋاجىپ. ئائىلىۋى مەجلىس ئۇلارنىڭ ھەربىرىنىڭ شىكايىتىنى ئاڭلايدۇ ۋە ئىسلاھ قىلىشقا ئۇرۇنۇپ كۆرىدۇ. ئەگەر ئىسلاھ قىلىشنىڭ ئىلاجىسى بولمسا، شۇ مەجلىسنىڭ ئۆزى ئۇلارنى ئۆزى لازىم كۆرگەن بويىنچە ئاجرىتىۋېتىدۇ. الله تائالا

دەيدۇ:

وان خفتم شقاق بينهما فابعثوا حكما من اهله وحكما من اهلها ان يريدا اصلاحا يوفق الله بينهما *

-«ئەگەر ئەر - ئايالنىڭ ئارىسى بۇزۇلۇپ كېتىشتىن قورقساڭلار، ئەر تەرەپتىن بىر ھەكەم، ئايال تەرەپتىن بىر ھەكەم چىقىرىڭلار. ئەگەر ئىسلاھ قىلىشنى خالسا الله ئەر - ئايال ئارىسىغا ئىتتىپاقلىقنى سالىدۇ». (4:35)

يۇقىرىدا ساناپ ئۆتۈلگەن ھالەتلەرنىڭ ئاۋۋالقىسىدا شەرىئەت ئايالغا ئۆزىنى تالاق قىلىش ھوقۇقىنى بەردى ۋە كېيىنكىلىرىدە تالاقنى تەلەپ قىلىش ھوقۇقىنى بەردى. بۇ ھالەتلەرنىڭ ۋاقىلىكى شۇنى كۆرسىتىدۇكى، شارئ ئائىلىۋى ھايانتا ئايال ئەرنىڭ ساھىبى دەپ ۋە ئۆيدە سادىر بولغان ھەرقانداق غەم-قايغۇ ئەرگە زەرەرى تەككىنىگە ئوخشاش ئايالغىمۇ زەرەرى تېگىدۇ دەپ قارىغان. دېمەك ئائىلە بېشىغا چۈشكەن بەختسىزلىكتىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئايال تەرىپىدىن نىكاھنى بىكار قىلىش ھوقۇقىنى كاپالەتكە ئىگە قىلىش زۆرۈر. شۇنىڭ ئۈچۈن شارئ ئائىلىۋى خاتىرجەملىكى يوقالغان ۋاقىتتا ئەر بىلەن بىرگە قېلىشقا ئايالنى مەجبۇر قىلمىدى ۋە ياشاش ئىمكانىيىتى يوقلىغى ياكى ئائىلىۋى خاتىرجەملىكى يوقلىقى ئېنىق بولغان ھالەتلەردە ئۇنىڭغا نىكاھنى بىكار قىلىش ھوقۇقىنى بەردى.

بۇنىڭدىن مەلۇم بولىدۇكى، الله تائالا ئەرگە تالاق قىلىش ھوقۇقىنى بەردى. چۈنكى ئۇ ئايالى ئۈستىدىن رەھبەر ۋە ئائىلىنىڭ مەسئۇلىدۇر. ئايالغا بولسا ئۆز تۇرمۇشىدا بەختسىز بولماسلىقى ۋە خاتىرجەملىك ۋە تىنچلىق ئورنى بولغان ئائىلى بەختسىزلىك ۋە قىيىنچىلىق ئورنى بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن نىكاھنى بىكار قىلىشنى تەلەپ قىلىش ھوقۇقىنى بەردى.

تالاقنى قانۇنلاشتۇرۇشتىكى ئىللەتكە كەلسەك، ئىلگىرى ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، شەرئى دەلىللەر تالاقنى ئىللەتلىمگەن

ۋە ئۇنىڭ ئىللىتى يوق. لېكىن تالاقنى قانۇنلاشتۇرۇشنىڭ ۋاقىلىكىنى ۋە توي قىلىشقا نىسبەتەن ئۇنىڭ قانۇنلاشتۇرۇش كەيپىيىتىنى ۋە بۇنىڭدىن كېلىپ چىقىدىغان ئىشلارنى بايان قىلىپ ئۆتۈشكە بولىدۇ. نىكاھنىڭ ۋاقىلىك شۇنى كۆرسىتىپ بېرىدۇكى، نىكاھ ئائىلىنى تەشكىل قىلىش ۋە ئۇنىڭدا تېنىچلىقنى تەمىنلەش ئۈچۈن ئۇيۇشتا كەلگەن. چۈنكى، ئەگەر ئائىلە تېنىچلىقىغا تەھدە سالىدىغان بىرەر ئىش سادىر بولسا ۋە ۋەزىيەت بىرگە ياشاش مۇمكىن بولمايدىغان دەرىجىگە يېتىپ بارسا، ئۇ ھالدا ئەر - ئايال ئارىسىنى ئاجرىتىش ئۈچۈن ئىشلىتىدىغان ۋاستىغا ئىگە بولىش زۆرۈر. ئۇلاردىن بىرى ياكى ھەر ئىككىلىسى بۇنداق ھالەتە ياشاشقا مەجبۇر قىلىنىشى جائىز ئەمەس. الله تائالا تالاقنى قانۇنلاشتۇرۇپ دېدى:

الطلاق مرتان فامساك بمعروف اوتسريح باحسان *

-«(ئەر ئايالىنى قايتا نىكاھسىز ئىلىشقا بولىدىغان) تالاق ئىككى قېتىمدۇر. كېيىن (ئائىلىنى) ياخشىلىق بىلەن ساقلاش ياكى چىرايلىق سۈرەتتە ئاجرىشىش (لازىم)». (2:229)

شۇڭلاشقا ئائىلىدىكى بەختسىزلىك دائىم بولمايدۇ ۋە ئادەملەر ئارىسىدىكى ئائىلىۋى تېنىچلىق داۋاملىق بولىدۇ. ئەگەر ئەر - ئايالىنىڭ تەبىئىتى بىر-بىرىگە ماس كەلمىگەنلىكى ياكى ئۇلارنىڭ ھاياتىنى بوزىدىغان ھادىسە بولغانلىقى سەۋەبىدىن ئائىلىدە بۇ تېنىچلىق يوق بولسا، ئۇ ھالدا ئۇلارغا بۇ ئائىلىۋى تېنىچلىقنى ياشاتقان بىر شەخس بىلەن بەرپا قىلىشى ئۈچۈن ئىمكانىيەت بېرىلىشى كېرەك بولىدۇ. بىراق ئىسلام يامان كۆرۈش ۋە ياقتۇرماسلىقنى تالاق ئۈچۈن سەۋەپ قىلمىدى، بەلكى ئەر - ئايالنى ياخشىلىق بىلەن بىرگە ياشاشقا بۇيرىدى ۋە يامان كۆرسىمۇ بىرگە سەبرى بىلەن ياشاشقا رىغبەتلەندۈردى، ئۇممۇتكى بۇنىڭدا ياخشىلىق بولسا دەپ،

الله تائالا دەيدۇ:

وعاشروهن بالمعروف فان كرهتموهن فعسي ان تكرهوا شيئا ويجعل الله فيه خيرا كثيرا*

-«ئۇلار بىلەن چىرايلىقچە تېنىچ - خاتىرجەم ياشاڭلار. ئەگەر ئۇلارنى يامان كۆرسەڭلارمۇ (سەبرى قىلىپ كېلىشكەن ھالدا ياشاڭلار). چۈنكى، سىلەر يامان كۆرگەن نەرسىدە الله كۆپ ياخشىلىقلارنى قىلىپ قويغان بولىشى مۇمكىن». (4:19)

ئەرلەرگە ئايالىرىنى ئىتائەتسىزلىكىدىن قايتۇرۇش ۋاستىلىرىنى قوللىنىشقا بۇيرىدى. الله تائالا دەيدۇ:

واللاتي تخافون نشوزهن فعظوهن واهجروهن في المضاجع واضربوهن *

-«ئايالىرىڭلارنىڭ ئىتائەت قىلماسلىقىدىن قورقساڭلار، ئاۋۋال ئۇلارغا پەندى - نەسىھەت قىلىڭلار، كېيىن (يەنى نەسىھەتلىرىڭلار كار قىلمىسا) ئۇلارنى ياتاقلىرىدا تاشلاپ قويۇڭلار (ئۇلار بىلەن بىر جايدا ياتماڭلار، يېقىنلاشماڭلار)، كېيىن (يەنە شۇنداقمۇ سىلەرگە بويسۇنمىسا) ئۇرۇڭلار». (4:34)

ئىسلام مانا شۇ يول بىلەن ئەر-ئايال ئارىسىدا يۈز بېرىدىغان مۇئامىلالارنى ئۇلار بىلەن تالاق ئارىسىنى توسىدىغان تەرىقىدا ھەل قىلىش ئۈچۈن يۇمشاق بولغان ۋە يۇمشاق بولمىغان ۋاستىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئىشلىتىشكە بۇيرىدى. ئەگەر ياخشى مۇئامىلە قىلىش پايدا بەرمىسە ۋە قانتىقراق ۋاستىلەرمۇ ئىشلىمىسە، ئىش كۆچىيىپ يامان كۆرۈش، ياقتۇرماسلىق ۋە ئىتائەتسىزلىكتىن نېرى ۋە جەدەل دەرىجىسىگە يەتسىمۇ، ئىسلام ئىككىنچى قەدەم قىلىپ تالاقنى بەلگىلىمىدى. بەلكى ئۇلار ئارىسىدا تەشكىلىك كۆچلىك بولسىمۇ، ئەر-ئايال ئارىسىنى ئىسلاھ قىلىش ۋە كېلىشتۇرۇش ئۈچۈن ھەر ئىككى تەرەپ تۇققانلاردىن ھەكەم تەيىن قىلىشنى

ئۇيغۇر كتاب توربىكتى
www.uyghurkitap.com

بۇيرىدى. الله تائالا دەيدۇ:

وان خفتم شقاق بينهما فابعثوا حكما من اهله وحكما من اهلها ان يريدا اصلاحا يوفق الله بينهما ان الله كان عليما خبيرا*

-«ئەگەر ئەر ئايالىنىڭ ئارىلىرى بۇزۇلۇپ كېتىشتىن قورقساڭلار، ئەر تەرەپتىن بىر ھەكەم، ئايال تەرەپتىن بىر ھەكەم چاقىرىڭلار. ئەگەر ئىسلاھ بولۇشنى خالسا الله ئەر ئايال ئارىسىغا ئىتتىپاقلىقنى سالىدۇ. ئەلۋەتتە الله بىلگۈچى ۋە خەۋەردار بولغان زاتتۇر». (4:35)

ئەگەر بۇ ئىككى ۋەكىلمۇ ئۇلارنىڭ ئارىسىنى ئىسلاھ قىلىپ، كېلىشتۈرۈشكە قادىر بولمىسا، بۇ ھەرىكەتلەردىن كېيىن ئۇلارنىڭ ئارىسىنى كېلىشتۈرۈشنىڭ ئىلاجى قالمايدۇ. چۈنكى ئۇلاردىكى ئىچكى تۇيغۇلار ئارىلىرىنى ئاجرىتىشتىن باشقا نەرسىنى قوبۇل قىلمايدۇ. ئەمدى تالاقتىن باشقا چارە قالمايدۇ. ئۇممەتكى ئۇلار ئائىلىۋى تېنىچلىقنى تاپسا ۋە تالاق بىلەن بۇنداق مۇئامىلار بەرھەم تاپسا ئەجەپ ئەمەس. الله تائالا دەيدۇ:

وان يتفرقا يغن الله كلا من سعته وكان الله واسعا حكيما *

-«ئەگەر ئەر-ئايال ئاجرىشىپ كەتسە، الله ئىككىسىنى ھەم ئۆزىنىڭ كەڭ كېرىسى بىلەن بېھاجەت قىلىپ قويىدۇ (يەنى ھەر ئىككىسىگە ھەم ئاۋۋالقى تۇرمۇشىدىن ياخشىراق ئەر ياكى ئايال نەسىپ قىلىشى مۇمكىن). الله پەزلى كەڭرىسى كەڭ ۋە ھىكمەت ئىگىسى بولغان زاتتۇر». (4:130)

لېكىن بۇ تالاقمۇ ئەر-ئايال ئارىسىدا ئىمكانىيەت قالدۇردى ۋە ئۇلارنىڭ ئارىسىنى مۇتلەق ئاجراتمىدى. بەلكى بىرىنچى ۋە ئىككىنچى تالاقتىن كېيىن ئۇلارغا قايتا نىكاھلىنىش موقۇقىنى بەردى. چۈنكى بىرىنچى ۋە ئىككىنچى تالاق بەزىدە ئەر-ئايال قەلبىدە بىرىنچى تالاقتىن كېيىن ئىككىنچى قېتىم ۋە ئىككىنچى تالاقتىن

كېيىن ئۇچۇنچى قېتىم ئائىلىۋى ھاياتنى قايتا باشلاشقا رىغبەتنى ئويغىتىدۇ. مانا شۇنىڭدىن شەرىئەت تالاقنى ئۈچ قېتىم تالاق قىلىش دەپ بەلگىلىدى. الله تائالا دەيدۇ:

الطلاق مرتان فامساك بمعروف اوتسريح باحسان *

-«(ئەر ئايالىنى قايتا نىكاھىغا ئېلىشقا بولىدىغان) تالاق ئىككى قېتىمدۇر. كېيىن (ئائىلىنى) ياخشىلىق بىلەن ساقلاش ياكى چىرايلىق سۈرەتتە ئاجرىتىش (لازىم)». (2:229)

شۇڭلاشقا ئەر-ئايال ئۆز-ئارا قايتا يارىشىشقا ۋە قەلبلىرىدە ئورۇنلاشقان اللەتىن قورقۇشقا قايتىشى نەتىجىسىدە ئائىلىۋى ھاياتنى قايتىدىن باشلاپ، ئىلگىرى تاپمىغان راھەت ۋە خاتىرجەملىكنى ۋە ئائىلىۋى تېنىچلىقنى تېپىشقا ئىنتىلسە ئەجەپ ئەمەس. شۇنداق ئۇچۇن ئىسلام ئەرگە بىرىنچى ۋە ئىككىنچى تالاقتىن كېيىن يەنە ئايالىنى نىكاھىغا ئېلىشقا رۇخسەت بەرگەن. شۇنىڭدەك، ئىسلام ئەر-ئايالغا ئۆز-ئارا قايتا يارىشىشى، ئاجرىشىش ھەققىدە قايتا ئويلاپ كۆرۈشى ۋە ئۇنىڭغا ئىلگىرىكىدىن جىددىراق رەۋىشتە قارىشى ئۇچۇن ئىككان بېرىدىغان ۋاسىتىنىمۇ بەردى. چۈنكى، تالاقتىن كېيىن ئىددەت مۇددىتىنى ئۈچ ھەيز مۇددىتى بىلەن بەلگىلىدى بۇ ئۈچ ئايغا يېقىن ۋاقىت بولىدۇ. ياكى ھامىلىلىق بولسا ئىددەت مۇددىتىنى بالا ئۇغۇلغىچە قىلىپ بەلگىلىدى. بۇ مۇددەت ئىچىدە ئايالىغا ئۆيدىن ئورۇن بېرىش ۋە يېقىش مەسئۇلىيىتىنى ئەرگە يۈكلىدى ۋە ئىددەت ئۇتتۇۋاتقان ئايالىنى بۇ مۇددەت توگىگىچە ئۆيدىن چىقىرۇۋېتىشتىن قايتۇردى. بۇ بولسا ئۆز-ئارا قەلبلىرىنى يېقىنلاشتۇرۇش ۋە دىللىرىنى پاكلاش ئۇچۇن ۋە ئىككى تەرەپ بىر-بىرىگە قايتىشى ئۇچۇن يولنى كېڭەيتىش ۋە قايتىدىن بىرگە ياشىشى ئۇچۇن شارائىت يارىتىش بولدى. بۇ جەھەتتىن ئىسلام قۇرئاندا تەۋسىيە قىلىدۇ. الله تائالا

دەيدۇ:

اذاطلقتم النساء فبلغن اجلهن فامسكوهن بمعروف او سرحوهن بمعروف ولاتمسكوهن ضرارا لتعتدوا ومن يفعل ذلك فقد ظلم نفسه *

ـ«قاچان ئاياللرنىڭلارنى، تالاق قىلساڭلار ۋە ئۇلارنىڭ ئىددەت مۇددەتلىرى ئاخىرلاشسا، بەس، ئۇلارنى ياخشىلىق بىلەن تۇتۇپ قېلىڭلار ياكى ياخشىلىق بىلەن ئۇزۇتۇپ قويۇڭلار. ئۇلارغا زۇلۇم قىلىش بىلەن زەرەر يەتكۈزۈش ئۈچۈن تۇتۇپ تۇرماڭلار. كىم شۇنداق قىلسا، ئۆزىگە زۇلۇم قىلغان بولىدۇ». (2:231)

ئەگەر بۇ مۇئامىلىلەر پايدا بەرمىسە ياكى بەرمەچى ۋە ئىككىنچى تالاقتىن كېيىن تەسىر كۆرسەتمىسۇ، كېيىن بەربىر ئۇچۇنچىسى سادىر بولسا، ئۇ ھالدا ئەمدى ئىشنىڭ پىلتىزى چوڭقۇرراق، چىگىلىشى كۆپراق ۋە نىزا قانتىقراق بولغان بولىدۇ. ئائىلىنى ساقلاپ قېلىش ئۈياقتا تۇرسۇن نىكاھنى قايتىلاشقا مۇراجىئەت قىلىشنىڭمۇ ئەسلا پايدىسى يوق. باشقا ئۇرمۇش قۇرماي تۇرۇپ بۇ تۇرمۇشنىڭ ئۆزىدە مېۋىسىز تەجرىبىنى يەنە قايتا ئۆتكۈزۈۋەرمەي ئۇلارنىڭ تارىخىغى ئاجرىتىش ۋە باشقا تۇرمۇش قۇرۇشتىن باشقا چارە يوق. شۇنىڭ ئۈچۈن ئۈچۈنچى تالاقنى كەسكىن ھەل قىلغۇچى چارە قىلىپ بەلگىلىدى. الله تائالا دەيدۇ:

فان طلقها فلا تحل له من بعد حتي تنكح زوجا غيره

*

ـ«ئەمدى ئەگەر ئۈنى (ئۈچۈنچى قېتىم) تالاق قىلسا، ئۇ ئايال ئاكى باشقا ئەر بىلەن تۇرمۇش قۇرمىغىچە ئاۋۋالقى ئېرىگە ھالال بولمايدۇ». (230: 2)

ۋە يەنە كېيىن شۇ ئايەتنىڭ ئۆزىدە،

فان طلقها *

ـ«ئەگەر ئۈنى تالاق قىلسا». (2:230)

يەنى ئىككىنچى ئەر ئۈنى تالاق قىلسا

فلا جناح عليهما *

ـ«ئىككىلىسىگە گۇناھ يوقتۇر». (2:230)

يەنى ئىككىنچى ئەردىن تالاق قىلىنغان ئايال ۋە تاۋۋالقى ئەر ان يتراجعا*

تەسىنى بۇ ۋە بۇنىڭ تەسىنى ئۇ تېتىپ كۆرمىگىچە» ئاۋۋالقى ئەر ئايالىنى نىكاھىغا ئېلىشقا بولمايدۇ. ئايال ئەگەر ئىككىنچى تۇرمۇشىنىمۇ تەجرىبىدىن ئۆتكەزسە، كېيىنكى بۇ تۇرمۇشتا ئالدىنقى تۇرمۇشنىڭ لەززىتى ۋە راھىتىنى ئاپىسا، كېيىن ئىككىنچى ئەردىن ئاجراشسا، ئەنە شۇ ۋاقىتتا ئايال ئۆزىنىڭ ئاۋۋالقى ئېرى بىلەن بىرگە ياشاشقا قايتىشقا ئىمكان ئاپىدۇ. چۈنكى ئۇ ئىككىنچى ئەر بىلەنمۇ ئەر-ئايالنىڭ ھايانىدا ياشاپ، ئىككىنچى قېتىم تەجرىبىدىن ئۆتكەزدى ۋە ئۇلارنىڭ تارىخىنى سېلىشتۇرۇپ كۆردى، ئەمدى ئەگەر قايتىدىن ياشاشنى ئىختىيار قىلسا، بىلىپ-كۆرۈپ تۇرۇپ ئىختىيار قىلغان بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن شارئ ئايالغا باشقا ئەرگە تىگىپ، ئۇنىڭ بىلەن ياشاپ ئاجراشقاندىن كېيىن ئاۋۋالقى ئۇج قېتىم تالاق قىلغان ئەرگە قايتىشىنى ھالال قىلدى. الله تائالا دەيدۇ:

فان طلقها فلا تحل له من بعد حتي تنكح زوجا غيره

*

ـ«ئەمدى ئەگەر ئۈنى (ئۈچۈنچى قېتىم) تالاق قىلسا، ئۇ ئايال ئاكى باشقا ئەر بىلەن تۇرمۇش قۇرمىغىچە ئاۋۋالقى ئېرىگە ھالال بولمايدۇ». (230: 2)

ۋە يەنە كېيىن شۇ ئايەتنىڭ ئۆزىدە،

فان طلقها *

ـ«ئەگەر ئۈنى تالاق قىلسا». (2:230)

يەنى ئىككىنچى ئەر ئۈنى تالاق قىلسا

فلا جناح عليهما *

ـ«ئىككىلىسىگە گۇناھ يوقتۇر». (2:230)

يەنى ئىككىنچى ئەردىن تالاق قىلىنغان ئايال ۋە تاۋۋالقى ئەر ان يتراجعا*

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

-«(ئۇ ئايال ئاۋۋالقى ئېرى بىلەن) بىر -بىرىگە قايتىشىنىڭ»، (230: 2)

يەنى ئۇلاردىن ھەربىرى ئۆز جۈپتىغا نىكاھ سەۋەبىدىن قايتسا گۇناھ يوق.

تالاقنىڭ قانداق قانۇنلاشتۇرۇلۇشى يول كۆرسەتكەن ئىشلار شۇلاردۇر. شۇنىڭ بىلەن تالاقنى قانۇنلاشتۇرۇشتىكى ۋە قانۇنلاشتۇرۇشنىڭ تەرىقىتىدىكى ۋە قانداق تالاق قىلىشتىكى ھەمدە ئىجتىمائى ھاياتقا تېنىچ تۇرمۇشنى كاپالەتكە ئىگە قىلىش ئۈچۈن دىققەت بىلەن قاراشتىكى يېتەرلىك ھىكمەتلەر ئايدىڭلىشىدۇ، ئەگەر بۇ تېنىچلىق يوقالسا ۋە ئۇنى قايتۇرۇشتىن ئىبارەت قالمىسا، ئۇ ھالدا بۇ جۈپتىنى ئاجرىتىۋېتىش زۆرۈر. شۇنىڭ ئۈچۈن اللە تائالا تالاقنى قانۇنلاشتۇردى. بىز ئۇنىڭ جەھەتلىرىنى بايان قىلدۇق.

نەسەپ

ئىلاھى ھىكمەت ئايالنى ھامىلدار بولۇش ۋە بالا تۇغۇش ئورنى بولىشىنى تەقەززا قىلغان. شۇسەۋەپتىن ئايال پەقەت بىر ئەر بىلەن تۇرمۇش قۇرۇش كېرەك. ئۇ بىردىن ئارتۇق ئەر بىلەن تۇرمۇش قۇرۇشى توسالغان. ھەربىر شەخس ئۆز نەسلى - نەسەبىنى بىلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە بولۇش ئۈچۈن ئايالنىڭ بىر نەچچە ئەر بىلەن تۇرمۇش قۇرۇشى ھارام قىلىنغان. شەرىئەت نەسلى -نەسەپنى مۇستەھكەملەشكە چوڭ ئېتىبار بېرىپ ئۇنىڭ ھۆكمىنى تولۇق بايان قىلىپ بەرگەن.

ھامىلدار بولىشنىڭ ئەڭ ئاز مۇددىتى ئالتە ئاي، ئادەتتىكى مۇددىتى - توققۇز ئاي، ئەڭ ئۇزاق مۇددىتى - ئىككى يىل. ئەر ئۆز ئايالى بىلەن تۇرمۇش قۇرغان ۋاقىتتىن ئالتە ئاي ۋە ئۇنىڭدىن كۆپراق ۋەقىت ئۆتۈپ ئايالى تۇغسا بالا ئۇنىڭ بالىسى بولىدۇ. بۇ ھەقتە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئېيتقانكى: «بالا - كۆپچەكنىكى» . خۇلاسە شۇكى، ئايال ئۆز ئېرىگە ئايال بولۇپ تۇرغان دەۋرىدە ۋە نىكاھلىرىغا ئالتە ئايدىن كۆپراق ۋاقىت ئۆتۈپ تۇغسا، بۇ بالا شۇ ئەرنىڭ بالىسى بولىدۇ.

بىراق، ئايالى ئالتە ئاي ياكى ئۇنىڭدىن كۆپراق ۋاقىت ئۆتۈپ بالا تۇغسا ۋە بۇ بالا ئېرىدىن بولمىغانلىقى ئېنىقلانسا، تېپىلىشى زۆرۈر بولغان بىر قانچە شەرتلەر بىلەن ئېرى بۇ بالىنى رەت قىلىشقا بولىدۇ. ئەگەر مەزكۇر شەرتلەر تېپىلمىسا ئۇنىڭ رەت قىلىشىنىڭ قىممىتى بولمايدۇ. خالامدۇ ياكى باش تارتامدۇ، بالا بەربىر ئۇنىڭكى بولۇپ قېلىۋېرىدۇ. بۇ شەرتلەر تۆۋەندىكىلەر:

بىرىنچىسى: ئاتىسى «بۇ بالا مېنىڭ نەسلىمدىن ئەمەس» دەپ تەن ئالمايۋاتقان بوۋاق تىرىك تۇغۇلغان بولسىچۇ كېرەك. چۈنكى، ئۇلۇك هالدا تۇغۇلغان بوۋاقنىڭ نەسەبى رەت قىلىنمايدۇ. چۈنكى شەرئى هۆكۈم ئۇلۇك تۇغۇلغان بالىنى ئىنكار قىلىشقا جارى قىلىنمايدۇ.

ئىككىنچىسى: ئاتا ئۆچۈقتىن - ئۆچۈق ياكى بىرەر ئىشارە بىلەن بۇ بالا - ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ پەرزەنتى ئىكەنلىكىگە ئىقرار بولمىغان بولسىچۇ كېرەك. ئەگەر ئۆچۈقتىن - ئۆچۈق ياكى بىرەر ئىشارە بىلەن بۇ بالا ئۇنىڭ پەرزەنتى ئىكەنلىكىگە ئىقرار بولغان بولسا، بۇنىڭدىن كېيىن بالىنىڭ نەسەبىنى ئىنكار قىلىشقا بولمايدۇ.

ئۈچۈنچىسى: بالىنى ئىنكار قىلىش مۇئەييەن ۋاقىت ۋە مۇئەييەن هالەتلەردە بولسىچۇ كېرەك، يەنى تۇغۇلۇش ۋاقتى، نۇغۇش ئۆچۈن كېرەكلىك نەرسىلەرنى سېتىۋېلىش ۋاقتى، ئەر ئۆيدە بولمىغان ۋاقىتتا ئايالى توققانلىقىدىن خەۋەر تاپقان ۋاقتى، بۇ ئېيتىپ ئۆتۈلگەن ۋاقىتلار ياكى هالەتلەردىن باشقا ۋاقىتتا، بالىنىڭ نەسەبىنى ئىنكار قىلىشى ئېتىبارغا ئېلىنمايدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا ئايالى بالا تۇغۇپ، ئېرى ئۇنى ئىنكار قىلىشقا ئىمكانىيىتى بار تۇرۇپ ئېرى ئۇنى ئىنكار قىلمىسا، بالا ئۇنىڭ نەسەبىدىن هېساپلىنىدۇ ۋە بۇنىڭدىن كېيىن بالىنى تەن ئالماسلىققا ئاتىنىڭ هەققى بولمايدۇ. بالىنىڭ تۇغۇلغىنىنى بىلگەن ۋە ئۇنى تەن ئالماسلىق ئىمكانىيىتىگە ئىگە بولغان هالەتتە ئاتىغا ئىختىيار بېرىلمىدۇ. بالا تۇغۇلغانلىقى بىلىپ، ئۇنى ئىنكار قىلىشقا ئىمكانىيىتى بار تۇرۇپ ئىنكار قىلمىسا، بالا ئۇنىڭ نەسەبىدىن بولدى، - دەپ هېساپلىنىدۇ. چۈنكى رەسۇلۇللاھ ئەلەيهىسسالام ئېيتقانكى: «بالا - كۆپچەكتىكى» . ئەگەر ئاتا بالىنىڭ

تۇغۇلغانلىقىنى بىلمىگەنلىكى هەققىدە دەۋا قىلسا ۋە ئۇ بىخەۋەر قېلىش ئېهتىمالى بولغان جايدا، مەسىلەن: باشقا مەھەللە ياكى باشقا شەهەردە بولغانلىقىنى دېسە راست سۆزلەۋاتقان بولىدۇ. ئاساسى قائىدە - بىلمەسلىك بولغانلىقى ئۈچۈن بۇ ئاتا ئۆز سۆزىنى قەسەم ئىچىپ تەستىقلايدۇ. ئەگەر ئەر ئايالى بىلەن بىر هويلىدا بولغان بولسا ئۇنى راست سۆزلەۋاتىدۇ، دېگىلى بولمايدۇ. چۈنكى بۇنداق هالەتتە بىلمەي قېلىش مۇمكىن ئەمەس. ئەگەر ئەر: «بالا تۇغۇلغانىنى بىلمەن ئىدىم، بىراق ئىنكار قىلىشقا هەقلىق ئىكەنلىكىنى بىلمىگەن ئىدىم» -دېسە ياكى «بۇنىمۇ بىلەتتىم، لېكىن دەرهال ئىنكار قىلىشتىم كېرەكلىكىنى بىلمىگەن ئىكەنمەن» -دېسە، ئۇنىڭ بۇ دەۋاسى قوبۇل قىلىنىدۇ. ئامما خەلقتە ئوخشاش ئۇمۇ بۇنى بىلمىگەن بولىشى مۇمكىن. مەسىلەن، ئىسلامنى يېقىندا قوبۇل قىلغان شەخس كۆپ هۆكۈملەرنى بىلمەيدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ بۇ ئاتىنىڭ بىلمەسلىكى ئۆزرە دەپ قوبۇل قىلىنىپ، دەۋاسىغا قولاق سېلىنىدۇ: ئەگەر بىلمەي قالىشى مۇمكىن بولمىغان ئىش بولسا، ئۇنىڭ بىلمەسلىكى ئۆزرە دەپ قوبۇل قىلىنمايدۇ.

تۆرتىنچى: بالىنى ئىنكار قىلىش ئارقىدىن لەنەتلىشىش ياكى لەنەتلىشىش ئارقىلىق بالىنى ئىنكار قىلىش كېرەك. تولۇق رەۋىشتە لەنەتلىشىش بىلەن بالىنى ئىنكار قىلسىلا، بالا ئۇنىڭ نەسەبىدىن دەپ هېساپلانمايدۇ.

مانا شۇ تۆرت شەرت تېپىلسا بالا ئاتىنىڭ نەسەبىدىن بولمىغان دەپ هېساپ قىلىنىپ، ئاتىسىغا بېرىلىدۇ. ئىبن ئۇمەر رىۋايىتىگە قارىغاندا، رەسۇلۇللاھ ئەلەيهىسسالام زامانىدىدا بىر كىشى ئايالى بىلەن ئۆز-ئارا لەنەت ئېيتىشتى ۋە بالىسىنى ئىنكار قىلدى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيهىسسالام بۇ ئەر-ئايالنى ئاجرىتىۋېتىپ، بالىسىنى

ئانسىغا بەردى. ئەگەر بالىنى ئىنكار قىلىش شەرتلىرى تېپىلمىسا، بالا ئىنكار قىلىنمايدۇ ۋە ئەرنىڭ نەسلىدىن دەپ ھېسابلىنىدۇ. بۇ بالا پەرزەنتلىكنىڭ بارلىق ھوقۇقلىرىغا ئىگە بولىدۇ. يۇقىرىدا تۇغۇلغان بالا ئەردىن بولغانلىقى ھەققىدە ئىختىلاپ تۇغۇلغاندىكى ھالەت ھەققىدە سۆزلەندى. ئەمدى ئايال بالا تۇققانلىقى ھەققىدە ئەر - ئايال ئوتتۇرىسىدا جېدەل بولۇپ قالسا، يەنى ئايال ئەر - ئاياللىق ئەسناسىدا ئېرىدىن بالا تۇققانلىقىنى دەۋا قىلسا، ئېرى بولسا ئايالى بالا تۇققانلىقىنى ئىنكار قىلسا، ئايال ئۆز دەۋاسىنى بىر مۇسلىمە ئايالنىڭ گۇۋاھلىقى بىلەن ئىسپاتلايدۇ. بۇنداق ھالەتتە بىر ئايالنىڭ گۇۋاھلىقى يېتەرلىكتۇر. چۈنكى نەسلى - تەشەپ كۆپىچەكنىڭ مەۋجۇتلىقى بىلەن قارار تاپىدۇ. گۇۋاھلىق شەرتلىرى تېپىلغان بىر ئايالنىڭ گۇۋاھلىق بېرىشى بىلەن بالىنىڭ تۇغۇلغانلىقى ئىسپاتلىنىدۇ.

لەنەتلىشىش

لەنەتلىشىش - لەنەت سۆزىدىن ئېلىنغان. چۈنكى، ئەر-ئايالنىڭ ھەربىرى ئۆزىنىڭ بەشىنچى گۇۋاھلىقىدا ئەگەر يالغانچى بولسا ئۆزىگە لەنەت بولىشىنى ئېيتىدۇ. الله تائالانىڭ تۆۋەندىكى ئايىتى بۇنىڭغا ئاساستۇر. الله تائالا دەيدۇ:

والذين يرمون ازواجهم ولم يكن لهم شهداء الا انفسهم فشهادة احدهم اربع شهادات بالله انه لمن الصادقين * والخامسة ان لعنةالله عليه ان كان من الكاذبين * ويدرأ عنها العذاب ان تشهد اربع شهادات انه لمن الكاذبين * والخامسة ان غضب الله عليها ان كان من الصادقين *

-«خوتۇنلىرىنى زىنا بىلەن قارلىغانلار ۋە ئۆزلىرىدىن باشقا گۇۋاھچىسى بولمىغانلار گۇۋاھلىق سۆزىنىڭ راست ئىكەنلىكىنى دەللىلەش ئۈچۈن، اللەنىڭ نامى بىلەن تۆت قېتىم قەسەم قىلسۇن. بەشىنچى قېتىمدا: «ئەگەر يالغانچى بولسام ماڭا اللەنىڭ لەنىتى بولسۇن» دېسۇن. خوتۇن كىشى ئېرىنىڭ يالغانچى ئىكەنلىكىگە اللەنىڭ نامى بىلەن تۆت قېتىم قەسەم ئىچسە، جازاغا تارتىلىشتىن ساقلاپ قېلىنىدۇ. بەشىنچى قېتىمدا، ئۇ ئەگەر راستچىللاردىن بولسا (يەنى ئېرىنىڭ گېپى راست بولىدىغان بولسا) ماڭا اللەنىڭ غەزىپى بولسۇن دەپ قەسەم قىلىدۇ». (24:6-9)

ئىبنى ئابباستىن ئەبۇ داۋۇت رىۋايەت قىلىدۇكى: «الله تەۋبىلىرىنى قوبۇل قىلغان ئۈچ ساھابىنىڭ بىرى بولغان ھىلال ئىبنى ئۇمەييە كەچقۇرۇن ئېتىزلىقتىن قايتقاندا ئايالى ئالدىدا بىر

ئەر يارلىقىنى سەزدى. ئۇلار قىلمۇاتقان ئىشنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈپ، قولىقى بىلەن ئىشىتتى. تالاق ئالتىچە ئۇنى (ئەرنى) قوزغاتمىدى. كېيىن ئەتىگەندە رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا بېرىپ دېدى: ئى رەسۇلۇللاھ، ئائىلەمگە كېلىپ ئايالىم ئالدىدا بىر ئەرنى تاپتىم. ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرۈپ، قولىقىم بىلەن ئىشىتتىم». رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇ كەلتۈرگەن خەۋەرنى ياقتۇرمىدى. ئۇ (ھىلال) قېيىن ئەھۋالغا چۈشۈپ قالدى. شۇ ۋاقىتتا ئايەت نازىل بولدى. الله تائالا دەيدۇ:

والذين يرمون ازواجهم ولم يكن لهم شهداء الا انفسهم فشهادة احدهم *

-«ئۆزلىرىدىن باشقا گۇۋاھلىرى بولمىغان ھالدا ئۆز ئايالىنى (بۇزۇق دەپ) بەدنام قىلىدىغان كىشىلەر - ئۇلارنىڭ ھەربىرى ئۆزىنىڭ شەك-شۈبھىسىز، راستچىللاردىن، دەپ الله نامى بىلەن تۆرت قېتىم گۇۋاھلىق بېرىشى (ۋاجىپتۇر)». (24:6)

كېيىن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بەينىغا تارتىپ دېدى: «ئى ھىلال خۇرسەن بول! الله ساڭا شادلىق ۋە يەڭگىللىك بەردى». ھىلال: «رەببىم تەبارىك ۋە تەئالادىن ھەققەتەن شۇنى ئۈمىد قىلغان ئىدىم» . رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «ئۇنى (ھىلالنىڭ ئايالىنى) ئالدىمغا ئېلىپ كېلىڭلار» . ئۇنى ئېلىپ كەلدى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ئايەتلەرنى تىلاۋەت قىلدى. ئۇلارنى ئاگاھلاندۇردى ۋە ئاخىرەت ئازابى دۇنيا ئازابىدىن قاتتىق، ئېغىر ئىكەنلىكى ھەققىدە ئۇلارنى خەۋەردار قىلدى. ھىلال دېدى: «خۇدا ھەققى، مەن راست گەپ قىلدىم». ئايالى دېدى: «يالغان گەپ قىلدى» . رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «ئۇلارنى بىر-بىرىگە لەنەت قىلدۇرۇڭلار» . ھىلالغا «گۇۋاھلىق بەر» دېيىلدى. ئۇ ئۆزىنىڭ راستچىللاردىن ئىكەنلىكى ھەققىدە الله نامى بىلەن تۆرت

قېتىم گۇۋاھلىق بەردى. بەشىنچىسىگە كەلگەندە ھىلالغا ئېيتىلدىكى: «ئى ھىلال، اللەتىن قورق. دۇنيا ئازابى ئاخىرەت ئازابىدىن يەڭگىلدۇر. بۇ ئىش ساڭا ئازابنى ۋاجىپ قىلىپ قويىدۇ» . ئۇ دېدى: «الله بۇ ئىش سەۋەبىدىن دەررە ئۆردۈمغانغا ئوخشاش بۇ ئىش ئۈچۈن مېنى ئازاپلىمايدۇ» . كېيىن بەشىنچى گۇۋاھلىقىدا ئەگەر يالغانچىلاردىن بولسا ئۆزىگە اللەنىڭ لەنىتى بولىشىنى ئېيتىپ، گۇۋاھلىق بەردى. كېيىن ئۇنىڭ ئايالىغا «گۇۋاھلىق بەر» - دېيىلدى. ئۇ ئەرنى يالغانچىلاردىن دەپ الله نامى بىلەن تۆرت قېتىم گۇۋاھلىق بەردى. بەشىنچىسىدە بولسا ئۇنىڭغا ئېيتىلدىكى: «اللەتىن قورق. دۇنيا ئازابى ئاخىرەت ئازابىدىن يەڭگىلدۇر. بۇ ئىش ساڭا ئازابنى ۋاجىپ قىلىپ قويىدۇ» . ئۇ بىر پەس جىمىپ قالدى. كېيىن «خۇدا ھەققى قەۋمىنى شەرمەندە قىلمايمەن» -دەپ بەشىنچى گۇۋاھلىقىدا ئەگەر ئەرى راستچىللاردىن بولسا ئۆزىگە اللەنىڭ غەزەبى بولىشىنى ئېيتىپ گۇۋاھلىق بەردى. شۇنىڭدىن كېيىن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى بىر-بىرىدىن ئاجرانتى ۋە ئەر بۇ ئايالغا ئۆبۈ ۋە ئۆزۈق-تاماق بەرمەيدۇ، دەپ ھۆكۈم چىقاردى.

ئەگەر كىشى ئۆز ئايالىنى «زىنا قىلدىڭ» دەپ ياكى «ئى زىناكار» ياكى «زىنا قىلمۇاتقانلىقىڭنى كۆردۈم» دەپ بەدنام قىلىپ بۇ دەۋاسىغا دەلىل - ھۆججەت كەلتۈرەلمىگەن ھالەتتە ئۆزىگە لەنەت قىلمىسا ئۇنىڭغا ھەد (الله بەلگىلىگەن ئېنىق جازا) قوللىنىش لازىم بولۇپ قالىدۇ. ئەگەر ئۆزىگە لەنەت ئوقۇسا، يەراق ئايالى ئېيتمىسا، ئايالغا ھەد قوللىنىلىدۇ. چۈنكى الله تائالا ئېيتقانكى:

ويدرأ عنها العذاب ان تشهد اربع شهادات *

-«ئۇ (ئايالدىن) ئازاب - جازانى: ئۇ (يەنى ئېرى) شەك-شۈبھىسىز،

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

يالغانچىلاردىن ـ دەپ الله نامى بىلەن تۆرت قېتىم گۇۋاھلىق بېرىشى دەپتى قىلىنۇپ. (24:6)

بۇ ئايالدىن دەپتى قىلىنىدىغان ئازاب الله تائالانىڭ تۆۋەندىكى كەلىمىسىدە زىكرى قىلىنغان ھەددۇر. الله تائالا دەيدۇ:

وليشهد عذابهما طائفة من المؤمنين *

ـ «ئۇلارنىڭ ئازابلىنىشىغا بىر تائىپە مۆمىنلار گۇۋاھ بولسۇن!». (24:2)

چۈنكى ھىلال ئىبنى ئۇمەيىە ئايالىنى بەدنام قىلىپ يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالدىغا كېلىپ خەۋەر بەرگەندە ئايالى ئېلىپ كېلىنمىدۇ. ئۇلار بىر-بىرىگە لەنەت ئېيتىشىدۇ. بۇ زىنا ئىسپات قىلىنىدىغان خاس ھالەتلەردىن بىرىدۇر. بۇ شۇنداق بىر ھالەتكى ئەر ئايالىنى زىناكەش دەپ بۆھتان قىلىدۇ. ئەر لەنەت ئېيتسا، بىراق ئايالى لەنەت ئېيتمىسا دەۋا ئىسپاتلىنىدۇ. ئەگەر ئايالمۇ لەنەت ئېيتسا دەۋا ئىسپاتلانمايدۇ. لەنەت ئېيتىشتىن ئايال باش تارتسا زىنا قىلغانلىقى ئىسپاتلىنىدۇ ۋە ئۇنىڭغا لەنەت ئېيتقانلىقى سەۋەبىدىن بۇ ئايالغا ھەد قولىنىش ۋاجىپ بولىدۇ.

ئەگەر ئىككىسىمۇ لەنەت ئېيتسا ۋە ھاكىم ئۇلارنى ئاجرىشىۋېتىشە ئەمدى ئۇلار ھېچقاچان بىرگە بولالمايدۇ. بۇ ئايال مەزكۇر ئەرگە ئەبەدى ھارام بولىدۇ. چۈنكى يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام لەنەت ئېيتقانلارنىڭ ئىككىلىسىنى ئاجرىتىۋېتىپ مالىك ئاپىئدىن، ناپىئ ئىبنى ئۇمەردىن رىۋايەت قىلىدۇكى: «رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام زامانىدا بىركىشى ئۆز ئايالى ئۈستىدىن دەۋا قىلىپ لەنەت ئېيتتى ۋە ئۇققان بالىنى ئىنكار قىلدى. يەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇلارنى ئاجراشتۇرىۋەتتى ۋە بالىنى ئايالغا بەردى». سەھلى ئىبن سەئدى رىۋايەت قىلىدۇكى: «لەنەت ئېيتقان ئىككىسىنىڭ ئاجراشقۇزۇلشى ۋە ھېچقاچان بىرگە

بولماسلىقى سۈننەتتۇر». لەنەت ئېيتىش سەۋەبىدىن ئاجراشتۇرۇش ـ ھۆكۈمنىڭ ئەبەدى ھارام قىلىنىشىنى ئەلەيھىسسالام ئېلىپ چىقارسىمۇ بۇ ئايال ئۇنىڭغا ھالال بولمايدۇ. بىراق ئەر ئۆز دەۋاسىدىن قايتىپ ئۆزىنى يالغانچى قىلسا ئۇنىڭغا ھەد قوللىنىلىدۇ ۋە لەنەت ئېيتىشتىن ئالدىن ئۆزىنى يالغانچى قىلامدۇ ياكى كېيىنمۇ بەربىر بالا ئۇنىڭ نەسەبىدىن دەپ ھېساپ قىلىنىدۇ.

ئايال لەنەت ئېيتىشتىن باش تارتقاندا ئايالغا ھەد قوللىنىشىنى ۋاجىپ قىلمىدىغان ۋە ھەد قوللىنىشتىن ئىرىنى ئاسراپ قالغۇچى لەنەت ئېيتىش تۆۋەندىكىچە بولىدۇ. ئەر ھاكىمنىڭ ئالدىدا «الله نامى بىلەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، بۇ (ئايال) زىنا قىلدى» ـ دەپ ئىشارە قىلىدۇ. ئەگەر ئايالى ئۇ يەردە ھازىر بولمىسا ئىرى ئۇنىڭ ئىسمىنى ۋە نەسەبىنى ئېيتىپ تۆرت قېتىم گۇۋاھلىق بېرىدۇ. بەشىنچى قېتىم گۇۋاھلىق بېرىشتىن ئالدىن ئۇنىڭغا ئېيتىلىدۇ: «الله‌تىن قورققىن. بۇ ئىش ساڭا ئازلىنى ۋاجىپ قىلىپ قويىدۇ. دۇنيا ئازابى ئاخىرەت ئازابىدىن يەڭگىلدۇر». بۇ بەشىنچى قېتىممۇ گۇۋاھلىق بەرمەكچى بولسا ئېيتىدۇكى: «ئەگەر ئايالىمنى زىنا قىلدى، دەپ بۆھتان قىلىشىمدا يالغانچىلاردىن بولسام، ماڭا الله‌نىڭ لەنىتى بولسۇن». ئايالى تۆرت قېتىم «بۇ يالغان گەپ قىلىۋاتىدۇ دەپ الله نامى بىلەن گۇۋاھلىق بېرىمەن» دەپ گۇۋاھلىق بېرىدۇ. بەشىنچى قېتىم گۇۋاھلىق بېرىشىدىن ئالدىن توختىتىلىپ، ئەر قانداق قورقىتىلغان بولسا، ئۇنىمۇ شۇنداق قورقىتىلىدۇ. بەشىنچى قېتىم گۇۋاھلىق بەرمەكچى بولسا ئېيتىدۇكى: «مېنى زىناكار دەپ بۆھتان قىلىشىدا ئېرىم راستچىلاردىن بولسا، ماڭا الله‌نىڭ غەزەبى بولسۇن». ئەگەر ئاربىلىرىدا بالا بولسا، لەنەت قىلىشتا بالا زىكرى قىلىنمىدۇ. ئەگەر

ئىرى «الله نامى بىلەن گۈزاھلىق بېرىمەنكى، ئۇ زىنا قىلىدى ۋە بۇ بالا مېنىڭ بالام ئەمەس» -دېسە، ئايالى ئېيتىدۇكى: «الله نامى بىلەن گۈزاھلىق بېرىمەنكى، ئۇ يالغان گەپ قىلدى ۋە بۇ بالا ئۇنىڭ بالىسىدۇر».

لەنەت قىلىش كەيپىيىتى ۋە ئۇنىڭ لەپزى - جۈملىلىرى شۇنداق بولىدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا ئايالى بالا تۇققاندا ئېرى «بۇ بالا مېنىڭدىن ئەمەس» ياكى «بۇ مېنىڭ بالام ئەمەس» دېسە ئۇنىڭغا ھەد قوللىنىلمايدۇ. چۈنكى بۇ بۆھتان قىلىش ئەمەس. ئەگەر ئەردىن سوراللغاندا «ئۇ (ئايال) زىنا قىلدى ۋە بۇ بالىنى زىنادىن تۇغدى» دېسە بۇ بۆھتان قىلىش بولىدۇ ۋە لەنەت قىلىش بىلەن ئىسپات قىلىنىدۇ. ئەگەر ئەر «بۇ بالا مانا ئوخشىمايۋاتىدۇ، دېمەكچى بولغان ئىدىم» دېسە ياكى «شۇبھە بىلەن ئېيتسا ئۇنىڭغا ھەد قوللىنىلمايدۇ. بالا ئۇنىڭ نەسەبىدىن دەپ ھېسابلىنىدۇ. چۈنكى ئۇ ئايالىغا بۆھتان قىلغانلىقى يوق. بۇنداق ئورۇنلاردا لەنەتلەش بولمايدۇ. چۈنكى لەنەت ئېيتىشنىڭ شەرتى - بۆھتان قىلىشتۇر.

ئاتىنىڭ ۋەلىنىقى

ئاتا ئائىلىنىڭ رەھبىرى، يېتەكچىسى، نازارەتچىسى بولغانلىقى ئۈچۈن ئائىلىگە ۋ.ى (ھامى) مۇ بولىشى زۆرۈر. شۇنىڭدەك پەرزەنتلىرىگە ئۇ ۋەلىدۇر. ئۇ ئۆزىنىڭ مۈكەللەپ بولمىغان چاغىدىكى ئوغۇل-قىزلىرىغا جان ۋە مال جەھەتىدىن ۋەلىدۇر. گەرچە كىچىك بالىلار ئاتا ياكى ئۇنىڭ قېرىنداشلىرى قارمىقىدا بولسىمۇ.

شەخس ياكى كىچىك ياكى چوڭ ياشتا بولىدۇ. چوڭ ياشتىكى شەخس ياكى ئەس - ھوشى جايىدا ئاقىل ياكى ئەس-ھوشى جايىدا بولمىغان تەلۈە بولىدۇ. ئەگەر چوڭ ياشتىكى شەخس ئەقىل - ھوشى جايىدا بولسا، جان ۋە مال جەھەتىدىن بىرەر كىشى ئۇنىڭغا ۋەلى بولىمايدۇ. ئۇ ئۆزىنىڭ ئىشىغا ئۆزى ۋەلى بولىدۇ. لېكىن ۋەلىلىق ھوقۇقى ئاتىسىدا ساقلىنىپ قالىدۇ. ئەگەر شەخىس كىچىك ياشتا بولسا ياكى چوڭ ياشتا بولسىمۇ، مەيلى مەجرۇھ بولسا ياكى ئەس-ھوشى جايىدا بولمىسا، يەنى سارىق ياكى ئۆزىنى-ئۆزى باشقۇرۇشتىن ئاجىز بولغانلىقى ئۈچۈن ئۆزىگە ۋەلىلىق قىلالمايدۇ. بەلكى ئاتىسى ئۇنىڭغا ۋەلىلىق قىلىدۇ. بۇ شەخس كىچىك ياشتا بولىدىكەن ياكى ئەقلى - ھوشى جايىدا بولمايدىكەن مەزكۇر ۋەلىلىق داۋام قىلمۇيدۇ. ئەگەر كىچىك ياشتىكى بالا بالاغەتكە يەتسە ياكى چوڭ ياشتىكى بالا سارالىق ياكى مەيىپلىكتىن ئوڭشالسا ئۇنىڭغا ۋەلىلىق قىلىش ئاخىرلىشىدۇ، ئۇ ئۆز ئىشىغا ئۆزى ۋەلى بولۇپ قالىدۇ. ئاتىنىڭ ۋەلىلىق قىلىشقا دائىم ھەقلى بولغانلىقى ئۈچۈن بۇنداق پەرزەنتلەرگىمۇ ئاتا ۋەلى

بولۇپ قېلىشى مەنىۋې ۋە مۇستەھكەمدۇر.

كىچىك بالىنى كېپىللىككە ئېلىش

كىچىك بالىنى كېپىللىككە ئېلىش پەرز دۇر. چۈنكى ئۇ ئۆز ھالىغا تاشلاپ قويۇلسا ھالاك بولىدۇ. بۇ ئىش ـ الله ۋاجىپ قىلغان «جاننى ساقلاپ قېلىش» جۈملىسىگە كىرىدۇ. شۇنىڭغا قارىغاندا بالىنى ھالاك بولۇشتىن ساقلاپ قېلىش ۋە. ئۇنى ھالاك قىلغۇچى ھالەتلەردىن ئاسراپ قېلىش زۆرۈر. بالىنى كېپىللىككە ئېلىش پەرز بولىشى بىلەن بىرگە بۇنىڭغا بالىنىڭ قېرىنداشلىق ھوقۇقىمۇ قوشۇلغان. چۈنكى، بالا شۇنىڭغا مەقلىدۇر. بۇ ئىككى ۋاجىپ قانداق تەئەللۇق بولسا، ھوقۇقمۇ شۇنداق تەئەللۇقدۇر. كاپالەت ھەربىر بالىنىڭ ۋە ئۇنىڭغا كېپىل بولۇشنى الله ۋاجىپ قىلغان ھەربىر شەخسنىڭ ھەققىدۇر. كاپالەت بالا قارىمىقىغا تەئىين قىلىنغان باققۇچىغا پەرزدۇر. ئەمما كاپالەتنى الله ۋاجىپ قىلغان شەخسنىڭ كېپىللىككە ئېلىشتىكى ھوقۇقى ـ شۇ ئىشقا ياراملىق شەخسكە خاس بولۇپ، ھەممىسگە ئۇمۇمى ئەمەس. شۇنىڭغا قارىغاندا، بالىنى زايا قىلىدىغان، ئۇنىڭ مۇقەررەر ھالاكەتكە يولۇقتۇرىدىغان شەخسلەرنىڭ بالىغا كېپىل بولىشىغا ھەققى يوق. كىچىك بالا ۋە مەيىپ ـ مەجرۇھ شەخسلەرمۇ بالىنى بېقىشقا قادىر بولمىغانلىقى ئۈچۈن ئۇلارنىڭمۇ كېپىل بولۇشقا ھەققى يوق. چۈنكى ئۇلارنىڭ ئۆزلىرى كاپالەتكە مۇھتاج بولغان تۇرۇقلۇق قانداق قىلىپ ئۇلار باشقىلارغا كېپىل بولالايدۇ. شۇنىڭدەك، بالىنى ئېتىبارسىز تاشلاپ قويىشى ياكى ئۇنى بېقىشقا ئىمكان بەرمەيدىغان ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولىشى سەۋەبىدىن بالىنى ئېنىق زايا قىلىۋېتىدىغان شەخسلەرنىڭمۇ، پاسىقلىق بىلەن سۈيەتلەنگەن

ۋە بالىنى بۇزۇق تەربىيە بىلەن ئۆستۈرۈپ قويىدىغان شەخسلەرنىڭمۇ كېپىل بولىشىغا ھەقلى يوق. چۈنكى، تەربىيەسىلىك بۇزۇلۇشىمۇ ھالاكەت ھېسابلىنىدۇ. مۇسلىمە ئايال كاپىر ئەرگە نۇرمۇشقا چىقىشى جائىز ئەمەسلىكى ئۈچۈن ئانىسى مۇسلىمە بولغان بالىغا كاپىرنىڭ ئانا بولىشىنى تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولمايدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن بالىغا كېپىل بولۇشقا ئانا ھېسابلانغۇچى ئايال ياكى ئۇنىڭدىن باشقىسى ھەقلىقتۇر. بۇنداق ھالەتتە قاراپ ئىش قىلىنمىدۇ. ئەگەر بالا نەرسىلەرنى ئاجرىتىۋالمىدىغان، ئانىنىڭ مۇئامىلىسىنى ئانىنىڭ مۇئامىلىسىدىن ئاجرىتىۋالمىدىغان بولۇپ، ئېمىتىش يېشىدىن چوڭ بولسا بالىغا ئىختىيار بېرىلمىدۇ. ئانا - ئاندىن قايسى بىرىنى تاللىسا، ئۇنىڭغا بېرىلمىدۇ. ئەبۇ داۋۇت ئابدۇل ھەمىد ئىبنى جەئپەردىن، ئۇ ئاتىسىدىن، ئانىسى چوڭ دادىسى - راپىئ ئىبنى سىنانىدىن رىۋايەت قىلمىدۇكى: «راپىئ ئىسلامنى قوبۇل قىلغاندا ئايالى ئىسلامنى قوبۇل قىلمىدى. ئايالى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئالدىغا كېلىپ «بۇ مېنىڭ قىزىم، ئۇ ئېمىدىغان يېشى، ئەتراپىدا» دېدى. راپىئمۇ «بۇ مېنىڭ قىزىم» دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا «سەن بۇ تەرەپكە ئولتۇر» ئايالىغا بولسا «سەن بۇ تەرەپكە ئولتۇر» دېدى. كېيىمىن «ئۇنى چاقىرىڭلار» دېدى. قىزچاق ئانىسى تەرەپكە يۈزلەندى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام «پەرۋەردىگارا، ئۇنى ھىدايەت قىلغىن» دېدى. شۇ ۋاقىتتىدا قىزچاق ئانىسى تەرەپكە يۈزلەندى. راپىئ ئۇنى قولىغا ئالدى». ئەمدە ۋە نەسەئىمۇ شۇ ھەدىسنى تۆرلۈك سۆزلەر بىلەن لېكىن شۇ رىۋايەتتە كەلگەن مەنانىڭ ئەينەن ئۆزى بىلەن رىۋايەت قىلغان.

ئەگەر بالا كىچىك ياشتا بولۇپ، نەرسىلەرنى ئاجرىتالمايدىغان، ئانا مۇئامىلىسى بىلەن ئاتا مۇئامىلىسىنىڭ پەرقىنى ئاجرىتالمايدىغان ۋە ئېمىدىغان ياشتا ياكى ئۇنىڭدىن

كىچىكراق ياكى چوڭراق لېكىن شۇنىڭغا يېقىن بولسا ئۇنىڭغا ئىختىيار بېرىلمەيدۇ. بەلكى يۇقىرىدا ئۆتكەن ھەدىسنىڭ چۈشەنچىسىگە قارىغاندا ئانىسىغا بېرىلمىدۇ. چۈنكى بالىنى بېقىشقا ئانا ھەقلىقتۇر. ئۇنى بېقىشتىن ئانىنى مەنئى قىلىش ھەققىدە دەلىل كەلمىگەن. بۇ ئۇرۇندا كېپىللىك ۋەلىلىق بولۇپ، مۇسۇلمان ئۇستىدىن كاپىر ۋەلى بولماسلىقى كېرەك، دېيىلمەيدۇ. چۈنكى ۋاقىلىكىگە قارالسا كېپىللىك بېقىش ۋە خىزمەت قىلىش بولۇپ، ئەسلا ۋەلىلىق ئەمەس. دېمەك ئۇ ۋەلىلىق ئەھكاملىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالمايدۇ.

ئالاق قىلىنغاندا بالىغا ۋە مەيىپ-مەجرۇمغا ئانا كېپىللىك قىلىشقا ھەقلىقتۇر. ئەبۇ داۋۇت ئىبنى ئەمرى ئىبنى ئاستىن رىۋايەت قىلمىدۇكى: «بىر ئايال رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامغا دېدى: «ئى رەسۇلۇللاھ بۇ مېنىڭ بالام. ئۇنى قوسقىمدا كۆتۈرگەنمەن، كۆكرىكىمدىن ئېمىتكەنمەن، باغرىمدا ئاسرىغانمەن. ئۇنىڭ ئاتىسى مېنى ئالاق قىلىپ، ئۇنى مەندىن تارتىۋالماقچى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: تۇرمۇشقا چىقمىغىچىلا، ئۇنىڭغا سەن ھەقلىقراقسەن». ئىبنى ئەبۇ شەيبە ئۇمەردىن رىۋايەت قىلمىدۇكى: «ئۇمەر ئۇممۇ ئاسىمنى ئالاق قىلىپ ئۇنىڭ ئالدىغا كەلدى. ئاسىم ئانىسىنىڭ قارىمىقىدا ئىدى. ئۇمەر بالىنى ئۇنىڭدىن ئالماقچى بولدى. ئۇلار ئۆز-ئارا بالىنى تالاش-تارتىش قىلدى. ئاخىر بالا يىغلاشقا باشلىدى. كېيىمىن ئىككىسى ئەبۇ بەكرى سىددىق ئالدىغا باردى، ئۇ دېدى: بالا چوڭ بولۇپ ئۆزى تاللىيالايدىغان بولغىچە ئانىسىنىڭ يۇپ-تارىشى ، باغرى ۋە ھىدى ئۇنىڭغا ساقا قارىغاندا ياخشىراقدۇر». ئەگەر ئانا تۇرمۇشقا چىققان ياكى مەيىپ - مەجرۇھ بولۇپ، ياقتۇرچىلىق شەرتلىرى تېپىلماي، بېقىشقا ياراملىق بولمىسا، ئۇ يوقىتىدۇ. بېقىش مەجبۇرىيىتى ئۇنىڭدىن

ئۇيغۇر كتاب توربېكىتى
www.uyghurkitap.com

كېيىنكى شەخسكە ئۆتىدۇ. ئەگەر ئاتا-ئانا بېقىشقا ياراملىق بولمىسا بېقىش ئۇلاردىن كېيىنكىلەرگە ئۆتىدۇ. بۇ ھالەتتە ئۇلار يوقتەك ھېسابلىنىدۇ. بېقىشقا، تەربىيەلەشكە ھەممىدىن ئاۋال ھەقلىقراقدۇر. ئۇنىڭدىن كېيىن بولسا ئۇنىڭ ئانىلىرى، ئەگەر ئۇلار كۆپ بولسا ئۇلارنىڭ ئەڭ يېقىنى ھەقلىق بولىدۇ. چۈنكى ئۇلار تۇققانلىقى ئېنىق بولغان ئاياللاردۇر. دېمەك ئۇلار ئانا ئورنىدادۇر. كېيىن ئاتا، كېيىن ئۇنىڭ ئانىلىرى. كېيىن چوڭ داد. كېيىن گەرچە مىراسخور بولمىسىمۇ ئاتىنىڭ چوڭ دادىسى ۋە ئۇنىڭ ئانىلىرىدۇر. چۈنكى ئۇلار قېرىنداشلىق سەۋەبىدىن ئۇنى بېقىشقا ياراملىقلار جۈملىسىگە كىرىدۇ. ئاتا ۋە ئانىلار تۈگىسە بېقىش ئاچا - سىڭىللەرگە ئۆتىدۇ. بىر ئاتا - ئانىدىن بولغان ئاچا-سىڭىل مۇقەددەم قىلىنىدۇ. كېيىن بىر ئاچا-سىڭىل، كېيىن ئانا بىر ئاچا-سىڭىل تۇرىدۇ. باققۇچىلاردىن ھېسابلانغانلىقى ئۈچۈن ئاچا-سىڭىل ئاكا-ئۇكىدىن مۇقەددەم قىلىنىدۇ. شۇنىڭدەك، ئاچا-سىڭىل ئۇلار دەرىجىسىدىكى ئەرلەردىنمۇ مۇقەددەم قىلىنىدۇ. ئەگەر ئاچا-سىڭىل يوق بولسا، بىر ئاتا-ئانىدىن بولغان ئاكا - ئۇكىسى. كېيىن ئاتا بىر بولغان ئاكا-ئۇكا. كېيىن ئۇلارنىڭ ئوغۇللىرى. لايىقراقتۇر ئانا بىر بولغان ئاكا-ئۇكا بولسا بېقىشقا ھەقلىق ئەمەس. ئەگەر مەزكۇر شەخسلەر يوق بولسا بېقىش ئانىسىنىڭ ھەمشىرىلىرىگە ئۆتىدۇ. ئەگەر ئانىسىنىڭ ھەمشىرىلىرى يوق بولسا ئاتىسىنىڭ ھەمشىرىلىرىگە ئۆتىدۇر. ئەگەر ئۇلارمۇ يوق بولسا بىر ئاتا - ئانا بولغان تاغا بالىنى باقىدۇ. كېيىن ئاتا بىر تاغىسى ئانا بىر تاغىسى بېقىشقا ھەقلىق ئەمەس. ئەگەر ئۇلار يوق بولسا بالا ئانا تەرەپىدىن بولغان ئانىسىنىڭ ھەمشىرىلىرى قارىمقىدا بولىدۇ. كېيىن ئانا تەرىپىدىن بولغان ئانىسىنىڭ ھەمشىرىلىرى، كېيىن ئاتا تەرىپىدىن بولغان ئاتىسىنىڭ

ھەمشىرىلىرى قارىمقىدا بولىدۇ. ئانىنىڭ ئاتىسىنىڭ ھەمشىرىلىرى بالىنى ئۆز قارىمىقىغا ئالمايدۇ. چۈنكى ئانىنىڭ ئاتىسىنىڭ ھەمشىرىلىرى قېرىنداشلىق جەھەتتىن ئانىنىڭ ئاتىسىغا باغلىنىدۇ. ئانىنىڭ ئاتىسى بالىنى بېقىشقا ھەققى يوق.

كېپىللىككە ئېلىشقا ھەقلىق بولغان شەخسلەر يوق بولسا ياكى كېپىللىككە ئېلىشقا يارىمسا بالىنى بېقىش باشقىلارغا ئۆتىدۇ. ئەگەر بېقىشقا ھەقلىق بولغان شەخس بالىنى باقمىسا، بالىنى بېقىش باشقا شەخسكە - ئەگەر ئۇنىڭدا بالىنى بېقىش ئېنىق ئەمەلگە ئاشسىلا - ئۆتىدۇ. چۈنكى بالىنى بېقىش باققۇچىنىڭ ھوقۇقىلا ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ ۋەزىپىسىدۇر. بېقىشقا ياراملىق ئادەم ئۆز ۋەزىپىسىنى بىجىرسىلا قارىمقىدىكى شەخسنىڭ ھەققىنى ئادا قىلغان بولىدۇ. شۇندىلا بېقىشنى تەرك قىلغان باققۇچىدىن بېقىش يۇقىرىدىكى تەرتىپىدە ئۇنىڭدىن كېيىنكى شەخسكە ئۆتىدۇ. ئەگەر بېقىش ھەققىنى ئۆزىدىن ساقىت قىلغان شەخس ئۆز ھوقۇقىنى قايتۇرساقچى بولسا، ھوقۇق تىكلىنىدۇ ۋە بالا ئۇنىڭغا قايتۇرىلىدۇ. شۇنىڭغا ئوخشاش ئانا تۇرمۇش قۇرسا، بېقىش ھوقۇقى ئۇنىڭدىن ساقىت بولىدۇ. كېيىن تالاق قىلىنىپ بالىغا كېپىللىك قىلىشقا قايتسا، ھوقۇقى تىكلىنىدۇ. شۇنىڭدەك بېقىشقا ھەققى بولغان قېرىنداشلار بىرەر توسالغۇ سەۋەبىدىن بالىنى باقمىسا، كېيىن توسالغۇ يوقالسا، بالىنى بېقىشدىكى ھوقۇقلىرىمۇ قايتىدۇ.

ئەگەر بىر جامائەت بالىنى بېقىشقا قايسىلىرى ھەقلىقراق ئىكەنلىكىدە كېلىشەلمىسە، بېقىشقا ھەقلىقراق شەخس ئۇستۇن قويىلىدۇ. بەرائىبن ئازىبدىن رىۋايەت قىلىنىدۇكى، ھەزرىتىڭ قىزى ھەققىدە ئەلى، جەئپەر ۋە زەيد تالاش - تارتىش قىلىشتى. ئەلى دېدىكى: «ئۇنىڭغا مەن ھەقلىقراقمەن. ئۇ - تاغامنىڭ قىزى»

. جەئپەر دېدى: بۇ - تاغامنىڭ قىزى، ئۇنىڭ ئانىسىنىڭ ھەمشىرىسى مېنىڭ ئايالىم». زەيد دېدى: «ئۇ - ئاكامنىڭ پەرزەنتى». رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام قىزچاقنى ئانىسىنىڭ ھەمشىرىسىگە دەپ ھۆكۈم چىقىرىپ دېدى: «ئانىسىنىڭ ھەمشىرىسى - ئانا ئورنىدا دۇر».

يۇقىرىدا ھالاكەتتىن ساقلىنىپ قېلىشى ئۈچۈن كاپالەتكە ئىگە قىلىنىشقا مۇھتاج بولغان كىچىك بالىغا تەئەللۇق بولغان مەسىلىلەر كۆرۈپ چىقىلدى. كاپالەتكە ئىگە قىلىنىشتىن بىھاجەت بولۇش ئىمكانىيىتىگە ئىگە بالا بىھاجەتلىكى سەۋەبىدىن ئۇنى كاپالەتكە ئېلىش ئىللىتى يوقىلىدۇ. ئىللەت يوقالغانلىقى سەۋەبىدىن ھۆكۈم، يەنى ئۇنى كاپالەتكە ئىگە قىلىش ۋاجىبلىقى ۋە قېرىنداشىنىڭ كېپىللىك ھوقۇقىمۇ يوقىلىدۇ. بۇنداق ھالەتتە قارىلىدۇ. كاپالەتكە ئېلىشقا ھەقلىق بولغان شەخس (مەسىلەن، ئانا) كاپىر بولسا بالا ئۇنىڭدىن ئېلىنىپ بالىغا ۋەلىلىق قىلىش ھوقۇقىغا ئىگە بولغان شەخسكە بېرىلىدۇ. چۈنكى بۇنىڭدا بالىنىڭ ۋاقىلىكى - كاپالەتكە ئېلىش ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭغا ۋەلىلىق قىلىش بولۇپ قالىدۇ. الله تائالا دەيدۇ:

ولن يجعل الله للكافرين علي المؤمنين سبيلا *

- دۇە الله ھەرگىز كاپىرلار ئۈچۈن مۇئمىنلار ئۈستىگە يول بەرمەيدۇ» . (4:141)

بۇ ئايەتكە قارىغاندا، كاپىر ۋەلىلىق قىلىشقا بولمايدۇ. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ ھەدىسىمۇ بۇ تەكىتلەنگەن: «ئىسلام ئالى بولىدۇ، بىرەر نەرسە ئۇنىڭدىن ئالى بولمايدۇ». بۇ ھۆكۈم ئۈمۈمى بولۇپ، ئۇنى خاسلاپ تۇيغۇچى بىرەر ھۆكۈم كەلمىگەن. بالا بېقىلىشتىن بىھاجەت بولغانلىقى ئۈچۈن بېقىشقا دائىر خاسلىغۇچى ھەدىس ئۇنىڭغا تۇغرا كەلمەيدۇ. كاپالەتكە ئىگە

قىلىشقا ۋە ۋەلىلىق قىلىشقا ھەقلىق شەخسلەر (مەسىلەن، ئاتا-ئانا) مۇسۇلمان بولسا كىچىك ئوغۇل بالىغا ياكى قىزچاقتا ئاتا - ئانىسىدىن خالىغىنىنى تاللاش ئىختىيارى بېرىلىدۇ. قايسى بىرىنى تاللىسا، تاللىغىنىغا بېرىلىدۇ. بۇنىڭغا دەلىل - ئەھمەد، ئىبنى ماجە، تىرمىزىلار ئەبۇ ھۇرەيرىدىن رىۋايەت قىلغان ھەدىسدۇر: رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام بالىغا ئانا - ئانىسىدىن خالىغانىنى تاللىشىغا ئىختىيار بەردى. ئەبۇ داۋۇت رىۋايىتىگە قارىغاندا: «بىر ئايال كېلىپ دېدى: ئى رەسۇلۇللاھ، ئېرىم ئوغلۇمنى ئېلىۋالماقچى بولاۋاتىدۇ. ئوغلۇم ماڭا ئەبۇ ئىنابەنىڭ قۇدۇقىدىن سۇ تۇشۇپ پايدىسى تېگىۋاتقان ئىدى. رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: ئىككىلىڭلارنىڭ بالىدا نەسىۋەڭلار بار ئايالنىڭ ئېرى دېدى: بالامغا مەندىن باشقا كىم ھەقلىتراق؟ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دېدى: بۇ ئاتاڭ، بۇ بولسا ئاناڭ. ئۇلاردىن خالىغىنىڭنى قولىنى تۇتقىن. بالا ئانىسىنىڭ قولىدىن تۇتتى. ئانا يالىسى بىلەن بىرگە قايتىپ كەتتى». ئەلبەيھەقى ئۇمەرنىڭ بالىغا ئاتا-ئانىسىدىن خالىغىنىنى تاللاشقا ئىختىيار بەرگەنلىكىنى رىۋايەت قىلغان. يەنە ئۇنىڭ ئېيتىشىغا قارىغاندا، ئەلى يەتتە ياكى سەككىز ياشىتىكى ئەمارە جەزمسغا ئانىسى ۋە ئاتىسىنىڭ ھەمشىرىسىدىن خالىغىنىنى تاللاشقا ئىختىيار بەرگەن. بۇ ھەدىسلەردىكى ئېنىق دەلىللارغا قارىغاندا، ئەگەر ئاتا-ئانا ئۆز پەرزەنتىلىرىنى تالىشىپ قالسا بالىغا ئىختىيار بېرىش ۋاجىپ. بالا ئۇلارنىڭ قايسى بىرىنى تاللىسا ئۇنىڭ يىلەن بىرگە بولىدۇ. ئەبۇداۋۇتنىڭ رىۋايىتىدە كەلگەن «قۇرئى تاشلاش» نەسەخنىڭ رىۋايىتىدىمۇ، باشقا رىۋايەتلەردىمۇ كەلمىگەن. شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ رىۋايەت (ھەدىس) بالىد، ئاتا-ئانىدىن بىرنى تاللاش ئىمكانىيىتى يوق بولغان ھالەتكەتەين قىلىنىدۇ. ئىختىيار قىلىش، تاللاش

مۇئەييەن ياشقا چەكلەپ قويولمايدۇ. بۇنى مۇتەخەسسىلارنىڭ خۇلاسىسىغا بىنائەن ھاكىم بەلگىلەيدۇ. ئەگەر مۇتەخەسسىلار «بالا كاپالەتكە، يەنى بېقىشقا مۇھتاج ئەمەس». دېسە ۋە ھاكىم بۇنىڭغا قانائەت ھاسىل قىلسا بالىغا ئىختىيار بېرىلمەيدۇ. ئەكسى ھالدا بالىنى بېقىشقا ھەقلىق بولغان شەخس ئالدىدا قالدۇرىدۇ. پەرزەنتىلەرنىڭ ھالىتى تۇرلۇك بولىشىغا قاراپ بۇ مۇناسىۋەتمۇ تۇرلۇك بولىدۇ. بالا بەزى ۋاقىتلاردا بەش ياشقا كىرگەن ۋاقىتتا كاپالەتكە ئېلىنىشىدىن بىھاجەت بولىدۇ. ياشقا بالا بولسا بەزىدە توققۇز يېشىدىمۇ كاپالەتكە ئېلىنىشىدىن بىھاجەت بولالمايدۇ. شۇ سەۋەپتىن بالىنىڭ كاپالەتكە ئىگە قىلىنىشىغا مۇھتاج ياكى مۇھتاج ئەمەسلىكى جەھەتتىن ئۇنىڭ ۋاقىلىكىگە ئېتىبار بېرىلمەيدۇ.

قېرىنداش - ئۇرۇق-تۇققانچىلىق

قەبىلە - ئۇرۇق-تۇققانچىلىققا تەۋەلىك قىلىش (ئەسەبىيەت) ئىسلام ئۈممىتى پەرزەنتلىرى ئارىسىدىكى رابىتە بولۇپ قالماسلىقى ۋە مۇسۇلمانلارنىڭ ئالاقىلىرىغا مۇكۇمران بولۇپ قالماسلىقى ئۈچۈن الله تائالا جاھىلى تەۋەلىكتىن (جاھىلى ئەسەبىيەتتىن) قايتۇرغان. لېكىن قېرىنداش - ئۇرۇق-تۇققانلار بىلەن باغلىنىشقا، ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىشقا بۇيرىغان. رىۋايەتكە قارىغاندا، بىر كىشى رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن كىمگە ياخشىلىق قىلىش ھەققىدە سورىغاندا، دېدى: «ئاناڭغا، ئاناڭغا، ئاڭا-سىڭلىڭغا، ئاكا-ئۇكاڭغا!» ۋە ياشقا بىر لەپزى بىلەن «ساڭا يېقىن خادىمىڭغا. بۇ سېنىڭ ئۈستۈڭدىكى ھەق ۋە ساڭا ۋاجىبتۇر ھەمدە قېرىنداشلىقىڭنىڭ باغلىنىشىدۇر». ئەبۇ بەكرىنىڭ قىزى ئەسما (رەزىيەللاھۇ ئەنھا) ئېيتقىنىدەك: «قۇرەيش زامانىدا، ئۇلار پەيغەمبەر بىلەن ئەدى تۇزگەن ۋاقىتلىرىدا ئالدىمغا ئانام كەلدى. ئۇ مۇشرىكە ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن پەتىۋا سوراپ دېدىم: ئانام قىزىقىپ كېلىپتۇ. ئۇ زات دېدى: ياخشى، ئاناڭ بىلەن ئالاقە قىل، ئۇچراشقىن».

ئىسلام قېرىنداشلارنى ئىككى قىسىمغا بۆلىدۇ. بىرىنچىسى: ئەگەر شەخس ئۆلسە ئۇنىڭغا مىراسخور بولىدىغان يېقىنلىرى. ئىككىنچى: مىراسخور بولمايدىغان تۇققانلىرى. مىراستىن نەسىۋىلىرى بار قېرىنداشلار: ساھىبى پەرزلەر (يەنى مىراستىن مۇئەييەن پەرىزگە ئىگە بولغان شەخسلەر) ۋە ئەسەبىلەردۇر. (ئەسەبە ئەرنىڭ ئوغۇللىرى ۋە ئاتا تەرەپتىكى

قېرىنداشلىرى). ئىككىنچى قىسمىدىكى قېرىنداشلىرىنىڭ مىراسدا نەسىۋىسى بولمايدۇ ئەمەلىيەتتە ھېساپلانمايدۇ. بۇنداق قېرىنداشلار ئون تائىپەدۇر: - تاغىسى يەنى ئاتىنىڭ ئاكا-ئۇكىسى، ئانىسىنىڭ ھەمشىرىسى، ئانىنىڭ چوڭ دادىسى، قىزنىڭ پەرزەنتى، ئاچا-سىڭلىنىڭ بالىسى، ئاكا-ئۇكىنىڭ قىزى، تاغىنىڭ قىزى، ئانىنىڭ ھەمشىرىسى، ئانىنىڭ تاغىسى، ئانىنىڭ ئاكا-ئۇكىسىنىڭ (تاغىنىڭ) ئوغلى ۋە بۇلارنىڭ ھەربىرىنىڭ كەينىدىكىلەر. الله بۇ شەخسلەرنىڭ بىرەرسى ئۈچۈن مىراستىن نەسىۋە ئاجراتمىغان ۋە ئۇلارنىڭ بىرەرسىگە نەپىقە بېرىپ ئۈزۈش-شەخسىگە ۋاجىپ ئەمەس. لېكىن الله بازلىق قېرىنداشلار بىلەن ئالاقە قىلىشقا ۋە ئۇلارغا ياخشىلىق قىلىشقا بۇيرىغان. جابىر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىدۇ: «بىرەسىگىلار كەمبەغەل بولسىمۇ، (سەدىقىنى) ئۆزىدىن باشلىسۇن. ئارتۇقىمى بولسا ئائىلىسىگە بېرىسۇن. يەنە ئارتۇق بولسا قېرىنداشلىرىغا بېرىسۇن». ئەبۇ ئەييۇپ ئەنسارى رىۋايەت قىلىشچە بىر كىشى كېلىپ سورىدى: «ئى رەسۇلۇللاھ، مېنى جەننەتكە ئېلىپ كىرىدىغان ئەمەل ھەققىدە خەۋەر بېرىڭ!» ئۇ پەردىكى ئادەملەرمۇ «ئۇ قانداق ئەمەل ئىكەن» - دەپ قېلىشتى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام دېدى: «اللهقا ئىبادەت قىلىسەن، ئۇنىڭغا بىرەر نەرسىنى شېرىك قىلمايسەن. نامازنى ئوقۇيسەن، زاكاتنى ئادا قىلىسەن، قېرىنداش-ئۇرۇق تۇققانلار بىلەن ئالاقە قىلىسەن». بۇ ۋە بۇنىڭدىن باشقا ھەدىسلەردە زىكرى قىلىنغان قېرىنداشلاردىن مۇرات - يېقىن قېرىنداشلىرىمۇ ياكى شەخسىنىڭ بارلىق قېرىنداشلىرىمۇ بۇ بايان قىلىنمىغان. ھەدىسلەرنىڭ زاھىرىدىن ئۇمۇمىلىق كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇ. دېمەك ئۇ بارلىق قېرىنداشلارنى - ھەرىرەم ۋە ھەرىرەم ئەمەسلەرنىمۇ، ھەقىقى ۋە ھەقىقى بولمىغان

قېرىنداشلىرىنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. چۈنكى، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېگەنكى: «قېرىنداش - ئۇرۇق تۇققانلىرى بىلەن ئۆزۈلۈپ كەتكەن ئادەم جەننەتكە كىرمەيدۇ». ئەنەس ئىبنى مالىك رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلىدۇكى: «كىمكى رىزقى كەڭ قىلىنىشىنى ۋە ئەجەلى كېچىكتۈرۈلۈشىنى خالىسا قېرىنداش - ئۇرۇق تۇققانلىرى بىلەن ئالاق قىلسۇن». ئەبۇ ھۇرەيرىنىڭ رىۋايىتىدىكە قارىغاندا، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «الله پۈتۈن مەخلۇقاتنى يارىتىشتىن پارىغ بولغان ۋاقىتدا، قېرىنداش - ئۇرۇق تۇققانچىلىق ئورنىدىن تۇرۇپ سورىدى. قېرىنداش - ئۇرۇق تۇققانچىلىقتىن ئۆزۈلۈپ كېتىشتىن سەندىن پاناھ سورىغۇچىنىڭ ماقامى قانداق؟ الله دېدى: ساڭا باغلانغانغا باغلانسام، ئۇزۇلگەندىن ئۆزۈلسەم رازى بولامسەن؟ دېدى: ھەئە. الله دېدى: بۇ (ۋەدەم) ساڭا! ». كېيىن رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «خالىساڭلار بۇ ئايەتنى ئوقۇڭلار»:

فهل عسيتم ان توليتم ان تفسدوا في الارض وتقطعوا ارحامكم *

-«ئەگەر (ئىماندىن) يۈز ئۆرىسەڭلار، يەنىكى، سىلەر يەردە بۇزغۇنچىلىق قىلسىلەر ۋە قېرىنداش-ئۇرۇق تۇققانلىرىڭلار (بىلەنمۇ ئالاقىلىرىڭلار)نى ئۈزۈلسىلەر». (47:22)

رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالام دېدى: «ۋاسىل مۇكاپات ئەمەس. بەلكى ۋاسىل قېرىنداشلىرى ئالاقىنى ئۈزسە ئۇنى باغلايدىغان ئادەم». بۇلارنىڭ ھەممىسى قېرىنداشلار بىلەن ئالاقىنى مۇستەھكەم تۇتۇپ تۇرۇشقا تەرغىپتۇر. قېرىنداش - ئۇرۇق تۇققانلىق ئىسلامىي جامائەت ئارىسىدا باغلىنىش ۋە ئۆز ئارا مۇھەببەتكە ۋە قېرىنداشلار بىر-بىرى بىلەن باغلىنىشقا، ئونتۇرۇلىرىدا ئۆز-ئارا ھەمكارلىشىشىغا دائىر الله كۆپ قانۇنلارنى تۆزۈپ بېرگەنلىكىنى

كۆرسىتىدۇ. شۇنىڭدەك، ئەر بىلەن ئايالنىڭ جەمئىيەتنى
جەمئىيەتتىن پەيدا بولىدىغان، كېلىپ چىقىدىغان ئالاقىلارنى
تەرتىپكە سېلىشقا شەرئىەت قانداق ئېتىبار بەرگەنلىكىنى
كۆرسىتىدۇ. دېمەك جەمئىيەتتىكى ئىجتىمائى جەھەت ئۇچۇن قانۇن
قىلىپ بەلگىلىگەن ھۆكۈملىرى بىلەن ئىسلامى شەرئىەت ئىنسان
ئۇچۇن ئەڭ ياخشى ئىجتىمائى نىزامدۇر.

خاس هايات

ئىنسان هايات كۆچۈرۈش تەبىئىتىگە قارىغاندا قەبىلە ياكى قىشلاق ياكى شەھەردە جەمئىيەت شەخسلىرى ئوتتۇرىسىدا ياشاپ «ئۇمۇمى هايات» كەچۈرىدۇ. شۇنىڭدەك، ئائىلە ئەزالىرى بىلەن ئۆز ئۆيىدە «خاس هايات» كېچۈرىدۇ. ئىسلام بۇ خاس هايات ئۇچۇن مۇئەييەن هۆكۈملەرنى بەلگىلەپ بېرىپ، ئۇلار ئارقىلىق بۇ خاس هاياتتا ئەر بولامدۇ ياكى ئايال بولامدۇ، ئۇمۇمەن ئىنسانىدا پەيدا بولىدىغان مۇئاممالارنى ھەل قىلدى. مەزكۇر ھۆكۈملەردىن ئەڭ كۆزگە تاشلىنىدىغىنى - ئىسلام ئىنسانىنىڭ ئۆيىدىكى خاس هاياتىنى يالغۇز ئۆزىنىڭ تەسەررۇپىغا تاپشۇردى ۋە ئۇنىڭ ئۆيىگە ئىزنى سورىماي كىرىشنى مەنئى قىلدى. الله تەئالا ئېيتىدۇ:

ياايها الذين امنوا لاتدخلوا بيوتا غير بيوتكم حتي تستأنسوا وتسلموا علي اهلها ذلكم خير لكم لعلكم تذكرون *

-«ئى مۇئمىنلار، ئۆز ئۆيلىرىڭلاردىن باشقا ئۆيلەرگە تا تۇنۇشلۇق بەرمىگىچە ۋە ئىگىلىرىگە سالام بەرمىگىچە كىرمەڭلار. مانا شۇ سىلەر ئۈچۇن ياخشىراقتۇر. ئۇممىتكى ئەسلەتمە ۋە ئىبرەت ئالغايسىلەر». (24:27)

الله ئادەملەرنى ئۆيلەرگە ئىگىلرىنىڭ رۇخسىتىسىز كىرىشتىن قايتۇرغان. رۇخسەت بەرمەسلىكنى - تۇنۇمۇغانلىق، رۇخسەت بېرىشنى بولسا تۇنۇش دەپ ھېسابلىغان. اللەنىڭ

حتي تستأنسوا

-«تا ئىزنى سورىمىغىچە»، دېيىشى ئىزنى سوراشتىن

كىنايەدۇر. چۇنكى ئىزنى سوراش بىلەنلام ئۆي ئىگىلىرىگە تونىلىدۇ. يەنى ئايەتتە «ئۆينىڭ ئىگىلىرىدىن ئىزنى سورىمىغىچە» دېيىلگەن. تەبەرانى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن رىۋايەت قىلدۇكى: «ئۆي ئىگىلىرىنىڭ ئىزنىسىز ئۆيگە قارىغان ئادەم ئۆينى ۋەيران قىلىدۇ». ئەبۇ داۋۇت رىۋايەت قىلدۇكى: «بىر كىشى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامدىن سورىدى: «ئانامدىنمۇ ئالدىغا كىرىش ئۈچۇن ئىزنى سورايمەنمۇ؟» . دېدى: «ھە» . دېدى: «ئانامنىڭ مېنىڭدىن باشقا ئادىمى يوق. قاچان ئالدىغا كىرىدىغان بولسام ئىزنى سورايمەنمۇ؟» دېدى: «ئۇنى يالىڭاچ ھالەتتە كۆرۈشنى خالايسەنمۇ؟» . دېدى: «ياق» . دېدى: «ئۇنداق بولسا، ئىزنى سورا» . دېمەك - ھەرقانداق ئىنسانىنى ئۆز ئۆيىدىن باشقا ئۆيگە ئىگىسىنىڭ ئىزنىسىز كىرىشنى مەنئى قىلدى. بۇنىڭدا ئۆي ئىگىسىنىڭ مۇسۇلمان بولىشى ياكى بولماسلىقىنىڭ پەرقى يوق. چۇنكى گەرچە خىتاپ مۇسۇلمانلارغا قارىتىلغان بولسىمۇ، ئۇ ئىزنى سورىغۇچى شەخسكە نىسبەتەن ئېيتىلغاندۇر. ئايەتتە «ئۆيلەر» سۆزى بولسا بەرھەر قەيتسىز مۇتلەق ھالدا، بەرھەر ئالامەتكە خاسلانماي ئۇمۇمى لەپزىدە كەلگەن بولۇپ، ھەرقانداق ئۆينى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ بايان ئۆيلەرنىڭ دەخلىسىزلىكىنى بەلگىلەشتىكى ۋە خاس هاياتنى ئۆزىگە خاس ھۆكۈملەر بىلەن خاسلاپ قويۇشتىكى ئېنىق بايانلاتتۇر. بۇ ھۆكۈملەردىن بىرى : بەرھەر ئۆيگە كىرىشنى خالىغاندا ئىزنى سوراشتۇر. ئىزنى سورىغۇچى ئۆيدە بەرھەر كىشىنى تاپمىسا، تا ئىزنى بېرىلمىگىچە كىرمەيدۇ. ئەگەر ئۆي ئىگىلىرىدىن بىرى ئۇنىڭغا «قايتىڭ» دېسە، قايتىپ كېتىشى كېرەك. ئۆيگە كىرىشى مۇمكىن ئەمەس. الله تائالا مەرھەمەت قىلىدۇ:

فان لم تجدوا فيها احدا فلاتدخلوها حتي يؤذن لكم وان قيل لكم ارجعوا فارجعوا هو ازكي لكم والله بما تعملون

جائىزدۇر)» .(24:31)

قول ئاستىدىكى قوللار، ئاياللارغا شەھۋىتى يوق ناھايىتى قېرى ياكى ئەقىلسىز ياكى پىچىلغان (ئاختا) ياكى ئاياللارغا ھاجىتى يوق شۇنىڭغا ئوخشاش ئەرلەرمۇ مەھرەملەر قاتارىغا قوشۇلىدۇ. مانا شۇلار خاس ھاياتتا بولۇشىغا رۇخسەت بېرىلىدۇ. بۇلاردىن باشقا ئەرلەر - گەرچە مەھرەم بولمىغان ئۇرۇغ-تۇققان قېرىنداشلاردىن بولسىمۇ - خاس ھاياتتا بولىشى ئەسلا بولمايدۇ. چۈنكى ئايال ئادەتتە ئۆزىدە كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان زىننەتلىرىنىڭ ئورۇنلىرى بولغان ئەزالىرىنى ئۇلارغا كۆرسىتىش مۇمكىن ئەمەس.

دېمەك خاس ھاياتتا- يات ئەرلەرنىڭ ئاياللار بىلەن بىرگە بىرىدە بولىشى مۇتلەق ھارامدۇر. پەقەت شەرئىەت ئىستىسنا قىلغان ھاللاردىلا، يەنى بىرلىكتە غىزالىنىش، قېرىنداش ئۇرۇغ-تۇققانلار بىلەن باردى - كەلدى قىلىشقا ئوخشاش ھالەتلەردىلا ئايال بىلەن مەھرەمى بىرگە بولۇپ، بارلىق ئەۋرەتلىرى يېپىلغان بولسىلا بىر يەرگە توپلىنىشقا بولىدۇ.

ئىسلامىي ھاياتتا ئەرلەر ئاياللاردىن ئايرىلىشنىڭ ۋاجىپلىغى .

ئىسلامىي ھايات - مۇسۇلمانلارنىڭ بارلىق ھالەتلىرىدىكى ياشاشلىرىنىڭ كۆرىنىشى بولۇپ، بۇ ھەقتە كەلگەن قۇرئان ۋە سۈننەتتىكى شەرئى دەلىللەر ئىپادىسىگە قارىغاندا، ئىسلامىي ھاياتتا ئۆيلەردىكى ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش جايلاردىكى خاس ھاياتمۇ، كۆچا-بازارلار ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش جايلاردىكى ئومۇمىي ھاياتتىمۇ ئەرلەر ئاياللاردىن ئايرىلىدۇ. بۇنىڭدىن تاشقىرى بۇ ئايرىلىش ئەرگە تەئەللۇق، ئايالغا تەئەللۇق ۋە ئىككىلىسىگىمۇ تەئەللۇق بولغان شەرئى ھۆكۈملەر يىغىندىسىدىمۇ، قۇرئان ئاياللارغا ئايالار سۈپىتىدە، ئەرلەرگە ئەرلەر سۈپىتىدە قىلغان خىتابىدىمۇ سابىتتۇر. مەسىلەن، اللە تەئالا ئېيتىدۇ:

والمتصدقين والمتصدقات والصائمين والصائمات والحافظين فروجهم والحافظات والذاكرين الله كثيرا والذاكرات *

-«خەيرى ئېھسان قىلغۇچى ئەرلەر. خەيرى سەدىقە قىلغۇچى ئاياللار، رۇزى تۇتقۇچى ئەرلەر ۋە رۇزى تۇتقۇچى ئاياللار، ئەۋرەتلىرىنى (ھارامدىن) ساقلىغۇچى ئەرلەر ۋە (ئەۋرەتلىرىنى) ھارامدىن ساقلىغۇچى ئاياللار، اللەنى كۆپ زىكرى قىلغۇچى ئەرلەر ۋە اللەنى كۆپ زىكرى قىلغۇچى ئاياللار». (33:35)

شۇنىڭدەك، رەسۇلۇللاھ ئەلەيھىسسالامنىڭ دەۋرىدىن باشلاپ بارلىق ئىسلام ئەسىرلىرىدە ئەرلەر بىلەن ئاياللارنى بىر-بىرىدىن ئايرىشمۇ

لىباسلىرى بىلەن ياسىنىش ھەققىدىكى ماۋزۇيى بىلەن ئارىلاشتۇرۇۋالماسلىق كېرەك. ئەۋرەتنى ياپىدىغان لىباس مەۋجۇتلىغى ئايال ئۇنى ئۇمۇمى كۆچىغا چىققاندا كىيىشى جائىز دېگەنلىك ئەمەس. چۈنكى ئۇمۇمى كۆچا ئۇچۇن شارائ مۇئەييەن لىباسنى بەلگىلەپ بەرگەن بولۇپ، ئۇنىڭدا ئەۋرەتنى ياپىدىغانلىكى كىيىمنى كىيىش كۆپاي قىلمايدۇ. مەسىلەن، شىم ئەۋرەتنى ياپسىمۇ، ئۇنى ئۇمۇمى ھاياتتا يەنى ئۇمۇمى كۆچىدا كىگىلى بولمايدۇ. چۈنكى ئۇمۇمى كۆچا ئۇچۇن شارائ كىيىشنى ۋاجىپ قىلغان لىباس مەۋجۇت. ئەگەر ئايال شارائنىڭ بۇيرۇقىغا خىلاپ ئىش تۇتۇپ، شارائ بەلگىلىگەن كىيىم ئورنىغا باشقىسىنى كىيسە، گۇناھكار بولىدۇ. چۈنكى ئۇ بىر پەرزنى تەرك قىلغان بولىدۇ. شۇ سەۋەپتىن «ئەۋرەتنى يېپىش» ماۋزۇسىنى «ئايالنىڭ ئۇمۇمى ھاياتتا كىيىنىشى» ماۋزۇسى بىلەن ئارىلاشتۇرماسلىق كېرەك. شۇنىڭدەك، ئەۋرەتنى يېپىش ماۋزۇسىنى ياسىنىپ، يات ئەرلەرگە ئۆز زىننەتلىرى ۋە گۈزەللىكلىرىنى كۆرسىتىش ماۋزۇسى بىلەنمۇ ئارىلاشتۇرۇۋالماسلىق كېرەك. شۇنىڭغا قارىغاندا، نېپىز بولمىغان شىمنىڭ ئەۋرەتنى يېپىشى - ئايال شىمنى كىيسە، ئۆز گۈزەللىكىنى كۆرسىتىپ، زىننەتلىرىنى نامايەن قىلغان ھالدا بولىدۇ - ئۇنى يات ئەرلەر ئالدىدا كېيىشكە بولىدىغانلىغىنى بىلدۇرمەيدۇ. چۈنكى بۇنداق ۋاقىتتا ئايال ئەۋرەتنى ياپقان بولسىمۇ، ئۇ ياسىنىپ، يات ئەرلەرگە ئۆز زىننەتلىرى ۋە گۈزەللىكلىرىنى كۆرسەتكەن بولىدۇ. ھالبۇكى شارائ ياسىنىپ يات ئەرلەرگە ئۆز زىننەتلىرى ۋە گۈزەللىكلىرىنى كۆرسىتىشتىن - گەرچە ئايالنىڭ ئەۋرىتى يېپىلغان بولسىمۇ - قايتۇرغان. ئايال ئەۋرەتنى ياپتى دېگىنى، ئەۋرەتنى ياپقان كىيىم، ئۇنى ياسانغۇچىلار قاتاردىن چىقىرىپ قويىدۇ، دېگىنى ئەمەس، شۇنىڭغا

قارىغاندا، ئەۋرەتنى يېپىش ماۋزۇسى بىلەن ياسىنىپ يات ئەرلەرگە ئۆز زىننەتلىرى ۋە گۈزەللىكلىرىنى كۆرسىتىش ماۋزۇسى ئالاھىدە-ئالاھىدە ماۋزۇلار بولۇپ، ئۇلارنى ئارىلاشتۇرۇۋالماسلىق كېرەك.

ئايال ئۇمۇمى ھاياتتا يەنى بازارلاردا، ئۇمۇمى كۆچىدا كىيىدىغان لىباس ھەققىدە بولسا، شارائ ئايالغا بازارلارغا چىققاندا ياكى ئۇمۇمى كۆچىدا ماڭغاندا كىيىمى ئۇستىدىن كىيىدىغان كىيىمى بولىشىنى ۋاجىپ قىلغان. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭغا كىيىمى ئۇستىدىن كىيىدىغان، تاپانلىرىغىچە چۈشۈپ تۇرىدىغان يېپىنچىسى بولىشىنى ۋاجىپ قىلدى. ئەگەر بۇنداق كىيىمى بولمىسا، قوشنىسىدىن ياكى قىز دوستىدىن ياكى قېرىنداشلىرىدىن ئۇنىڭ كىيىمىنى ئارىيەتكە ئېلىپ تۇرىدۇ. ئەگەر ئارىيەتكە ئالالمىسا، ياكى ھېچكىم ئارىيەتكە بېرىپ تۇرمىسا بۇنداق كىيىمسىز كۆچىغا چىقىشقا بولمايدۇ. كىيىمى ئۇستىدىن كىيىدىغان كىيىمسىز كۆچىغا چىقسا گۇناھكار بولىدۇ. چۈنكى بۇ ھالدا الله ئۇنىڭغا پەرز قىلغان پەرزنى تەرك قىلغان بولىدۇ. بۇ ھۆكۈملەر مۇئايالنىڭ ئاستى تەرەپتىكى كىيىمگە تەئەللۇقدۇر. ئۇستىنكى كىيىمگە نىسبەتەن بولسا، ئايالنىڭ رۇمالى ياكى ئۇنىڭغا ئوخشاش، ئۇنىڭ ئورنىنى باسىدىغان لىباسى بولىشى، بۇ لىباس بېشىنىڭ بارلىق قىسمىنى، بوينىنىڭ ھەممە تەرىپىنى ۋە كۆينەكىنىڭ كۆكرەكتىكى ئوچۇق جايلىرىنى ئۇراپ تۇرۇشى كېرەك. ھەمدە بۇ لىباس كۆچىغا چىقىش ياكى ئۇمۇمى كۆچىدا يۈرۈش ئۇچۇن تەييارلانغان بولىشى، يەنى لىباسلىرىنىڭ ئۇستىدىن كىيىلىدىغان ۋە ئۇمۇمى ھايات ئۇچۇن تەييارلانغان لىباس بولىشى كېرەك. مانا شۇ ئىككى لىباسى (يەنى كىيىملىرىنىڭ ئۇستى ۋە ئاستى قىسىملىرىنى ئۇراپ تۇرىدىغان لىباسى) بولسا، ئايال ئۆز ئۆيىدىن بازارلارغا چىقىشى ياكى ئۇمۇمى